

วารสาร

ศรีปทุม ปริทัศน์

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ISSN : 2985 - 1718 (Print)

ISSN : 2985 - 1726 (Online)

**SRIPATUM
REVIEW
OF HUMANITIES
AND SOCIAL
SCIENCES**

ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569

Vol. 26 No. 1 January - June 2026

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไป ทั้งแวดวงวิชาการและสังคม ส่งเสริม และกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยสาขาของบทความที่รับตีพิมพ์ ประกอบด้วย (1) General Arts and Humanities (2) General Business, Management and Accounting และ (3) General Social Sciences โดยจัดพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับในเดือนมกราคม-มิถุนายน และกรกฎาคม-ธันวาคม โดยจัดส่งให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่างๆ

กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ มีความยินดีรับบทความวิจัย (Research Article) บทความทางวิชาการ (Academic Article) และบทความปริทัศน์ (Review Article) ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน ผู้สนใจสามารถดูรายละเอียดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ศูนย์ส่งเสริมการวิจัยและการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ : 0-2579-1111 ต่อ 1331, 1336, 1155

โทรสาร : 0-2579-1111 ต่อ 2187

Email : research@spu.ac.th

- กองบรรณาธิการสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์บทความในวารสาร
- บทความทุกเรื่องจะได้รับการตรวจสอบทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แต่ข้อความและเนื้อหาในบทความที่ตีพิมพ์เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว มิใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยศรีปทุม
- การคัดลอกอ้างอิงต้องดำเนินการตามการปฏิบัติในหมู่นักวิชาการโดยทั่วไป และสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทบรรณาธิการ

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Sripatum Review of Humanities and Social Sciences) เป็นวารสารระดับชาติที่ออกปีละ 2 ฉบับ สำหรับฉบับนี้เป็นปีที่ 26 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2569 โดยวารสารศรีปทุมปริทัศน์ เกิดมาจากปณิธานของมหาวิทยาลัยศรีปทุม คือ “ปัญญา เชี่ยวชาญ เบิกบาน คุณธรรม” และปรัชญาที่ว่า “การศึกษาสร้างคน คนสร้างชาติ” โดยมุ่งหวังว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นแหล่งข้อมูลทางการวิจัยและทางวิชาการระดับชาติ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำหรับคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ ตลอดจนนิสิตและนักศึกษาในระดับปริญญาเอก

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ฉบับนี้ ยังคงเข้มข้นไปด้วยเนื้อหาสาระทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญในการพิจารณาและคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพ มาลงตีพิมพ์ โดยทุกบทความได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ตรงสาขาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนลงตีพิมพ์ โดยผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ประเมินบทความ (Double-blind peer review) สำหรับวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัยจำนวน 17 เรื่อง เช่น “Conceptual Metaphors as Facilitators of Transformative Learning: A PRISMA-Guided Systematic Review” “แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนคอกแม่สลอง จังหวัดเชียงราย” “ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร” เป็นต้น และบทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง “กฎหมายกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม: กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน”

กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพสูงขึ้นจนถึงระดับนานาชาติในอนาคต ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกทุกท่านที่กรุณาเป็นผู้ประเมินบทความอย่างมีคุณภาพให้กับกองบรรณาธิการ และขอเชิญชวนคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิตและนักศึกษาในระดับปริญญาเอก เสนอบทความเข้ารับการพิจารณากลั่นกรองตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณะ และอาจนำไปสู่การใช้ประโยชน์ต่อไป โดยท่านสามารถส่งบทความต้นฉบับได้ที่ กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ (ดังรายละเอียดท้ายเล่ม) และหากท่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะประการใดที่จะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการยินดีรับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะนั้นด้วยความขอบคุณยิ่ง

อังกูร ลาภนพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังกูร ลาภนพ)

บรรณาธิการ

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Sripatum Review of Humanities and Social Sciences

ISSN 2985 – 1718 (Print)
ISSN 2985 – 1726 (Online)

ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน 2569
VOL. 26 NO. 1 JANUARY-JUNE 2026

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แก่อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ทั้งแวดวงวิชาการและสังคมทั่วไป
2. เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการวิจัยและการพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยสาขาของบทความที่รับตีพิมพ์ ประกอบด้วย (1) General Arts and Humanities (2) General Business, Management and Accounting และ (3) General Social Sciences

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังกูร ลาภนเศ

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังกูร ลาภนเศ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.จิรัชยา เจียวกิก	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุระทิน ชัยทองคำ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ รุ่งฤดี แผลงศรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณคุณ ธรณินิธิญาณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ฝ่ายจัดการ และเลขานุการกองบรรณาธิการ

นางสาวแสงอรุณ นกแอนหมาน

ฝ่ายประชาสัมพันธ์

นางสาวณัฐสุดา ลีลาขจรกิจ

ฝ่ายศิลปกรรมและจัดทำรูปเล่ม

นางฉวีวรรณ สภา

นายสุรตนต์ชัย ชื่นตา

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

ว่าที่ร้อยตรี สมเกียรติ แสงอรุณเฉลิมสุข

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม

สถานที่จัดพิมพ์

บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) โทร. 0 2508 8000

CONTENTS

SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

บทความวิจัย

- 11 แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ
โรงเรียนปทุมคงคา
: ชนิตรา ชื่นทองหล่อ, วราภรณ์ ไทยมา
- 25 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อ
ส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
: ณัฐณิกรณ์ พงษ์พัฒนนนท์ ธรรมรัตน์ ไถสกุล, ชวนิดา สุวานิช
- 38 ปัจจัยเชิงพฤติกรรม การสื่อสาร และประสบการณ์บริการที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจ
ใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค ในบริษัททอล์คทูมี้ จำกัด
: ณัฐมน พงษ์วิพิธ, อภิญา สุพิชญ์
- 51 อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิก
เสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร
: บุญญา พลจันทร์, พรพรม ชมงาม
- 66 การสะท้อนประสบการณ์และการรับรู้ต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
ของนักศึกษาไทยในค่ายสามสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน
: พิกุล แซ่เจิน, ธนาพงศ์ ไชยริย์
- 80 การเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษของ
นิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน
: วรณัญญา ฉายาบรรณ, พัฒน์พินันท์ อยู่สำราญ
- 97 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
: วราภรณ์ ไทยมา, กมลพรธม ว่องวิทย์การ
- 113 ระดับและความสัมพันธ์ของสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะ
การเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มผู้เรียนระดับอุดมศึกษา
: วลัยนาสร์ มีพันธุ์, วัธสาตรี ดิถียนต์
- 127 แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน
ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย
: วิมลพันธุ์ ถาวรประเสริฐ, หลี เหมรินเหลียง
- 142 การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน
พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
: สิริธร สิ้นจินดาวงศ์, ณัฐธยาน์ ตรีผลา
- 157 ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย:
การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร
: สุวิชาติ สร้อยทอง, พรพรรณ นันทแพศย์
- 173 The Influence of Narcissism and Overconfidence On Safety Decision-Making
Among Commercial Pilot Students Within The Context of Hazardous
Aviation Attitudes
: Karn Tritanakul, Nilubon Sivabrovornvatana
- 187 A Study of Outcome-Based Educational Management in Community
Schools of Kachin State, Northern Myanmar
: Yar Kote, Suphak Pibool, Pojane Mangkang
- 203 Conceptual Metaphors as Facilitators of Transformative Learning:
A PRISMA-Guided Systematic Review
: Yongsic Cho
- 219 Social Network Support and Entrepreneurial Intention among University
Students in China's Border Regions: A Parallel Resource-Cognition
Mediation Model
: Zeyan Zhu, Shengyan Wu
- 236 กลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
: กานต์ธนาภา พัฒน์ธนเศรษฐ์, วราภรณ์ ไทยมา
- 249 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของ
โรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
: พิชัย พรหมอักษร, วราภรณ์ ไทยมา

บทความวิชาการ

- 265 กฎหมายกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม: กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน
: วราภรณ์ อัครลาภสกุล, โชติ อัครลาภสกุล, เมธาพร จันทไทย, สันติพงษ์ กุมารสิงห์

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารศรีปทุมปริทัศน์

ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1. บทบาทของบรรณาธิการ (Editor)

1.1 บรรณาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณาคุณภาพของบทความให้สอดคล้องกับจุดเน้นและขอบเขต (Focus and Scope) ของวารสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการลอกเลียนวรรณกรรม (Plagiarism) ก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร

1.2 คัดเลือกบทความที่ผ่านการพิจารณาคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับแก้จากผู้เขียนบทความจนครบถ้วนสมบูรณ์ตามผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

1.3 พิจารณาบทความที่จะตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยบทความต้องมีความครบถ้วนตามองค์ประกอบที่ระบุไว้ในคำแนะนำสำหรับผู้เขียน (Author Guidelines) กรณีเป็นบทความวิจัยต้องมีวิธีวิทยาการวิจัยที่ถูกต้อง มีผลการวิจัยที่ชัดเจน น่าเชื่อถือ มีข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับวิธีวิทยาการวิจัยและผลการวิจัย

1.4 ทำความเข้าใจกับผู้เขียนถึงประเด็นที่ไม่ชัดเจนในบทความ เช่น ข้อค้นพบที่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัย ความผิดพลาดของตัวเลข หรือภาพประกอบไม่ชัดเจน และสื่อสารไปยังผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความที่ได้รับทราบ

1.5 ปฏิเสธการรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่เคยมีการเผยแพร่ไปแล้วก่อนหน้านี้ บทความที่ไม่มีการอ้างอิงแหล่งข้อมูล หรือแหล่งข้อมูลไม่อนุญาตให้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ เผยแพร่ซ้ำ หรือมีการละเมิดลิขสิทธิ์ รวมทั้งบทความที่ขาดจริยธรรม ใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม แสดงออกถึงความรุนแรง และความไม่เสมอภาค

1.6 ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

1.7 ไม่นำข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความไปเผยแพร่ต่อในทางใดทางหนึ่ง

1.8 ไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทั้งหมดในบทความมาไปเป็นส่วนหนึ่งของผลงานตนเอง

2. บทบาทของผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Reviewer)

2.1 ทราบถึงกระบวนการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตามนโยบายของวารสาร รับทราบนโยบายของวารสาร และกระบวนการพิจารณาบทความของวารสาร ทั้งวิธีการพิจารณา ระยะเวลา การรายงานผลการพิจารณา และการนำส่งผลการพิจารณาเป็นอย่างดี

2.2 รับพิจารณาบทความเฉพาะสาขาที่มีความเชี่ยวชาญ

2.3 พิจารณาบทความโดยไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนบทความ

2.4 หากพบว่าบทความที่กำลังพิจารณาอยู่เป็นบทความที่มีการลอกเลียนวรรณกรรมหรือละเมิดลิขสิทธิ์ ต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที

2.5 ให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยเหลือผู้เขียนบทความ ให้สามารถเขียนบทความได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยปราศจากอคติทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ และความเชื่อส่วนบุคคล

2.6 ประสานงานกับบรรณาธิการเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม เมื่อพบปัญหาในระหว่างการพิจารณาคุณภาพบทความ โดยไม่สืบทายาทช่องทางการติดต่อกับผู้เขียนด้วยตนเอง

2.7 ไม่ปรับแก้บทความตามแนวทางการเขียนของตนเองหากบทความนั้นมีการใช้ภาษาที่เหมาะสมและชัดเจนอยู่แล้ว อาจดำเนินการเพียงให้ความคิดเห็นเท่าที่สำคัญและจำเป็นเพื่อให้ผู้เขียนบทความปรับแก้บทความให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.8 ไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทั้งหมดในบทความไปเป็นส่วนหนึ่งของผลงานตนเอง

3. บทบาทของผู้เขียน (Author)

3.1 ผู้เขียนได้รับทราบนโยบายและข้อกำหนดของวารสารเป็นอย่างดี รวมทั้งศึกษารายละเอียดคำแนะนำสำหรับผู้เขียน (Author Guidelines) อย่างดีแล้ว

3.2 ทำหน้าที่เป็นผู้เขียนบทความ หรือผู้เขียนร่วมอย่างแท้จริง

3.3 ทราบถึงการไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การลอกเลียนวรรณกรรม และผลประโยชน์ทับซ้อน และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

3.4 บทความที่ผู้เขียนส่งมายังวารสาร ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ หรือเป็นส่วนหนึ่งของบทความที่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนแล้ว

3.5 ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบการอ้างอิงเอกสารตามที่วารสารกำหนด

3.6 ผู้เขียนต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขบทความตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด

3.7 ผู้เขียนต้องมีความซื่อสัตย์ในการรายงานผลการวิจัย โดยไม่สรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเอง

4. จริยธรรมการวิจัยในคนหรือสัตว์ (ถ้ามี)

หากผลงานมีการใช้ข้อมูลจากการทำวิจัยในคนหรือสัตว์ ผู้เขียนต้องแสดงให้เห็นถึงการได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนและสัตว์ในบทความให้ชัดเจน

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

Reviewers

ศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทร์หอม
ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
ศาสตราจารย์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง
ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สิ้นเดชารักษ์
ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
ศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาษ
ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี
ศาสตราจารย์ ดร.อัมพร อารังลักษณ์
ศาสตราจารย์ นพ.วันชัย วัฒนศัพท์
ศาสตราจารย์ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล
ศาสตราจารย์ พล.ต.ทันตแพทย์ รังษิต บุญแต่้ม
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.จำเนียร จวงตระกูล
ศาสตราจารย์พิเศษ จ่านงค์ ทองประเสริฐ
ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโทบรรจบ บรรณรุจิ
Professor. Dr. Du Wei
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลรัฐ อินทรทัศน์
รองศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังชนกานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษรัตน์ ศรีสว่าง
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญาณทน กาญจนาทวีกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญาณทน อินทวง
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญนิภัทธี นิธิโรจน์ธนัท
รองศาสตราจารย์ ดร.กัณฑ์ทัตย์ คลังพล
รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.เกตุวดี สมบูรณ์ทวี
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ครรชิต ทะกอง
รองศาสตราจารย์ ดร.จตุวิทย์ แก้วสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสดาว อินทรทัศน์
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์
รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ชื่นทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชฎานิสวรรค์ โคโนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนงกรณ์ กุณพลบุตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิดา จิตตฤทธะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัชพงศ์ ตั้งมณี
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยวิชิต เขียรชนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชาติ พ่วงสมจิตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ดิถี
รองศาสตราจารย์ ดร.เชาว์ ไรจนแสง
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวดี ชัยวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ณคุณ ธรณินิธิญาณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐชานนท์ โกมุตพัฒน์พงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โภคพลาภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทองฟู ศิริวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวิตต์ มณีโชติ
รองศาสตราจารย์ ดร.เทพฤทธิ์ บัณฑิตวัฒนวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.เทียน ทองแก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย ภูวนาภวิจิตร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
Far East University, South Korea
ราชบัณฑิตสถาน
ราชบัณฑิตสถาน
Guizhou Medical University
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยศิลปากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา วสุศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธารทัศน์ โมกขมรรคกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ธาริณี พงษ์สุพัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรเดช พุศัคดีศรีกิจ
รองศาสตราจารย์ ดร.นฤมล กิมภากรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนา นันทวโรภาส
รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน
รองศาสตราจารย์ ดร.นิธมน รัตนะรัต
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญอริ ยี่หะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประจิต หาว์ตร
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราชญา กล้าผจญ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปริยานุช อภิบุญโยภาส
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจญาณารณ
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี กล่อมเมือง
รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี กล่อมเมือง
รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ระวี ไรจน์รุ่งสตัย
รองศาสตราจารย์ ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทราวดี มากมี
รองศาสตราจารย์ ดร.มรกต ไมเออร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.รัชฎ์กุล ภิญโญภาณุวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งกมลสรณ์ ศรีธาธอนพัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรัศมี บุญดาว
รองศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา กิติวิภาต
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณดี แสงประทีปทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลย์ลดา วิวัฒน์พินชาติ
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐฉัตรานนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ สุขสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ สุขสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรบุษบา มารมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ วรรณจรรย์ยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชนก ภาสกรจรัส
รองศาสตราจารย์ ดร.สมถวิล วิจิตรวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.สังวรณ์ จักรระโทก
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ อัญชลีบุญกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เหมะประสิทธิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ บุญวิเศษ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิน เกษาคุปต์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภามาส อังคุโชติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ อมรวนิชศักดิ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ นิเมสังคนันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ มุ่งวัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญพฤทธิ
รองศาสตราจารย์ ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ
รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา ตีระศรีวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.อรณพ จินะวัฒน์
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศม์เดช วานิชชินชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน แสงพิกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง
รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.ทิพย์มัมพร เกษโกมล
รองศาสตราจารย์ จรินทร์ เทศวานิช
รองศาสตราจารย์ จำเริญลักษณ์ ธนะวังน้อย
รองศาสตราจารย์ ไฉไล ศักติวรพงศ์
รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี
รองศาสตราจารย์ ชื่นจิตต์ แจ่มเจนกิจ
รองศาสตราจารย์ ธีรศักดิ์ หมากผิน
รองศาสตราจารย์ นิตยา เงินประเสริฐศรี
รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์
รองศาสตราจารย์ ประทุมวรรณ อุดมสุวรรณกุล
รองศาสตราจารย์ รุ่งฤดี แผลงศร
รองศาสตราจารย์ วิรัช ธนศวร
รองศาสตราจารย์ ศิริชัย พงษ์วิชัย
รองศาสตราจารย์ สุธรรม พงษ์สำราญ
รองศาสตราจารย์ สุธิ พลพงษ์
รองศาสตราจารย์ สุรางค์รัตน์ วศินารมณ
รองศาสตราจารย์ อภิญญา เวชยชัย
รองศาสตราจารย์ อลิตา จันผิงเพ็ชร
รองศาสตราจารย์ เอกธิดา เสริมทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกพัชร กอประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมล จิราพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ อยู่วัฒนะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยารัตน์ ศรีวิสัยกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา พันธุ์เอี่ยม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลชลี จงเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียง กิจบำรุงรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญนรี กล้าปรมโจร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขอบฟ้า จันท์เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรวัฒน์ รักชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจนสมุทร แสงพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรธิดา หยุคง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรรัตน์ ไทตระไวศยะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ปาปัตถา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติเมธี หงษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญาณัญญา ศิริภัทร์ธาดา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ ขำวิจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรรช หลักชัยกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ เปี้ยวินิตย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ อัสวโกวิทวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก همانมานะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร อารีราษฎร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวรรณ แสงสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธินี มณีศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธฤตวัน เจริญพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิปไตย โสถถิวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพพล แก้วสุวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิภา แก้วศรีงาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปนายุ ไชยรัตนานนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจวบ ทองศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประณต บุญไชยอภิสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ สิทธิจิรพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประजनปัจฉนิก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญา ครูเกษตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจนา พิชาติปัจจา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พจนีย์ มั่งคั่ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ เย็นจะบก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ สวัสดิสิงห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรภวิชัย หล้าพระกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณพัชร วิชาสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรวรรณ นันทแพทย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ปวีณ์ มะณีวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐสภา แก่นแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา พันธุ์แสนศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวรรณ ประสูตรแสงจันทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลิขสิทธิ์ พุ่มเขียว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เยห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณกิตติ์ วรรณศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ไทยมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสวัตดี สุตินญามณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัดสาตรี ดิถียนต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันทนี บงเสน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันพิชิต ศรีสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิโรจน์ วาหินพงศ์พันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล ลีฉาวรานันต์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศวะ อนุะวงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร บัวทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานิตย์ ศรีคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ พ่วงแสงสุข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบงยาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกร ปุณญฤทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทบ ฐิตะฐาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สาระพัด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธร สิ้นจินดาวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงศ์ บุญผดุง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัทรา สุทธสุภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ เข้มทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณ เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุพงศ์ อวิรุทธา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรนนท์ กลิ่นทปุระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช ไชยเพิ่ม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคิศา แสงจำนงค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ต.ดร.ธวัช สุตสาคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วิทยาลัยแสงธรรม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เชียง เกาซิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาณุภรณ์ วัฒนวงศ์บ้านคู้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนภณ สมหวัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธรรมศักดิ์ เอื้อรักสกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิชัย บุญวาต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาคร สมเสริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หทัยพันธ์ สุนทรพิพิธ
ดร.กฤษ เอี่ยมฐานนท์
ดร.กฤต พิริยธัญกุล
ดร.กฤษดา เขียววัฒนสุข
ดร.กันยปริณ ทองสามสี
ดร.กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว
ดร.เกวลิณ ศิลพิพัฒน์
ดร.คงศักดิ์ ชมชุม
ดร.คมศร วงษ์รักษา
ดร.จันทนา สุทธิจารี
ดร.จิตติมา กตัญญู
ดร.โณมยง โต๊ะทอง
ดร.ชัชวาล วงศ์วัฒนกิจ
ดร.ชิตพงษ์ อัยสานนท์
ดร.ชินวัตร เชื้อสระคู
ดร.ดาววรรณ หมดหลี
ดร.ดุชนิ นิลคำ
ดร.ธีรายุ อินทร์แปลง
ดร.ทวี จันทชัยชนะ
ดร.ธงชัย จีระดิษฐ์
ดร.ธนกร ชันเชตต์
ดร.ธนภัทร สีสดใส
ดร.นันทวุฒิ ลือมรสสิริ
ดร.นาวัน มีนะกรรม
ดร.นิพัทธ์พนธ์ นันทะวงศ์
ดร.ปฏิพัทธ์ ตันมิ่ง
ดร.ปรวพรรณ ดวงรัตน์
ดร.ปิยาภัสร์กิต์ เจียรสุนทร
ดร.พัชรภา อินทพรต
ดร.พีร วงศ์อุปราช
ดร.มณฑิชา เครือสุวรรณ
ดร.วรพงษ์ ลีวัฒนกิจ
ดร.วลัยนาสภ มีพันธุ์
ดร.วันวิทย์ วรวันกุล
ดร.วาสนา วรรณฉวี
ดร.วิชุกร ทองหล่อ
ดร.สมฤดี สงวนแก้ว
ดร.สหภาพ กลับลำเจียก
ดร.สุดารัตน์ ทิพย์ทวีชัย
ดร.สุทิน ลีปิยะชาติ

ดร.สุพัตรา อภิชัยมงคล
ดร.สุรีย์ฉาย พลวัน
ดร.อภิมุข สดมพฤกษ์
ดร.อรณพ โพธิสุข
Dr. MD. Abdus Salam
พลเอกเอกชัย ศรีวิลาศ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันการบินพลเรือน
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยสยาม
บริษัท การบินไทย จำกัด
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยนครพนม
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สำนักงานการศึกษาจังหวัดนครนายก
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา
St. Teresa International University
สถาบันพระปกเกล้า

แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนปทุมคงคา

ชนิตรา ชันทองหล่อ^{1,*}, วราภรณ์ ไทยมา²

^{1,2}หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม
วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 24 December 2025

Revised: 14 February 2026

Accepted: 27 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา และ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีเชิงอธิบาย ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 64 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.67-1.00) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า (PNI_{modified}) ในขณะการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 5 คน ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นในภาพรวมของสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคาอยู่ในระดับปานกลาง และมากที่สุด ตามลำดับ ที่มีค่าดัชนีสูงสุด คือ การป้องกันและแก้ไขปัญหา (PNI_{modified} = 0.73) รองลงมา คือ การส่งต่อนักเรียน (PNI_{modified} = 0.67) การคัดกรองนักเรียน (PNI_{modified} = 0.65) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (PNI_{modified} = 0.47) และการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (PNI_{modified} = 0.39) ตามลำดับ 2) แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านที่ 2 การคัดกรองนักเรียน ด้านที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านที่ 5 การส่งต่อนักเรียนซึ่งมี 14 แนวทาง และ 33 แนวปฏิบัติ

คำสำคัญ : การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เทคโนโลยีดิจิทัล ความต้องการจำเป็น

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: chanitra.khu@spumail.net

Implementation Approaches of Digital Technology in the Student Care and Support System at Patumkongka School

Chanitra Khunthonglor^{1,*}, Waraporn Thaima²

^{1,2}Master of Education Program in Educational Administration,
Graduate College of Management, Sripatum University

Received: 24 December 2025

Revised: 14 February 2026

Accepted: 27 February 2026

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the priority needs for Implementation Approaches of Digital Technology in the Student Care and Support System at Patumkongka School, and 2) to develop Implementation Approaches of Digital Technology in the Student Care and Support System at Patumkongka School. This study employed an explanatory sequential design. The quantitative phase involved 64 teachers from Patumkongka School under the Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2 in the 2025 academic year. Data were collected using a questionnaire, which demonstrated content validity ($IOC = 0.67-1.00$). The data were analysed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$). In the qualitative phase, data were collected through a group interview with five key informants and subsequently analysed using content analysis. The results indicated that 1) the priority needs for Implementation Approaches of Digital Technology in the Student Care and Support System at Patumkongka School was at a highest level. The Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) result showed that the highest was Student Prevention and Correction ($PNI_{modified} = 0.73$), followed by Student Referral ($PNI_{modified} = 0.67$), Student Screening ($PNI_{modified} = 0.65$), Student Promotion and Development ($PNI_{modified} = 0.47$), and Individual Student Awareness ($PNI_{modified} = 0.39$), respectively. 2) The developed approaches consisted of five areas, fourteen approaches, and thirty-three practical approaches for Implementation Approaches of Digital Technology in the Student Care and Support System at Patumkongka School.

Keywords: Student Care and Support System, Digital technology, Modified Priority Needs

* Corresponding Author; E-mail: chanitra.khu@spumail.net

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 อันเป็นผลจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศไทยที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพคนไทยอย่างรอบด้าน ควบคู่กับการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2565)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 1 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หมวด 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และการบริหารจัดการการศึกษา รวมทั้งการสร้างระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในบริบทสังคมปัจจุบันที่ผู้เรียนต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย เช่น ปัญหาครอบครัว ภาวะเศรษฐกิจ ความวิตกกังวล ความเครียดซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤตทางสังคม ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน และแก้วิกฤตทางสังคม จึงควรนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ (อรรพรรณ ร่องเรืองฤทธิ์, 2563)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นระบบและชัดเจน มีการประสานผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาในการส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และทักษะชีวิต (สุมิตร เทพุลอย, 2566) ทั้งนี้กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน (แดนไพร สีสาคาม, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 ที่มีเป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือเด็กให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีในการดำรงชีวิตปัจจุบัน โดยได้รับการดูแลเพื่อให้มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย เด็กทุกคนในประเทศต้องมีหลักประกันในด้านความปลอดภัย ตลอดเกิดความคุ้มครองจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งเด็กที่ประสบปัญหาและเด็กที่มีปัญหาอย่างเท่าเทียม (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, 2546)

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เนื่องจากสามารถสนับสนุนการจัดเก็บ วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลนักเรียนรายบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความต่อเนื่องในการติดตาม

ช่วยเหลือนักเรียน อีกทั้งยังเอื้อต่อการสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลทะเบียนนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา พบว่าในปีการศึกษา 2567 มีนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษากลางคันจำนวน 38 คน และในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 มีนักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษากลางคันจำนวน 24 คน (งานทะเบียนวัดผล โรงเรียนปทุมคงคา, 2568) ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและเสริมสร้างระบบการติดตาม ดูแล และสนับสนุนนักเรียนอย่างใกล้ชิดและทันทั่วถึง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาถึงความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนปทุมคงคา และเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนปทุมคงคา เพื่อให้ได้แนวทางและแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง และยกระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา
2. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สมิตร เทพุลอย (2566) กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนมุ่งเน้นให้การคุ้มครองป้องกันดูแลแก้ไขให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียนโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นครูแนะแนว และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีทักษะชีวิตและมีภูมิคุ้มกันที่ดีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยจากสภาวะวิกฤตต่างๆโดยผ่านกระบวนการศึกษาและมีกิจกรรมที่สำคัญ

รัชติกร รามัญกิจ (2566) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาอย่างมีขั้นตอน มีวิธีการ และเครื่องมือที่ชัดเจนมีมาตรฐานที่มุ่งให้การคุ้มครอง ป้องกันดูแล แก้ไข ให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนานักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกัน ทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวงโดยมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

สุรธาดา สิงหาวาโน (2568) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนอย่างมีขั้นตอนและกระบวนการที่ชัดเจนอย่างเป็นระบบ โดยมีครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้นเป็นผู้ดำเนินการหลัก มีการประสานงานบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีแบบแผนชัดเจน ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนในทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยอาศัยความร่วมมือจากครูบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการใช้เครื่องมือและวิธีการที่มีมาตรฐาน เพื่อให้เด็กนักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ มีทักษะชีวิตที่จำเป็น และสามารถเผชิญกับปัญหาได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย

2. องค์ประกอบของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มีนักวิชาการกล่าวถึงองค์ประกอบกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

พองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์ (2563) กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อนักเรียน

นุรมาน พิทักษ์สุขสันต์ (2564) กล่าวว่า กระบวนการและขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบ 5 ประการ ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อนักเรียน

รัชติกร รามัญกิจ (2566) กล่าวว่า องค์ประกอบกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อนักเรียน

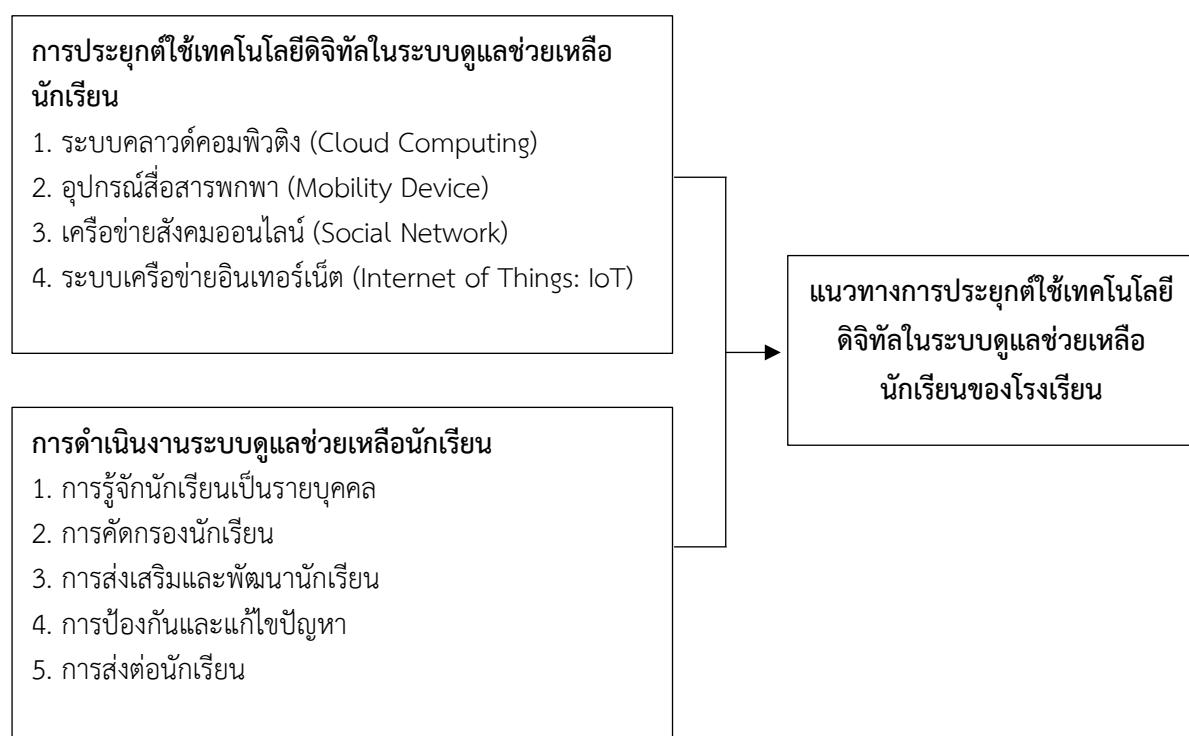
3. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

จักรพงษ์ (2564) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกระบวนการดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน สถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารกิจการนักเรียน ต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ การจัดการความรู้ ผนวกกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ 1) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) 2) อุปกรณ์สื่อสาร (Mobility Device) 3) คลาวด์คอมพิวติ้ง (Cloud Computing) และ 4) อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things: IoT) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรธาดา สิงหาวิโน (2568) ที่กล่าวว่า การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลดังกล่าวช่วยยกระดับประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเป็นระบบ ทันสมัย และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559); จันทรฉาย ไทยรัตน์ (2561); พรศักดิ์ ผกากรอง (2562); พองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์ (2563); นุรมาน พิทักษ์สุขสันต์ (2564); จักรพงษ์ ตระการไทย (2564); นัฏพันธ์ ดิศจิเรญ (2565); สุมิตร เทพลอย (2566); รัชติกร รามัญกิจ (2566); พิมพ์ชนก สังขสี (2566) ซึ่งสรุปได้ว่ากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อนักเรียน และผู้วิจัยได้

สังเคราะห์องค์ประกอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559); ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข (2561); จิระนันท์ มูลมาตร (2564); จักรพงษ์ ตระการไทย (2564); แพรพลอย พัฒนะแสง (2565); สุปริดา โกษาแสง (2565); เทียนชัย เจริญสุข (2566); รัชติกร ราษฎร์กิจ (2566); สุรธาดา สิงหาพาน (2568) ซึ่งสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ 1) ระบบคลาวด์คอมพิวติง (Cloud Computing) 2) อุปกรณ์สื่อสารพกพา (Mobility Device) 3) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) 4) ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet of Things: IoT) จากการสังเคราะห์ตัวแปรต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมเชิงอธิบาย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และตามด้วยการวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ปทุมคงคา และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า (PNI_{modified}) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์

ตัวแปรที่ศึกษา

ข้อมูลที่ศึกษาความต้องการจำเป็นจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แนวการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา ซึ่งมีตัวแปรอิสระ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (1) ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ (2) อุปกรณ์สื่อสารพกพา (3) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (4) ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet of Things: IoT) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย (1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) การคัดกรองนักเรียน (3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา (5) การส่งต่อนักเรียน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 64 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถาม ความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนปทุมคงคา ผลการพิจารณาคุณภาพแบบสอบถามด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา Index of Item-Objective Congruence: IOC มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า $PNI_{modified}$ 2) แบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ (Google Forms) โดยมีวิธีการและขั้นตอน คือ

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม เสนอไปยังผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนปทุมคงคา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกับประชากร จำนวน 64 คน

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และลำดับความสำคัญของความต้องการ จำเป็น ($PNI_{modified}$) นำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา ในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) จากผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้วิจัยได้นำผลการตอบแบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาวิเคราะห์ผลและสร้างเป็นประเด็นข้อคำถามที่ใช้ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์กลุ่ม

2. เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อมาเป็น แนวทางและแนวปฏิบัติในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา ตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา ในภาพรวมและรายด้าน

ด้าน	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			PN ^{modified}	ลำดับ
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.39	0.61	ปานกลาง	4.72	0.47	มากที่สุด	0.39	5
2 การคัดกรองนักเรียน	2.86	0.70	ปานกลาง	4.80	0.40	มากที่สุด	0.65	3
3 การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน	3.31	0.58	ปานกลาง	4.84	0.40	มากที่สุด	0.47	4
4 การป้องกันและแก้ไข ปัญหา	2.75	0.79	ปานกลาง	4.80	0.45	มากที่สุด	0.73	1
5 การส่งต่อนักเรียน	2.80	0.77	ปานกลาง	4.68	0.52	มากที่สุด	0.67	2
ภาพรวม	2.63	0.81	ปานกลาง	4.74	0.49	มากที่สุด	0.78	

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์
เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อจัดทำแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา ประกอบด้วย 5 ด้าน 14 แนวทาง 33 แนวปฏิบัติ จำแนกเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การป้องกันและแก้ไขปัญหามี 3 แนวทาง 6 แนวปฏิบัติ ได้แก่ แนวทางที่ 1 พัฒนาระบบฐานข้อมูล
กลางเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ ทันทีที่มี 2 แนวปฏิบัติ คือ ใช้ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ เช่น
Google Drive ในการบันทึกข้อมูล วิธีการให้ความช่วยเหลือ ผลการติดตาม เพื่อให้ข้อมูลเป็นปัจจุบันและตรวจสอบ
ย้อนหลังได้ เพื่อไปวางแผนพัฒนาการช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว แนวทางที่ 2 การให้คำปรึกษาและ
การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มี 2 แนวปฏิบัติ คือ จัดตั้งคลินิกให้คำปรึกษาแบบออนไลน์ โดยมีคณะกรรมการ
เช่น ครูแนะแนว โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Line เฉพาะ เพื่อเป็นช่องทางการคำปรึกษาเบื้องต้น และ
แนวทางที่ 3 การรณรงค์สร้างความตระหนักและให้ความรู้ด้วยสื่อดิจิทัล มี 2 แนวปฏิบัติ คือ จัดทำ Infographic
คลิปวิดีโอ ให้ความรู้เรื่องการป้องกันปัญหา เช่น การกลั่นแกล้ง การหนีเรียน การใช้สารเสพติด ฯลฯ ผ่านเครือข่าย
สังคมออนไลน์ เช่น Facebook จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองให้เห็น
ความสำคัญในการป้องกันและปัญหานักเรียน

ด้านที่ 2 การส่งต่อมี 3 แนวทาง 9 แนวปฏิบัติ ได้แก่ แนวทางที่ 1 พัฒนากลไกการส่งต่อที่เป็นระบบและมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง มี 4 แนวปฏิบัติ คือ จัดทำแผนปฏิบัติการส่งต่อทั้งภายในและภายนอกองค์กร กำหนดขั้นตอนชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการส่งต่อโดยเฉพาะ เช่น ครูแนะแนว ครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน มีการลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) กับหน่วยงานภายนอก เช่น สาธารณสุข นักจิตวิทยา โรงพยาบาล สถานีตำรวจ รวมถึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง นักเรียนเก่า ผู้นำชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีเกิดความร่วมมือและความสะดวกในการติดต่อประสานงานการส่งต่อนักเรียน แนวทางที่ 2 ใช้ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ในการบันทึก ติดตาม และรายงานข้อมูลอย่างเป็นระบบ มี 3 แนวปฏิบัติ คือ ใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์ เช่น Google Drive ในการบันทึกข้อมูลการส่งต่อ เช่น ข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลผู้ปกครอง สภาพปัญหา วิธีแก้ไขเบื้องต้น และความจำเป็นที่ต้องส่งต่อ รายงานข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าถึงข้อมูลชุดเดียวกันได้สะดวก มีการกำหนดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลตามหลักกฎหมายและจริยธรรม

ด้านที่ 3 การคัดกรองนักเรียนมี 2 แนวทาง 4 แนวปฏิบัติ ได้แก่แนวทางที่ 1 พัฒนาระบบคัดกรองที่เป็นรูปแบบออนไลน์ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ มี 3 แนวปฏิบัติ คือ บันทึก จัดเก็บและรายงานผลการคัดกรองในระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ เช่น Google Drive เพื่อให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน เข้าถึงได้ง่ายเพื่อความสะดวกในการเรียกใช้งาน ส่งต่อ และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ และแนวทางที่ 2 ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อประสานงานและติดตามผลการคัดกรอง มี 1 แนวปฏิบัติ คือ ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Line สำหรับประสานงาน แจ้งเตือน ติดตามความคืบหน้าของกระบวนการคัดกรองในแต่ละห้องเรียน และเป็นช่องทางในการส่งรายงานสรุปผลการคัดกรองนักเรียน

ด้านที่ 4 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมี 4 แนวทาง 9 แนวปฏิบัติ ได้แก่ แนวทางที่ 1 พัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง มี 2 แนวปฏิบัติ คือ ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line ผ่านอุปกรณ์สื่อสารพกพา เช่น Smartphone และ Tablet เป็นช่องทางในการประสานงานกับนักเรียนและผู้ปกครอง ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วม เช่น วันครูพบผู้ปกครอง แนวทางที่ 2 ส่งเสริมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนพัฒนาและแสดงศักยภาพผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล มี 2 แนวปฏิบัติ คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพ เช่น กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ, กีฬาสี สะท้อนความสามารถของผู้เรียน ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงาน ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Facebook แนวทางที่ 3 พัฒนาและใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์ในการเก็บข้อมูลกิจกรรมและประเมินผล มี 2 แนวปฏิบัติ คือ บันทึก จัดเก็บ และรายงานผลกิจกรรมเป็นสารสนเทศออนไลน์ในระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์เช่น Google Drive หรือ Google Site เพื่อให้ค้นหา ตรวจสอบ และนำไปวางแผนพัฒนางานกิจกรรมได้สะดวก รวดเร็ว และแนวทางที่ 4 พัฒนาศักยภาพครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาผู้เรียน มี 3 แนวปฏิบัติ คือ จัดอบรมครูเป็นประจำเกี่ยวกับ Google Workspace, การทำสื่อดิจิทัล

ด้านที่ 5 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมี 3 แนวทาง 7 แนวปฏิบัติ ได้แก่ แนวทางที่ 1 พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนอย่างเป็นระบบและทันสมัย มี 2 แนวปฏิบัติ คือ ใช้ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ เช่น Google Drive ในการบันทึก จัดเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบให้เป็นปัจจุบัน สามารถเข้าถึงข้อมูลรายบุคคลผ่านอุปกรณ์สื่อสารพกพา เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต แนวทางที่ 2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับติดตามพฤติกรรมและการสื่อสารกับนักเรียนเป็นรายบุคคล มี 3 แนวปฏิบัติ คือ ใช้แอปพลิเคชันในการสแกนหน้าเข้าโรงเรียน การบันทึกสถิติการมาเรียน โดยใช้อุปกรณ์สื่อสารพกพา เช่น Smartphone, Tablet ในการติดตามนักเรียน โดยจัด

ให้มีระบบแจ้งเตือน (Notification) การขาดเรียน มาสาย หรือพฤติกรรมอื่นๆ และแนวทางที่ 3 พัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการข้อมูลนักเรียน มี 2 แนวปฏิบัติ คือ มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ และจัดระบบพี่เลี้ยง (Mentor) หรือศูนย์ให้คำปรึกษาด้านเทคโนโลยีภายในโรงเรียน

สรุปและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา โดยด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มากที่สุด มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.73 รองลงมา คือ การส่งต่อนักเรียน มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.67 รองลงมา คือ การคัดกรองนักเรียน มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.65 รองลงมา คือ การส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียน มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.47 ส่วนด้านที่ต่ำสุด คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีค่า $PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.39 สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรพลอย พัฒนะแสง (2565) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในบางโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานตามขั้นตอนหรือตามแผนที่วางไว้ได้ นอกจากนั้นยังมีสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นปัจจัยสำคัญส่งผลทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะการดำเนินงานตามระบบช่วยเหลือนักเรียน นั้นมีกระบวนการ ขั้นตอน ที่ต้องจัดเตรียมเอกสารต่างๆ เป็นจำนวนมากในแต่ละขั้นตอน ทำให้เพิ่มภาระให้ครูนอกเหนือจากหน้าที่หลักคือการสอนแล้วนั้น ยังทำให้ครูมีเวลาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้น้อยลง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชติกร รามัญกิจ (2566) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากภาระงานด้านเอกสารและการขาดทักษะด้านเทคโนโลยีของครู ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการระบบสารสนเทศนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครูจำนวนมากยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดเก็บ วิเคราะห์ และติดตามข้อมูลนักเรียนได้อย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่เป็นไปตามที่วางแผนไว้ และไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ ตระการไทย (2564) ที่พบว่าสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารกิจการนักเรียนและการจัดการฐานข้อมูล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดทำข้อมูลรายบุคคลและช่วยในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยลดภาระงานของครูและทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนาแนวทางในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคาประกอบด้วย 5 ด้าน 14 แนวทาง 33 แนวปฏิบัติ ดังนี้

ด้านที่ 1 การป้องกันและแก้ไขปัญหา มี 3 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อการป้องกันและแก้ปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบทันทั่วทั้งที่ แนวทางที่ 2 การให้คำปรึกษาและการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และแนวทางที่ 3 การรณรงค์สร้างความตระหนักและให้ความรู้ด้วยสื่อดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรพลอย พัฒนะแสง (2565) กล่าวว่า สถานศึกษามีการใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์ ในการบันทึกข้อมูลสภาพปัญหา

วิธีการช่วยเหลือและผลการช่วยเหลือนักเรียน ช่วยทำให้ข้อมูลได้รับการจัดเก็บอย่างเป็นระบบและเข้าถึงได้ง่าย ทำให้กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้สะดวก รวดเร็ว แก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชติกร รามัญกิจ (2566) ควรมีบริการให้คำปรึกษาและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบ On-line และรูปแบบ on-site โดยให้การช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน โดยประสานความร่วมมืองานระหว่างครู ผู้ปกครอง ครูแนะแนว ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาและการให้คำปรึกษาอย่างเหมาะสม

ด้านที่ 2 การส่งต่อโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 2 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 พัฒนากลไกการส่งต่อที่เป็นระบบและมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง แนวทางที่ 2 ใช้ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ในการบันทึก ติดตาม และรายงานข้อมูลอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ ตระกูลไทย (2564) พบว่า สถานศึกษามีการใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการประสานงานส่งต่อนักเรียนกับหน่วยงานและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางโดยข้อมูลจัดเก็บอย่างเป็นระบบ เข้าถึงง่าย เพื่อให้การส่งต่อมีความถูกต้อง ต่อเนื่อง และรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวพลอย พัฒนะแสง (2565) พบว่า สถานศึกษามีการใช้อุปกรณ์สื่อสารพกพา และใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการส่งรายงานข้อมูลนักเรียนให้ผู้เชี่ยวชาญ เช่น รายงานสรุปประวัติของนักเรียน รายงานความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนและสถานศึกษามีการ ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนของผู้เชี่ยวชาญทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ผ่านการ ติดต่อสื่อสารตามช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์

ด้านที่ 3 การคัดกรองนักเรียน มี 2 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 พัฒนาระบบคัดกรองที่เป็นรูปแบบออนไลน์ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ และแนวทางที่ 2 ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อประสานงานและติดตามผลการคัดกรอง สอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวพลอย พัฒนะแสง (2565) พบว่า สถานศึกษามีการใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์ในการบันทึกและรายงานผลการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียนและระดับชั้นเรียน ใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์เป็นพื้นที่ในการรายงานสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นภาพรวมของสถานศึกษาและใช้ในการจัดการข้อมูล เพื่อการคัดกรองนักเรียนและแปรผลแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยแยกกลุ่มเป็น กลุ่มปกติ/กลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหา เป็นห้องเรียนและระดับชั้นเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชติกร รามัญกิจ (2566) ควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการคัดกรองนักเรียนและนำแอปพลิเคชันมาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลของนักเรียนในระบบออนไลน์

ด้านที่ 4 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน มี 4 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 พัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง แนวทางที่ 2 ส่งเสริมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนพัฒนาและแสดงศักยภาพผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล แนวทางที่ 3 พัฒนาและใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์ในการเก็บข้อมูลกิจกรรมและประเมินผล และแนวทางที่ 4 พัฒนาศักยภาพครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมิตร เพลออย (2566) ควรมีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยมีการบูรณาการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามความถนัดของตัวผู้เรียนในทุกกลุ่ม โดยใช้เทคนิค กระบวนการ และวิธีการที่หลากหลายอย่างเหมาะสมทั้งกิจกรรมในรูปแบบ On-line และรูปแบบ on-site และสอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวพลอย พัฒนะแสง (2565) พบว่า สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) หรือกิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบออนไลน์มีการใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์ ในการประเมินผล สรุปผลการจัดกิจกรรม ส่งเสริมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองในการจัดกิจกรรม พัฒนาศักยภาพของนักเรียนตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 5 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมี 3 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อจัดเก็บข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนอย่างเป็นระบบและทันสมัย แนวทางที่ 2 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ติดตามพฤติกรรมและการสื่อสารกับนักเรียนเป็นรายบุคคล และแนวทางที่ 3 พัฒนาศักยภาพครูในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการข้อมูลนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวพลอย พัฒนะแสง (2565) กล่าวว่า สถานศึกษาควรมีการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ในการสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนและบันทึกสถิติการเรียนด้วย Google Form หรือ Google Sheets มีการจัดการข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของ นักเรียนไว้บนระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ เช่น Google Drive หรือ Google Sheets เพื่อความสะดวกในการเรียกใช้ข้อมูล และใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เว็บไซต์โรงเรียน, Facebook, Line, Google Meet หรือ Zoom เป็นช่องทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนและประสานงานกับผู้ปกครอง โดยใช้อุปกรณ์สื่อสารพกพา เช่น Smart Phone หรือ Tablet ในการประสานงานกับผู้ปกครองและสถานศึกษาจะต้องสร้างคลิปปิดโออิบยาวิธีการใช้งานระบบดิจิทัลผ่านช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้นักเรียนและผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจในการใช้งานระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปรีดา โกษาแสง (2565) พบว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลในยุคดิจิทัลต้องอาศัยระบบจัดเก็บข้อมูลที่เป็นคลาวด์คอมพิวเตอร์และการใช้อุปกรณ์สื่อสารพกพาเพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย และตรวจสอบย้อนกลับได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดทำระบบฐานข้อมูลกลางสำหรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อรองรับข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลพฤติกรรม ประวัติการช่วยเหลือ และการสื่อสารกับผู้ปกครอง โดยใช้คลาวด์คอมพิวเตอร์ เช่น Google Workspace เพื่อให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน ตรวจสอบง่าย และใช้ในการวิเคราะห์เพื่อการช่วยเหลือได้อย่างทันทั่วทั้งที่

1.2 การส่งต่อ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อยกระดับคุณภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น โรงพยาบาล หน่วยงานด้านจิตวิทยา หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้สามารถส่งต่อ ติดตาม และช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือมีปัญหาเฉพาะด้านได้อย่างเป็นระบบ

1.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลโดยจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ ระบบฐานข้อมูลออนไลน์ การสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เทคนิคการให้คำปรึกษาเบื้องต้น และการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ปัญหานักเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อให้ได้แนวทาง ในการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความพร้อมและบริบทของสถานศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมการช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

2.3 ควรศึกษาความพึงพอใจของครู ผู้ปกครอง ต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- งานทะเบียนวัดผล โรงเรียนปทุมคงคา. (2568). *รายงานข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2567–2568*. โรงเรียนปทุมคงคา.
- จักรพงษ์ ตรีการไทย. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษายุคดิจิทัล
The Implementation of Student Care and Support Systems in Digital Era School.
วารสารบริหารการศึกษাবัณฑิต, 21(1), 41-49.
- แดนไพร สีมาคม. (2564). *กลยุทธ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์
ดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร].
- นุรมาน พิทักษ์สุขสันต์. (2564). *การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีเขต 3*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570. (2565, 24 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม
139 ตอนที่ 258 ง. หน้า 1-143.
- พรศักดิ์ ผกการอง. (2562). *การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก.
หน้า 1-26.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546, 2 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก. หน้า 1-28.
- แพรวพลอย พัฒนะแสง. (2565). *การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยี
ดิจิทัลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 3*. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พองจันทร์ กลิ่นสุคนธ์. (2563). *ประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในอำเภอสล
ภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ดเขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- รัชติกร รามัญกิจ. (2566). *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของ
สถานศึกษาในสหวิทยาเขตสตาร์บุช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตรีตราด*.
การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต. สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2567). *รายงานผลการจัดการศึกษา ประจำปี
การศึกษา 2566*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2.
- สุปริดา โกษาแสง, ฤชดา ผ่องพิทยา และสมชาย เทพแสง. (2565). *เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการบริหารสถานศึกษา
ในยุคดิจิทัล*. *วารสารบริหารการศึกษามศว*, 19(37), 242-250.

- สุมิตร เพลลย. (2566). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง. การศึกษาค้นคว้า
อิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรธาดา สิงหาพาน. (2568). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์, 8(1), 234-244.
- อรรณพ ล่องลือฤทธิ์. (2563). คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. [ออนไลน์]. <https://www.cpn2.go.th/wp-content/uploads/2020/06/งานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.pdf>

การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยี
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ณัฐกรณ์ พงษ์พัฒน์^{1,*}, ธรรมรัตน์ โถวสกุล², ชวนิดา สุวานิช³

^{1,2}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Received: 3 June 2026

Revised: 17 June 2026

Accepted: 24 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อ 1) พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 22 คน ด้วยการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบวัดทักษะ แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบประเมินคุณภาพเครื่องมือสำหรับผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการ พบว่า 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.43/83.75 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) มีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ฉะนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้เนื้อหา ทักษะการรำ การใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ นาฏศิลป์พื้นเมือง
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: nutnakorn2528@gmail.com

Development of a Blended Technology-Supported Seamless Learning Process in Dance Education on Folk Dance for Grade 5 Students

Nutnakorn Pongpattananon^{1,*}, Tammarat Towasakul², Chawanida Suwanich³

^{1,2}Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakaserm Rajabhat University,

³Faculty of Education, Chandrakaserm Rajabhat University

Received: 3 June 2026

Revised: 17 June 2026

Accepted: 24 June 2026

Abstract

This research aimed to: 1) develop a blended learning management process integrated with technology to promote seamless learning in a Thai classical dance course, with an efficiency criterion of 80/80; 2) compare students' academic achievement and skills before and after the implementation of the learning process; and 3) examine students' satisfaction toward the developed learning process. The participants were 22 Grade 5 students. Research instruments included an academic achievement test, a skill assessment form, a satisfaction questionnaire, and an instrument quality evaluation form completed by experts. Data were analyzed using mean, standard deviation, index of item-objective congruence (IOC), E1/E2 efficiency index, and dependent samples t-test.

The findings revealed that: 1) the developed learning management process achieved an efficiency of 85.43/83.75, which exceeded the established 80/80 criterion; 2) students' post-learning academic achievement and skills were significantly higher than their pre-learning scores at the .01 level; and 3) students' overall satisfaction with the learning process was at the highest level. Therefore, the developed learning management process effectively promotes content knowledge, dance performance skills, technology utilization, and continuous learning.

Keywords: Blended learning, Learning technology, Seamless learning, Folk dance, Grade 5 students

* Corresponding Author, E-mail: nutnakorn2528@gmail.com

บทนำ

นาฏศิลป์เป็นศาสตร์และศิลป์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติผ่านการเคลื่อนไหว จังหวะ สีลา ดนตรี เครื่องแต่งกาย อารมณ์ และการแสดงออกทางร่างกายอย่างมีแบบแผน โดยเฉพาะนาฏศิลป์พื้นเมืองซึ่งเป็น มรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และลักษณะเฉพาะของแต่ละภูมิภาค การจัดการเรียนรู้ นาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษาจึงมิได้มุ่งเพียงให้ผู้เรียนปฏิบัติท่ารำได้ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจ คุณค่าทางวัฒนธรรม มีเจตคติที่ดี และเกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ในระดับประถมศึกษายังพบปัญหาหลายประการ เช่น ผู้เรียน บางส่วนขาดความมั่นใจ เินอาย ไม่กล้าแสดงออก จำท่ารำไม่ได้ หรือไม่สามารถเชื่อมโยงท่ารำกับความหมายทาง วัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง การเรียนการสอนที่เน้นการสาธิตและการฝึกตามแบบครูเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ผู้เรียน สามารถปฏิบัติตามได้ในระยะสั้น แต่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ผู้เรียนควร ได้รับโอกาสในการเรียนรู้ซ้ำ ทบทวนด้วยตนเอง และเข้าถึงสื่อการเรียนรู้อย่างยืดหยุ่น (จิระเดช นุกุลโรจน์ และ ชมนาด กิจจันทร์, 2569)

การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ เนื่องจาก เป็นการบูรณาการการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในห้องเรียนเข้ากับการใช้สื่อดิจิทัล วิดีโอ หรือแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อ สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหา สังเกตตัวอย่าง ฝึกปฏิบัติ และทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง งานวิจัยร่วม สมัยชี้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจ การมีส่วนร่วม ความเป็น อิสระในการเรียนรู้ และความพึงพอใจของผู้เรียนได้ หากได้รับการออกแบบอย่างมีระบบ (Cao et al., 2023; Peng and Raman, 2026)

ขณะเดียวกัน แนวคิดการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ เพราะการพัฒนา ทักษะการรำไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการเรียนเพียงครั้งเดียวในห้องเรียน แต่ต้องอาศัยการดูแลอย่างซ้ำ การฝึกปฏิบัติ การรับข้อเสนอแนะ และการปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีจึงช่วยเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับ การเรียนรู้นอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาและตามศักยภาพของตนเอง (Hamdan et al., 2023; Moon et al., 2024)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการใช้ เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสังเคราะห์แนวคิดจากการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การเรียนรู้ แบบไร้รอยต่อ และการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหา เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม ฝึกปฏิบัติ อย่างเป็นลำดับ ใช้เทคโนโลยีเพื่อทบทวน และสะท้อนผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบ ไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการรำนานาศิลป์พื้นเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ

สมมติฐานการวิจัย

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่พัฒนาขึ้นมีทักษะการรำนานาศิลป์พื้นเมืองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากขึ้นไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน แนวคิดเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ แนวคิดการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ และแนวคิดการจัดการเรียนรู้รำนานาศิลป์พื้นเมืองเป็นฐานในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้โดยสังเคราะห์เป็นกระบวนการ 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นกระตุ้นความพร้อมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้
2. ขั้นเรียนรู้เนื้อหาและบริบทรำนานาศิลป์พื้นเมือง
3. ขั้นสำรวจองค์ประกอบรำนานาศิลป์ผ่านสื่อและเทคโนโลยี
4. ขั้นฝึกปฏิบัติทักษะการรำนานาศิลป์อย่างเป็นลำดับ
5. ขั้นเรียนรู้แบบผสมผสานและฝึกซ้ำด้วยตนเอง
6. ขั้นเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ
7. ขั้นสะท้อนผล ประเมิน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ตัวแปรต้น คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. ทักษะการรำนานาศิลป์พื้นเมือง และ
4. ความพึงพอใจของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน มุ่งพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 และศึกษาผลของกระบวนการที่พัฒนาขึ้นต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการรำนานาฏศิลป์พื้นเมือง และความพึงพอใจของนักเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดศรีเขตนันทาราม จังหวัดนนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 44 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนวัดศรีเขตนันทาราม จังหวัดนนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 22 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลาก โดยมีเกณฑ์ การคัดเลือกคือ เป็นนักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาศิลปะ สารนาฏศิลป์ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ครบตามแผนการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้ รอยต่อ
2. แบบประเมินคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้
3. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง
4. แบบประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้
5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. แบบวัดทักษะการรำนานาฏศิลป์พื้นเมือง
7. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาเอกสาร หลักสูตร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้น สังเคราะห์ขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ สร้างแบบทดสอบ แบบวัดทักษะ และ แบบสอบถามความพึงพอใจ แล้วนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพและความสอดคล้องของ เครื่องมือ ผลการประเมินคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46) แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.43) แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่า IOC โดยรวมเท่ากับ 0.93 แบบวัดทักษะการรำนานาฏศิลป์พื้นเมืองมีค่า IOC โดยรวม เท่ากับ 0.93 และแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่า IOC โดยรวมเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ได้แก่ 1) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 2) ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดทักษะการรำนานาฏศิลป์พื้นเมือง 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น 4) เก็บคะแนนระหว่างเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพ E1

- 5) ทดสอบหลังเรียนและประเมินทักษะการรู้เพื่อหาประสิทธิภาพ E2 และเปรียบเทียบผลก่อน-หลังเรียน และ
- 6) ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการรำนานาฏศิลป์พื้นเมืองก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัย

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ หมายถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเป็นกระบวนการที่บูรณาการการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับนาฏศิลป์พื้นเมือง ฝึกปฏิบัติ ทบทวนบทเรียน และเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน กระบวนการดังกล่าวมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์พื้นเมือง มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ วาสิตา และคณะ (2567), จิรัชญา และคณะ (2568), Hamdan et al. (2023), Li and Kangas (2024), Wang (2024), Dwidarti et al. (2025) และ Peng and Raman (2026) พบว่า แม้งานวิจัยแต่ละเรื่องจะมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่มีแนวคิดร่วมกันที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกห้องเรียน

ผลการสังเคราะห์พบว่า ขั้นตอนที่ปรากฏร่วมกันในงานวิจัยส่วนใหญ่ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (วาสิตา และคณะ, 2567; Hamdan et al., 2023; Wang, 2024) การเรียนรู้เนื้อหาและบริบทของบทเรียน (วาสิตา และคณะ, 2567; จิรัชญา และคณะ, 2568; Li and Kangas, 2024) การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ (จิรัชญา และคณะ, 2568; Dwidarti et al., 2025; Peng and Raman, 2026) การฝึกปฏิบัติทักษะอย่างเป็นลำดับ (วาสิตา และคณะ, 2567; Li & Kangas, 2024; Wang, 2024) ตลอดจนการสะท้อนผลและประเมินการเรียนรู้ (Hamdan et al., 2023; Wang, 2024; Peng and Raman, 2026) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ หลายงานวิจัยยังให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานและการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติผ่านเทคโนโลยีได้ด้วยตนเองทั้งในและนอกห้องเรียน (จิรัชญา และคณะ, 2568; Hamdan et al., 2023; Dwidarti et al., 2025; Peng and Raman, 2026) สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่มุ่งเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างห้องเรียน บ้าน และสภาพแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำผลการสังเคราะห์จากงานวิจัยดังกล่าวมาพัฒนาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานรวมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นกระตุ้นความพร้อมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ (2) ขั้นเรียนรู้เนื้อหาและบริบทนาฏศิลป์พื้นเมือง (3) ขั้นสำรวจองค์ประกอบนาฏศิลป์ผ่านสื่อและเทคโนโลยี (4) ขั้นฝึกปฏิบัติทักษะการร่ายอย่างเป็นลำดับ (5) ขั้นเรียนรู้แบบผสมผสานและฝึกซ้ำด้วยตนเอง (6) ขั้นเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ และ (7) ขั้นสะท้อนผล ประเมิน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผลการประเมินคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความเหมาะสมของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 ขั้น ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.19) รองลงมาคือ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ และความเหมาะสมของการส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.38)

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80

จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็ม ระหว่างเรียน	คะแนนเฉลี่ย ระหว่างเรียน	E1	คะแนนเต็ม หลังเรียน	คะแนนเฉลี่ย หลังเรียน	E2	ประสิทธิภาพ E1/E2	เกณฑ์
22	150	128.14	85.43	40	33.50	83.75	85.43/83.75	80/80

ผลการหาประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 85.43/83.75 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพทั้งด้านกระบวนการระหว่างเรียนและผลลัพธ์หลังเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	22	40	17.82	2.84	33.25**	.000
หลังเรียน	22	40	33.50	3.35		

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.84 ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.35 เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า $t = 33.25$ และ Sig. = .000

3. ผลการเปรียบเทียบทักษะการรำนฏศิลป์พื้นเมือง

ผลการเปรียบเทียบทักษะการรำนฏศิลป์พื้นเมืองของนักเรียน มีดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการรำนานาฏศิลป์พื้นเมืองก่อนและหลังเรียน

การประเมินทักษะ	N	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	22	35	17.36	2.85	39.57**	.000
หลังเรียน	22	35	30.55	2.87		

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางพบว่า คะแนนทักษะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.85 ส่วนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.87 เมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่า คะแนนทักษะการรำนานาฏศิลป์พื้นเมืองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า $t = 39.57$ และ $Sig. = .000$

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนเป็นรายข้อ

ข้อที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	สื่อดิจิทัลช่วยให้นักเรียนเข้าใจนาฏศิลป์พื้นเมืองได้ง่ายขึ้น	4.64	0.49	มากที่สุด
2	วิดีโอประกอบการเรียนช่วยให้นักเรียนเห็นท่ารำและจังหวะได้ชัดเจน	4.77	0.43	มากที่สุด
3	สื่อที่ใช้มีความเหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน	4.55	0.51	มากที่สุด
4	นักเรียนสามารถใช้สื่อเพื่อทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง	4.59	0.50	มากที่สุด
5	กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจและกระตุ้นให้อยากเรียน	4.73	0.46	มากที่สุด
6	กิจกรรมช่วยให้นักเรียนเข้าใจความแตกต่างของนาฏศิลป์พื้นเมืองแต่ละภาค	4.68	0.48	มากที่สุด
7	กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	4.82	0.39	มากที่สุด
8	กิจกรรมมีลำดับขั้นตอนที่เข้าใจง่าย	4.55	0.51	มากที่สุด
9	ครูอธิบายเนื้อหาและขั้นตอนการปฏิบัติได้ชัดเจน	4.64	0.49	มากที่สุด
10	ครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือระหว่างฝึกปฏิบัติอย่างเหมาะสม	4.68	0.48	มากที่สุด
11	ครูใช้คำถามและกิจกรรมช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม	4.55	0.51	มากที่สุด
12	ครูให้ข้อเสนอแนะที่ช่วยให้นักเรียนปรับปรุงทักษะการรำได้	4.55	0.51	มากที่สุด
13	นักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะการรำอย่างเพียงพอ	4.73	0.46	มากที่สุด
14	นักเรียนสามารถฝึกซ้ำและทบทวนท่ารำนอกเวลาเรียนได้	4.68	0.48	มากที่สุด
15	นักเรียนมีความมั่นใจในการแสดงออกมากขึ้น	4.77	0.43	มากที่สุด
16	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน	4.64	0.49	มากที่สุด
17	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมืองมากขึ้น	4.68	0.48	มากที่สุด
18	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย	4.73	0.46	มากที่สุด
19	นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไปได้	4.55	0.51	มากที่สุด
20	โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการกระบวนการจัดการเรียนรู้นี้	4.68	0.48	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.66	0.37	มากที่สุด

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมและการฝึกปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.34) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.35) และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.39)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.43/83.75 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการดังกล่าวได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน และสอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชานาฏศิลป์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ ความเข้าใจ การสังเกตตัวอย่าง การฝึกปฏิบัติ การฝึกซ้ำ การรับข้อเสนอแนะ และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทบทวนและการฝึกซ้ำด้วยตนเอง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Peng and Raman (2026) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ แรงจูงใจ การมีส่วนร่วม ความเป็นอิสระในการเรียนรู้ และความพึงพอใจของผู้เรียน และสอดคล้องกับ Hamdan et al. (2023) ที่เสนอว่า Mobile Seamless Learning ช่วยเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียนกับนอกห้องเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชาศิลปะพื้นเมืองอย่างเป็นลำดับ ตั้งแต่การกระตุ้นความสนใจ การเรียนรู้ความหมาย ความเป็นมา และบริบทของนาฏศิลป์พื้นเมือง การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสำรวจองค์ประกอบของการแสดง และการทำกิจกรรมเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน การใช้วิดีโอและสื่อดิจิทัลช่วยให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์จริงได้ดีขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Cao et al. (2023) ที่พบว่า Blended Learning มีผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ เจตคติ และผลการปฏิบัติของผู้เรียน และสอดคล้องกับวาสิตา พุ่มศรี, วีระ วงศ์สรรค์, และกัญญภัทร พุ่มสุวรรณ (2567) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ผ่านนาฏศิลป์ที่มีขั้นตอนชัดเจนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสามารถส่งเสริมผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีทักษะการรำนาฏศิลป์พื้นเมืองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นลำดับ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการสาธิต การสังเกตตัวอย่างจากวิดีโอ การแบ่งทักษะออกเป็นส่วนย่อย การฝึกซ้ำ และการรับข้อเสนอแนะจากครูอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยียังช่วยให้ผู้เรียนสามารถย้อนดูตัวอย่างท่ารำ ฝึกซ้ำ และปรับปรุงการปฏิบัติของตนเองได้ตามศักยภาพ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับจิรัชญา สิวกระโทก, วัชร แสงบุญเรือง, และสุภาวดี กาญจนเกต (2568) ที่พบว่าการใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติร่วมกับเทคโนโลยีสามารถพัฒนาทักษะนาฏศิลป์ของผู้เรียนได้ และสอดคล้องกับ Wang (2024) และ Dwidarti et al. (2025) ที่ชี้ว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและมัลติมีเดียช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการเต้นหรือทักษะการเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นพรัตน์ จรัสแสงสกุล และผุสดี กลิ่นเกษร (2568) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนพยานุชนชาวไทยด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเพลงแอนิเมชันของนักเรียนอนุบาลในชั้นเรียนพหุภาษา โรงเรียนนานาชาติ ซึ่งพบว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ เนื่องจากมีลักษณะน่าสนใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และเอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้แม้บริบทการเรียนรู้จะแตกต่างกัน แต่ทั้งสองงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการใช้สื่อที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วม เพิ่มโอกาสในการฝึกฝน และส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้มีลักษณะหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ใช้สื่อเทคโนโลยี เรียนรู้ร่วมกับเพื่อน และได้รับการสนับสนุนจากครูอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนระดับประถมศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ที่ได้เคลื่อนไหว ได้ฝึกปฏิบัติ และได้มีส่วนร่วมมากกว่าการรับฟังเพียงอย่างเดียว ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Hassan et al. (2024) ที่พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนในการเรียนรู้แบบผสมผสานเกี่ยวข้องกับคุณภาพกิจกรรมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และการเข้าถึงเทคโนโลยี รวมทั้งสอดคล้องกับ Zhang and Zhu (2025) ที่พบว่าคุณภาพของแพลตฟอร์ม ความง่ายในการใช้งาน และการมีส่วนร่วมทางปัญญาสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้เรียน

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ และการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์พื้นเมือง โดยมีมุ่งเชื่อมโยงการเรียนรู้ในห้องเรียน การใช้สื่อดิจิทัล การฝึกปฏิบัติ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสะท้อนผลการเรียนรู้เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นกระตุ้นความพร้อมและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ 2) ขั้นเรียนรู้เนื้อหาและบริบทนาฏศิลป์พื้นเมือง 3) ขั้นสำรวจองค์ประกอบนาฏศิลป์ผ่านสื่อและเทคโนโลยี 4) ขั้นฝึกปฏิบัติทักษะการร่ายอย่างเป็นลำดับ 5) ขั้นเรียนรู้แบบผสมผสานและฝึกซ้ำด้วยตนเอง 6) ขั้นเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ และ 7) ขั้นสะท้อนผล ประเมิน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากการรับรู้เนื้อหาไปสู่การลงมือปฏิบัติ การฝึกซ้ำ และการพัฒนาทักษะการร่ายอย่างมีความหมาย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย “กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อ 7 ขั้นตอน” (ณัฐณิกรณ พงษ์พัฒน์, 2569)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายกระบวนการองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยได้ว่า การจัดการเรียนรู้ทางนาฏศิลป์พื้นเมืองในระดับประถมศึกษาไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการสาธิตและการฝึกตามแบบครูเท่านั้น แต่ควรเริ่มจากการสร้างความพร้อมและแรงจูงใจของผู้เรียนก่อนเข้าสู่เนื้อหา จากนั้นจึงจัดให้ผู้เรียนเรียนรู้ความหมาย ความเป็นมา และบริบททางวัฒนธรรมของนาฏศิลป์พื้นเมือง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่านาฏศิลป์มิใช่เพียงท่ารำ แต่เป็นศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ต่อมา ผู้เรียนควรได้สำรวจองค์ประกอบของนาฏศิลป์ผ่านสื่อและเทคโนโลยี เช่น วิดีโอ ภาพ เสียง หรือสื่อดิจิทัล เพื่อให้เห็นท่ารำ จังหวะ ลีลา เครื่องแต่งกาย และรูปแบบการแสดงอย่างชัดเจน แล้วจึงเข้าสู่การฝึกปฏิบัติทักษะการรำอย่างเป็นลำดับ โดยครูทำหน้าที่สาธิต ชี้แนะ ให้ข้อเสนอแนะ และติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จุดเด่นของกระบวนการนี้อยู่ที่การขยายการเรียนรู้จากห้องเรียนไปสู่การเรียนรู้แบบผสมผสานและไร้รอยต่อ ผู้เรียนสามารถใช้สื่อดิจิทัลเพื่อทบทวน ฝึกซ้ำ และพัฒนาทักษะของตนเองนอกเวลาเรียนได้ จากนั้นนำประสบการณ์กลับมาแลกเปลี่ยน สะท้อนผล และประเมินพัฒนาการร่วมกับครูและเพื่อนในชั้นเรียน กระบวนการนี้จึงทำให้การเรียนรู้ทางนาฏศิลป์มีความต่อเนื่อง ไม่หยุดอยู่ที่ชั่วโมงเรียน และช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะปฏิบัติ ความมั่นใจ และเจตคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมไทย

กล่าวโดยสรุป องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ทางนาฏศิลป์พื้นเมืองในยุคดิจิทัลควรเป็นกระบวนการที่บูรณาการ เนื้อหา-วัฒนธรรม-เทคโนโลยี-การฝึกปฏิบัติ-การเรียนรู้ด้วยตนเอง-การสะท้อนผล เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยยืนยันว่ากระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการรำของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ

ส่งเสริมความพึงพอใจของผู้เรียนในระดับมากที่สุด จึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทางศิลป
พื้นเมืองสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อ
ส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนนาฏศิลป์ควรนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้น ไปใช้ในการจัดกิจกรรมอย่างครบถ้วนและ
ต่อเนื่อง โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้เนื้อหา การใช้สื่อเทคโนโลยี การฝึกปฏิบัติ และการสะท้อนผล
เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทั้งความรู้และทักษะการร่ายอย่างเป็นระบบ
2. ครูควรเลือกใช้สื่อดิจิทัล วิดีโอ หรือแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่มีความชัดเจน เหมาะสมกับวัย และสอดคล้อง
กับเนื้อหาวิชาพื้นเมือง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสังเกตท่ารำ จังหวะ สีลา และฝึกซ้ำได้ด้วยตนเองทั้งในและนอก
ห้องเรียน
3. สถานศึกษาควรสนับสนุนอุปกรณ์ เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต และพื้นที่สำหรับฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ เพื่อให้ครู
สามารถจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานและส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบ
ไร้รอยต่อกับนักเรียนระดับชั้นอื่น หรือเนื้อหาวิชาประเภทอื่น เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกระบวนการใน
บริบทที่แตกต่างกัน
2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองที่ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มที่เรียน
ด้วยวิธีปกติ เพื่อยืนยันประสิทธิผลของกระบวนการอย่างชัดเจนมากขึ้น
3. ควรศึกษาผลของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว เช่น การติดตามความคงทนของความรู้ ทักษะ
การรำ ความมั่นใจในการแสดงออก และเจตคติต่อนาฏศิลป์พื้นเมืองภายหลังสิ้นสุดการเรียนรู้ระยะหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- จิระเดช นุกุลโรจน์, และ ชมนาด กิจจันทร์. (2569). อิติโก: จากแนวคิดสู่แนวทางจัดการเรียนรู้ทางศิลปที่
ก่อให้เกิดคุณค่า. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 54(1).
- จิรัชญา สิวกระโทก, วัชร แสงบุญเรือง, และสุภาวดี กาญจนเกตุ. (2568). การพัฒนาทักษะปฏิบัติ เรื่องนาฏศิลป์ไทย
ตามรูปแบบการสอนของเดวีส์ร่วมกับแอปพลิเคชัน TikTok สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.
วารสารศรีปทุมปริทัศน์, 15(1), 257-274.
- นพรัตน์ จรัสแสงสกุล, ผุสดี กลิ่นเกษร. (2568). การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนพยัญชนะไทย ด้วยการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับเพลงแอนิเมชัน ของนักเรียนอนุบาลในชั้นเรียนพหุภาษา โรงเรียน
นานาชาติ. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(2), 55-67.

- วาสิตา หุ่นศรี, วีระ วงศ์สรรค์, และกัญณภัทร หุ่นสุวรรณ. (2567). การพัฒนาผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ เรื่อง นาฏยศัพท์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 18(1), 38–50.
- Cao, W., Zhang, Y., Liu, X., & Li, Y. (2023). A meta-analysis of effects of blended learning on performance, attitude, achievement, and engagement across different countries. *Frontiers in Psychology*, 14, Article 1212056. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1212056>
- Dwidarti, F., Zamzani, & Prabowo, M. (2025). Multimedia-based dance learning in elementary school. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 19(1), 515–521. <https://doi.org/10.11591/edulearn.v19i1.21795>
- Hamdan, M. N., Ghazali, N., & Mustakim, S. S. (2023). Development of teaching model mobile seamless learning as future teaching guide. *Journal of Public Administration and Governance*, 13(4), 40–48. <https://doi.org/10.5296/jpag.v13i4.21587>
- Hassan, E. A., Mohamed, A. M., Eltaib, F. A., & Khaled, A. M. S. (2024). Determinants of nursing students' satisfaction with blended learning. *BMC Nursing*, 23, Article 766. <https://doi.org/10.1186/s12912-024-02393-y>
- Li, X., & Kangas, M. (2024). A systematic literature review of playful learning in primary education: Teachers' pedagogical activities. *Education 3-13*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/03004279.2024.2416954>
- Moon, J., Adarkwah, M. A., & Prieto, L. P. (2024). Learning analytics in seamless learning environments: A systematic review. *Interactive Learning Environments*, 32(8), 4125–4145. <https://doi.org/10.1080/10494820.2023.2170422>
- Peng, Z., & Raman, A. (2026). Systematic literature review on the effects of blended learning in EFL education. *Contemporary Educational Technology*, 18(1), Article ep631. <https://doi.org/10.30935/cedtech/17924>
- Wang, J. (2024). The impact of digitalization in dance teaching on students' learning motivation and performance. *The Educational Review, USA*, 8(7), 950–954. <https://doi.org/10.26855/er.2024.07.009>
- Zhang, Y., & Zhu, L. (2025). The influences of blended learning platforms on students' satisfaction: An empirical study at a college in Southern China. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 5(1), 267–280. <https://doi.org/10.60027/ijssr.2025.5383>

ปัจจัยเชิงพฤติกรรม การสื่อสาร และประสบการณ์บริการที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการ คอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค ในบริษัททอล์คทูมี จำกัด

ณัฐมน พงษ์วิพิตร^{1,*}, อภิญา สุพิชญ²

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (นวัตกรรมบริการและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม)

คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Received: 8 April 2026

Revised: 22 April 2026

Accepted: 5 May 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค และ (2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และการใช้แพลตฟอร์ม ต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของบริษัท ทอล์คทูมี จำกัด จำนวน 240 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผ่านการรับรองจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และการใช้แพลตฟอร์ม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ รองลงมาคือการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม พฤติกรรมผู้ใช้บริการ และการใช้แพลตฟอร์ม ตามลำดับ ทั้งนี้ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 68.2 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการให้บริการคอลเซ็นเตอร์ โดยมุ่งเน้นการยกระดับประสบการณ์ของผู้ใช้บริการและคุณภาพการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมความตั้งใจใช้บริการและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร

คำสำคัญ: ความตั้งใจใช้บริการ, คอลเซ็นเตอร์, ความพึงพอใจ, การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: nutthamon.po@ku.ac.th

Behavioral, Communication and Service Experience Factors Influencing Consumers' Intention to Use Call Center Services in Talk2Me Co., Ltd.

Nutthamon Pongvipit^{1,*}, Apinya Supich²

Faculty of Hospitality Industry, Kasetsart University,
Kamphaeng Saen Campus, Thailand

Received: 8 April 2026

Revised: 22 April 2026

Accepted: 5 May 2026

Abstract

This study aims to (1) examine the level of factors influencing consumers' intention to use call center services and (2) analyze the relationships and influences of user behavior, intercultural communication, customer satisfaction, and platform usage on consumers' intention to use call center services. This research employed a quantitative approach. The sample consisted of 240 call center users of Talk2Me Co., Ltd., selected through simple random sampling. The research instrument was a questionnaire approved for human research ethics, demonstrating a high level of reliability. Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and inferential statistics, including Pearson's correlation and multiple regression analysis, to examine relationships and causal influences among variables. The findings revealed that all four factors user behavior, intercultural communication, customer satisfaction, and platform usage had a statistically significant positive influence on consumers' intention to use call center services at the .05 level. Among these, customer satisfaction had the strongest influence, followed by intercultural communication, user behavior, and platform usage, respectively. These four factors combined predict 68.2% of consumers' intention to use call center services. The results highlight the importance of enhancing service experience and communication quality to strengthen consumers' intention to use call center services and achieve a sustainable competitive advantage.

Keywords: Intention to Use, Call Center Services, Customer Satisfaction,
Intercultural Communication

* Corresponding Author, E-mail: nutthamon.po@ku.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การให้บริการคอลเซ็นเตอร์เป็นกลไกสำคัญในการสื่อสารระหว่างธุรกิจกับลูกค้า โดยมีบทบาทในการตอบสนองความต้องการ แก้ไขปัญหา และสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้ใช้บริการ ในปัจจุบัน คอลเซ็นเตอร์ได้พัฒนาไปสู่รูปแบบการให้บริการผ่านหลากหลายช่องทาง (Omnichannel) เช่น โทรศัพท์ อีเมล แชท และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงบริการของลูกค้า นอกจากนี้ องค์กรยังมีการบูรณาการข้อมูลลูกค้า เช่น พฤติกรรมการใช้บริการ ประวัติการติดต่อ และความต้องการเฉพาะบุคคล เพื่อสนับสนุนให้พนักงานสามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ลดการสอบถามข้อมูลซ้ำซ้อน และยกระดับคุณภาพการให้บริการ (Bigelow et al., 2024) อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของการให้บริการยังขึ้นอยู่กับทักษะของพนักงาน โดยเฉพาะความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมซึ่งแตกต่างกันตามประสบการณ์และบริบทของแต่ละบุคคล

บริษัท ทอล์คทูมี จำกัด เป็นผู้ให้บริการคอลเซ็นเตอร์แบบครบวงจรที่รองรับธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและการบริการ เช่น การจองตั๋วเครื่องบิน โรงแรม และที่พักอาศัย อย่างไรก็ตาม การให้บริการคอลเซ็นเตอร์ในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่เปลี่ยนแปลงไป โดยองค์กรจำเป็นต้องพัฒนาเทคโนโลยีและเครื่องมือสนับสนุน รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ทั้งในด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความสามารถในการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ การนำแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้ควบคู่กับการให้บริการคอลเซ็นเตอร์ยังช่วยเพิ่มช่องทางการสื่อสารและยกระดับประสบการณ์ของผู้ใช้บริการได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในปัจจุบัน บริษัทที่ให้บริการคอลเซ็นเตอร์ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านบุคลากรและเทคโนโลยี โดยเฉพาะปัญหาการขาดทักษะการสื่อสารของพนักงาน ความเครียดจากการต้องรับมือกับอารมณ์ของลูกค้า และการให้บริการที่ต้องตอบคำถามซ้ำๆ ซึ่งส่งผลให้พนักงานบางส่วนไม่สามารถปรับตัวต่อรูปแบบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ระบบเทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนยังเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการที่รวดเร็วและแม่นยำ (Ihtiyar and Ahmad, 2015) ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ความไม่เชื่อมั่น และลดความตั้งใจในการใช้บริการในอนาคต ซึ่งแนวคิดของ Ihtiyar and Ahmad (2015) ชี้ให้เห็นว่า การให้บริการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความน่าเชื่อถือของบริการ และความพึงพอใจของลูกค้า ขณะที่ Bubphachat (2021) พบว่า คุณภาพของระบบข้อมูล และการให้บริการ ล้วนมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการให้บริการคอลเซ็นเตอร์จึงควรให้ความสำคัญกับการยกระดับทักษะของพนักงาน ควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้บริการคอลเซ็นเตอร์จำนวนมากยังคงประสบปัญหาสำคัญในการใช้บริการ เช่น ระยะเวลาการรอคอยที่ยาวนาน การได้รับข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกัน และการต้องอธิบายปัญหาซ้ำในหลายช่องทาง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และลดความตั้งใจใช้บริการในอนาคต แม้จะมีการพัฒนาเทคโนโลยีและช่องทางการให้บริการอย่างต่อเนื่อง แต่การศึกษาเชิงบูรณาการที่อธิบายอิทธิพลของปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม และประสบการณ์การให้บริการที่มีต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ในบริบทของประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด

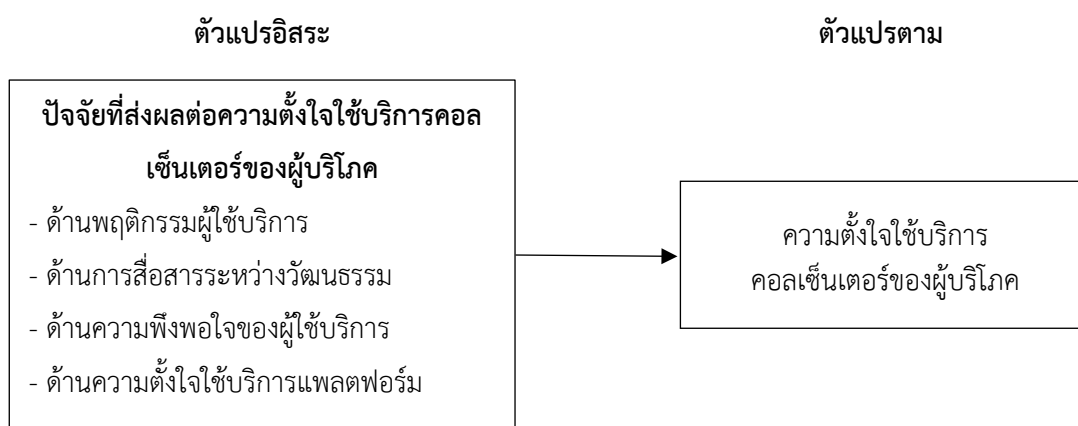
ด้วยเหตุนี้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ทั้งระดับและอิทธิพลของปัจจัยสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรม ผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และการใช้แพลตฟอร์ม ที่มีต่อความตั้งใจใช้ บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค โดยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณร่วมกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการถดถอย พหุคูณ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในบริบทของบริษัท ทอล์คทูมี จำกัด ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วย เติมเต็มองค์ความรู้ในมิติของพฤติกรรมผู้บริโภคในธุรกิจคอลเซ็นเตอร์ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา คุณภาพการให้บริการและยกระดับประสบการณ์ของผู้ใช้บริการเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรได้ อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ให้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความพึงพอใจ และการใช้แพลตฟอร์ม ต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนด ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค และนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำกรอบแนวคิดเบื้องต้น ของงานวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค พฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือแรงกระตุ้นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคล โดย Zhang and Benyoucef (2016) อธิบายว่า พฤติกรรม ผู้บริโภคเกิดจากกระบวนการภายในที่เปรียบเสมือน “กล่องดำ” ซึ่งผู้บริโภคประมวลผลข้อมูลจากสิ่งเร้าและแสดง ออกเป็นการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ ขณะที่ Wang and Qu (2017) ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคจะประเมินคุณค่า

ของสินค้าและบริการจากประสบการณ์และความคาดหวังที่มีต่อการใช้งาน หากบริการสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การตัดสินใจใช้บริการและการประเมินผลในเชิงบวก นอกจากนี้ Khetkam (2023) พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึงบริการ ความสามารถในการตอบสนองความต้องการ ต้นทุนในการใช้บริการ และการสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ให้บริการ ดังนั้น ในบริบทของคอลเซ็นเตอร์ พฤติกรรมของผู้ใช้บริการจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการรับรู้และประสบการณ์ในการใช้บริการ ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจและนำไปสู่ความตั้งใจใช้บริการในอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ให้บริการและผู้ให้บริการในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดย Hofstede and Hofstede (2005) อธิบายว่า ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ค่านิยม และรูปแบบการสื่อสาร ส่งผลต่อการรับรู้และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งอาจนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนในการสื่อสารหากขาดความเข้าใจที่เหมาะสม สอดคล้องกับ Muthyala (2024) ที่ระบุว่า การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการตระหนักรู้ในมุมมองของตนเอง การรับฟังอย่างตั้งใจ และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในบริบทของคอลเซ็นเตอร์ ซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการและผู้ให้บริการที่หลากหลาย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการลดความคลาดเคลื่อน เพิ่มความเข้าใจ และส่งเสริมความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งนำไปสู่ความตั้งใจใช้บริการในอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภค ความพึงพอใจของผู้บริโภคเป็นผลลัพธ์ของการประเมินประสบการณ์การใช้บริการ โดยเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่าง “ประสิทธิภาพของบริการที่ได้รับ” (Perceived Performance) กับ “ความคาดหวังที่ตั้งไว้” (Expected Performance) หากผลลัพธ์สูงกว่าความคาดหวังจะนำไปสู่ความประทับใจ ขณะที่หากต่ำกว่าจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Shelly, 1995; Zviran & Erlich, 2003; Hornby, 2000) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความพึงพอใจเป็นตัวแปรสำคัญที่สะท้อนคุณภาพของประสบการณ์ผู้ใช้บริการ สอดคล้องกับการศึกษาของ Hitakhun (2020) ที่พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการ เช่น ความเป็นรูปธรรมของบริการ การตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ และการเอาใจใส่ มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า ในบริบทของคอลเซ็นเตอร์ ซึ่งเป็นการให้บริการที่ต้องอาศัยการตอบสนองอย่างรวดเร็วและแม่นยำ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการจึงเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติและนำไปสู่ความตั้งใจใช้บริการในอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความตั้งใจใช้บริการแพลตฟอร์ม ความตั้งใจใช้บริการแพลตฟอร์มเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนการยอมรับและความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีของผู้บริโภค โดยอธิบายได้จากทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งระบุว่า การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการใช้งาน นอกจากนี้ ความไว้วางใจ (Trust) ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในการใช้บริการเทคโนโลยี Poushneh (2018) ชี้ให้เห็นว่า คุณภาพของแพลตฟอร์ม เช่น ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ความสามารถในการปรับให้เหมาะกับผู้ใช้ และการออกแบบที่เอื้อต่อประสบการณ์การใช้งาน มีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจและทัศนคติที่ดีของผู้ใช้ ขณะที่ Gao and Li (2019) และ Chaiyapornpattana (2022) พบว่า ความไว้วางใจและคุณภาพการบริการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์

ในบริบทของคอลเซ็นเตอร์ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกับการให้บริการจึงมีบทบาทในการเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงบริการ และส่งเสริมความตั้งใจใช้บริการของผู้บริโภคในระยะยาว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความตั้งใจใช้บริการ ความตั้งใจใช้บริการ (Intention to Use) หมายถึง ความตั้งใจของผู้บริโภคที่จะใช้บริการซ้ำหรือแนะนำบริการให้ผู้อื่น ซึ่งสะท้อนถึงทัศนคติและประสบการณ์ที่เกิดจากการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจในอดีต โดย Cronin et al. (2000) อธิบายว่า ความตั้งใจใช้บริการเป็นผลลัพธ์ของการประเมินคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจ และความไว้วางใจของผู้บริโภค ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการใช้บริการในอนาคต

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสังเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความพึงพอใจ และการใช้แพลตฟอร์ม ล้วนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดประสบการณ์และทัศนคติของผู้ใช้บริการ โดยพฤติกรรมผู้ใช้บริการสะท้อนรูปแบบการรับรู้และการตัดสินใจ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมช่วยลดความคลาดเคลื่อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ ความพึงพอใจเป็นกลไกหลักที่สะท้อนคุณภาพของประสบการณ์ และการใช้แพลตฟอร์มช่วยเพิ่มความสะดวกและความต่อเนื่องในการเข้าถึงบริการ

ดังนั้น ปัจจัยทั้ง 4 ด้านจึงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค โดยทำหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดทัศนคติ ประสบการณ์ และการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งนำไปสู่การให้บริการซ้ำและความภักดีต่อบริการในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของบริษัท ทอล์คทูมี จำกัด ที่มีการลงทะเบียนข้อมูลกับบริษัทในช่วงปี พ.ศ. 2568 จำนวน 640 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และการใช้แพลตฟอร์ม โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ตั้งแต่ 1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.92 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง และวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.935 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมากและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 240 คน โดยดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการรับรองจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เลขที่ COE68/108 ก่อนการเก็บข้อมูล ได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบแบบสอบถาม และการรักษาความลับของข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความยินยอมโดยสมัครใจ และตอบแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์จนเสร็จสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ 2 ประเภท ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับของตัวแปร โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับน้อยที่สุดถึงมากที่สุด ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง มีระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.41–4.20 หมายถึง มีระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.61–3.40 หมายถึง มีระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.81–2.60 หมายถึง มีระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00–1.80 หมายถึง มีระดับน้อยที่สุด
2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค โดย กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับความตั้งใจของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค

ปัจจัยของความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของ ผู้บริโภค	ค่าสถิติ		ระดับความคิดเห็น
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	
ด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการ	3.644	0.517	มาก
ด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม	4.195	0.716	มาก
ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ	4.271	0.759	มากที่สุด
ด้านความตั้งใจใช้บริการแพลตฟอร์ม	3.905	0.645	มาก
ภาพรวม	4.071	0.660	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.071$, S.D. = 0.660) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจาก

มากไปน้อย พบว่า ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.271$, S.D. = 0.759) รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.195$, S.D. = 0.716) ด้านการใช้แพลตฟอร์ม ($\bar{X} = 3.905$, S.D. = 0.645) และด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 3.644$, S.D. = 0.517) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการมีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดระดับความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการ

องค์ประกอบของปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการ	ค่าสถิติ		ระดับความคิดเห็น
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
ด้านความคาดหวังในการใช้บริการ	3.870	0.599	มาก
ด้านลักษณะการใช้งาน	3.133	0.647	ปานกลาง
ด้านช่วงเวลาของการใช้บริการ	3.929	0.728	มาก
ภาพรวม	3.644	0.517	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.644$, S.D. = 0.517) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านช่วงเวลาของการใช้บริการ ($\bar{X} = 3.929$, S.D. = 0.728) รองลงมาคือ ด้านความคาดหวังในการใช้บริการ ($\bar{X} = 3.870$, S.D. = 0.599) และด้านลักษณะการใช้งาน ($\bar{X} = 3.133$, S.D. = 0.647) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ช่วงเวลาในการใช้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้บริการคอลเซ็นเตอร์มากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

องค์ประกอบของปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมระหว่างพนักงานให้บริการกับผู้ใช้บริการ	ค่าสถิติ		ระดับความคิดเห็น
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	
ด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร	4.050	0.814	มาก
ด้านทัศนคติของผู้ให้บริการ	4.302	0.765	มากที่สุด
ด้านการแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ	4.233	0.734	มากที่สุด
ภาพรวม	4.195	0.716	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.195$, S.D. = 0.716) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทัศนคติของผู้ให้บริการ ($\bar{X} = 4.302$, S.D. = 0.765) รองลงมาคือ ด้านการแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ ($\bar{X} = 4.233$, S.D. = 0.734) และด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.050$, S.D. = 0.814) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ทัศนคติของผู้ให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

องค์ประกอบของปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ	ค่าสถิติ		ระดับความคิดเห็น
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	
ด้านคุณภาพของพนักงาน	4.182	0.790	มาก
ด้านคุณภาพของระบบ	4.315	0.783	มากที่สุด
ด้านการตอบสนองความต้องการ	4.316	0.776	มากที่สุด
ภาพรวม	4.271	0.759	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.271$, S.D. = 0.759) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการตอบสนองความต้องการ ($\bar{X} = 4.316$, S.D. = 0.776) รองลงมาคือ ด้านคุณภาพของระบบ ($\bar{X} = 4.315$, S.D. = 0.783) และด้านคุณภาพของพนักงาน ($\bar{X} = 4.182$, S.D. = 0.790) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างความพึงพอใจ และมีบทบาทต่อการกำหนดความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคในอนาคต

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ระดับของปัจจัยด้านความตั้งใจใช้บริการแพลตฟอร์ม

องค์ประกอบของปัจจัยด้านความตั้งใจใช้บริการแพลตฟอร์ม	ค่าสถิติ		ระดับความคิดเห็น
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	
ด้านคุณลักษณะแพลตฟอร์ม	4.238	0.807	มากที่สุด
ด้านทัศนคติของผู้ใช้บริการ	4.070	0.805	มาก
ด้านความตั้งใจใช้บริการ	3.905	0.645	มาก
ภาพรวม	4.071	0.660	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า โดยภาพรวมปัจจัยด้านการใช้แพลตฟอร์มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.071$, S.D. = 0.660) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านคุณลักษณะแพลตฟอร์ม ($\bar{X} = 4.238$, S.D. = 0.807) รองลงมาคือ ด้านทัศนคติของผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 4.070$, S.D. = 0.805) และด้านความตั้งใจใช้บริการ ($\bar{X} = 3.905$, S.D. = 0.645) ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า คุณลักษณะของแพลตฟอร์มเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้และทัศนคติของผู้ใช้บริการ และมีบทบาทต่อความตั้งใจใช้บริการในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และการใช้แพลตฟอร์ม กับความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค และเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

(Pearson's Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค

ตัวแปรอิสระ	B	Beta	t	Sig.
พฤติกรรมผู้ใช้บริการ	0.215	0.238	3.421	.001*
การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม	0.276	0.301	4.115	.000*
ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ	0.354	0.412	5.628	.000*
ความตั้งใจใช้แพลตฟอร์ม	0.198	0.221	3.009	.003*

$R^2 = 0.682$, Adjusted $R^2 = 0.674$, $F = 85.321$, Sig. = .000,

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมผู้ใช้บริการ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และการใช้แพลตฟอร์ม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ (Beta = 0.412) รองลงมาคือ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Beta = 0.301) พฤติกรรมผู้ใช้บริการ (Beta = 0.238) และการใช้แพลตฟอร์ม (Beta = 0.221) ตามลำดับ ทั้งนี้ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 68.2 สะท้อนให้เห็นว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค โดยผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการยกระดับประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะด้านความพึงพอใจและคุณภาพการสื่อสาร จะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความตั้งใจใช้บริการในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “ประสบการณ์การใช้บริการ (Service Experience)” เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในบริบทของคอลเซ็นเตอร์ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการและนำไปสู่ความพึงพอใจ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman et al. (1988) ที่อธิบายว่า ความพึงพอใจเป็นผลลัพธ์ของการรับรู้คุณภาพบริการ และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการใช้บริการในอนาคต นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมยังมีอิทธิพลในระดับสูงรองลงมา สะท้อนให้เห็นว่า “การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ” เป็นองค์ประกอบสำคัญของประสบการณ์บริการ โดยเฉพาะในบริบทที่ผู้ใช้บริการมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งการสื่อสารที่สามารถลดความคลาดเคลื่อนและสร้างความเข้าใจร่วมกันได้ จะช่วยยกระดับประสบการณ์ของผู้ใช้บริการและนำไปสู่ความตั้งใจใช้บริการในอนาคต

ในขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้ใช้บริการและการใช้แพลตฟอร์ม แม้จะมีอิทธิพลในระดับรองลงมา แต่ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า “พฤติกรรมของผู้ใช้บริการ” เช่น ความคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยี และรูปแบบการเข้าถึงบริการ รวมถึง “การใช้แพลตฟอร์ม” ที่เอื้อต่อความสะดวกและความต่อเนื่องในการใช้งาน มีบทบาทสำคัญในการกำหนดประสบการณ์และทัศนคติของผู้ใช้บริการในระยะยาว จากผลการศึกษาสามารถสังเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยเชิงพฤติกรรม การสื่อสาร และประสบการณ์บริการ ทำงานร่วมกันในลักษณะของ “กลไกเชิงบูรณาการ” ที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค โดยเฉพาะประสบการณ์บริการซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแปรสำคัญในการเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ ไปสู่ความตั้งใจใช้บริการในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของงานวิจัยที่มุ่งเน้นการอธิบายอิทธิพลของปัจจัยเชิงระบบในบริบทการให้บริการคอลเซ็นเตอร์

ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาระบบคอลเซ็นเตอร์ไม่ควรมุ่งเน้นเพียงด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับ “ประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ (User Experience)” และ “คุณภาพการสื่อสาร” ควบคู่กันไป โดยเฉพาะการออกแบบกระบวนการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และตรงจุด รวมถึงการพัฒนาทักษะของพนักงานในการสื่อสารและการจัดการปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจใช้บริการ ดังนั้น องค์กรควรมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการให้บริการในทุกมิติ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีและส่งเสริมความตั้งใจใช้บริการอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้ร่วมกับการให้บริการแบบบูรณาการ จะช่วยเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงบริการและสนับสนุนประสบการณ์ของผู้ใช้บริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกสูงสุดต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของผู้บริโภค รองลงมาคือ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ดังนั้น เพื่อยกระดับความพึงพอใจและส่งเสริมให้คอลเซ็นเตอร์เป็นช่องทางที่สร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้ใช้บริการ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 การพัฒนาระบบสนับสนุนการบริการ (Service Support System) ควรพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เช่น Chatbot สำหรับตอบคำถามพื้นฐานและคำถามที่พบบ่อย โดยเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลกลาง (Centralized Knowledge Base) เพื่อให้พนักงานสามารถเข้าถึงข้อมูลลูกค้าและประวัติการติดต่อได้แบบเรียลไทม์ (Real-time) ซึ่งจะช่วยลดระยะเวลาในการให้บริการและเพิ่มความแม่นยำในการตอบคำถาม

1.2 การพัฒนาศักยภาพพนักงาน (Human Capability Development) ควรส่งเสริมการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง (Continuous Training) ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และระบบการให้คำแนะนำแบบเรียลไทม์ (Real-time Coaching) เพื่อพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การจัดการอารมณ์ และความเข้าใจความแตกต่างของผู้ใช้บริการ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการให้บริการในระยะยาว

1.3 การบูรณาการการให้บริการแบบหลายช่องทาง (Omnichannel Integration) ควรเชื่อมโยงระบบข้อมูลของคอลเซ็นเตอร์กับช่องทางการสื่อสารอื่น เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และแชท (Live Chat)

เพื่อให้พนักงานสามารถเข้าถึงประวัติการติดต่อของลูกค้าในทุกช่องทางได้อย่างต่อเนื่อง ลดการสอบถามข้อมูลซ้ำ และยกระดับประสบการณ์ของผู้ใช้บริการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของผู้บริโภค
- 2.2 ศึกษาปัจจัยคุณภาพบริการของคอลเซ็นเตอร์ที่ส่งผลกระทบต่อความภักดีต่อบริษัทคอลเซ็นเตอร์

เอกสารอ้างอิง

- Aroonlert, L., (2022). Service Quality Factors Affecting the Satisfaction and Repurchase of Customers of Foodpanda Application. *MBU Education Journal*, 10(1), 130-143. (in Thai)
- Bigelow, B. F., Tang, O., Barshick, B., Peters, M., Sisson, S. D., Peairs, K. S., & Katz, M. J. (2024). Outcomes of Universal COVID-19 Testing Following Detection of Incident Cases in 11 Long-term Care Facilities. *JAMA internal medicine*, 181(1), 127-129.
- Bubphachat, B., (2021). *Behavior and Satisfaction of Call Center Service Users During the COVID-19 Epidemic Situation: Case Study Assurance and Insurance Business*. Degree Master of Business Administration Program. Thammasat University. (in Thai)
- Chaiyapornpattana, T., (2022). *Intention to Use Online Platform Service Incorporate Chatbot*. Degree of Master of Business Administration Program. Naresuan University. (in Thai)
- Cronin, J. J., Brady, M. K., & Hult, G. T. M. (2000). Assessing the Effects of Quality, Value, and Customer Satisfaction on Consumer Behavioral Intentions in Service Environments. *Journal of Retailing*, 76(2), 193-218.
- Gao, W., & Li, X. (2019). Building Presence in an Online Shopping Website: The Role of Website Quality. *Behaviour & Information Technology*, 38(1), 28-41.
- Hitakhun, P., (2020). Antecedents and Consequence of Affecting the Satisfaction Customers: A Case Study of Mobile Network Services in Songkhla Province. *Economics and Business Administration Journal Thaksin University*, 12(2), 61-82. (in Thai)
- Hofstede, G. & Hofstede, G.J. (2005). *Culture and Organizations Software of the Mind: Intercultural Cooperation and its Importance for Survival*. 2nd ed, New York: McGraw Hill. [Online]. Retrieved from: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1177080>
- Hornby, A. F. (2000). *Advance Learner's Dictionary* (6th ed.). England: Oxford University.
- Ihtiyar, A. & Ahmad, F.S., (2015). *The Impact of Intercultural Communication Competence on Service Quality and Customer Satisfaction*. [Online]. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15332969.2015.1014238>

- Khetkam, A., (2023). The Effecting of Consumer Behavior and Marketing Strategy Influencing Purchasing at Modern Trade Retail Stores in Khon Kaen. *Lawasri Journal*, 7(2), 1-17. (in Thai). Retrieved from: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawasrijo/article/view/262857/182574>
- Kim, K., & Lee, J. (2019). Designing Effective Training Programs for Adult Learners: A Case Study of a Korean Company. *Human Resource Development International*, 22(3), 330-347.
- Muthyala, U. (2024). *Intercultural Communication, and Cognitive Development: Exploring Interactions*. In: Muthyala, U. (eds) *Exploring Bilingualism in Education*. Singapore: Springer. [Online]. Retrieved from: https://doi.org/10.1007/978-981-97-9354-9_2
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). Servqual: A Multiple-item Scale for Measuring Consumer Perception of Service Quality. *Journal of business & industrial marketing*, 13(4/5), 309-321.
- Pindatisha, K. (2021). *Intercultural Communication Competence of Thai Employees in Chinese Organization, in the Case Study of Video Streaming Platform*. Degree of Master of Faculty of Journalism and Mass Communication. Thammasat University. (in Thai)
- Poushneh, A. (2018). Augmented Reality in Retail: A trade-off Between User's Control of Access to Personal Information and Augmentation Quality. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 41, 169-176.
- Shelly, R.K. (1995). *Extending Interaction Ctheory*. Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1046496495263001>
- Sittikun, S. (2016). *An Analysis of the Service Quality to Develop Customer Relationship Management of BT PRO CO.LTD*. Degree of Master of Business Administration for Executive Program. Burapha University. (in Thai)
- Wang, M., & Qu, H. (2017). Review of the Research on the Impact of Online Shopping Return Policy on Consumer Behavior. *Journal of Business Administration Research*, 6(2), 128-140. [Online]. Retrieved from: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3871152>
- Zhang, K.Z.K., & Benyoucef, M. (2016). Consumer Behavior in Social Commerce: A Literature Review. *Decision Support Systems*, 86(2016), 95–108.
- Zviran & Erlich (2003). Measuring IS User Satisfaction: Review and Implications. *Communications of the Association for Information Systems*, 12(5). [Online]. Retrieved from: <https://doi:10.17705/1CAIS.01205>

อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

บุญญิสรา พลจันทร์^{1,*}, พรพรหม ชมงาม²

¹นักศึกษาลัทธิสุตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาการบริหารแบรนด์และการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

²รองศาสตราจารย์และปริญญาเอก ประจำภาควิชาการสื่อสารและสื่อใหม่

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Received: 20 April 2026

Revised: 18 May 2026

Accepted: 27 May 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้หญิงวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 23-45 ปี ที่อาศัยหรือทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร และเคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างน้อย 1 ครั้งภายในระยะเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา จำนวน 414 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการรับรู้คุณค่าตนเอง ด้านคุณธรรมมากที่สุด โดยเฉพาะปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเป็นธรรมและเหมาะสม 2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ด้านการประเมินทางเลือกมากที่สุด โดยเฉพาะการประเมินจากรีวิวและผลลัพธ์ของผู้ใช้บริการคนอื่น 3) การรับรู้คุณค่าตนเองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำคัญ ด้านความสามารถ ด้านคุณธรรม และด้านอำนาจ ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การรับรู้คุณค่าตนเอง, พฤติกรรมการเลือกใช้บริการ, คลินิกเสริมความงาม, ผู้หญิงวัยทำงาน

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: bunyisa.ponj@bumail.net

The Influence of Self-Esteem on the Selection Behavior of Aesthetic Clinics among Working-Age Women in Bangkok

Bunyisa Ponjantuk^{1,*}, Pornprom Chomngam²

¹Master student, Master of Communication Art Program in Strategic Brand
and Communication Management, Bangkok University

²Associate Professor and Ph. D., New Media and Communication Department,
School of Communication Arts, Bangkok University

Received: 20 April 2026

Revised: 18 May 2026

Accepted: 27 May 2026

Abstract

The objective of this research was to analyze the influence of self-esteem on aesthetic clinic selection behavior among working-age women in Bangkok. The sample consisted of 414 working-age women aged 23–45 who resided or worked in Bangkok and had used aesthetic clinic services at least once within the past 12 months. Data were collected through an online questionnaire and analyzed using descriptive statistics and Multiple Regression Analysis (MRA).

The findings revealed that: 1) Participants placed the highest importance on the Virtue dimension of self-esteem, particularly fair and appropriate treatment of others; 2) Among the selection behavior stages, Evaluation of Alternatives was rated highest, especially evaluations based on reviews and results from other service users; and 3) Contrary to the initial hypothesis, none of the four self-esteem dimensions—Significance, Competence, Virtue, and Power—exerted a statistically significant influence on aesthetic clinic selection behavior at the 0.05 level.

Keywords: Self-esteem, Selection Behavior, Aesthetic Clinic, Working-age Women

* Corresponding Author, E-mail: bunyisa.ponj@bumail.net

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบัน ภาพลักษณ์ภายนอกได้กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มผู้หญิงวัยทำงาน การมีภาพลักษณ์ที่ดีส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเอง การยอมรับในสังคม และความก้าวหน้าในสายงาน ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีค่านิยมเกี่ยวกับความงามและรูปลักษณ์ภายนอกสูง ค่านิยมเหล่านี้ถูกตอกย้ำผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง โดย Kazeminia et. al. (2022) พบว่าผู้หญิงวัยผู้ใหญ่ตอนต้นถึงร้อยละ 70 รายงานความไม่พึงพอใจในรูปร่างของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพิจารณาทำศัลยกรรมเสริมความงาม

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ซึ่ง Kasikorn Research Center (2025) คาดการณ์ว่าในปี 2568 มูลค่าตลาดธุรกิจศัลยกรรมและเสริมความงามของไทยจะอยู่ที่ประมาณ 76,500 ล้านบาท เติบโตร้อยละ 2.8 เมื่อเทียบกับปีก่อน และข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2568) ระบุว่าธุรกิจความงามในประเทศไทยจำนวน 6,621 ราย ทุนจดทะเบียนรวม 190,160 ล้านบาท โดยกลุ่มผู้บริโภคหลัก คือ ผู้หญิงวัยทำงานในเขตเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและมีคลินิกกระจุกตัวอยู่มาก

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจเลือกใช้บริการไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกเท่านั้น แต่อาจรวมถึงการรับรู้คุณค่าตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินคุณค่าและความรู้สึกนับถือตนเองโดยรวม Coopersmith (1967) เสนอว่าการรับรู้คุณค่าตนเองประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความสำคัญ ด้านความสามารถ ด้านคุณธรรม และด้านอำนาจ โดย Stuppy et. al. (2020) พบว่าผู้ที่มีการรับรู้คุณค่าตนเองต่ำมีแนวโน้มเลือกสินค้าหรือบริการที่สอดคล้องกับมุมมองเชิงลบที่มีต่อตนเอง ดังนั้น การรับรู้คุณค่าตนเองอาจนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจซื้อบริการคลินิกเสริมความงามที่แตกต่างกัน ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอนของ Kotler and Armstrong (2010)

การวิจัยครั้งนี้กำหนดนิยามผู้หญิงวัยทำงาน ว่าหมายถึง ผู้หญิงอายุระหว่าง 23-45 ปี ที่ประกอบอาชีพและมีรายได้ประจำ ครอบคลุมทั้งกลุ่ม Generation Y และ Generation Z ตอนปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคหลักของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม (Kasikorn Research Center, 2025) เหตุผลที่เลือกศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีคลินิกกระจุกตัวมากที่สุด ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก ซึ่งมีกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลาย แม้จะมีงานวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าตนเองกับการทำศัลยกรรมในบริบทตะวันตกและตะวันออกกลาง (Al Ghadeer et al., 2021; Kazeminia et al., 2022) แต่ในบริบทไทยยังขาดงานวิจัยที่ศึกษาว่าองค์ประกอบใดของการรับรู้คุณค่าตนเองตามกรอบของ Coopersmith มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อในแต่ละขั้นตอน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการรับรู้คุณค่าตนเอง (Self-Esteem) การรับรู้คุณค่าตนเองเป็นการประเมินคุณค่าของตนเองในเชิงบวกหรือเชิงลบ ซึ่งนักวิชาการได้พัฒนาแนวคิดและกรอบการวัดที่หลากหลาย เช่น Rosenberg (1965) ที่เสนอมุมมองเชิงทัศนคติแบบมิติเดียว และ Coopersmith (1967) ที่แบ่งองค์ประกอบออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความสำคัญความสามารถ คุณธรรม และอำนาจ การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้กรอบของ Coopersmith เนื่องจากมีโครงสร้าง 4 มิติที่วัดและวิเคราะห์เชิงปริมาณได้อย่างเป็นระบบ และเหมาะสมต่อการศึกษาอิทธิพลแบบหลายมิติต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ

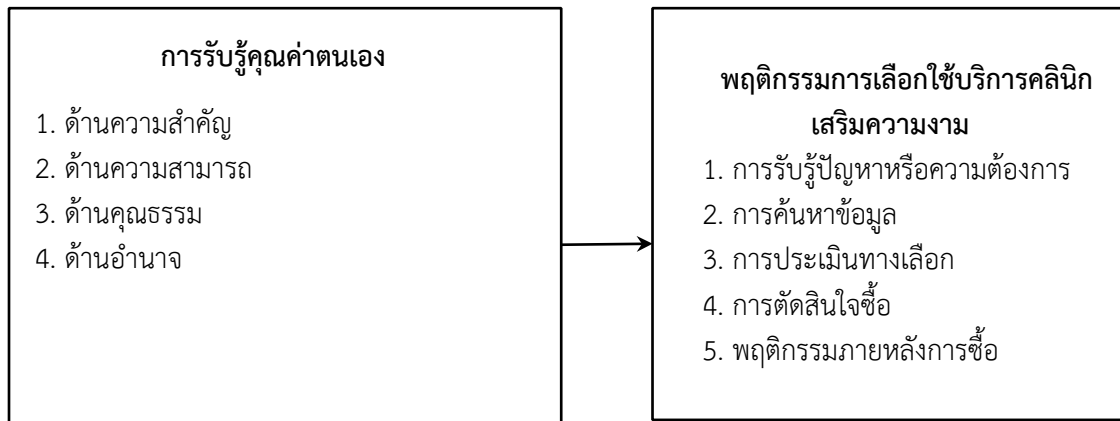
การศึกษาทบทวนด้านการเลือกใช้บริการเสริมความงาม ในบริบทศัลยกรรมและหัตถการเสริมความงาม Al Ghadeer และคณะ (2021) พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการรับรู้คุณค่าตนเองกับการยอมรับศัลยกรรม Kazeminia และคณะ (2022) วิเคราะห์ห่อภิมาณพบว่าคะแนนการรับรู้คุณค่าตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังการผ่าตัด ขณะที่ Farshidfar et. al. (2013) พบว่าการรับรู้คุณค่าตนเองไม่สามารถทำนายการยอมรับศัลยกรรมได้โดยตรง แต่ภาพลักษณ์ร่างกายและความคล้อยตามทางสังคมเป็นปัจจัยทำนายที่สำคัญกว่า สอดคล้องกับ Pentina et. al. (2009) ที่ชี้ว่าความไม่สอดคล้องระหว่างตัวตนจริงกับตัวตนในอุดมคติเป็นแรงจูงใจสำคัญ และ Wu et. al. (2022) ที่พบว่าแรงกดดันทางสังคมวัฒนธรรมส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้บริการ

บริบทไทยและธุรกิจบริการ สำหรับบริบทไทย กนกชนม์ เลาลักษณ์จรรยา และคณะ (2568) พบว่า เพศอาชีพ และรายได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกเสริมความงามในจังหวัดสุรินทร์ ชัยญาณันท์ สุพัฒน์สิริกุล และคณะ (2568) ศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่าปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ความชำนาญของแพทย์ ความสะอาดของคลินิก และปัจจัยทางสังคม เช่น บทบาทของอินฟลูเอนเซอร์ มีอิทธิพลสำคัญ ขณะที่ศิริณี วิชัยเรืองธรรม และคณะ (2568) พบว่าเพื่อนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด นอกจากนี้ สุธินี ธีรานันต์ และสุปรียา ม่วงรอด (2567) ศึกษากลุ่ม Generation Y ในธุรกิจโรงแรม พบว่าการตลาดเชิงประสบการณ์และคุณค่าที่ลูกค้าได้รับมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความภักดี ส่วนวิสาข์ เชี่ยวสมุทร และคณะ (2568) พบว่าผู้บริโภคในกรุงเทพฯ ให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าและกิจกรรมส่งเสริมการตลาดในการตัดสินใจซื้อ ภาพรวมของงานวิจัยในไทยมุ่งศึกษาปัจจัยภายนอกเป็นหลัก แต่ยังขาดการศึกษาที่แยกองค์ประกอบของการรับรู้คุณค่าตนเองเป็น 4 ด้านเชื่อมโยงกับกระบวนการตัดสินใจซื้อ 5 ขั้นตอน ในกลุ่มผู้หญิงวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

การรับรู้คุณค่าตนเองมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร : ผู้หญิงวัยทำงานที่เคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ไม่สามารถระบุขอบเขตของจำนวนประชากรได้อย่างครบถ้วน (Infinite population)

กลุ่มตัวอย่าง : กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power 3 ขนาดของผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง (Input Effect Size $f^2 = 0.15$) ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ คือ 0.05 (α err prob = 0.05) พลังของการทดสอบ คือ 0.95 [Power (1- β err prob) = 0.95] จำนวนของตัวแปรอิสระหรือจำนวนของตัวแปร ที่ใช้ในการพยากรณ์ (Number of Predictors) เท่ากับ 4 สามารถคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ (n) ตามเงื่อนไขข้างต้นเท่ากับ 129 แต่เนื่องจากจำนวนตัวอย่างยังมีมากยิ่งทำให้ค่าที่คำนวณได้มีความคงเส้นคงวา (Hair, Hult, Ringle and Sarstedt, 2017) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ขนาดตัวอย่างตามที่เก็บได้จริง คือ 414 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) กล่าวคือ คัดเลือกเฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้แก่ (1) คือ ผู้หญิงวัยทำงาน อายุระหว่าง 23-45 ปี (2) อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และ (3) เคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างน้อย 1 ครั้ง ภายในระยะเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา จากนั้นจึงเผยแพร่แบบสอบถามออนไลน์เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์และสมัครใจตอบแบบสอบถามเข้าร่วมการวิจัยจนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ 414 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดการรับรู้คุณค่าตนเองของ Coopersmith (1967) และแนวคิดกระบวนการตัดสินใจซื้อของ Kotler and Armstrong (2010) โดยข้อคำถามแต่ละด้านได้รับการดัดแปลงและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทการให้บริการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย โดยแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางการสมรส อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการใช้บริการ ประเภทเหตุการณ์ที่ท่านเคยใช้บริการแบบไม่ผ่าตัด และ ประเภทเหตุการณ์ที่ท่านเคยใช้บริการแบบผ่าตัด

2. คำถามเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าตนเองของผู้หญิงวัยทำงาน ประกอบด้วย 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert scale แบ่งออกเป็น (1) ด้านความสำคัญ (2) ด้านความสามารถ และ (3) ด้านคุณธรรม (4) ด้านอำนาจ

3. คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ขั้นตอนละ 5 ข้อ รวม 25 ข้อ ซึ่งคำถามแบ่งออกเป็น (1) การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ (2) การค้นหาข้อมูล (3) การประเมินทางเลือก (4) การตัดสินใจซื้อ และ (5) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ

การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น

ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) ได้ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.81 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (≥ 0.50) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 414 คน โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha แยกตามรายตัวแปร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ของแบบสอบถามแยกตามรายตัวแปร

ตัวแปร	จำนวนข้อ	Cronbach's Alpha
ด้านความสำคัญ (Significance)	5	0.905
ด้านความสามารถ (Competence)	5	0.895
ด้านคุณธรรม (Virtue)	5	0.837
ด้านอำนาจ (Power)	5	0.898
การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ	5	0.909
การค้นหาข้อมูล	5	0.879
การประเมินทางเลือก	5	0.885
การตัดสินใจซื้อ	5	0.916
พฤติกรรมภายหลังการซื้อ	5	0.916
รวม	45	0.893

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ของแต่ละตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.837–0.916 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (≥ 0.70) ตามแนวคิดของ Nunnally และ Bernstein (1994) แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการกำหนดแหล่งข้อมูลคือ แหล่งปฐมภูมิ โดยผู้วิจัยใช้บริการจากเว็บไซต์ Google ที่เรียกว่า Google form ในการสร้างแบบสอบถามออนไลน์ขึ้นมา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามออนไลน์ไปยังกลุ่ม กลุ่ม Facebook “รีวิวลัยกรรมและความงาม” กลุ่ม Facebook “ห้องเรียน Skindex (สกินแคร์และการดูแลผิว)” และกลุ่ม Facebook “ศัลย์หาทำ ความงามและสุขภาพ” ที่ผู้วิจัยได้ทำจดหมายขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยโดยผ่าน Google Form เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบถ้วน

ตามจำนวน ก็ดำเนินการตรวจสอบแบบสอบถามออนไลน์ที่ได้รับมา เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าต่างๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าความถี่และร้อยละ
2. ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) คือ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทางลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ลักษณะประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ	23-27 ปี	26	6.3
	28-32 ปี	57	13.8
	33-37 ปี	120	29.0
	38-42 ปี	125	30.2
	43-45 ปี	86	20.8
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	39	9.4
	ปริญญาตรี	259	62.6
	สูงกว่าปริญญาตรี	116	28.0
สถานภาพทางสมรส โสด	สมรส/อยู่ด้วยกัน	143	34.5
	หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	219	52.9
	หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	52	12.6
อาชีพ	พนักงานบริษัทเอกชน	44	14.4
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	193	46.6
	ข้าราชการ	40	9.7
	ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	47	11.4
	ฟรีแลนซ์/อาชีพอิสระ	91	22.0
รายได้	15,000-25,000 บาท	90	21.7
	25,001-35,000 บาท	99	23.9
	35,001-45,000 บาท	90	21.7
	45,001-55,000 บาท	73	17.6
	55,001 บาทขึ้นไป	62	15.0
ความถี่ในการใช้บริการ	1-4 ครั้ง/ปี	231	55.8
	5-8 ครั้ง/ปี	128	30.9
	9-12 ครั้ง/ปี	55	13.3

ตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 38-42 ปี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 62.6 สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 52.9 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 46.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 25,001-35,000 บาท จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 23.9 และมีความถี่ในการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม 1-4 ครั้ง/ปี จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 55.8

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการรับรู้คุณค่าตนเอง

การรับรู้คุณค่าตนเอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความสำคัญ	3.91	0.520	มาก
ด้านความสามารถ	3.98	0.511	มาก
ด้านคุณธรรม	4.25	0.420	มาก
ด้านอำนาจ	3.89	0.52	มาก
รวม	4.01	0.243	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้คุณค่าตนเองของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.243) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านคุณธรรม ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.420) อยู่ในระดับมาก อันดับสอง ด้านความสามารถ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.511) อยู่ในระดับมาก อันดับสาม ด้านความสำคัญ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.520) อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้าย ด้านอำนาจ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.52) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม

พฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ	3.68	0.600	มาก
การค้นหาข้อมูล	3.83	0.634	มาก
การประเมินทางเลือก	4.10	0.483	มาก
การตัดสินใจซื้อ	3.96	0.562	มาก
พฤติกรรมภายหลังการซื้อ	3.91	0.580	มาก
รวม	3.90	0.250	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า พฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.250) โดยขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การประเมินทางเลือก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.483) อยู่ในระดับมาก อันดับสอง การตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.562) อยู่ในระดับมาก อันดับสาม พฤติกรรมภายหลังการซื้อ ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.580) อยู่ในระดับมาก อันดับสี่ การค้นหาข้อมูล ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.634) อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้าย การรับรู้ปัญหาหรือความต้องการ ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.600) อยู่ในระดับมาก

การทดสอบ Multicollinearity ก่อนการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ทดสอบ Multicollinearity โดยตรวจสอบค่า Variance Inflation Factor (VIF) และ Tolerance ของตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน พบว่าค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.003–1.008 (เกณฑ์ < 10) และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.992–0.997 (เกณฑ์ > 0.10) ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามแนวคิดของ Hair และคณะ (2017) นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกคู่มีค่าต่ำมาก (สูงสุดเพียง 0.069) แสดงว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity และสมการถดถอยมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) ของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม

R	R ²	Adjusted R ²	S.E.est
.082	.007	-.003	.246

จากตารางที่ 5 พบว่า การรับรู้คุณค่าตนเองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำคัญ ด้านความสามารถ ด้านคุณธรรม และด้านอำนาจ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .082 และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ .007 แสดงว่าการรับรู้คุณค่าตนเองทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามได้เพียงร้อยละ 0.7 ซึ่งมีค่าต่ำมาก

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	.165	4	.041	.684	.603
Residual	24.723	409	.060		
Total	24.888	413			

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2-tailed)

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่า F เท่ากับ .684 และค่า Sig. เท่ากับ .603 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงว่าสมการถดถอยไม่สามารถนำไปใช้ทำนายพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยใช้ตัวแปรตามเป็นคะแนนเฉลี่ยรวม (composite mean score) ของพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามทั้ง 5 ขั้นตอน (รวม 25 ข้อ) เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจซื้อตามแนวคิดของ Kotler และ Armstrong (2010) เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน จึงนำมาวิเคราะห์รวมเป็นมิติเดียวเพื่ออธิบายภาพรวม

ตารางที่ 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม

ตัวแปร	B	S.E.	Beta (β)	t	Sig.	VIF	Tolerance
ค่าคงที่ (Constant)	4.109	.207	–	19.874	.000	–	–
ด้านความสำคัญ (Significance)	-.021	.023	-.045	-.907	.365	1.004	0.996
ด้านความสามารถ (Competence)	.000	.024	.001	.014	.989	1.007	0.993
ด้านคุณธรรม (Virtue)	-.040	.029	-.068	-1.376	.169	1.008	0.992
ด้านอำนาจ (Power)	.010	.023	.021	.427	.669	1.003	0.997

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2-tailed)

จากตารางที่ 7 พบว่า การรับรู้คุณค่าตนเองทั้ง 4 ด้าน ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า

1. ด้านความสำคัญ (Significance) ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ($\beta = -.045$, Sig. = .365 > 0.05)
2. ด้านความสามารถ (Competence) ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ($\beta = .001$, Sig. = .989 > 0.05)
3. ด้านคุณธรรม (Virtue) ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ($\beta = -.068$, Sig. = .169 > 0.05)
4. ด้านอำนาจ (Power) ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ($\beta = .021$, Sig. = .669 > 0.05)

การอภิปรายผล

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้คุณค่าตนเองทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำคัญ ด้านความสามารถ ด้านคุณธรรม และด้านอำนาจ ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 4 ข้อ โดยสามารถอภิปรายผลในแต่ละด้านได้ดังนี้

ด้านความสำคัญ ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ทั้งที่ด้านความสำคัญเกี่ยวข้องกับความรู้สึกว่าตนเองได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากแรงจูงใจให้แสวงหาการเสริมความงามเพื่อรักษาหรือเพิ่มการยอมรับจากสังคม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความหมายและมีคุณค่าต่อคนที่รัก เป็นที่รักและเป็นที่ต้องการอยู่แล้ว การใช้บริการเสริมความงามจึงอาจไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มการยอมรับจากผู้อื่น แต่เป็นการดูแลตนเองตามปกติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Al Ghadeer et al. (2021) ที่พบว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้านการรับรู้คุณค่าตนเองระหว่างผู้ที่สมัครและไม่สมัครศัลยกรรมเสริมความงาม ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการรับรู้คุณค่าตนเองอาจไม่ใช่ปัจจัยที่แยกแยะผู้ที่ตัดสินใจใช้บริการเสริมความงามออกจากผู้ที่ไม่ใช้บริการ นอกจากนี้ Al Ghadeer et al. (2021) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าตนเองกับการยอมรับ

ศัลยกรรมเสริมความงามอยู่ในระดับอ่อนและไม่มีความสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ความพึงพอใจในร่างกาย มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับการยอมรับศัลยกรรมเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าภาพลักษณ์ร่างกายมีบทบาทมากกว่าการรับรู้คุณค่าตนเองด้านความสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมดังกล่าว

ด้านความสามารถ ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ทั้งที่ด้านความสามารถเกี่ยวข้องกับเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จและรับมือกับความท้าทายได้ ซึ่งส่งผลต่อความมั่นใจในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างมั่นใจในศักยภาพของตนเองในระดับสูงอยู่แล้ว ความมั่นใจในความสามารถจึงอาจไม่ได้เป็นแรงผลักดันหลักที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการใช้บริการเสริมความงาม ในขณะที่ปัจจัยภายนอก เช่น โปรโมชั่น คำแนะนำจากคนรอบข้าง และข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ มีบทบาทสำคัญกว่า ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับรีวิวของผู้ใช้บริการคนอื่นและโปรโมชั่นในการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Stuppy, Mead, & Van Osselaer (2020) ที่พบว่าผู้บริโภคที่มีการรับรู้คุณค่าตนเองต่ำมีแนวโน้มเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ด้อยกว่าเพื่อยืนยันมุมมองเชิงลบที่มีต่อตนเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาในทางกลับกัน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ที่มีการรับรู้คุณค่าตนเองสูง จึงอาจไม่ได้ใช้บริการเสริมความงามเพื่อชดเชยความรู้สึกด้อยคุณค่าแต่ใช้บริการเพื่อเหตุผลอื่น เช่น การดูแลตนเองหรือการรักษาภาพลักษณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kazeminia et al. (2022) ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมภายหลังหัตถการเสริมความงามแบบรุกรานน้อย พบว่าหัตถการดังกล่าวช่วยลดความไม่พอใจในภาพลักษณ์ร่างกายอย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับการรับรู้คุณค่าตนเอง ซึ่งชี้ว่าการใช้บริการเสริมความงามไม่ได้เชื่อมโยงกับระดับความมั่นใจในความสามารถของตนเอง แต่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในรูปลักษณ์มากกว่า

ด้านคุณธรรม ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม แม้จะเป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้ ด้านคุณธรรมเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามมาตรฐานทางศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักการและค่านิยมภายในมากกว่าพฤติกรรมการบริโภคภายนอก จึงอาจเป็นเหตุผลที่ด้านคุณธรรมไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกมากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler & Armstrong (2010) ที่ระบุว่าปัจจัยทางสังคม เช่น กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว และบทบาทสถานะ มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมผู้บริโภค นอกจากนี้ Farshidfar, Dastjerdi and Shahabizadeh (2013) พบว่าในบรรดาตัวแปรทางจิตวิทยาที่ศึกษา ความคล้อยตาม และภาพลักษณ์ร่างกาย สามารถทำนายการยอมรับศัลยกรรมเสริมความงามได้อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่การรับรู้คุณค่าตนเองไม่สามารถทำนายได้โดยตรง ซึ่งสะท้อนว่ามิติด้านคุณธรรมและจริยธรรมภายในไม่ได้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการบริโภคที่เกี่ยวข้องกับรูปลักษณ์ภายนอก อีกทั้ง Mironica et al. (2024) พบว่าทัศนคติทางสังคมวัฒนธรรม มีค่าขนาดอิทธิพลอ่อนมากกับการรับรู้คุณค่าตนเอง ในการอธิบายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับศัลยกรรมเสริมความงาม แสดงว่าปัจจัยเชิงคุณธรรมและจริยธรรมภายในอยู่คนละมิติกับพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการเสริมความงาม

ด้านอำนาจ ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ทั้งที่ด้านอำนาจเกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมและมีอิทธิพลต่อชีวิตของตนเอง ซึ่งทำให้บุคคลมีแนวโน้มตัดสินใจใช้บริการเสริมความงามเพื่อควบคุมภาพลักษณ์ของตนเอง อย่างไรก็ตาม ด้านอำนาจมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาทั้ง 4 ด้าน ซึ่งอาจเกิดจากบริบทวัฒนธรรมไทยที่เป็นสังคมรวมหมู่ การตัดสินใจจึงอาจได้รับอิทธิพลจากคนรอบข้างและบรรทัดฐานทางสังคมมากกว่าความรู้สึกด้านอำนาจส่วนบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wu et al. (2022) ที่พบว่าแรงกดดันทาง

สังคมวัฒนธรรมและการเปรียบเทียบทางสังคมเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้บริการเสริมความงาม นอกจากนี้ Truasheim and Bonell (2024) พบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์แบบ Passive (เช่น ดูรูป เลื่อนดูโปรไฟล์) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพิจารณาตัดสินใจเสริมความงาม โดยนักวิจัยเสนอว่า การรับรู้คุณค่าตนเองอาจเป็นตัวแปรภายนอก ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับความสนใจในศัลยกรรม มากกว่าจะเป็นตัวทำนายโดยตรง ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าด้านอำนาจหรือการควบคุมไม่ได้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

ผลการวิจัยที่พบว่าการรับรู้คุณค่าตนเองไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามทั้ง 4 ด้านนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Farshidfar, Dastjerdi and Shahabizadeh (2013) ที่พบว่าการรับรู้คุณค่าตนเองไม่สามารถทำนายการยอมรับศัลยกรรมเสริมความงามได้โดยตรง แต่มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรอื่น โดยภาพลักษณ์ร่างกายและความคล้อยตาม เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจใช้บริการเสริมความงามอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมและภาพลักษณ์ร่างกายมากกว่าปัจจัยด้านการรับรู้คุณค่าตนเองโดยตรง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยที่พบว่าการรับรู้คุณค่าตนเองทั้ง 4 ด้านไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการ ไม่ควรตีความว่า "ไม่มีอิทธิพล" ในเชิงสาเหตุโดยสมบูรณ์ ผลดังกล่าวอาจเกิดจากข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ (1) กรอบ Coopersmith (1967) เป็นการรับรู้คุณค่าตนเองเชิงรวม (Global Self-esteem) ซึ่งอาจไม่สะท้อนมิติของ Appearance Self-esteem ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบริบทเสริมความงาม (2) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เคยใช้บริการคลินิกเสริมความงามอยู่แล้ว ซึ่งอาจมีการรับรู้คุณค่าตนเองในระดับใกล้เคียงกัน ทำให้ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่มต่ำ (Range Restriction) (3) อาจมีตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) เช่น ภาพลักษณ์ร่างกาย (Body Image) หรือตัวแปรกำกับ (Moderator) เช่น อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ ที่ทำให้ความสัมพันธ์ทางตรงระหว่างการรับรู้คุณค่าตนเองและพฤติกรรมการเลือกใช้บริการลดลง สอดคล้องกับ Pentina และคณะ (2009) ที่ชี้ว่าความไม่สอดคล้องระหว่างตัวตนจริงกับตัวตนในอุดมคติ มีบทบาทมากกว่าการรับรู้คุณค่าตนเองเชิงรวม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการรับรู้คุณค่าตนเองทั้ง 4 ด้านไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญ ข้อเสนอแนะจึงควรอยู่ภายในขอบเขตของข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษานี้ ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับขั้นตอน "การประเมินทางเลือก" สูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.10) โดยเฉพาะการประเมินจากรีวิวและผลลัพธ์ของผู้ใช้บริการคนอื่น ผู้ประกอบการจึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการรีวิวและคำบอกเล่าจากผู้ใช้บริการจริง ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์อย่างเป็นระบบ
2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.8) ใช้บริการ 1-4 ครั้งต่อปี และจบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีรายได้ระดับกลาง ผู้ประกอบการจึงควรออกแบบรูปแบบการสื่อสารและบริการให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว
3. ผลการวิจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าตนเองและพฤติกรรมการเลือกใช้บริการ บ่งชี้ว่ากลยุทธ์การตลาดที่มุ่งเน้นการสื่อสารเชิง "เพิ่มความมั่นใจในตนเอง" หรือ "เพิ่มคุณค่าในตนเอง" เพียงอย่างเดียวอาจ

ไม่เพียงพอ ผู้ประกอบการควรพิจารณาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เช่น ภาพลักษณ์ร่างกาย อิทธิพลทางสังคม หรือพฤติกรรม การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

จากผลการวิจัยที่พบว่า การรับรู้คุณค่าตนเองไม่มีอิทธิพลโดยตรง การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาบทบาทของการรับรู้คุณค่าตนเองในฐานะตัวแปรส่งผ่านหรือตัวแปรกำกับระหว่างตัวแปรอื่น เช่น ภาพลักษณ์ร่างกาย อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ กับพฤติกรรมการใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ซึ่งอาจช่วยอธิบายความสัมพันธ์ทางอ้อมของการรับรู้คุณค่าตนเองได้ชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกชนม์ เลาลักษณ์จรรยา, ปรีชา ปาโนรัมย์ และ กุลกันยา ศรีสุข. (2568). พฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อการใช้บริการคลินิกเสริมความงามในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการรัตนบุรี*, 7(1), 231–242.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2568). 'ธุรกิจความงาม' ไปได้สวย! เติบโตต่อเนื่อง 5 ปี ไม่มีแผ่ว เกิดลูกค้าใหม่ทั้งชายหนุ่มและนิวเจนเพิ่มส่วนแบ่งในตลาด [ข่าวประชาสัมพันธ์]. <https://www.dbd.go.th/news/5001032568>
- ชัยญาณัญญ์ สุพัฒน์ศิริกุล, ศศิพรรณ บิลมาโนชญ์ และ กรกช แสนจิตร. (2568). ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดและสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสยามปริทรรศน์*, 24(1), 156–173.
- วิสาข์ เขียวสมุทร, กานต์ เขาวนนิรติชัย และ พิชญ์ณัฐ เนื่องจำนงค์. (2568). ปัจจัยการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ขนมเปียะและน้ำพริกสำเร็จรูป: ความสอดคล้องและความต่างระหว่างผู้บริโภคและผู้ประกอบการในร้านสะดวกซื้อ. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(1), 214–229.
- ศิริน วิชัยเรืองธรรม, กิตติกร วิชัยเรืองธรรม, และ บุษบารรณ มหาทักษกะ. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงาม เดอะดีว่า. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(2), 45–58.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2568). *ธุรกิจค้าปลีกและเสริมความงามของไทย คาดปี 2568 โต 2.8%แตะ 76,500 ล้านบาท*. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Surgery-IAO119-FB-2025-02-25.aspx>
- สุธินี ธีรานันต์ และ สุปรียา ม่วงรอด. (2567). ความสัมพันธ์ของการตลาดเชิงประสบการณ์ คุณค่าที่ลูกค้าได้รับ และความภักดี ของลูกค้ากลุ่มเจนเนอเรชันวายในธุรกิจโรงแรม. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(2), 93–106.
- Al Ghadeer, H. A., AlAbdullah, Z. A., AlSuwat, H. S., AlKhalidi, M. S., AlOmran, S. A., and Almulhim, A. M. (2021). Impact of self-esteem and self-perceived body image on the acceptance of cosmetic surgery. *Cureus*, 13(10), e18624. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8592260/>
- Cheawsamut, V., Chaonirattisai, K., and Nueangjamnong, P. (2025). Marketing factors influencing the purchase decisions of mooncakes and ready-to-eat chili pastes: Consistencies and differences between consumers and entrepreneurs in convenience stores. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 25(1), 214–229. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/spurhs/article/view/278709> (in Thai)

- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. W. H. Freeman and Company.
- Department of Business Development. (2025). 'Beauty business' going strong! Continuous growth for 5 years with new customers including young men and the new generation increasing market share [Press release]. <https://www.dbd.go.th/news/5001032568> (in Thai)
- Farshidfar, Z., Dastjerdi, R., and Shahabizadeh, F. (2013). Acceptance of cosmetic surgery: Body image, self esteem and conformity. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 84, 238–242. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042813016091>
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., and Sarstedt, M. (2017). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)* (2nd ed.). Sage Publications.
- Kasikorn Research Center. (2025). *Thailand's cosmetic surgery and aesthetic business is expected to grow by 2.8% in 2025, reaching 76.5 billion baht*. <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Surgery-IAO119-FB-2025-02-25.aspx> (in Thai)
- Kazeminia, M., Salari, N., Heydari, M., Akbari, H., and Mohammadi, M. (2022). The effect of cosmetic surgery on self-esteem and body image: A systematic review and meta-analysis of clinical trial studies. *European Journal of Plastic Surgery*, 46, 25–33. <https://doi.org/10.1007/s00238-022-01987-6>
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2010). *Principles of marketing* (13th ed.). Pearson Education.
- Laolakchanya, K., Panoram, P., and Srisuk, K. (2025). Consumer behavior toward aesthetic clinic services in Mueang District, Surin Province. *Ratanaburi Academic Journal*, 7(1), 231–242. (in Thai)
- Nunnally, J. C., and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Pentina, I., Taylor, D. G., and Voelker, T. A. (2009). The roles of self-discrepancy and social support in young females' decisions to undergo cosmetic procedures. *Journal of Consumer Behaviour*, 8(4), 149–165. <https://doi.org/10.1002/cb.276>
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Stuppy, A., Mead, N. L., and Van Osselaer, S. M. J. (2020). I am, therefore I buy: Low self-esteem and the pursuit of self-verifying consumption. *Journal of Consumer Research*, 46(5), 956–973. <https://doi.org/10.1093/jcr/ucz029>
- Supatsirikul, C., Binmanoach, S., and Saenchit, K. (2025). Marketing mix factors and sociocultural environment affecting the decision to use skin care aesthetic clinic services among people in Bangkok. *Siam Communication Arts Review*, 24(1), 156–173. (in Thai)
- Threeranoot, S., and Muangrord, S. (2024). The relationship among experiential marketing, customer value, and customer loyalty of Generation Y group in hotel business. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 24(2), 93–106. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/spurhs/article/view/274150> (in Thai)

- Wichairueangthamma, S., Wichairueangthamma, K., and Maharakkaka, B. (2025). Factors influencing the decision to use The Diva aesthetic clinic services. *Journal of Management Science, Udon Thani Rajabhat University*, 7(2), 45–58. (in Thai)
- Wu, Y., Alleva, J. M., Broers, N. J., and Mulken, S. (2022). Attitudes towards cosmetic surgery among women in China and the Netherlands. *PLoS ONE*, 17(4), e0267451.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0267451>

การสะท้อนประสบการณ์และการรับรู้ต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาไทยในค่ายสานสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน

พิกุล แสงเจน¹, ธนาพงศ์ ไชยริย์^{2,*}

^{1,2}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Received: 5 May 2026

Revised: 4 June 2026

Accepted: 19 June 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อวัดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาไทยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านค่ายสานสัมพันธ์ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลจากนักศึกษาจาก 6 สถาบัน จำนวน 97 คน ด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาสามารถสะท้อนการรับรู้ต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) เมื่อพิจารณารายด้านพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 6.119$, $p = 0.000$) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมและกระบวนการทัศนสูงสุด ($\bar{X} = 4.65$) สะท้อนว่าค่ายสานสัมพันธ์เป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะผ่านการลงมือทำจริงและการสะท้อนความคิด ได้ฝึกการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความเข้าใจวัฒนธรรมที่ต่างกัน ช่วยคลายอคติและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทั้งยังเป็นพื้นที่ปลอดภัย กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แบบเปลี่ยนแปลง ต่อทัศนคติ บุคลิกภาพ และความมั่นใจในตนเอง

ข้อค้นพบจากการวิจัย คือ กิจกรรมนอกหลักสูตรที่ออกแบบบนฐานของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สามารถเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นองค์รวม และกิจกรรมควรได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้กับผลลัพธ์เชิงทักษะอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ทักษะศตวรรษที่ 21, การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์, ค่ายสานสัมพันธ์, การเปลี่ยนแปลงภายใน, นักศึกษาไทย

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: thanarphong.c@psu.ac.th

Lessons Learned and Perceptions of 21st Century Skills Development among Thai Students in an Intercampus Student Camp

Pikun Saejane¹, Thanarphong Chairee^{2,*}

^{1,2}Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University

Received: 5 May 5 2026

Revised: 4 June 2026

Accepted: 19 June 2026

Abstract

This research aimed to measure the 21st-century skills of Thai students through a participatory learning process implemented via a relationship-building camp. A mixed-methods research design was employed. Data were collected from 97 students across six institutions using questionnaires and interviews. Quantitative data were analyzed using statistical software, while qualitative data were examined through content analysis. The findings revealed that, overall, students perceived their development of 21st-century skills at the highest level ($\bar{X} = 4.56$). When examined by individual skill dimensions, statistically significant differences were found at the .05 level ($F = 6.119, p = 0.000$). The dimension of cross-cultural understanding and paradigm awareness received the highest mean score ($\bar{X} = 4.65$). This reflects that the relationship-building camp functioned as an integrative learning space conducive to skill development through hands-on practice and reflective thinking. Participants engaged in problem-solving in real-time, developed an appreciation for diverse cultures, overcame prejudices, and fostered positive interpersonal relationships. Moreover, the camp served as a safe environment that stimulated transformative learning, influencing attitudes, personality traits, and self-confidence.

The key finding of this research is that extracurricular activities designed upon the foundation of experiential learning can serve as a significant mechanism for holistically fostering 21st-century skills. Such activities should be systematically designed to effectively link learning experiences with tangible skill outcomes.

Keywords: 21st-Century Skills, Experiential Learning, Inter-Institutional Relationship-Building Camp, Inner Transformation, Thai University Students

* Corresponding Author; E-mail: thanarphong.c@psu.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (OECD, 2023; World Economic Forum, 2023) โดยเฉพาะภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ยิ่งตอกย้ำความสำคัญของทักษะการปรับตัว ความยืดหยุ่น และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (UNESCO, 2021; Aristovnik et al., 2020) ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับบทบาทจากการเน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหาไปสู่การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นชุดของสมรรถนะ ความรู้ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกยุคใหม่ (Trilling and Fadel, 2009)

ในบริบทของอุดมศึกษา แนวโน้มปัจจุบันเน้นการบูรณาการทักษะเข้ากับเนื้อหาวิชาการโดย Biggs and Tang (2011) เสนอแนวคิด "Constructive Alignment" ที่เน้นว่าผลการเรียนรู้ที่ต้องการ ต้องสอดคล้องกับวิธีการสอนและการประเมินผลขณะที่ Kuh (2008) เสนอแนวคิด "High-Impact Practices" (HIPs) ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะรวมถึง Service Learning, Undergraduate Research, และ Study Abroad ที่นักศึกษาสามารถนำความรู้ มาประยุกต์ในบริบทจริง (Kilgo et al., 2015; Kuh et al., 2017) การเรียนรู้นอกหลักสูตร (Co-curricular Learning) ได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะโดยเฉพาะทักษะการทำงานร่วมกัน ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบต่อสังคม (Pascarella and Terenzini, 2005) นอกจากนี้แม้กิจกรรมนอกหลักสูตรจะได้รับการยอมรับในเชิงทฤษฎีแต่ยังพบข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความหลากหลายของนักศึกษาในด้านภูมิหลังและโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมที่ไม่เท่าเทียมกัน (Armstrong and Cairnduff, 2012) คุณภาพของกิจกรรมที่ไม่มีเป้าหมายชัดเจนหรือขาดการออกแบบอย่างเป็นระบบ (Andenoro et al., 2013) และที่สำคัญคือการขาดการประเมินผลที่ชัดเจนและเป็นระบบ การประเมินส่วนใหญ่ยังคงเน้นที่ตัวชี้วัดเชิงปริมาณเบื้องต้น เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมหรือความพึงพอใจโดยรวม ซึ่งไม่สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์เชิงทักษะได้อย่างลึกซึ้งและแม่นยำ (Thanormchayathawat et al., 2016; Onjai-uea, 2019)

ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมสมรรถนะสำคัญ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และความสามารถในการปรับตัว (Battelle for Kids, 2019; OECD, 2020) โดยกรอบแนวคิดสำคัญ เช่น P21 Framework for 21st Century Learning และ OECD Learning Compass 2030 ต่างเน้นย้ำว่าการพัฒนาทักษะเหล่านี้ต้องอาศัยการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การลงมือปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายของผู้เรียน (Taguma and Frid, 2024; Reimers and Chung, 2016) ในบริบทของอุดมศึกษาไทย การพัฒนาทักษะดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในระดับหลักสูตรและผ่านกิจกรรมนอกหลักสูตร ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาแบบองค์รวม (Office of the Higher Education Commission, 2022) โดยเฉพาะกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง เช่น การทำงานจิตอาสา ค่ายพัฒนานักศึกษา งานวิจัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกหลักสูตรมีแนวโน้มที่จะพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบต่อสังคมได้ดีกว่า (Webber et al., 2013; Dugan et al., 2013; Roulin and Bangerter, 2013) อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากิจกรรมนอกหลักสูตรจะได้รับการยอมรับในเชิงทฤษฎีว่ามีบทบาทสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ กล่าวคือ การประเมินผลยังคงเน้นตัวชี้วัด

พื้นฐาน เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมหรือความพึงพอใจ ซึ่งไม่สามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์เชิงทักษะได้อย่างลึกซึ้ง (Thanormchayathawat et al., 2016 ; Onjai-uea, 2019) อีกทั้งยังขาดการศึกษาที่อธิบายกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมอย่างเป็นระบบ (Haber, 2011; Meepadung et al., 2015) รวมถึงการขาดแนวทางหรือโมเดลกิจกรรมที่มีฐานข้อมูลเชิงประจักษ์รองรับ (Einarson and Clarkberg, 2010)

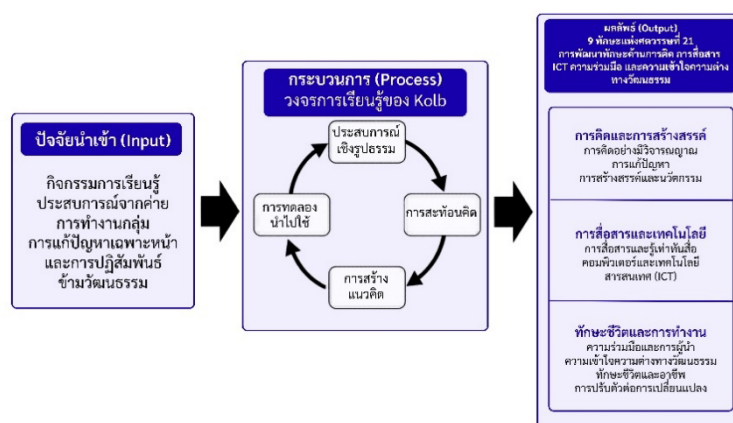
ค่ายสานสัมพันธ์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 6 สถาบันเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นการพัฒนา นักศึกษาผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการทำงานจิตอาสา การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสถาบัน ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เผชิญกับสถานการณ์จริง ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น แม้โครงการดังกล่าวจะดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงขาดการศึกษาที่วิเคราะห์อย่างเป็นระบบทั้งในด้านผลลัพธ์เชิงทักษะและกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นของการศึกษาที่ไม่เพียงประเมินระดับทักษะของผู้เข้าร่วมดังนั้น การศึกษานี้จึงใช้กรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) เพื่อศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่เข้าร่วมค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน ของนักศึกษาไทยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมุ่งหวังให้ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมนอกหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ และมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับในบริบทอุดมศึกษาไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อวัดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาไทยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านค่ายสานสัมพันธ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงปัจจัยนำเข้า (Input) ประสบการณ์ในค่ายสานสัมพันธ์ (กิจกรรมกลุ่ม การทำงานร่วมกัน การเผชิญปัญหา การปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรม) กระบวนการเรียนรู้ (Process) โดยใช้วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Cycle of Kolb) และผลลัพธ์ (Output) ที่เป็นไปตามการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้ง 8 ด้าน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การออกแบบและพัฒนากิจกรรมฐานการเรียนรู้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงบูรณาการภายใต้โครงการ "ค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาไทยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านค่ายสานสัมพันธ์ โดยจำแนกขั้นตอนการออกแบบและการจัดกิจกรรมออกเป็น 4 ฐานการเรียนรู้หลัก ดังนี้

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการออกแบบและการจัดกิจกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย : การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งในด้านระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และประสบการณ์เชิงลึกของนักศึกษาที่เข้าร่วมค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง : กลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาปริญญาตรีที่เข้าร่วมค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน ระหว่างปีการศึกษา 2567-2569 รวมทั้งสิ้น 125 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 95 คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยเก็บข้อมูลเกินจำนวนมา 2 คน รวมเป็น 97 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสถาบันการศึกษาทั้ง 6 แห่ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนของประชากรในแต่ละสถาบันอย่างครบถ้วน ทั้งนี้ ผู้มีสิทธิ์เข้าร่วมต้องเป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมค่ายในช่วงปีการศึกษาที่กำหนด ขณะที่ผู้ที่ไม่ประสงค์เข้าร่วม หรือถอนตัวระหว่างการวิจัยจะถูกคัดออก โดยไม่มีผลกระทบต่อสิทธิ์ใดๆ และในกรณีที่ไม่มีผู้ให้ความยินยอมเข้าร่วมจะยุติการดำเนินการวิจัย

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มาสัมภาษณ์ เลือกนักศึกษาที่มีบทบาทหลากหลายในค่าย (เช่น ประธานค่าย นายกสโมสรนักศึกษา ผู้เข้าร่วมกิจกรรม) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 36 คน โดยแบ่งเป็นตัวแทนจากทั้ง 6 สถาบันๆ ละ 6 คน เพื่อแสดงว่างานวิจัยมีการกระจายตัวของข้อมูล กระบวนการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์หลังจบกิจกรรม ใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้าง ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 15 นาทีต่อคน

งานวิจัยฉบับนี้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) เพื่อศึกษาประสบการณ์และพัฒนากิจกรรมแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาผ่าน 3 ขั้นตอน คือ

1) **การวิจัยเชิงปริมาณ** : เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามนักศึกษา 97 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาเพื่อสำรวจระดับทักษะฯ ในภาพรวม

2) **การวิจัยเชิงคุณภาพ** : ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 36 คน โดยคำนึงถึงตัวแทนที่หลากหลายจากทั้ง 6 สถาบันที่เข้าร่วมค่าย เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก ผ่านแนวคำถามถึงโครงสร้าง

3) **การบูรณาการข้อมูล** : ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบเปรียบเทียบและประสานผล เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่รอบด้านและเป็นองค์รวม

เครื่องมือการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ : เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลักได้แก่

1) แบบสอบถามใช้สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยบูรณาการกรอบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ร่วมกับแนวทาง OECD และมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) โครงสร้างแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป มาตรฐานแบบประเมินค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด เครื่องมือฉบับนี้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อและเมื่อนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 38 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ในระดับสูงถึง 0.98 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือเพียงพอในการนำไปใช้งานจริง

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (In-depth Interview and Focus Group) ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่พัฒนาประเด็นคำถามตามแนวทางของ Creswell and Plano Clark (2018) โดยเน้นความยืดหยุ่นและเจาะลึกถึงประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากส่วนนี้จะถูกนำมาใช้อธิบายและสนับสนุนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณให้มีความลุ่มลึกและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตจากต้นสังกัดและผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (เลขที่ SCPHYLIRB-2569/029)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบ Explanatory Sequential Design โดยเริ่มต้นจากการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผ่านแบบสอบถาม เพื่อดูภาพรวมของระดับทักษะฯ ก่อนจะดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่ออธิบายและขยายความให้เข้าใจบริบทของประสบการณ์ในค่ายฯ ที่ส่งผลต่อการสะท้อนการรับรู้ต่อการพัฒนาทักษะดังกล่าวได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น การบูรณาการข้อมูลดำเนินการในขั้นตอนการตีความผลร่วมกัน โดยนำข้อค้นพบเชิงปริมาณจากค่าเฉลี่ยของทักษะรายด้านมาจับคู่กับ “โค้ดคำพูด” และประเด็นการเรียนรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อยืนยันว่าข้อมูลทั้งสองแหล่งสอดคล้องกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีขั้นตอนคือ ถอดความสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นข้อมูลตัวอักษร และอ่านทบทวนเพื่อทำความเข้าใจข้อมูลภาพรวม จากนั้นดำเนินการ Coding เริ่มจาก Open Coding เพื่อให้รหัสข้อความสำคัญ ต่อด้วย Axial Coding เพื่อจัดกลุ่มรหัสที่คล้ายกันให้เป็นหมวดหมู่ และสังเคราะห์เป็นประเด็นหลัก ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้งนี้ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยการเปรียบเทียบผลระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมถึงการทำ Member Checking โดยนำประเด็นสรุปกลับไปสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อยืนยันว่าผลการวิเคราะห์สะท้อนประสบการณ์จริงอย่างถูกต้อง

ผลการวิจัย

การศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบูรณาการผ่านประสบการณ์กิจกรรมค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน ครอบคลุมทักษะสำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ความร่วมมือและภาวะผู้นำ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ทักษะชีวิตและการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยนำเสนอในรูปค่าเฉลี่ยเพื่อสะท้อนระดับของทักษะในแต่ละด้าน และสนับสนุนด้วยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อให้เห็นมิติของประสบการณ์และมุมมองของผู้เข้าร่วมอย่างรอบด้าน

1. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เข้าร่วมค่ายสานสัมพันธ์ 6 สถาบัน

ตาราง 1 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เข้าร่วมค่ายสานสัมพันธ์ 6 สถาบัน

รายการทักษะ	ค่าเฉลี่ย	(S.D.)	ระดับความเห็น
ทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์	4.65	0.45	ระดับมากที่สุด
ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ	4.63	0.40	ระดับมากที่สุด
ทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงได้ด้วย	4.61	0.48	ระดับมากที่สุด
ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะการเรียนรู้	4.56	0.52	ระดับมากที่สุด
ทักษะการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม	4.55	0.48	ระดับมากที่สุด
ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ	4.55	0.52	ระดับมากที่สุด
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา	4.52	0.51	ระดับมากที่สุด
ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	4.39	0.69	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	4.56	0.51	ระดับมากที่สุด

จากข้อมูลในตารางพบว่านักศึกษาที่เข้าร่วมค่ายมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.56) โดยทักษะด้านความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 4.65) รองลงมาคือทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Mean = 4.63) และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Mean = 4.61) ขณะที่ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (Mean = 4.39) และอยู่ในระดับมาก ส่วนทักษะด้านอื่นๆ ได้แก่ ทักษะชีวิตและการเรียนรู้ (Mean = 4.56) ความคิดสร้างสรรค์และ

นวัตกรรม (Mean = 4.55) การสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ (Mean = 4.55) และการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Mean = 4.52) ล้วนอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงระดับทักษะที่สูงในภาพที่เกิดจากการเข้าร่วมค่าย

ตาราง 2 สรุปผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้ง 8 ด้าน

รายการทักษะ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	กลุ่มเปรียบเทียบ
การเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงฯ	4.65	0.45	a
ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ	4.63	0.41	a
ทักษะชีวิตและอาชีพ	4.61	0.48	a
การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา	4.56	0.52	a
ความเข้าใจต่างวัฒนธรรมและกระบวนทัศน์	4.55	0.48	a
การสร้างสรรค์และนวัตกรรม	4.55	0.52	a
การสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ	4.52	0.52	a
ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.39	0.69	b

Greenhouse-Geisser $F=6.119, p=.000$

จากข้อมูลในตาราง พบว่านักศึกษาที่เข้าร่วมค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายด้านด้วยสถิติ Repeated Measures ANOVA พบว่ามีระดับคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 6.119, p = 0.000$) ผลการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni ทักษะที่มีการพัฒนาในระดับกลุ่มเดียวกัน (กลุ่ม a) ในเกือบทุกทักษะ ยกเว้น ทักษะที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ (กลุ่ม b) คือทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (Mean = 4.39) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและแตกต่างจากทักษะในกลุ่ม a อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการสัมภาษณ์

ประสบการณ์จากค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ที่เน้นการลงมือทำจริง การสะท้อนคิด นักศึกษาได้เปลี่ยนผ่านจากการรับความรู้ในห้องเรียน เช่น การรับมือกับปัญหาเฉพาะหน้า หรือการประสานงานข้ามสถาบัน ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะที่หลากหลายพร้อมกัน ทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนกิจกรรม ดังที่นักศึกษาจาก มหาวิทยาลัย A ระบุว่า "บางที่เราได้อยู่ในพื้นที่ที่มันไม่ได้เอื้ออำนวยกับเรา เราก็ต้องปรับแก้ที่ตัวเองก่อน... มองหาทางออกว่าทางไหนคือทางที่ทำให้เราสะดวกสบาย มีความสุข"

ทักษะเชิงเทคนิค ประสบการณ์จากค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน ที่เน้นการพัฒนาทักษะ ทางอารมณ์และสังคมที่โดดเด่นที่สุดคือการสร้างความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ซึ่งช่วยคลายอคติและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนต่างภูมิภาค ดังที่นักศึกษาจากสถาบัน B กล่าวว่า "บางวัฒนธรรมที่ผมเข้าใจมาแบบผิดๆ ที่จริงไม่เลยครับเพื่อนเฟรนด์สามารถพูดคุยปกติได้" อีกทั้งกิจกรรมเหล่านี้ยังเป็นพื้นที่ปลอดภัย ที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แบบเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพจากความประหม่าเป็นความมั่นใจ หรือจากคนเก็บตัวกลายเป็น

ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ดังสะท้อนจากคำพูดของนักศึกษาสถาบัน C "ทำให้หนูกลายเป็น Extrovert จากเดิมที่เป็น Introvert เป็นการก้าวข้ามข้อจำกัดของตนเอง"

โดยสรุปกิจกรรมค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน ทำหน้าที่เป็นระบบการเรียนรู้ที่หลอมรวมความท้าทายและความสนับสนุนเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ส่งผลให้นักศึกษาสามารถค้นพบศักยภาพตนเอง ฝึกระเบียบวินัย และพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต แม้จะพบข้อจำกัดบางประการในทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาได้น้อยกว่าด้านอื่น แต่การที่นักศึกษาสามารถนำทักษะที่ได้ไปต่อยอดเป็นอาชีพเสริมและสร้างคุณค่าเพิ่มได้จริง สะท้อนให้เห็นว่าค่ายสานสัมพันธ์เป็นพื้นที่การเรียนรู้เชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ และมีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิตให้พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ได้อย่างยั่งยืน

สรุปการวิจัยและอภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 : การสะท้อนการรับรู้ต่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีระดับการรับรู้ต่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านกระบวนการทำงานกลุ่มและการคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในค่ายที่เน้นการลงมือปฏิบัติ การสะท้อนคิดร่วมกันสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Jitchayawanit (2023) ที่พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการนำตนเองจะช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและการทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้มีระดับสูงขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน สถานการณ์จริง ผลการศึกษานี้สะท้อนว่ากิจกรรมค่ายฯ เป็นกลไกการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการสะท้อนการรับรู้ต่อการพัฒนาทักษะได้ดีกว่ากิจกรรมนอกหลักสูตรทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) ที่เน้นว่าการลงมือทำจริงควบคู่กับการสะท้อนคิดเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ ทั้งนี้ผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดของ Reason et al. (2023) ที่ว่าการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นที่หลากหลายช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ในระดับรายทักษะผลการวิเคราะห์เชิงสถิติด้วย Repeated Measures ANOVA พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างรายทักษะ ($F = 6.119, p = 0.000$) และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Bonferroni ชี้ให้เห็นว่าทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดและแตกต่างจากทักษะด้านอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประเด็นนี้สะท้อนว่ากิจกรรมในค่ายมีลักษณะ "context-driven" กล่าวคือพัฒนาได้ดีในทักษะที่กิจกรรมเปิดโอกาสให้ฝึกฝนโดยตรง เช่น การประสานงานข้ามสถาบัน การเผชิญปัญหาเฉพาะหน้า แต่ในทักษะด้านดิจิทัลนั้น หากกิจกรรมไม่ได้ถูกออกแบบให้ครอบคลุมทักษะเป้าหมายอย่างชัดเจน ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาทักษะเชิงเทคนิคที่ไม่เท่าเทียมกับทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ Einarson and Clarkberg (2010) ที่ว่ากิจกรรมนอกหลักสูตรจะมีประสิทธิผลสูงสุดเมื่อมีการออกแบบที่ตั้งใจ อีกทั้งยังสอดคล้องกับทัศนะของ Lai and Viering (2012) ที่ระบุว่าการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านดิจิทัล จำเป็นต้องใช้แนวทางเฉพาะที่แตกต่างจากการเรียนรู้ในมิติของมนุษยสัมพันธ์เพียงอย่างเดียว ประเด็นนี้ถือเป็นข้อค้นพบที่สำคัญซึ่งขยายความเข้าใจเดิมว่า กิจกรรมที่เน้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสูงนั้นเอื้อต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ได้ดีกว่าทักษะเชิงเทคนิคเฉพาะทาง ซึ่งเป็นข้อสรุปที่แตกต่างจากการวิจัยทั่วไปที่มักประเมินทักษะในภาพรวมโดยไม่พิจารณาบริบทของการออกแบบกิจกรรมที่ส่งผลต่อทักษะต่างประเภทกัน

ประเด็นที่ 2 : ประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบูรณาการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายใน

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนที่ก้าวออกจากพื้นที่ปลอดภัยมาเผชิญสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ทั้งการทำงานร่วมกับคนต่างสถาบัน การจัดการความไม่แน่นอนและการรับบทบาทใหม่ ได้เป็นตัวละครต้นชั้นดีที่ทำให้เกิด “การเปลี่ยนแปลงภายใน” และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกรอบความคิดอย่างลึกซึ้ง ยิ่งไปกว่านั้น การใช้กิจกรรมแบบ ปลายเปิดที่เน้นให้แก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงและไม่มีคำตอบตายตัว ยังช่วยส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ตาม กรอบ 4Cs โดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการสื่อสารได้อย่างโดดเด่น โดยผลการศึกษา ยังเผยให้เห็นถึงความไม่สมดุลของการพัฒนาทักษะ โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการพัฒนาน้อยกว่า ทักษะด้านอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ในค่ายมักขึ้นอยู่กับบริบท ซึ่งจะพัฒนา ได้ดีเฉพาะในส่วนที่กิจกรรมเปิดโอกาสให้ฝึกฝนโดยตรงเท่านั้น ดังนั้น หากต้องการพัฒนาทักษะให้ครอบคลุมรอบด้าน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัย การออกแบบกิจกรรมอย่างตั้งใจ ในภาพรวมค่ายสานสัมพันธ์ฯ 6 สถาบัน ยังทำ หน้าที่เป็น “พื้นที่การเรียนรู้เชิงบูรณาการ” ที่เชื่อมโยงประสบการณ์จริงนอกห้องเรียนเข้ากับการพัฒนาผู้เรียนอย่าง เป็นองค์รวม โดยมีหัวใจสำคัญของความสำเร็จอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่างความท้าทายและการสนับสนุน ข้อค้นพบ จากการศึกษานี้จึงเป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญว่า การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรในอนาคต ควรมีการออกแบบอย่างเป็น ระบบมากขึ้น เพื่อช่วยอุดช่องโหว่ของทักษะที่ยังพัฒนาได้ไม่เต็มที่ และทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะแห่ง ศตวรรษที่ 21 อย่างสมดุล พร้อมตอบสนองต่อโลกยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง

สรุปผล

การศึกษานี้สะท้อนให้เห็นการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยการออกแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่บูรณาการการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนคิดใน สถานการณ์จริง กิจกรรมค่ายสานสัมพันธ์ระหว่างสถาบันมิได้เป็นเพียงกิจกรรมสั้นทางการ แต่ทำหน้าที่เป็นระบบ การเรียนรู้ที่ผสมผสานความหลากหลายทางสังคมและความท้าทายเข้าด้วยกัน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการขยายโลกทัศน์ ตลอดจนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการปรับตัวผ่านกระบวนการทบทวนตนเอง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงทักษะอย่าง เป็นองค์รวม อย่างไรก็ตามข้อค้นพบสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลในการพัฒนาทักษะบางประการ โดยเฉพาะ ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ยังต้องการการออกแบบเชิงระบบที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยยังมี ข้อจำกัดประการสำคัญในด้านระเบียบวิธีวิจัย ทั้งความคลาดเคลื่อน ที่อาจเกิดจากการประเมินตนเองของผู้เรียนและ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครซึ่งมีแรงจูงใจสูงเป็นทุนเดิม รวมถึงข้อจำกัดในการติดตามผลกระทบเชิง พฤติกรรมในระยะยาว ดังนั้นการพัฒนาต่อยอดในอนาคตจึงควรมุ่งเน้นการศึกษาเชิงติดตามผลระยะยาวและพัฒนา เครื่องมือประเมินผลที่มีความหลากหลาย อาทิ การประเมินจากการปฏิบัติจริงหรือการประเมินจากมุมมอง บุคคลภายนอก เพื่อสร้างความเที่ยงตรงของข้อมูล ควบคู่ไปกับการบูรณาการทักษะดิจิทัลเข้ากับกิจกรรมอย่างเป็น ระบบ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษานอกหลักสูตรสามารถตอบสนองต่อความท้าทายของโลกยุคใหม่และเสริมสร้าง สมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืนและครอบคลุมในทุกมิติ

ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มีข้อจำกัดที่ควรนำไปประกอบการพิจารณาผลการวิจัยและการต่อยอดในอนาคต ดังนี้

- 1) การใช้แบบประเมินตนเองอาจสะท้อนเพียงการรับรู้ของผู้เรียนมากกว่าสมรรถนะที่ปฏิบัติได้จริง
- 2) การเก็บข้อมูลระยะสั้น (3 เดือน) จากอาสาสมัคร 97 คน ที่มีแรงจูงใจสูงจึงไม่อาจยืนยันผลสัมฤทธิ์

ระยะยาวหรือการคงอยู่ของทักษะหลังจบโครงการได้อย่างถาวร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

สถาบันอุดมศึกษาหรือหน่วยพัฒนานักศึกษานำ “โมเดลค่ายสานสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน” ไปปรับใช้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยออกแบบกิจกรรมในครั้งต่อไปอาจเสริมกิจกรรมเชิงเทคโนโลยีให้มากขึ้น เพื่อลดช่องว่างการเกิดความรู้ที่ไม่สมดุลของทักษะ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเปรียบเทียบระดับสมรรถนะระหว่างนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการกับนักศึกษาที่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ เพื่อพิสูจน์ประสิทธิผลของกิจกรรมค่ายฯ อย่างชัดเจน และติดตามพัฒนาการของนักศึกษาหลังจากจบกิจกรรมไปแล้วระหว่าง 6 เดือน-1 ปี เพื่อตรวจสอบว่าทักษะและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือปรับเปลี่ยนเครื่องมือวัดให้หลากหลายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช, ผ่องศรี วาณิชย์สุภวงศ์, วุฒิชัย เนียมเทศ, และณัฐวิทย์ พจนันติ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(2), 208-222.
- กุลิสรา จิตรขณาวณิช (2566), การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองและทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยใช้สื่อแบบผสมผสานบนฐานวิถีชีวิตใหม่ สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 23(1), 64-77
- ชลรวิมล โล่อมรินทร์ชัย, วลีนิภา ฉลากบาง, อภิสิทธิ์ สมศรีสุข (2568). ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 2. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(1), 171-182.
- ปวีณา อ่อนใจเอื้อ. (2562). การสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้ร่วมกันในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(4), 95-119.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2565). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สิริพร มีผดุง, นันทิยา น้อยจันทร์, สายทิพย์ ยะฟู (2558). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการกิจกรรมนักศึกษาเพื่อส่งเสริม
ภาวะผู้นำของนักศึกษาสถาบันการพลศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 9(2), 207-224.

Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N., and Umek, L. (2020). Impacts of the COVID-19
pandemic on life of higher education students: A global perspective. *Sustainability*, 12(20),
8438. <https://doi.org/10.3390/su12208438>

Battelle for Kids. (2019). *Framework for 21st century learning definitions*. Partnership for 21st
Century Learning.

Biggs, J., and Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th ed.). Open University
Press.

Guthrie, K. L., and McCracken, H. (2010). Making a difference online: Facilitating service-learning
through distance education. *The Internet and Higher Education*, 13(3), 153-157.
<https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2010.02.006> .

Haber, P. (2011). Peer education in student leadership programs: Responding to co-curricular
challenges. *New Directions for Student Services*, 2011(133), 65-76.
<https://doi.org/10.1002/ss.384> .

Jitchayawanit, K. (2023). Development of Learning Management Model to Enhance Self-directed
Learning Abilities and Skills in the 21st Century by using Mixed Media Based on a New
Normal for Students Teacher Rajabhat University. *Sripatum Review of Humanities and
Social Sciences*, 23(1), 64-77. (in Thai)

Kilgo, C. A., Ezell Sheets, J. K., and Pascarella, E. T. (2015). The link between high-impact practices
and student learning: Some longitudinal evidence. *Higher Education*, 69(4), 509-525.
<https://doi.org/10.1007/s10734-014-9788-z>

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*.
Prentice Hall.

Kuh, G. D. (2008). *High-impact educational practices: What they are, who has access to them, and
why they matter*. Association of American Colleges & Universities.

Lai, E. R., and Viering, M. (2012). *Assessing 21st century skills: Integrating research findings*. Pearson.

Loamarintchai, C., Chalabang, W., and Somsrisuk, A. (2025). Teachers Learning Management Skills
in the 21st Century Affecting Quality of Student in Schools under Sakon Nakhon Primary
Educational Service Area Office 2. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*,
25(1), 171-182. (in Thai)

- Meepadung, S., Noichun, N., and Yafu, S. (2015). Developing Strategies of Student Affairs to Promote Student Leadership of the Institute of Physical Education. *Humanities and Social Sciences Journal of Graduate School, Pibulsongkram Rajabhat University*, 9(2), 207-224. (in Thai)
- OECD. (2019). *OECD Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b25efab8-en> .
- OECD. (2020). *Technical report: Curriculum analysis of the OECD Future of Education and Skills 2030*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/education/2030-project/>.
- OECD. (2023). *OECD Skills Outlook 2023: Skills for a resilient green and digital transition*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/27452f29-en>
- Office of the Higher Education Commission, B.E. 2565 (2022). *Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF:HEd)*. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *The Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017–2021)*. Office of the Prime Minister. (in Thai)
- Onjai-uea, P. (2019). The promoting collaborative learning skill in the 21st century among undergraduate students of Kasetsart University. *Silpakorn University Journal*, 39(4), 95-119. (in Thai)
- Pascarella, E. T., and Terenzini, P. T. (2005). *How college affects students: A third decade of research*, 2. Jossey-Bass.
- Reason, R. D., Ryder, A. J., and Kee, C. (2023). Higher education's role in the development of critical consciousness among diverse students. *Journal of Higher Education*, 94(1), 65-90. <https://doi.org/10.1080/00221546.2022.2082783> .
- Reimers, F. M., and Chung, C. K. (Eds.). (2016). *Teaching and learning for the twenty-first century: Educational goals, policies, and curricula from six nations*. Harvard Education Press.
- Roberts, D. C. (2012). *Deeper learning in leadership: Helping college students find the potential within*. Jossey-Bass.
- Roulin, N., and Bangerter, A. (2013). Students' use of extra-curricular activities for positional advantage in competitive job markets. *Journal of Education and Work*, 26(1), 21-47. <https://doi.org/10.1080/13639080.2011.623122>.
- Taguma, M., and Frid, A. (2024). Curriculum frameworks and visualisations beyond national frameworks: Alignment with the OECD Learning Compass 2030. *OECD Education Working Papers*.
- Thanormchayathawat, B., Vanitsupavong, P., Niemted, W., and Portjanatanti, N. (2016). 21st Century Skills: A Challenge for Student Development. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 3(2), 208-222 (in Thai)

- Trilling, B., and Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. John Wiley & Sons.
- UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>
- Webber, K. L., Krylow, R. B., and Zhang, Q. (2013). Does involvement really matter? Indicators of college student success and satisfaction. *Journal of College Student Development*, 54(6), 591-611. <https://doi.org/10.1353/csd.2013.0090>
- World Economic Forum. (2023). *Future of jobs report 2023*. World Economic Forum
<https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/>.
- Yamane, Taro. (1967). *Elementary sampling theory*. Prentice-Hall.

การเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ
ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน

วรรณุญ ฉายาบรรณ¹, พัฒน์พินันท์ อยู่สำราญ^{2*}

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Received: 19 December 2025

Revised: 4 January 2026

Accepted: 6 January 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ 1) เพื่อวิเคราะห์ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของนิสิต และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิต จำแนกตามเพศและชั้นปี กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 405 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามในลักษณะมาตราวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ โดยมีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับในระดับดีเยี่ยม (S-CVI = 0.97) มีความตรงตามโครงสร้างด้วย CFA ดีมาก ($\chi^2 = 0.407$, $df = 1$, $p = 0.524$, CFI = 1.00, TLI = 1.00, SRMR = 0.002, RMSEA < 0.01) และมีความเที่ยงทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.985 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย รวมทั้งใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง

ผลการวิจัย พบว่า 1) นิสิตมีการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการฟังอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการพูดและการเขียนอยู่ในระดับต่ำ โดยนิสิตมีการรับรู้ความสามารถด้านการอ่านมากที่สุด ($M = 3.00$) ถัดมาคือ ด้านการฟัง ($M = 2.68$) ด้านการพูด ($M = 2.53$) และด้านการเขียน ($M = 2.30$) ตามลำดับ และ 2) ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและชั้นปีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษภาพรวม ($p = .223$) นอกจากนี้เพศของนิสิตไม่นับสำคัญทางสถิติต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษภาพรวม ($p = .180$) และชั้นปีของนิสิตไม่นับสำคัญทางสถิติต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ($p = .179$)

คำสำคัญ: การรับรู้ความสามารถของตนเอง, การสื่อสารภาษาอังกฤษ, นิสิตปริญญาตรี, คณะอุตสาหกรรมบริการ

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: patpinan.yusa@ku.th

A Comparison of Undergraduate Students' Self-Efficacy in English Communication of the Faculty of Hospitality Industry, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus

Waranyu Chayaban¹, Patpinan Yusamran^{2,*}

¹Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

²Faculty of Hospitality Industry, Kasetsart University,
Kamphaeng Saen Campus, Thailand

Received: 19 December 2025

Revised: 4 January 2026

Accepted: 6 January 2026

Abstract

This research aimed to (1) analyze the level of students' self-efficacy in English communication in terms of listening, speaking, reading, and writing. and (2) compare students' self-efficacy in English communication classified by gender and academic year. The samples were 405 undergraduate students from the Faculty of Hospitality Industry, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus, selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire, which demonstrated excellent content validity ($S-CVI = 0.97$), strong construct validity by CFA ($\chi^2 = 0.407$, $df = 1$, $p = 0.524$, $CFI = 1.00$, $TLI = 1.00$, $SRMR = 0.002$, $RMSEA < 0.01$), and the overall reliability of the instrument, as measured by Cronbach's alpha coefficient, was 0.985. Data were analyzed using mean and two-way analysis of variance (ANOVA).

The results revealed that students reported moderate levels of self-efficacy in reading and listening, but low levels in speaking and writing. Among the four skills, reading showed the highest mean score ($M = 3.00$), followed by listening ($M = 2.68$), speaking ($M = 2.53$), and writing ($M = 2.30$), respectively. Moreover, there was no significant interaction effect between gender and academic year on overall English communication self-efficacy ($p = .223$). Gender ($p = .180$) and academic year ($p = .179$) also showed no significant main effects on students' overall self-efficacy in English communication.

Keywords: Self-efficacy, English communication, Undergraduate students,
Faculty of Hospitality Industry

* Corresponding Author; E-mail: patpinan.yusa@ku.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารภาษาอังกฤษ (English communication) มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในปัจจุบัน เพราะเป็นภาษาสากลที่ใช้สื่อสารทั่วโลก ช่วยเพิ่มโอกาสในการศึกษาต่อและการทำงานที่ดีขึ้น รวมถึงช่วยให้เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และสื่อต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและทันโลก ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษากลางที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การศึกษา และการประกอบอาชีพ ซึ่งการสื่อสารภาษาอังกฤษให้เกิดประสิทธิภาพจำต้องพัฒนาทักษะทั้งการฟัง (listening) การพูด (speaking) การอ่าน (reading) และการเขียน (writing) (Brown, 2007; Sadiku, 2015) ทักษะการฟังและการอ่านทำหน้าที่เป็นช่องทางรับข้อมูล หรือเรียกว่า ทักษะการรับภาษา (receptive skills) ในขณะที่การพูดและการเขียนเป็นช่องทางแสดงออก หรือเรียกว่า ทักษะการผลิตภาษา (productive skills) ซึ่งทั้งสองกลุ่มทักษะทำงานควบคู่กันเพื่อสร้างการสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างรอบด้าน (Kaewmala, 2023; Magyar et al., 2022)

นิสิตระดับปริญญาตรีถือเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญที่จะก้าวขึ้นมาเป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศในอนาคต อย่างไรก็ตาม ผลการจัดอันดับความสามารถทางภาษาอังกฤษในระดับนานาชาติสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยยังมีทักษะภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำ โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 116 จากทั้งหมด 123 ประเทศที่เข้าร่วม และอยู่ในอันดับที่ 24 จาก 25 ประเทศในกลุ่มเอเชีย นอกจากนี้ กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรียังมีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรอื่น (EF Education First, 2025) ในทำนองเดียวกัน สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ (2563) รายงานว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมีความต้องการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาต่างประเทศอื่น เนื่องจากภาษาอังกฤษมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกัน Kaewmala (2023) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษไม่สูงนัก โดยมีความชำนาญในทักษะการอ่านและการฟังมากกว่าทักษะการพูดและการเขียน อีกทั้งยังพบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางระหว่างคะแนนการประเมินตนเองของนักศึกษา กับคะแนนทดสอบความสามารถทางภาษาอังกฤษ จากผลการจัดอันดับและผลวิจัยข้างต้น สะท้อนให้เห็นในทิศทางเดียวกันว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีของไทยยังคงประสบปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อสาร นอกจากนี้ นิสิตฝึกงานใน 4 สาขาหลักของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการทำงานยังมีปัญหาในการพูดภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง โดยสาเหตุมาจากการขาดคลังคำศัพท์หรือไม่สามารถคิดคำศัพท์ที่เหมาะสมได้ รวมทั้งกลัวและกังวลเกี่ยวกับการพูดผิดไวยากรณ์ ซึ่งนำไปสู่การขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (มนัสรา เรียนสุเมธธราดล และ พิมพรรณ สุจารินพงศ์, 2566) สะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาในระดับมหภาคด้านสมรรถนะภาษาอังกฤษได้ส่งผลโดยตรงมายังระดับจุลภาคในกลุ่มนิสิตคณะอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของภาคบริการในอนาคต

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) เป็นความเชื่อของบุคคลว่าตนเองมีศักยภาพและความสามารถที่จะบรรลุเป้าหมาย ลงมือปฏิบัติ หรือจัดการกับภารกิจที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Albert Bandura และเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นความมั่นใจจากการรับรู้ของแต่ละบุคคลเอง (Bandura, 1977) แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองได้ถูกนำมาบูรณาการกับทักษะภาษาอังกฤษใน 4 ด้าน เนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้เรียนมีผลต่อระดับทักษะภาษาโดยรวมด้วยขนาดอิทธิพลน้อยถึงปานกลาง (small-to-medium effect size) (Wang and Sun, 2020) จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าเพศเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลหรือไม่ส่งผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านภาษาอังกฤษ ขณะที่ชั้นปีมีแนวโน้มว่า

ยิ่งชั้นปีที่สูงขึ้นจะมีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น (Hoesny et al., 2023; Lin et al., 2025; Pajares and Valiante, 1999) อย่างไรก็ตาม Tuan et al. (2025) ไม่พบความแตกต่างของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างเพศชายกับหญิงในทุกทักษะย่อย ขณะที่นิสิตชั้นปีสูงมีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านทักษะการเขียนสูงกว่านิสิตชั้นปีต่ำกว่า แต่ทักษะย่อยอื่นไม่พบความแตกต่างทางสถิติ จะเห็นว่าปัจจัยเพศและชั้นปียังเป็นประเด็นที่แต่ละงานวิจัยให้ข้อสรุปที่ไม่เหมือนกัน

จากการศึกษาเอกสารและเหตุผลข้างต้น ยังพบช่องว่างขององค์ความรู้ (gap of knowledge) ในการนำการรับรู้ความสามารถของตนเองมาศึกษาในด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพราะส่วนใหญ่จะศึกษาภาพรวมทั่วไปของทักษะภาษาอังกฤษ ไม่ได้เน้นที่การสื่อสาร อีกทั้งแทบไม่ปรากฏงานวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษากับกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ (Faculty of Hospitality Industry) ซึ่งเป็นคณะที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาอังกฤษ รวมทั้งจะทำการเปรียบเทียบตามเพศและชั้นปีของนิสิต โดยงานวิจัยนี้จะช่วยทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนและการส่งเสริมการสื่อสารภาษาอังกฤษให้กับนิสิตต่อไป

คำถามการวิจัย

- 1) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ อยู่ในระดับใด
- 2) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ เมื่อจำแนกตามเพศและชั้นปี มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ จำแนกตามเพศและชั้นปี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) คือ ความเชื่อของบุคคลว่าตนเองมีความสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจมีองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเช่น ประสบการณ์ความสำเร็จในอดีต การเรียนรู้จากผู้อื่น การสนับสนุนและกำลังใจ และสภาวะทางร่างกายและอารมณ์ โดยแนวคิดนี้มาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Albert Bandura ซึ่งเชื่อว่าความเชื่อนี้ส่งผลต่อความพยายาม ความมุ่งมั่นในการเผชิญความท้าทาย และนำไปสู่ความสำเร็จมากขึ้น อีกทั้งเป็นโครงสร้างที่สำคัญและส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม Bandura มีความเชื่อว่าการแสดงพฤติกรรมของคนเรานั้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียปัจจัยส่วนบุคคลรวมอยู่ด้วย และการรวมกันของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องรวมกัน

ในลักษณะที่มีการกำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดพฤติกรรมซึ่งกันและกัน ทั้งนี้การรับรู้ความสามารถของตนเองสามารถแบ่งเป็น 3 นัยยะ ดังนี้ 1) การรับรู้ความสามารถของตนเองแบบทั่วไป (general self-efficacy) เป็นความเชื่อโดยรวมว่าตนเองสามารถรับมือกับปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ หรือการเรียนรู้แบบภาพกว้าง 2) การรับรู้ความสามารถของตนเองแบบเฉพาะด้าน (domain-specific self-efficacy) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของตนเองในด้านหรือขอบเขตหนึ่งๆ โดยเฉพาะ 3) การรับรู้ความสามารถของตนเองแบบเฉพาะงาน (task specific self-efficacy) เป็นความเชื่อว่าจะสามารถปฏิบัติงานหรือกิจกรรมเฉพาะอย่างให้สำเร็จได้ เป็นระดับที่เฉพาะเจาะจงที่สุด (Bandura, 1977; 1997; Pajares, 1996)

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ.

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย พบว่า นักวิชาการได้นำแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) ตามนิยามของ Bandura มาเชื่อมโยงกับทักษะในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน (Brown, 2007) โดยมองว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นแบบเฉพาะด้านและเฉพาะงาน (domain- and task- specific self-efficacy) และได้พัฒนาเป็นแนวคิดและเครื่องมือวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านภาษาอังกฤษ (English Language self-efficacy) ใน 4 ทักษะย่อยนั้น (Polrak et al., 2023; Sağlam and Arslan, 2018; Tuan et al., 2025)

ขณะเดียวกันการสื่อสารภาษาอังกฤษ (English communication) ถือเป็นความสามารถหนึ่งในการใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งครอบคลุม 4 ทักษะ โดยทักษะการฟังและการอ่านทำหน้าที่เป็นทักษะการรับภาษา (receptive skills) ที่ช่วยให้ผู้เรียนรับและตีความสารทางภาษา ขณะที่การพูดและการเขียนเป็นทักษะ การผลิตภาษา (productive skills) ที่สะท้อนความสามารถในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และเจตนาการสื่อสารไปยังผู้อื่นอย่างชัดเจนและเป็นระบบ อีกทั้งการสื่อสารภาษาอังกฤษไม่สามารถพัฒนาได้จากการฝึกทักษะใดทักษะหนึ่งอย่างแยกส่วน แต่ต้องอาศัยการบูรณาการทักษะทั้งสี่อย่างสอดคล้องกัน โดยเฉพาะในบริบทการใช้ภาษาจริงที่ต้องมีทั้งความเข้าใจสาร (comprehension) และการผลิตภาษา (production) อย่างต่อเนื่อง (Bachman and Palmer, 2010; Brown, 2007; Magyar et al., 2022) ดังนั้นการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (self-efficacy in English communication) จึงใช้กรอบเดียวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านภาษาอังกฤษตามที่กล่าวไปข้างต้นได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้พัฒนาตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ตามนิยามในทฤษฎี Social cognitive theory ของ Bandura (1997) โดยนำมาผสานกับแนวคิดการสื่อสารภาษาอังกฤษ (English communication) ที่แบ่งเป็น 4 ทักษะย่อย ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน การเขียน (Brown, 2007) ทำให้ได้ตัวแปรตาม คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (Self-efficacy in English communication) และตัวแปรอิสระที่เป็นภูมิหลังของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ที่ใช้ในการเปรียบเทียบในงานวิจัยนี้ ได้แก่ เพศ และชั้นปี ซึ่งเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ในลักษณะของการวิจัยเชิงเปรียบเทียบสาเหตุ (Causal-comparative research) ที่มุ่งเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตระดับปริญญาตรีตามภูมิภาคหลังในปัจจัยเพศและชั้นปี โดยไม่มุ่งแทรกแซงหรือเข้าไปควบคุมตัวแปรใดๆ ทั้งนี้ได้ออกแบบการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ คือ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 5,471 คน (สำนักบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2568) สำหรับกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 405 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) ดังนี้ 1) เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2568 2) ลงทะเบียนเรียนรายวิชาที่มีการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารหรือการเรียนการสอน อย่างน้อย 1 รายวิชา และ 3) ยินยอมให้ข้อมูลด้วยความสะดวกใจ

นักวิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power เวอร์ชัน 3.1.9.7 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Two-way ANOVA โดยมีปัจจัยเพศ 3 ระดับ และชั้นปี 4 ระดับ ขนาดอิทธิพลปานกลาง ($f=0.25$) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และอำนาจการทดสอบ (power) ที่ .95 ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 341 คน อีกทั้งใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้ชั้นปี (academic year) เป็นตัวแบ่งชั้นภูมิ (strata) ทั้งนี้ได้เก็บข้อมูลเพื่อป้องกันข้อมูลไม่สมบูรณ์ โดยเก็บข้อมูลนิสิตได้จริง จำนวน 405 คน เป็นนิสิตเพศหญิง 331 คน (ร้อยละ 81.7) นิสิตเพศชาย 44 คน (ร้อยละ 10.9) นอกนั้นเป็นนิสิตเพศ LGBTQ+ 30 คน (ร้อยละ 7.4) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1-4 คิดเป็นร้อยละ 55.3, 22.5, 11.6 และ 10.6 ตามลำดับ รวมทั้งเป็นนิสิตในหลักสูตรภาคปกติ 234 คน คิดเป็นร้อยละ 57.8 และเป็นนิสิตในหลักสูตรภาคพิเศษ 171 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนนิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศและชั้นปี

เพศ \ ชั้นปี	ชั้นปี 1	ชั้นปี 2	ชั้นปี 3	ชั้นปี 4	รวม	ร้อยละ
ชาย	25	5	7	7	44	10.9
หญิง	184	78	37	32	331	81.7
LGBTQ+	15	8	3	4	30	7.4
รวม	224	91	47	43	405	100.0
ร้อยละ	55.3	22.5	11.6	10.6	100.0	

ตัวแปรที่ศึกษา

สำหรับตัวแปรอิสระ 2 ตัว ได้แก่ 1) เพศ ประกอบด้วย ชาย หญิง และ LGBTQ+ และ 2) ชั้นปี ซึ่งเก็บข้อมูลตั้งแต่ชั้นปี 1-4 ในส่วนตัวแปรตาม คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการฟังภาษาอังกฤษ (Listening) การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการพูดภาษาอังกฤษ (Speaking) การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการอ่านภาษาอังกฤษ (Reading) และการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนภาษาอังกฤษ (Writing)

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ ชั้นปี และหลักสูตรที่กำลังศึกษา และตอนที่ 2 ใช้มาตรวัดลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ (1 = มั่นใจน้อยที่สุด, 2 = มั่นใจน้อย, 3 = มั่นใจปานกลาง, 4 = มั่นใจมาก, 5 = มั่นใจมากที่สุด) โดยมีข้อคำถามรวมทั้งหมด 40 ข้อ ครอบคลุมการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน อย่างละ 10 ข้อ โดยแต่ละด้านแบ่งเป็นการสื่อสารภาษาอังกฤษในเชิงวิชาการ จำนวน 5 ข้อ และการสื่อสารภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน จำนวน 5 ข้อ โดยตัวอย่างข้อคำถามในแต่ละด้านที่ใช้จริง แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวอย่างข้อคำถามวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษแต่ละด้าน

ด้านที่มุ่งวัด	บริบท	ตัวอย่างข้อคำถาม	ระดับความมั่นใจ				
			1	2	3	4	5
การฟัง (Listening)	วิชาการ	ฉันมั่นใจว่าสามารถจับใจความสำคัญจากการฟังบรรยายเป็นภาษาอังกฤษได้					
	ชีวิตประจำวัน	ฉันมั่นใจว่าสามารถฟังเนื้อหาภาษาอังกฤษจากสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างเข้าใจ					
การพูด (Speaking)	วิชาการ	ฉันมั่นใจว่าสามารถนำเสนอปากเปล่าเป็นภาษาอังกฤษในหัวข้อทางวิชาการได้อย่างเป็นธรรมชาติ					
	ชีวิตประจำวัน	ฉันมั่นใจว่าสามารถพูดโต้ตอบกับคู่สนทนาเป็นภาษาอังกฤษบนแพลตฟอร์มออนไลน์ได้					

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ด้านที่มุ่งวัด	บริบท	ตัวอย่างข้อคำถาม	ระดับความมั่นใจ				
			1	2	3	4	5
การอ่าน (Reading)	วิชาการ	ฉันมั่นใจว่าสามารถอ่านเพื่อจับประเด็นหรือสรุปสาระสำคัญจากบทความภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง					
	ชีวิตประจำวัน	ฉันมั่นใจว่าสามารถอ่านบทความทั่วไปสั้น ๆ เป็นภาษาอังกฤษ เช่น ข่าวสั้น โพสต์ออนไลน์ ได้อย่างเข้าใจ					
การเขียน (Writing)	วิชาการ	ฉันมั่นใจว่าสามารถเขียนคำตอบเป็นภาษาอังกฤษในข้อสอบอัตนัยหรือแบบฝึกหัดได้อย่างชัดเจน					
	ชีวิตประจำวัน	ฉันมั่นใจว่าสามารถพิมพ์โต้ตอบในแชทเป็นภาษาอังกฤษเพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปได้					

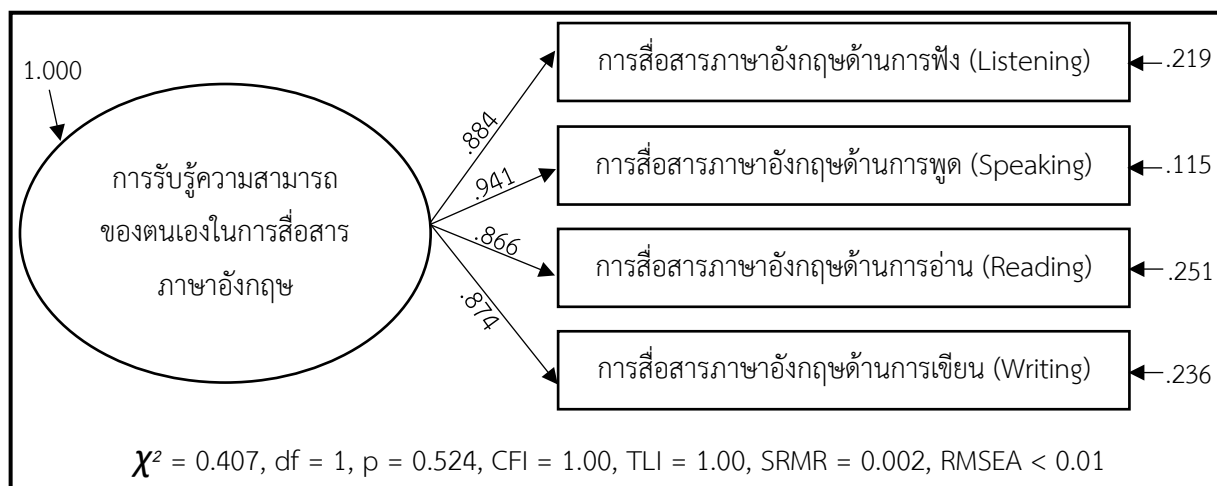
หมายเหตุ 1 = มั่นใจน้อยที่สุด, 2 = มั่นใจน้อย, 3 = มั่นใจปานกลาง, 4 = มั่นใจมาก, 5 = มั่นใจมากที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษในด้านความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ใช้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษที่มีคุณวุฒิในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกเกี่ยวกับภาษาอังกฤษและมีประสบการณ์ในการสอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 4 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือวิจัยที่มีคุณวุฒิในระดับปริญญาเอกด้านการวิจัยและประเมินและมีผลงานที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรทางภาษาอังกฤษ จำนวน 1 ท่าน พบว่า ค่า I-CVI (item-level content validity index) ของแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.80–1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับกัน คือ มีค่าตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (Polit and Beck, 2006) รวมทั้งได้ปรับแก้ภาษาในข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ค่า S-CVI (scale-level content validity index) เท่ากับ 0.97 แสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับดีเยี่ยม (Polit and Beck, 2006)

คุณภาพด้านความตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) ในโปรแกรม Jamovi เวอร์ชัน 2.6.44 พบว่า โมเดลการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 0.407$, $df = 1$, $p = 0.524$, CFI = 1.00, TLI = 1.00, SRMR = 0.002, RMSEA < 0.01) ซึ่งสอดคล้องตามเกณฑ์การพิจารณาดัชนีความสอดคล้องดังนี้ $p > .05$, CFI > .95, TLI > .90, SRMR < .08, RMSEA < .06 (Hu & Bentler, 1999; Kline, 2016) นอกจากนี้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวชี้วัดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง (0.884) การพูด (0.941) การอ่าน (0.866) และการเขียน (0.874) มีค่าอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงดังภาพที่ 2 บ่งชี้ว่า แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีความตรงตามโครงสร้างดีมาก

คุณภาพด้านความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ตรวจสอบโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) แยกตามรายด้านและทั้งฉบับ จากโปรแกรม Jamovi เวอร์ชัน 2.6.44 พบว่า ความเที่ยงของข้อคำถามในด้านการฟังมีค่า 0.954 และมีค่าสหสัมพันธ์รายข้อต่อคะแนนรวม (Item–rest correlation) ตั้งแต่ 0.696–0.842 ความเที่ยงของข้อคำถามในด้านการพูดมีค่า 0.960 และมีค่าสหสัมพันธ์รายข้อต่อคะแนนรวม ตั้งแต่

0.705–0.863 ความเที่ยงของข้อคำถามในด้านการอ่านมีค่า 0.973 และมีค่าสหสัมพันธ์รายข้อต่อคะแนนรวม ตั้งแต่ 0.834–0.903 ความเที่ยงของข้อคำถามในด้านการเขียนมีค่า 0.958 และมีค่าสหสัมพันธ์รายข้อต่อคะแนนรวม ตั้งแต่ 0.735–0.889 และความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.985 จะเห็นได้ว่า ความเที่ยงของแบบสอบถาม แยกตามรายด้านและทั้งฉบับมีค่าสูงมาก และทุกค่าสูงกว่าเกณฑ์ยอมรับได้ที่ 0.70 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) รวมทั้ง ค่าสหสัมพันธ์รายข้อต่อคะแนนรวมจากข้อคำถามทั้ง 40 ข้อ มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ยอมรับได้ที่ 0.30 (DeVellis, 2017) ทั้งหมด

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพแล้วจัดทำในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Forms จากนั้นผู้วิจัยได้ส่งลิงก์แบบสอบถาม พร้อมข้อความเชิญชวนตอบแบบสอบถาม และคำชี้แจงเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิและการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล โดยระบุว่า นิสิตสามารถถอนตัวจากการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบต่อการเรียน และข้อมูลจะถูกเก็บเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวมเพื่อการวิจัยเท่านั้น ให้แก่อาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของคณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เพื่อส่งต่อให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4 ในคณะดังกล่าว การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้ระยะเวลา 3 สัปดาห์ ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2568 จากนั้นทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Jamovi เวอร์ชัน 2.6.44 โดยการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือวิจัยประกอบด้วย ความตรงตามเนื้อหา โดยใช้ I-CVI และ S-CVI ความตรงตามโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าอำนาจจำแนกด้วยดัชนี item-rest correlation นอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ความถี่และร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรก ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการสรุปผลเกี่ยวกับภาพรวมของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ โดยแปลผลเทียบเกณฑ์ ดังนี้ 1.00–1.80 หมายถึง การรับรู้ความสามารถต่ำมาก, 1.81 – 2.60 หมายถึง การรับรู้ความสามารถต่ำ, 2.61–3.40 หมายถึง การรับรู้ความสามารถปานกลาง, 3.41–4.20 หมายถึง การรับรู้ความสามารถสูง และ 4.21–5.00 หมายถึง การรับรู้ความสามารถสูงมาก (ปรับจาก ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่สอง ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ จำแนกตามเพศและชั้นปี

ผลการวิจัย

1) ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะอุตสาหกรรมบริการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า นิสิตมีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.63$, $SD = 0.75$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน แสดงดังตารางที่ 3 โดยมีรายละเอียดสรุปดังนี้

1.1 นิสิตมีการรับรู้ความสามารถด้านการฟัง (Listening) อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.68$, $SD = 0.74$) โดยการฟังภาษาอังกฤษทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.77$, $SD = 0.76$) แต่การฟังภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับต่ำ ($M = 2.59$, $SD = 0.77$)

1.2 นิสิตมีการรับรู้ความสามารถด้านการพูด (Speaking) อยู่ในระดับต่ำ ($M = 2.53$, $SD = 0.84$) โดยการพูดภาษาอังกฤษทางวิชาการอยู่ในระดับต่ำ ($M = 2.31$, $SD = 0.82$) แต่การพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.80$, $SD = 0.94$)

1.3 นิสิตมีการรับรู้ความสามารถด้านการอ่าน (Reading) อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.00$, $SD = 0.88$) โดยการอ่านภาษาอังกฤษทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.00$, $SD = 0.86$) และการอ่านภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.00$, $SD = 0.96$)

1.4 นิสิตมีการรับรู้ความสามารถด้านการเขียน (Writing) อยู่ในระดับต่ำ ($M = 2.30$, $SD = 0.80$) โดยการเขียนภาษาอังกฤษทางวิชาการอยู่ในระดับต่ำ ($M = 2.00$, $SD = 0.79$) แต่การเขียนภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.60$, $SD = 0.89$)

จากผลการวิเคราะห์รายด้าน สรุปได้ว่า นิสิตมีการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการอ่านมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการฟัง ด้านการพูด และด้านการเขียน ตามลำดับ นอกจากนี้การรับรู้ความสามารถด้านการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษทางวิชาการต่ำกว่าในชีวิตประจำวัน การรับรู้ความสามารถด้านการอ่านทางวิชาการและในชีวิตประจำวันใกล้เคียงกัน แต่การรับรู้ความสามารถด้านการฟังทางวิชาการสูงกว่าในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษภาพรวมและรายด้าน

ที่	การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ	M	SD	แปลผล*
1	ด้านการฟัง (Listening)	2.68	0.74	รับรู้ปานกลาง
	1.1 การฟังภาษาอังกฤษทางวิชาการ	2.77	0.76	รับรู้ปานกลาง
	1.2 การฟังภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน	2.59	0.77	รับรู้ต่ำ
2	ด้านการพูด (Speaking)	2.53	0.84	รับรู้ต่ำ
	2.1 การพูดภาษาอังกฤษทางวิชาการ	2.31	0.82	รับรู้ต่ำ
	2.2 การพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน	2.80	0.94	รับรู้ปานกลาง
3	ด้านการอ่าน (Reading)	3.00	0.88	รับรู้ปานกลาง
	3.1 การอ่านภาษาอังกฤษทางวิชาการ	3.00	0.86	รับรู้ปานกลาง
	3.2 การอ่านภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน	3.00	0.96	รับรู้ปานกลาง
4	ด้านการเขียน (Writing)	2.30	0.80	รับรู้ต่ำ
	4.1 การเขียนภาษาอังกฤษทางวิชาการ	2.00	0.79	รับรู้ต่ำ
	4.2 การเขียนภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน	2.60	0.89	รับรู้ปานกลาง
ภาพรวม		2.63	0.75	รับรู้ปานกลาง

หมายเหตุ *1.00–1.80 หมายถึง การรับรู้ความสามารถต่ำมาก, 1.81–2.60 หมายถึง การรับรู้ความสามารถต่ำ, 2.61–3.40 หมายถึง การรับรู้ความสามารถปานกลาง, 3.41–4.20 หมายถึง การรับรู้ความสามารถสูง และ 4.21–5.00 หมายถึง การรับรู้ความสามารถสูงมาก

2) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA)

2.1 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษในภาพรวม จำแนกตามเพศและชั้นปี

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA) ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการแจกแจงปกติ (Normality) โดยพิจารณาสถิติ Shapiro-Wilk พบว่า ข้อมูลไม่ได้แจกแจงแบบปกติ ($W = 0.991, p = .013$) แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากนิสิตขนาดใหญ่ ($n = 405$) ซึ่งสถิติ ANOVA มีความแข็งแกร่งต่อการแจกแจงไม่ปกติ เมื่อขนาดตัวอย่างใหญ่ (Glass, Peckham, & Sanders, 1972) จึงอาจอนุมูลข้อตกลงเบื้องต้นนี้ได้ นอกจากนี้เมื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความแปรปรวนเท่ากัน (Homogeneity of variances) โดยพิจารณา Levene's test พบว่าความแปรปรวนของคะแนนการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(11, 393) = 0.94, p = .506$) จึงถือว่าสามารถวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางได้

ผลการวิเคราะห์ Two-way ANOVA เมื่อใช้ตัวแปรตาม คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษในภาพรวม พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและชั้นปี ($F(6, 393) = 1.38, p = .223$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลจากแต่ละปัจจัย พบว่า เพศไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(2, 393) = 1.72, p = .180$) และชั้นปีก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ($F(3, 393) = 1.64, p = .179$) แสดงดังตารางที่ 4

2.2 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการฟัง (Listening) จำแนกตามเพศและชั้นปี

ผลการวิเคราะห์ Two-way ANOVA เมื่อใช้ตัวแปรตาม คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการฟังภาษาอังกฤษ พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและชั้นปี ($F(6, 393) = 1.38, p = .221$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลจากแต่ละปัจจัย พบว่า เพศไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการฟังภาษาอังกฤษ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(2, 393) = 1.42, p = .242$) และชั้นปีก็ไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการฟังภาษาอังกฤษที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(3, 393) = 1.33, p = .263$)

2.3 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการพูด (Speaking) จำแนกตามเพศและชั้นปี

ผลการวิเคราะห์ Two-way ANOVA เมื่อใช้ตัวแปรตาม คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการพูดภาษาอังกฤษ พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและชั้นปี ($F(6, 393) = 1.31, p = .253$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลจากแต่ละปัจจัย พบว่า เพศไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการพูดภาษาอังกฤษ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(2, 393) = 1.44, p = .239$) และชั้นปีก็ไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการพูดภาษาอังกฤษที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(3, 393) = 2.05, p = .106$)

2.4 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการอ่าน (Reading) จำแนกตามเพศและชั้นปี

ผลการวิเคราะห์ Two-way ANOVA เมื่อใช้ตัวแปรตาม คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการอ่านภาษาอังกฤษ พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและชั้นปี ($F(6, 393) = 0.93, p = .476$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลจากแต่ละปัจจัย พบว่า เพศไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการอ่านภาษาอังกฤษ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(2, 393) = 3.24, p = .054$) และชั้นปีก็ไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการอ่านภาษาอังกฤษ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(3, 393) = 1.95, p = .121$)

2.5 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียน (Writing) จำแนกตามเพศและชั้นปี

ผลการวิเคราะห์ Two-way ANOVA เมื่อใช้ตัวแปรตาม คือ การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนภาษาอังกฤษ พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและชั้นปี ($F(6, 393) = 1.36, p = .229$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลจากแต่ละปัจจัย พบว่า เพศไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนภาษาอังกฤษ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(2, 393) = 0.56, p = .572$) และชั้นปีก็ไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเขียนภาษาอังกฤษ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ($F(3, 393) = 1.37, p = .253$)

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง จำแนกตามเพศและชั้นปี ทั้งแบบภาพรวมและแยกรายด้าน ได้ข้อสรุปว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและชั้นปีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษภาพรวม ตลอดจนด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษ นอกจากนี้เพศและชั้นปีของนิสิตก็ไม่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษภาพรวม ตลอดจนด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษ นั่นหมายถึง นิสิตเพศชาย เพศหญิง และเพศ LGBTQ+ มีมีการรับรู้ความสามารถ

ของตนเองด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษ และในภาพรวมไม่แตกต่างกัน รวมทั้งนิสิตชั้นปี 1-4 มีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษ และในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way ANOVA) ของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษในภาพรวม จำแนกตามเพศและชั้นปี

Source	SS	df	MS	F	p	η^2	ω^2
Gender	1.88	2	0.94	1.72	.180	.008	.004
Year	2.69	3	0.90	1.64	.179	.012	.005
Gender x Year	4.52	6	0.75	1.38	.223	.020	.006
Error	215.09	393	0.55	—	—	—	—
Total Model	9.10	11	0.83	2.38	.007	—	—

หมายเหตุ η^2 = eta squared; ω^2 = omega squared.

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นอภิปราย 4 ประเด็นดังนี้

1. นิสิตรับรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการอ่านมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการฟัง ด้านการพูด และด้านการเขียน ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เพราะทักษะการอ่านและการฟังเป็นทักษะการรับภาษา (receptive skills) ซึ่งโดยธรรมชาติของภาษาถือเป็นทักษะที่ใช้ความพยายามไม่มากเท่ากับทักษะการพูดและการเขียนที่เป็นทักษะการผลิตภาษา (productive skills) และสอดคล้องกับลักษณะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในบริบทอุดมศึกษาไทย ที่มุ่งเน้นทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจมากกว่าการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารจริง (Kitikanan and Sasimonton, 2017) การอ่านเป็นทักษะที่นิสิตได้ฝึกบ่อยในรายวิชาต่างๆ และเป็นกิจกรรมที่ควบคุมด้วยตนเองได้สูง ทำให้เกิดประสบการณ์ความสำเร็จซ้ำๆ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการสร้าง self-efficacy ตามแนวคิดของ Bandura (1977, 1997) ขณะที่ทักษะการพูดและการเขียนต้องใช้ความมั่นใจ การผลิตภาษาแบบเรียลไทม์ และเสี่ยงต่อความผิดพลาด จึงก่อให้เกิดความวิตกกังวลทางภาษา (language anxiety) มากกว่า (Lin et al., 2025) อีกทั้งผลการวิจัยสอดคล้องกับ ฤชชุนพันธ์ (2559) ที่พบว่าวิศวกรไทยที่ทำงานบริษัทญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมอวกาศมีความมั่นใจการใช้ทักษะด้านการอ่านมากที่สุด รองลงมาได้แก่ทักษะด้านการฟัง การเขียน และการพูด ตามลำดับ

2. นิสิตมีการรับรู้ความสามารถด้านการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษทางวิชาการต่ำกว่าใน ชีวิตประจำวัน เนื่องจากการพูดและการเขียนเป็นทักษะการผลิตภาษา (productive skills) ที่ในบริบทวิชาการมุ่งเน้นความรู้เชิงวาทกรรม กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ที่ซับซ้อนกว่า จึงลดทอนความเชื่อมั่นของผู้เรียนได้มากกว่าในสถานการณ์สนทนาทั่วไปในชีวิตประจำวัน (Kaewmala, 2023; Sadiku, 2015) แต่การรับรู้ความสามารถด้านการฟังเชิงวิชาการสูงกว่าในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการฟังภาษาอังกฤษในชั้นเรียนที่อาจสร้างความคุ้นเคยกับคำบรรยายทางวิชาการของผู้สอนหรือสื่อ ซึ่งมีสัญญาณนำทาง (signposting) ชัดเจน การฟังคำศัพท์เฉพาะซ้ำบ่อยๆ จึงเอื้อต่อการฟังได้แม่นยำกว่าการฟังในชีวิตประจำวัน ซึ่งนิสิตอาจไม่ค่อยได้ฟังภาษาอังกฤษหรือโอกาสฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตจริงมีจำกัด (Suwannasit, 2019)

3. นิสิตเพศชาย เพศหญิง และเพศ LGBTQ+ มีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1977) ที่ระบุว่า self-efficacy ไม่ได้ถูกกำหนดโดยเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศ แต่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ความสำเร็จในการเรียนรู้ (mastery experiences) และแรงสนับสนุนทางสังคม (social persuasion) เป็นหลัก ผลในลักษณะเดียวกันนี้ปรากฏในงานของ Pajares (1999) ซึ่งพบว่านักศึกษาชายและหญิงมีระดับ writing self-efficacy ไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับงานของ Lin et al. (2025) รายงานว่า speaking self-efficacy ของผู้เรียน EFL ไม่แตกต่างกันตามเพศ อีกทั้งในบริบทไทยที่เปิดกว้างทางเพศมากขึ้น นิสิตทุกกลุ่มมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จึงทำให้ระดับการรับรู้ความสามารถใกล้เคียงกัน ผลนี้สะท้อนว่าความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นผลของประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ไม่ใช่ผลของความแตกต่างทางเพศของผู้เรียน

4. นิสิตชั้นปีที่ 1-4 มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนไม่แตกต่างกัน อาจอธิบายได้จากลักษณะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษาไทยซึ่งใช้หลักสูตรพื้นฐานคล้ายคลึงกันในทุกชั้นปี โดยเน้นการพัฒนาทักษะทั้งสี่อย่างต่อเนื่องและเปิดโอกาสให้นิสิตแต่ละปีเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ใกล้เคียงกัน (Kitikanan and Sasimonton, 2017) ความไม่แตกต่างระหว่างชั้นปีอาจสะท้อนว่าทั้งนิสิตได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาอังกฤษภายใต้สภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึง และได้รับโอกาสฝึกฝนทักษะการสื่อสารในระดับใกล้เคียงกัน ส่งผลให้ระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละทักษะไม่ได้สูงขึ้นตามชั้นปีตามที่ควรจะเป็น นอกจากนี้ยังสะท้อนว่าการฝึกงานยังไม่ได้ส่งเสริมความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษเท่าที่ควร หรือนิสิตอาจยังไม่ได้มีโอกาสนำภาษาอังกฤษจริงจังในระหว่างฝึกงาน จึงทำให้ชั้นปีสูงมีการรับรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษไม่แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ต่ำกว่า ซึ่งเป็นประเด็นที่ทางหลักสูตร คณะอุตสาหกรรมบริการจำเป็นต้องไปวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษให้นิสิตเกิดความมั่นใจมากขึ้นตามชั้นปีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหาร คณาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องในคณะอุตสาหกรรมบริการ ควรออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมให้นิสิตมีการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนมากขึ้น เนื่องจากนิสิตมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในด้านการฟังและการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการพูดและการเขียนอยู่ในระดับต่ำ จึงยังต้องเน้นการพัฒนาทักษะการพูดและการเขียนเป็นพิเศษ โดยควรเพิ่มเติมกิจกรรมที่ให้นิสิตได้พูดและเขียนภาษาอังกฤษในรายวิชาต่างๆ เพื่อให้นิสิตได้มีโอกาสและฝึกฝนทั้งการพูดและเขียนภาษาอังกฤษอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งควรพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรให้มีการฝึกฝนการเขียนที่เป็นลำดับขั้นตอนมากขึ้น

1.2 การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนภาษาอังกฤษของนิสิตคณะอุตสาหกรรมบริการในด้านการฟัง ภาษาอังกฤษ ควรเพิ่มเติมสถานการณ์หรือบริบทในชีวิตประจำวันสอดแทรกเข้าไปในบทเรียนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น เนื่องจากนิสิตรับรู้ความสามารถด้านการฟังในชีวิตประจำวันต่ำกว่าการฟังภาษาอังกฤษที่เป็นวิชาการสูง

ส่วนด้านการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษ ควรมุ่งเน้นที่เป็นวิชาการให้เข้มข้นมากขึ้น เนื่องจากนิสิตมีความมั่นใจน้อย
ในด้านการการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษทางวิชาการ

1.3 อาจารย์คณะอุตสาหกรรมบริการควรเพิ่มพูนและเสริมแรงให้นิสิตมีความมั่นใจในการสื่อสาร
ภาษาอังกฤษ เพื่อให้นิสิตชั้นปีที่สูงขึ้นมีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน
ภาษาอังกฤษ ซึ่งควรจะเป็นไปตามแนวคิดที่ว่า ยิ่งเรียนรู้เยอะ ยิ่งมั่นใจในความสามารถมากขึ้น ตลอดจนเลือกใช้วิธี
สอนใหม่ อาทิ การสอนแบบไต่ระดับ (Scaffolding Learning) การสอนแบบใช้งานเป็นฐาน (Task-Based Learning)
หรือการสอนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยนี้ศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) อย่างเดียว ดังนั้นอาจศึกษา
การรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อ
สกัดให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึก หรือใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมรอบ
ด้านมากกว่าการใช้วิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว

2.2 การวิจัยนี้ศึกษาว่าเพศและชั้นปีมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสาร
ภาษาอังกฤษ ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม โดยอาจใช้วิธีการศึกษาในลักษณะโมเดลเชิงสาเหตุหรือความสัมพันธ์
เชิงโครงสร้าง (Causal model or SEM) เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองใน
การสื่อสารภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ โฆษณุนันท์. (2559). การใช้ภาษาอังกฤษในการทำงานเพื่อการสื่อสารของวิศวกรไทย: กรณีศึกษา บริษัท
ญี่ปุ่นในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร. *สุทธิปริทัศน์*, 30(93), 146–159.
- มนัสรา เรียนสุเมธธราดล และ พิมพรรณ สุจารินพงศ์. (2566). ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการพูดภาษาอังกฤษ:
กรณีศึกษานิสิตฝึกงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ.
วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 30(1), 208–226.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ. (2563). ความต้องการพัฒนาทักษะทางภาษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์*, 7(1), 65–76.
- สำนักบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2568). *จำนวนนิสิตทั้งหมดระดับปริญญาตรีของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำแนกตามวิทยาเขต คณะ/สาขาวิชา ชั้นปี และเพศ ปีการศึกษา 2568*
[ชุดข้อมูล]. สืบค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 2568 จาก [https://registrar.ku.ac.th/wp-content/
uploads/2025/10/ตาราง-2.2_68-1.pdf](https://registrar.ku.ac.th/wp-content/uploads/2025/10/ตาราง-2.2_68-1.pdf)
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.
- Brown, H. D. (2007). *Principles of language learning and teaching* (5th ed.). Pearson Education.

- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Sage.
- EF Education First. (2025). *EF English Proficiency Index: Thailand*. Retrieved December 7, 2025, from <https://www.ef.co.th/epi/regions/asia/thailand/>
- Glass, G. V., Peckham, P. D., and Sanders, J. R. (1972). Consequences of failure to meet assumptions underlying the fixed effects analyses of variance and covariance. *Review of Educational Research*, 42(3), 237–288.
- Hoesny, M. U., Setyosari, P., Praherdhiono, H., and Suryati, N. (2023). The Correlation of Speaking Self-Efficacy, Speaking Proficiency and Gender in ESP Context. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 13(2), 191–199. <https://doi.org/10.47750/pegegog.13.02.23>
- Hu, L. T., and Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55.
- Kaewmala, W. (2023). Development and use of CEFR-based self-assessment in a Thai tertiary education context. *English Language Teaching*, 16(4), 20–35. <https://doi.org/10.5539/elt.v16n4p20>
- Kitikanan, P., and Sasimonton, P. (2017). The Relationship between English Self-efficacy and English Learning Achievement of L2 Thai Learners. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 10(1), 149–164. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/LEARN/article/view/135969>
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.
- Lin, Y., Mohamad, M., and Mahmud, M. I. (2025). Exploring the relationship between English-speaking self-efficacy and English learning motivation among polytechnic EFL learners. *Arab World English Journal*, 16(1), 55–69. <https://doi.org/10.24093/awej/vol16no1.4>
- Magyar, A., Habók, A., and Molnár, G. (2022). Exploring the role of English as foreign language receptive skills and learning strategy usage in the ability to acquire and apply knowledge at the beginning of higher education. *Frontiers in Psychology*, 13, 808546. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.808546>
- Pajares, F. (1996). Self-efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66(4), 543–578.
- Pajares, F., and Valiante, G. (1999). Grade level and gender differences in the writing self-beliefs of middle school students. *Contemporary Educational Psychology*, 24(4), 390–405. <https://doi.org/10.1006/ceps.1998.0995>
- Polit, D. F., and Beck, C. T. (2006). The content validity index: Are you sure you know what's being reported? *Research in Nursing & Health*, 29(5), 489–497.

- Polrak, M., Kedcham, A., and Chansri, C. (2023). Measuring properties of an English language self-efficacy scale for EFL undergraduate students in Thailand. *NIDA Journal of Language and Communication*, 28(43), 68–91.
- Sadiku, L. M. (2015). The importance of four skills: Reading, speaking, writing, and listening in a lesson hour. *European Journal of Language and Literature Studies*, 1(1), 29–31.
- Sağlam, D., and Arslan, A. (2018). The development of English language skills self-efficacy scale for higher education students. *International Journal of Psycho-Educational Sciences*, 7(2), 68–91
- Suwannasit, W. (2019). EFL learners' listening problems, principles of teaching listening and implications for listening instruction. *Journal of Education Naresuan University*, 21(1), 345–359.
- Tuan, L.C., Lap, T.Q., Quach, T.V., Tran, M.T., Nguyen, H.T., Chi, M.H., Anh, P.B.P., and Nga, N.H.H. (2025). Exploring university students' self-efficacy in learning English. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 11(3), 511-532.
<https://doi.org/10.46328/ijres.1313>
- Wang, C., and Sun, T. (2020). Relationship between self-efficacy and language proficiency: A meta-analysis. *System*, 95, 102366. <https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102366>

ระดับและความสัมพันธ์ของสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และ สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

วลัยนาสร์ มีพันธุ์^{1,*}, วัธสาตรี ดิถียนต์²

¹สาขาวิชาการส่งเสริมตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคม ภาควิชาอาชีวศึกษา

²สาขาวิชาสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Received: 8 April 2026

Revised: 6 May 2026

Accepted: 19 May 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงพยากรณ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 435 คนจากมหาวิทยาลัยรัฐบาลที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่ายเพื่อตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานสหสัมพันธ์เพียร์สันและการถดถอยเชิงเส้น

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.78$) และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ($\bar{X} = 4.03$) โดยเฉพาะด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.06$) ในขณะที่ด้านความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีค่าต่ำสุด ($\bar{X} = 3.37$) ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่า สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีนัยสำคัญ ($r = .44-.68, p < .01$) โดยเฉพาะด้านการประเมินและการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สัมพันธ์สูงกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ ($r = .68$) การวิเคราะห์การถดถอยพบว่า สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถอธิบายความแปรปรวนของการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ร้อยละ 46 และเพิ่มเป็นร้อยละ 55 เมื่อพิจารณาารายมิติ โดยด้านการด้านการประเมินและการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = .34$)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย คือ สถาบันอุดมศึกษาควรออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นการคิดร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มากกว่าการใช้เครื่องมือเพียงอย่างเดียว พร้อมบูรณาการจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และส่งเสริมการเรียนรู้แบบนำตนเอง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

Keywords: สมรรถนะ, เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, อุดมศึกษา

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: walainart.m@ku.ac.th

Levels and Correlation Between Artificial Intelligence Competence and Lifelong Learning Competence Among Higher Education Students

Walainart Meepan^{1,*}, Watsatree Diteeyont

¹Lifelong Learning Promotion for Social Development Division,
Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University

²Educational Communications and Technology Division,
Department of Technology Education, Faculty of Education, Kasetsart University

Received: 8 April 2026

Revised: 6 May 2026

Accepted: 19 May 2026

Abstract

This study aimed to examine the levels of Artificial Intelligence (AI) competence and lifelong learning competence, as well as to investigate the relationships and predictive effects between AI competence and lifelong learning competence among higher education students. The sample consisted of 435 undergraduate students from public universities in Thailand, selected through stratified and simple random sampling methods. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics and inferential statistics which are Pearson's correlation coefficient and linear regression analysis.

The findings revealed that students demonstrated a high overall level of AI competence ($\bar{X} = 3.78$) and lifelong learning competence ($\bar{X} = 4.03$). Among the AI competence dimensions, ethical awareness in AI use showed the highest mean score ($\bar{X} = 4.06$), whereas basic knowledge and understanding of AI showed the lowest mean score ($\bar{X} = 3.37$). Pearson's correlation analysis indicated that AI competence was positively correlated with lifelong learning competence at a statistically significant level ($r = .44-.68, p < .01$). AI evaluation and creative application competence showed the strongest relationship with analytical and synthetic thinking for learning ($r = .68$). Regression analysis further revealed that AI competence could explain 46% of the variance in lifelong learning competence, increasing to 55% when considering individual dimensions. Among these dimensions, AI evaluation and creative application competence demonstrated the strongest predictive effect ($\beta = .34$).

The study recommends that higher education institutions should design learning environments that emphasize thinking with AI rather than merely using AI tools. In addition, AI ethics and self-directed learning should be systematically integrated into educational practices to foster genuine lifelong learners in the AI-driven era.

Keywords: Competence, Artificial Intelligence (AI), Lifelong Learning, Higher Education

* Corresponding Author; E-mail: walainart.m@ku.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้กลายเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และระบบการศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในช่วงปี 2010 เป็นต้นมา เป็นยุคแห่งการเรียนรู้เครื่องจักร (Machine Learning) จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถประมวลผลข้อมูลที่ซับซ้อนและทำงานขั้นสูง เช่น การรู้จำภาพและการแปลภาษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสามารถในการประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ วิเคราะห์รูปแบบและสนับสนุนการตัดสินใจในหลากหลายบริบท ตั้งแต่ด้านการแพทย์ อุตสาหกรรม ไปจนถึงการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษา (Russell & Norvig, 2021) ซึ่งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นมากขึ้น (Holmes et al., 2022) รวมถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล (Phosapim, 2025) ทั้งนี้ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์สร้างสรรค์ (Generative AI) เช่น แพลตฟอร์มสนทนาอัจฉริยะและระบบช่วยเขียน ยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ สร้างเนื้อหา และพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Dwivedi et al., 2023)

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาในหลายภาคส่วน โดยเฉพาะด้านการศึกษาในประเทศไทย ภาครัฐให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของประเทศเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ดังกล่าว กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565–2570) โดยจัดทำ 5 ยุทธศาสตร์ 15 แผนงาน เรื่องเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของประเทศ มุ่งเน้นพัฒนาอย่างบูรณาการใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ การกำกับดูแลและจริยธรรม โครงสร้างพื้นฐาน กำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม และการส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน (NSTDA, 2022) เพื่อเป็นกรอบยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นระบบ โดยมีวิสัยทัศน์ในการสร้างระบบนิเวศด้านปัญญาประดิษฐ์ที่เชื่อมโยงอย่างบูรณาการ อันจะนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในปี พ.ศ. 2570 (Thavirath, 2025) ทั้งนี้ แผนดังกล่าวได้กำหนดเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ การพัฒนา กำลังคนและเทคโนโลยี การส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับนโยบายด้านการศึกษาที่มุ่งพัฒนาทุนมนุษย์และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการจัดการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะดิจิทัลและทักษะภาษาต่างประเทศ (MOE, 2024)

อย่างไรก็ตาม แม้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ จะมีศักยภาพในการยกระดับประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระบบการศึกษายังมาพร้อมกับความท้าทายสำคัญหลายประการ เช่น ความถูกต้องของข้อมูล จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี และความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวิจารณญาณ (UNESCO, 2021) นอกจากนี้ ระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มักต้องอาศัยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนจำนวนมาก ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล

หากไม่มีมาตรการคุ้มครองที่เหมาะสม (Drachler and Geller, 2016) จึงมีข้อเสนอให้พัฒนาเทคโนโลยีด้านความปลอดภัยของข้อมูล เช่น การใช้ระบบ Blockchain และการเข้ารหัสข้อมูลขั้นสูง เพื่อเพิ่มความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลในระบบ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Siritharo, 2025) อีกทั้งยังจำเป็นต้องมีการตรวจสอบและประเมินความเที่ยงตรงของระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การวิเคราะห์และการให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนมีความแม่นยำ เป็นธรรม และโปร่งใส (Baker, 2019; Jivet et al., 2021) ด้วยเหตุนี้ ผู้เรียนในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไม่เพียงในมิติของการใช้งานเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์ ประเมิน และใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ อย่างมีความรับผิดชอบอีกด้วย

ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ทำให้แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) กลายเป็นหนึ่งในแนวคิดสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับโลก องค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNESCO และ OECD ได้เน้นย้ำว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีได้อย่างต่อเนื่อง (UNESCO, 2020; OECD, 2021) สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตครอบคลุมทักษะสำคัญหลายประการ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) และความสามารถในการปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ (Adaptability) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Knowles, 1984; Zimmerman, 2002; Candy, 2002; Facione, 2011) โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทเพิ่มขึ้น ผู้เรียนจำเป็นต้องสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่อย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล และใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ

งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเทคโนโลยี การออกแบบระบบการเรียนรู้ หรือการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ในการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น (Zawacki-Richter et al., 2019; Holmes et al., 2022) ในขณะที่การศึกษามุ่งเน้นสมรรถนะของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ มีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Knowles, 1984; Candy, 2002; Jarvis, 2007) การเรียนรู้เพื่อการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง (Mezirow, 1997; Zimmerman, 2002; Facione, 2011) แต่ยังมีงานวิจัยไม่มากนักที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยแต่ยังมีงานวิจัยไม่มากนักที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ที่ผู้เรียนยุคปัจจุบันต่างใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นหนึ่งในเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญมาก และการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างสองสมรรถนะดังกล่าวยังมีจำนวนจำกัด อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาประเด็นนี้จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างองค์ความรู้ดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ตัวแปรทั้งสอง ได้แก่ สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ว่าอยู่ในระดับใด มีความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงพยากรณ์ของสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต่อสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไร

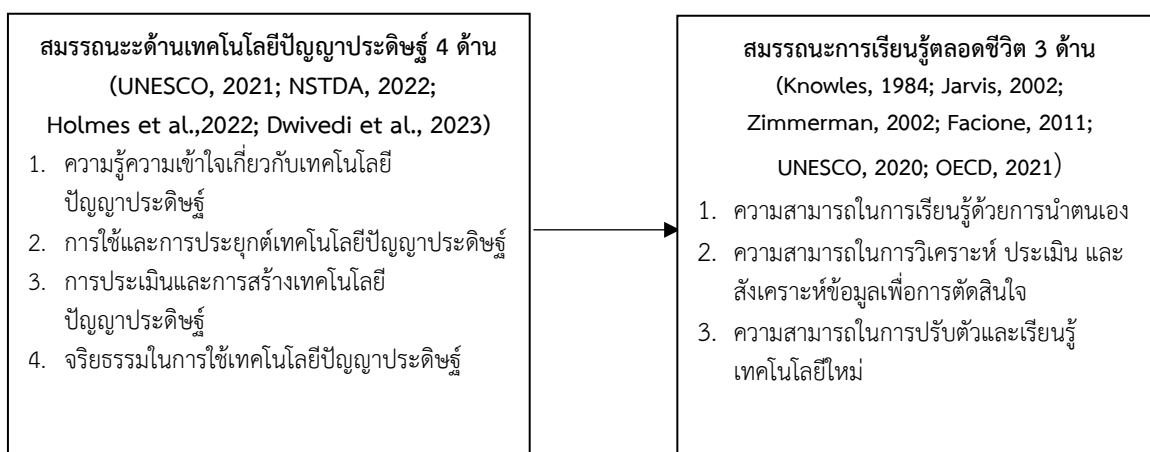
ผลการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะช่วยขยายความเข้าใจเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของสมรรถนะด้านเทคโนโลยีในฐานะกลไกสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนานโยบายและแนวทางการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีวิจารณญาณและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงพยากรณ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ของงานวิจัยนี้ ได้แก่ สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ใน 4 มิติ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ UNESCO (2021) NSTDA (2022) Holmes et al. (2022) และ Dwivedi et al. (2023) ประกอบด้วย คือ (1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (2) การใช้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (3) การประเมินและการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และ (4) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน 3 มิติ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Knowles (1984) Jarvis (2002) Zimmerman (2002) Facione (2011) UNESCO (2020) และ OECD (2021) ประกอบด้วย คือ (1) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (2) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ และ (3) การปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ โดยกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะทั้งสองด้านของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

H1: สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

H2: สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถทำนายสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะทั้ง 2 เพื่อนำไปสู่การศึกษาอิทธิพลเชิงพยากรณ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เรียนระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดภาครัฐในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนประมาณ 1.2 ล้านคน (MHESI, 2024) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำประมาณ 400 คน การวิจัยครั้งนี้มีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 435 คน จึงถือว่าเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามกลุ่มสาขาวิชา โดยจำแนกผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 2) กลุ่มสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จากนั้นดำเนินการสุ่มและกระจายแบบสอบถามไปยังผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในสถาบันต่างๆ ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทั้งด้านสาขาวิชา ชั้นปี และประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำเข้าสู่การวิเคราะห์ทางสถิติ

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็นส่วนที่ใช้วัดสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน แบบสอบถามดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต 1 คน ด้านเทคโนโลยีการเรียนรู้ 1 คนและด้านการวิจัย 1 คน รวม 3 คน เพื่อทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลคือ 0.91 ซึ่งบ่งบอกว่าชุดคำถามมีความครอบคลุมต่อการวัดตัวแปร และสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยได้

ต่อจากนั้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มากกว่า 0.8 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงซึ่งเหมาะสมแก่การเก็บข้อมูลอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รหัสโครงการวิจัย KUREC-SSR68/070 โดยผ่านการพิจารณาการรับรองแบบยกเว้น (Exemption) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2568 หมายเลขรับรอง COE No. COE68/053

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ คือ ผู้วิจัยโดยการประชาสัมพันธ์แบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านสื่อออนไลน์ โดยผู้วิจัยจัดทำใบประชาสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยลิงก์และ QR Code สำหรับเข้าถึงแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form เพื่ออำนวยความสะดวกในการตอบแบบสอบถามของผู้เข้าร่วมการวิจัย ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเข้าถึงแบบสอบถามผ่านลิงก์หรือการสแกน QR Code ตามที่ระบุในใบประชาสัมพันธ์ไปยังสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาภาครัฐ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 2 เดือน (กรกฎาคม-สิงหาคม 2568) ต่อมาผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้จำนวนแบบสอบถามที่มีค่าถามสมบูรณ์ โดยใช้ระยะเวลา 1 เดือน หลังจากนั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. เพื่ออธิบายระดับของสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนในระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยคำนวณจากคะแนนแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับในแต่ละข้อคำถาม จากนั้นนำคะแนนของแต่ละข้อในมิติเดียวกันมาหาค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละบุคคล และคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในภาพรวมของแต่ละมิติ เพื่อใช้ในการแปลผลระดับสมรรถนะ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรรายด้านทั้ง 7 มิติ ได้แก่ สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ 4 มิติ และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3 มิติ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลเชิงพยากรณ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยจะใช้หลักการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยกำหนดให้สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นตัวแปรตาม และสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นตัวแปรอิสระ ทั้งในภาพรวมและรายมิติ

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้ (1) ข้อมูลพื้นฐานและระดับสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา (2) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (3) ระดับอิทธิพลเชิงพยากรณ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เรียนอุดมศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวนทั้งสิ้น 435 คน ซึ่งได้จากการเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์ มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม n = 435							
รายละเอียด		จำนวน (คน)	ร้อยละ	รายละเอียด		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	หญิง	300	68.96	ช่วงอายุ	18-19 ปี	205	47.13
	ชาย	109	25.06		20-21 ปี	162	37.24
	LGBTQ	26	5.98		22 ปี ขึ้นไป	68	15.63
ระดับชั้น	ปีที่ 1	170	39.08	ระดับชั้น	ปีที่ 2	109	25.06
	ปีที่ 3	53	12.18		ปีที่ 4	103	23.68
สายวิชา				สายวิชา			
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		263	60.46	สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์		172	39.54
แพลตฟอร์มเทคโนโลยี				วัตถุประสงค์ในการใช้เทคโนโลยี			
ปัญญาประดิษฐ์ที่เลือกใช้				ปัญญาประดิษฐ์			
ChatGPT		405	93.10	ค้นหาหาข้อมูล		348	80.00
Gemini		180	41.38	สรุปบทความ		210	48.28
Copilot		10	2.30	ทำการบ้าน/ทำรายงาน		156	35.86
Deep AI		13	2.99	ทำวิจัย		145	33.33
NotebookLM		5	1.15	ใช้ในชีวิตประจำวัน		175	40.23
อื่นๆ		10	2.30	เพื่อความบันเทิง		48	11.03
แหล่งเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยี				แหล่งเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยี			
ปัญญาประดิษฐ์				ปัญญาประดิษฐ์			
ห้องเรียน/รายวิชาในชั้นเรียน		201	46.21	คอร์สออนไลน์/เวิร์กช็อป		49	11.26
สื่อสังคมออนไลน์		311	71.49	ฝึกใช้ด้วยตนเอง		10	2.30
ข้อคิดเห็นต่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต							
เห็นด้วย		333	76.55	ไม่เห็นด้วย		102	23.45

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 435 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 68.96) อยู่ในช่วงอายุ 18-19 ปี (ร้อยละ 47.13) และศึกษาอยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ร้อยละ 60.46) นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกใช้ ChatGPT ในการเรียนรู้ (ร้อยละ 93.10) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นหาหาข้อมูล (ร้อยละ 80.00) และส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มีบทบาทสำคัญต่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 76.55)

ผลระดับสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อคำถามรายด้านของสมรรถนะต่างๆ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (ค่าเฉลี่ยรวมของมิติ)	3.37	0.84	ปานกลาง
1. ฉันเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จากสถานศึกษาแหล่งข้อมูลออนไลน์	3.62	0.96	สูง
2. ฉันคุ้นเคยกับเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	3.63	0.95	สูง
3. ฉันรู้จักและใช้งานฟังก์ชันในเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้เกือบทุกฟังก์ชัน	3.10	1.07	ปานกลาง
4. ฉันสามารถอธิบายหลักการการทำงานเบื้องต้นของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้	3.13	1.06	ปานกลาง
การใช้และการประยุกต์เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (ค่าเฉลี่ยรวมของมิติ)	3.73	0.93	สูง
5. ฉันใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นส่วนหนึ่งในการเรียน	3.82	0.99	สูง
6. ฉันใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการค้นหาข้อมูลหรือวิเคราะห์เนื้อหาในรายวิชาต่างๆ	3.95	0.96	สูง
7. ฉันใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการทำรายงาน การตัดสินใจ และการสนับสนุนความเป็นไปได้ของแนวคิดใหม่ๆ สำหรับกิจกรรมการเรียนของรายวิชาต่างๆ	3.66	1.02	สูง
8. ฉันสามารถใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสนับสนุนการเรียนรู้ในหลากหลายกิจกรรมและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันได้	3.49	1.08	ปานกลาง
การประเมินและการสร้างสรรค์ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (ค่าเฉลี่ยรวมของมิติ)	3.95	0.83	สูง
9. ฉันสามารถประเมินผลหรือคำตอบที่ได้จากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้	3.95	0.89	สูง
10. ฉันสามารถแยกแยะข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้อยู่ได้	3.97	0.88	สูง
11. ฉันตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ก่อนนำไปใช้ทุกครั้ง	3.96	0.89	สูง
12. ฉันวิเคราะห์และเลือกใช้แพลตฟอร์มเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ให้เหมาะสมกับบริบทหรือวัตถุประสงค์ของงาน	3.94	0.90	สูง
จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (ค่าเฉลี่ยรวมของมิติ)	4.06	0.83	สูง
13. ฉันทราบหลักการเกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สำหรับการเรียนรู้	3.96	0.92	สูง
14. ฉันกังวลและมีความระมัดระวังเกี่ยวกับการใส่ข้อมูลส่วนตัวลงในเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	4.22	0.87	สูง
15. ฉันพิจารณาผลกระทบและรับผิดชอบจากการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนรู้ของตนเอง	4.05	0.91	สูง
16. ฉันตรวจสอบหรือควบคุมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของตนเองตลอดเวลา	4.01	0.93	สูง
การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (ค่าเฉลี่ยรวมของมิติ)	3.89	0.78	สูง
17. ฉันวางแผนการเรียนรู้ของตนเองอย่างชัดเจนในแต่ละภาคการศึกษา	3.89	0.88	สูง
18. ฉันสามารถวางแผนและจัดการเวลาในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.92	0.87	สูง
19. เมื่อพบอุปสรรคในการเรียน ฉันหาวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง	3.86	0.90	สูง
20. ฉันมักสืบค้นข้อมูลหรือเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองนอกเหนือจากในชั้นเรียน	3.92	0.86	สูง
21. ฉันประเมินและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ในอนาคต	3.84	0.91	สูง
การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ยรวมของมิติ)	4.12	0.77	สูง
22. ฉันแยกแยะข้อมูลที่น่าเชื่อถือและไม่น่าเชื่อถือได้	4.14	0.82	สูง
23. ฉันใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจในเรื่องสำคัญ	4.12	0.83	สูง
24. ฉันเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสม	4.11	0.84	สูง
25. ฉันสังเคราะห์ข้อมูลจากหลายด้านเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหา	4.10	0.85	สูง
26. ฉันให้เหตุผลหรืออธิบายเบื้องหลังการตัดสินใจของตนได้อย่างชัดเจน	4.11	0.84	สูง
การปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ (ค่าเฉลี่ยรวมของมิติ)	4.11	0.80	สูง
27. ฉันเรียนรู้การใช้งานโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง	3.94	0.88	สูง
28. ฉันเปิดใจเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ แม้ไม่เคยใช้มาก่อน	4.17	0.83	สูง
29. ฉันปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว	4.13	0.85	สูง
30. ฉันใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้หรือการทำงาน	4.19	0.82	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมผู้เรียนระดับอุดมศึกษามีสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.78$) โดยมีด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมาคือด้านการวิเคราะห์และประเมินผล ($\bar{X} = 3.95$) และด้านการใช้และการประยุกต์ใช้ ($\bar{X} = 3.73$) ขณะที่ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.37$) อยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ($\bar{X} = 4.03$) โดยด้านการคิดวิเคราะห์ ($\bar{X} = 4.12$) และด้านความสามารถในการปรับตัว ($\bar{X} = 4.11$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.89$) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แม้ผู้เรียนจะมีความสามารถในการใช้และวิเคราะห์เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับสูง รวมถึงมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ดี แต่ยังคงมีข้อจำกัดในด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม

ผลความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตัวแปร	Mean $\bar{X}$	S.D.	1	2	3	4	5	6	7
1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	3.37	0.84	1						
2) การใช้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	3.73	0.93	.58**	1					
3) การประเมินและการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	3.95	0.83	.61**	.69**	1				
4) จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	4.06	0.83	.55**	.63**	.71**	1			
5) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง	3.89	0.78	.49**	.57**	.62**	.60**	1		
6) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้	4.12	0.77	.46**	.55**	.68**	.66**	.72**	1	
7) การปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่	4.11	0.80	.44**	.52**	.65**	.63**	.70**	.74**	1

p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการประเมินและสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ ($r = .68$) และการปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ($r = .65$) ด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงกับความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ ($r = .66$) สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง โดยเฉพาะการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวและเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ระดับสูงที่สุด ($r = .74$) ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนที่มีสมรรถนะในการใช้ วิเคราะห์ และตระหนักรู้ด้านจริยธรรมในการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

มีแนวโน้มที่จะมีสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการคิดวิเคราะห์และการปรับตัว ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในบริบทของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

ผลวิเคราะห์การถดถอยของสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 (H1) ดังนั้น เพื่อศึกษาความสามารถในการพยากรณ์และอิทธิพลของสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในเชิงลึก ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น โดยเริ่มจากการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยกำหนดให้สมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นตัวแปรตาม และสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นตัวแปรอิสระ ทั้งในภาพรวมและรายมิติ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์การถดถอยของสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Model 1: Simple Regression (เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ รวม)

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.21	0.18	-	6.72	.000
สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (ภาพรวม)	0.74	0.04	.68	18.25	.000

R = .68, R² = .46, Adjusted R² = .46, F = 333.12, p < .001

Model 2: Multiple Regression (เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ รายมิติ)

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	0.98	0.20	-	4.90	.000
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	0.08	0.30	.09	2.67	.008
การใช้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	0.15	0.04	.18	3.95	.000
การประเมินและการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	0.29	0.05	.34	6.12	.000
จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์	0.21	0.04	.26	5.01	.000

R = .74, R² = .55, Adjusted R² = .55, F = 131.45, p < .001

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถทำนายสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในโมเดลการถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression) พบว่า สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในภาพรวมสามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ร้อยละ 46 (R² = .46) และมีอิทธิพลเชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง (β = .68) เมื่อพิจารณาการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่า โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 55 (R² = .55) โดยสมรรถนะด้านการวิเคราะห์เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีอิทธิพลสูงที่สุด (β = .34) รองลงมาคือด้านจริยธรรม (β = .26) ด้านการประยุกต์ใช้ (β = .18) และด้านความรู้ (β = .09) ตามลำดับ ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 (H2) ที่ระบุว่าสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถทำนายสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาพร้อมกับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ จึงสามารถ

ยืนยันได้ว่าสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญทั้งในเชิงความสัมพันธ์และการพยากรณ์ต่อสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยทั้ง 2 ข้อ กล่าวคือ สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถทำนายสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสะท้อนว่า สมรรถนะด้านปัญญาประดิษฐ์มิได้เป็นเพียงทักษะเชิงเทคนิคในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเท่านั้น แต่มีความเกี่ยวข้องกับความสามารถของผู้เรียนในการกำกับการเรียนรู้ของตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล ตัดสินใจ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO (2020) และ OECD (2021) ที่เน้นว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญสำหรับการปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และสอดคล้องกับ Zawacki-Richter et al. (2019) ที่ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการศึกษาควรถูกทำความเข้าใจไม่เพียงในฐานะเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ แต่ในฐานะองค์ประกอบที่เปลี่ยนแปลงวิธีคิดและวิธีเรียนของผู้เรียน

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์รายมิติ พบว่าสมรรถนะด้านการประเมินและการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลดังกล่าวมีนัยสำคัญทางวิชาการเนื่องจากชี้ให้เห็นว่า การเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการประเมินคำตอบ ตรวจสอบข้อจำกัดของเครื่องมือ เลือกใช้แพลตฟอร์มให้เหมาะสมกับบริบท และสร้างสรรค์การเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้รับอย่างมีวิจารณญาณ ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการคิดเชิงวิพากษ์ของ Facione (2011) ที่มองว่าผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการตีความ วิเคราะห์ ประเมิน และให้เหตุผลต่อข้อมูลก่อนนำไปใช้ ดังนั้น ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนข้อเสนอว่า การคิดกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสำคัญมากกว่าการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ในเชิงเครื่องมือเพียงอย่างเดียว

ผลการวิจัยยังพบว่าสมรรถนะด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับรองลงมา ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า จริยธรรมมิใช่องค์ประกอบเสริมของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เพราะผู้เรียนที่ตระหนักถึงความเป็นส่วนตัว ความถูกต้องของข้อมูล ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ และผลกระทบจากการใช้ AI ย่อมมีแนวโน้มที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างระมัดระวังและมีเหตุผลมากขึ้น ประเด็นนี้สอดคล้องกับ UNESCO (2021) ที่เน้นว่าการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการศึกษาต้องคำนึงควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม ความโปร่งใส และจริยธรรมในการใช้ข้อมูล กล่าวได้ว่าจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ช่วยป้องกันไม่ให้ผู้เรียนพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างไร้การไตร่ตรอง และสนับสนุนให้ผู้เรียนยังคงรักษาบทบาทของตนเองในฐานะผู้คิด ผู้ตัดสินใจ และผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน

ในทางกลับกัน สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีอิทธิพลต่ำที่สุดต่อสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้ผลดังกล่าวอาจขัดกับความคาดหมายในเบื้องต้น แต่สามารถอธิบายได้ว่า ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต หากความรู้นั้นไม่ได้ถูกแปลงไปสู่การประยุกต์ใช้ การประเมิน การสะท้อนคิด และการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้เรียนอาจรู้จักเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์หรือคุ้นเคยกับเครื่องมือเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แต่ความคุ้นเคยดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนจะสามารถใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อพัฒนาตนเองอย่างลึกซึ้งและต่อเนื่องได้ ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Mezirow (1997) ที่เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายไม่ได้เกิดจากการรับข้อมูลเท่านั้น แต่เกิดจากการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณและการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดของผู้เรียน

ในมิติของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าสมรรถนะด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตค่อนข้างต่ำ แต่ก็ยังมีความเกี่ยวข้องระหว่างกันเชิงบวกค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสามารถในการวิเคราะห์และจริยธรรมการใช้เครื่องมือ ดังนั้น ผลการวิจัยนี้สามารถแสดงให้เห็นแนวคิดใหม่ต่อการพัฒนาผู้เรียน กล่าวคือ หากสถาบันต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ได้นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในยุคการศึกษาแบบดิจิทัล จำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันควรให้ความสำคัญด้านการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีสติ (Mindful Use of AI) ซึ่งประกอบไปด้วย การส่งเสริมการวิเคราะห์เครื่องมือและจริยธรรมในการใช้เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มากกว่าเพียงการให้ความรู้เรื่องและแนวทางการประยุกต์ใช้เครื่องมือดังกล่าวอย่างที่เราเห็นในหลักสูตรตามสถาบันต่างๆ ที่ปรากฏในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยมีสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับสูง โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญว่า ผู้เรียนมีความตระหนักด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการปรับตัวอยู่ในระดับเด่น ขณะที่ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ยังเป็นมิติที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการถดถอยยืนยันว่า สมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะมิติด้านการประเมินและการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยอธิบายความสามารถของผู้เรียนในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การพัฒนาผู้เรียนในยุคปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรมุ่งเพียงการเพิ่มทักษะการใช้เครื่องมือ แต่ควรเน้นการพัฒนาความสามารถในการประเมิน ใช้อย่างมีวิจารณญาณ และกำกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่าสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มีอิทธิพลสำคัญต่อสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สถาบันอุดมศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1.1) สถาบันอุดมศึกษาควรปรับปรุงแบบการจัดการเรียนรู้จากการเน้นการให้ความรู้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปสู่การส่งเสริมการตั้งคำถาม การวิเคราะห์ และการประเมินผลข้อมูลที่ได้จากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มากกว่า เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ต่อไป

1.2) สถาบันอุดมศึกษาควรบูรณาการประเด็นด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ที่ไม่ใช่เพียงในลักษณะเนื้อหาประกอบ หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเป็นผู้ที่มีสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อขยายองค์ความรู้ในประเด็นสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยในอนาคตควรพิจารณาแนวทาง ดังนี้

2.1) ควรศึกษาวิจัยในรูปแบบเชิงทดลองหรือกึ่งทดลองเพื่อพัฒนาและทดสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับการส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลอย่างชัดเจน

2.2) ควรศึกษาปัจจัยแทรกซ้อนอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น แรงจูงใจภายใน การกำกับตนเอง หรือทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างโมเดลเชิงโครงสร้างที่อธิบายปรากฏการณ์ได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.3) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่การพัฒนากรอบสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล (AI Competency Framework) สำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลเชิงพยากรณ์ระหว่างสมรรถนะทั้งสอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถทำนายสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อค้นพบที่สำคัญคือ สมรรถนะด้านการประเมินและการสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และสมรรถนะด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เป็นมิติที่มีบทบาทเด่นต่อการส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะที่ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีอิทธิพลต่ำกว่ามิติอื่น ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาผู้เรียนในยุคเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรหยุดอยู่กับการสร้างความรู้หรือทักษะการใช้เครื่องมือ แต่ควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถวิเคราะห์ ประเมิน ใช้อย่างมีจริยธรรม และสะท้อนคิดต่อการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ของตนเอง ท้ายสุด เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ควรถูกใช้ในฐานะ “เครื่องมือขยายศักยภาพการเรียนรู้” ไม่ใช่ “เครื่องมือทดแทนการคิด” การส่งเสริมสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับอุดมศึกษาจึงควรดำเนินควบคู่กับการส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างเข้าใจ มีสติ มีวิจารณญาณ และยังคงรักษาความเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ของตนเองในโลกที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์

เอกสารอ้างอิง

- Baker, R. S. (2019). Challenges for the future of educational data mining: The Baker learning analytics prizes. *Journal of Educational Data Mining*, 11(1), 1-17.
- Candy, P.C., (2002). *Lifelong learning and information literacy*. July 2002, White Paper prepared for UNESCO, the U.S. National Commission on Libraries and Information Science, and the National Forum on Information Literacy, for use at the Information Literacy Meeting of Experts, Prague, The Czech Republic.

- Drachsler, H., and Greller, W. (2016). *Privacy and analytics: It's a DELICATE issue a checklist for trusted learning analytics*. In Proceedings of the sixth international conference on learning analytics & knowledge, 89-98. ACM. <https://doi.org/10.1145/2883851.2883893>
- Dwivedi, Y. K., Kshetri, N., Hughes, L., Slade, E. L., Jeyaraj, A., et al. (2023). So What If ChatGPT Wrote It?" Multidisciplinary Perspectives on Opportunities, Challenges and Implications of Generative Conversational AI for Research, Practice and Policy. *International Journal of Information Management*, 71. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642>
- Facione, P. A. (2011). *Critical thinking: What it is and why it counts*. Insight Assessment.
- Holmes, W., Bialik, M., and Fadel, C. (2022). *Artificial intelligence in education*. Center for Curriculum Redesign. DOI: 10.58863/20.500.12424/4276068
- Jarvis, P. (2007). *Globalisation, lifelong learning and the learning society*. Routledge.
- Jivet, I., Scheffel, M., Schmitz, M., Robbers, S., Specht, M., and Drachsler, H. (2021). From students with love: An empirical study on learner goals, self-regulated learning and sense-making of learning analytics in higher education. *The Internet and Higher Education*, 50. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2021.100804>
- Knowles, M. S. (1984). *Andragogy in Action. Applying Modern Principles of Adult Education*. San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Ng, D.T.K., Leung, J.K.L., Chu, K.W.S. and Qiao, M.S. (2021), AI Literacy: Definition, Teaching, Evaluation and Ethical Issues. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 58, 504-509. <https://doi.org/10.1002/pra2.487>
- NSTDA. (2022). *National AI Strategy*. <https://www.nstda.or.th/nac/2025/exhibitions/honor01/>
- Mezirow, J. (1997), Transformative Learning: Theory to Practice. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 1997: 5-12. <https://doi.org/10.1002/ace.7401>
- Ministry of Education [MOE] Thailand. (2024). *Announcement from the Ministry of Education on the Ministry of Education's: Educational Policy for the Fiscal Year B.E. 2568-2569*. (2024, November 13). *Government Gazette*. No. 141 Section 309 D, 11-13.
- OECD. (2021). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.
- Phosapim, S. (2025). Integration of AI Technology with Teaching and Learning in Education. *Journal of Interdisciplinary Study Education Science*, 1(1), 24-33. (in Thai)
- Russell, S., and Norvig, P. (2021). *Artificial intelligence: A modern approach* (4th ed.). Pearson.
- Siritharo, P. J. (2025). The Use of AI Technology in Adaptive Learning. *Chintasit Academic Journal*, 2(3), 208-218. (in Thai)
- Thavirath, J. (2025). AI and Education: The Ultimate Intelligent Assistant for Enhancing Learning. *Journal of Social Studies Perspectives*, 1(2), 98-107. (in Thai)

- UNESCO. (2020). *Embracing lifelong learning for all*. UNESCO.
- UNESCO. (2021). *AI and education: Guidance for policymakers*. UNESCO.
- Zawacki-Richter, O., Marín, V.I., Bond, M. et al. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators?. *Int J Educ Technol High Educ* 16, 39. <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วราภรณ์ ไทมา¹, กมลพรรณ ว่องวิทย์การ^{2*}

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 19 December 2026

Revised: 4 January 2026

Accepted: 6 January 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2) พัฒนาแนวทางของสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม และ 3) ประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน จำนวน 450 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .634 และแบบบันทึกสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การหาค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์ ส่วนด้านที่อยู่อันดับสุดท้าย คือ ด้านความสำคัญของบุคลากร ตามลำดับ 2) แนวทางของสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 5 ด้าน ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการพัฒนา และด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ตามลำดับผลค่าความต้องการจำเป็น 3) การประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม พบว่าด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง มีภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาสถานศึกษา, นวัตกรรม, โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 2

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: kamonphanuaongwllkan@gmail.com

Development Approaches for Transforming Educational Institutions into Innovative Organizations for Schools Under The Secondary Education Service Area Office Bangkok 2

Waraporn Thaima¹, Kamonphan Uaongwikkan^{2,*}

¹Master of Education Program in Educational Administration,

²Graduate College of Management, Sripatum University

Received: 19 December 2026

Revised: 4 January 2026

Accepted: 6 January 2026

Abstract

This research aimed to 1) examine the needs for developing schools into innovative organizations under the Office of Secondary Educational Service Area, Bangkok Area 2, develop guidelines for transforming schools into innovative organizations, and evaluate the approaches for developing schools into innovative organizations. The sample consisted of 450 school administrators and school personnel, selected through stratified random sampling based on school size. The research instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of .634 and a focus group discussion record form. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, priority needs index (PNI), and content analysis. The research findings revealed that; 1) the priority needs for developing schools into innovative organizations, ranked from the highest to the lowest, were organizational structure, personnel development, an innovation-supportive climate, vision, and the importance of personnel, respectively, 2) the approaches for developing schools into innovative organizations comprised five dimensions, namely organizational structure, personnel development, an innovation-supportive climate, vision, and development, in accordance with the results of the priority needs analysis, and 3) the evaluation of the approaches for developing schools into innovative organizations showed that utility, feasibility, propriety, and accuracy, both overall and in each aspect, were rated at the highest level.

Keywords: development, approaches, educational institutions

* Corresponding Author; E-mail: kamonphanuaongwlkkan@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงในโลกศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการดำรงชีวิต องค์กรต่างๆ ได้เผชิญกับความท้าทายในการจัดการกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงทำให้เกิดแนวความคิดการบริหารจัดการองค์กร หลากหลายรูปแบบ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และสมเหตุสมผลเพื่อช่วยให้องค์กรสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงและช่วยเสริมสร้างความสามารถขององค์กร ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็นแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งความรู้ องค์กรกรวิทย์ องค์กรมุ่งเน้นกลยุทธ์ องค์กรมุ่งเน้นค่านิยม องค์กรการศึกษา องค์กรที่มีประสิทธิภาพและองค์กรนวัตกรรม ในปัจจุบันได้มีการกล่าวถึงองค์กรแห่งนวัตกรรมกันอย่างแพร่หลายเนื่องจาก สภาพแวดล้อมในปัจจุบันมีลักษณะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขึ้นมีความซับซ้อนขึ้นและ คาดการณ์ล่วงหน้าได้ยาก ประเทศไทยประกาศ การดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ โดย กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” นำประเทศก้าวสู่โมเดลที่มีชื่อว่า “ประเทศไทย 4.0” (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) จุดเน้นหลักของนโยบายจึงต้องการ ขับเคลื่อนคนไทยด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์เพื่อแข่งขันได้ในเวทีโลก และสิ่งสำคัญที่จะไปสู่การสร้างนวัตกรรมคือ ความรู้ หรือสมอง และสติปัญญาของคนที่ต้องมี ความคิดผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่าง สร้างสรรค์ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

นวัตกรรมเป็นกลไกและเป็นปัจจัยสำคัญของความได้เปรียบในการแข่งขันสำหรับหลาย องค์กร การบรรลุ นวัตกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับความพยายามในการประสานงานของผู้มีบทบาทที่ แตกต่างกันและการบูรณาการของ กิจกรรมในหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญและบริบทของการประยุกต์ใช้ ดังนั้นการสร้างองค์กรจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการ สร้างนวัตกรรม ความสามารถขององค์กรในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการใช้ทรัพยากรที่ สร้างสรรค์และเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ในทำนองเดียวกันการเริ่มต้นเทคโนโลยีใหม่มักนำเสนอโอกาส และความท้าทายที่ซับซ้อนสำหรับองค์กรซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารจัดการและการเกิดขึ้นของ รูปแบบองค์กรใหม่ๆ นวัตกรรมขององค์กรและเทคโนโลยีเกี่ยวพันกัน องค์กรต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับตัว อยู่เสมอ นวัตกรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารจัดการองค์กร เพื่อแก้ปัญหาเดิมหรือปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ องค์กรในยุคนี้จำเป็นต้องคิดค้นและปฏิบัติซึ่งองค์กรนวัตกรรมเป็นองค์กรรูปแบบใหม่ที่มีการปรับปรุงและ เปลี่ยนแปลงวิธีคิดเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างและเป็นประโยชน์ และเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างมากของคน ในสังคม เนื่องจากมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายนอก องค์กรที่ทั้งซับซ้อนและมีพลวัต นวัตกรรมคือ การเปลี่ยนแปลงที่มีการจัดระเบียบอย่างมีจุดมุ่งหมายและความเสี่ยงซึ่งนำมาใช้ในองค์กรที่ทำงาน การสนับสนุน นวัตกรรมของบุคลากรภายในองค์กรจะสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันที่นอกเหนือจากการเติบโตได้ในระยะยาว

ในบริบทของสถานศึกษา การพัฒนาองค์กรให้เป็น “องค์กรนวัตกรรม” (Innovative Organization) หมายถึง องค์กรที่สามารถสร้างและใช้แนวคิดใหม่อย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยี ที่เหมาะสมเพื่อสร้างคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้เรียน ผู้สอน และสังคม การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมไม่ได้หมายถึง เพียงการมีเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเท่านั้น แต่รวมถึงกระบวนการคิด การจัดการ การเรียนการสอน และการพัฒนา บุคลากรที่เน้นการสร้างคุณภาพอย่างยั่งยืน (Tidd and Bessant, 2020)

งานวิจัยของ Scott (2015) ได้ระบุว่า การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมในโรงเรียนจำเป็นต้องมีวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อต่อการทดลองสิ่งใหม่ การเรียนรู้จากความล้มเหลว และการเปิดพื้นที่ให้บุคลากรทางการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ Fullan (2011) ได้เสนอว่าการนำองค์กรการศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมจะต้องมี “ผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ที่สามารถเป็นทั้งแรงบันดาลใจและผู้นำเชิงระบบ

สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งด้านประชากร วัฒนธรรม และสภาพเศรษฐกิจ แนวทางสำคัญในการพัฒนา ได้แก่ 1) การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้แบบไม่จำกัดเวลาและสถานที่ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ห้องเรียนเสมือนจริง และระบบข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการศึกษา 2) การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตอบสนองต่อทักษะที่จำเป็นในอนาคต เช่น การคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา รวมถึงการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและบริบททางวัฒนธรรมของพื้นที่ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้อย่างมีความหมาย 3) การสร้างระบบนิเวศนวัตกรรม (Innovation Ecosystem) พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน ภาครัฐ เอกชน และสถาบันอุดมศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร และเทคโนโลยี สนับสนุนให้เกิดโครงการนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น ห้องเรียนต้นแบบ โครงการวิจัยและนวัตกรรมระดับโรงเรียน หรือศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ และ 4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมให้ครูและผู้บริหารมีทักษะด้านนวัตกรรม การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ รวมถึงสร้างแรงจูงใจและระบบสนับสนุนเพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง โดยในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมอย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ อาทิ การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ และการสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

สำหรับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งด้านประชากร วัฒนธรรม และสภาพเศรษฐกิจ โดยแนวทางเชิงยุทธศาสตร์และการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง เช่น 1) การพัฒนาแผนกลยุทธ์โรงเรียนเชิงนวัตกรรมที่บูรณาการเทคโนโลยีและการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) 2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรมที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเรียนรู้ร่วมกันของครู นักเรียน และชุมชน 3) การใช้ระบบข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตรวจสอบได้ หรือ 4) การจัดตั้งศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ (Innovation Learning Hub) ภายในโรงเรียน เพื่อเป็นพื้นที่บ่มเพาะแนวคิดและโครงการนวัตกรรมทางการศึกษา โดยมีความหลากหลายทั้งด้านประชากร วัฒนธรรม และสภาพเศรษฐกิจ อาทิ การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ และการสร้างระบบนิเวศนวัตกรรมที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาภาคสนามและข้อมูลเบื้องต้นพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมเชิงระบบในการเป็นองค์กรนวัตกรรม เช่น ขาดการจัดการความรู้ภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรยังขาดทักษะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี การบริหารจัดการยังเน้นการปฏิบัติตามระเบียบมากกว่าการส่งเสริมนวัตกรรม และยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาองค์กรให้เป็นระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาและกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรม เพื่อให้สถานศึกษา

สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ที่เน้นการพัฒนาคนด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี

จากข้อความที่กล่าวมาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการสร้างและพัฒนาสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนางานด้านนวัตกรรมในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแนวทางของของสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2
3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

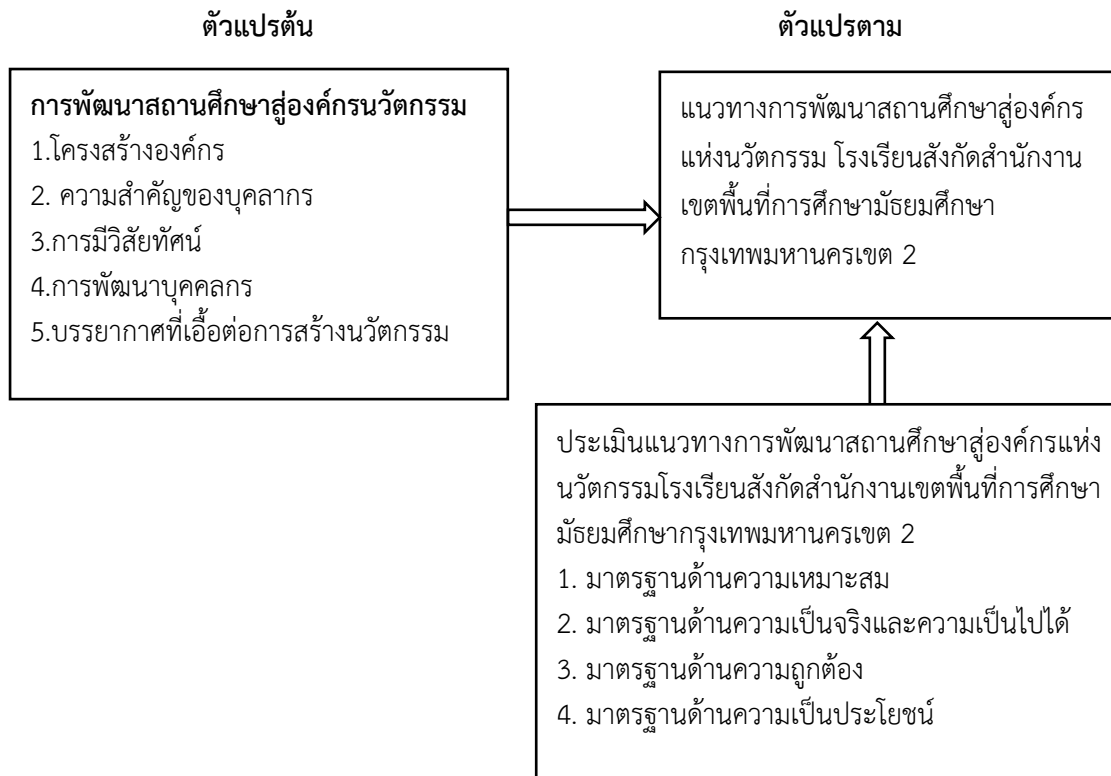
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Smith (2006) องค์ประกอบของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) โครงสร้างองค์กร 2) ความสำคัญของบุคลากร 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การพัฒนาบุคลากร และ 5) บรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม

Stufflebeam (2008) มาตรฐานการประเมิน มี 4 ด้าน 1) มาตรฐานด้านความเหมาะสม 2) มาตรฐานด้านความเป็นจริงและความเป็นไปได้ 3) มาตรฐานด้านความถูกต้อง 4) มาตรฐานด้านความมีประโยชน์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 จำนวน 450 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา

ข้อมูลการศึกษาความต้องการจำเป็นจากสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ซึ่งมีตัวแปรอิสระเป็นการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) โครงสร้างองค์กร 2) ความสำคัญของบุคลากร 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การพัฒนาบุคลากร และ 5) บรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ตัวแปรตาม คือ แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม ประกอบด้วย

1. เครื่องมือเชิงปริมาณ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง อาชีพ และขนาดสถานศึกษา และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีจำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) โครงสร้างองค์กร 2) ความสำคัญของ บุคลากร 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การพัฒนาบุคลากร และ 5) บรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม

2. เครื่องมือเชิงคุณภาพ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้แก่ แบบบันทึกสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบ แนวทางและเครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อประเมินแนวทาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือติดต่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล จากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา ด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ถึงสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เมื่อหน่วยงานประสานงาน อนุญาตให้เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 450 ชุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการขอความร่วมมือกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามโดยผู้วิจัยเก็บด้วยแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form จนครบตามจำนวนที่กำหนด และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. สรุปวิเคราะห์ประเด็นที่ได้จากแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน และ ดำเนินการอภิปรายสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถาม ด้วยสถิติ ค่าความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์ค่าสถิติ Modified Priority Needs Index Modified (PNI_{modified}) โดยที่ PNI (Priority Needs Index) หมายถึงค่าดัชนี ลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็น D=Degree of Success หมายถึงระดับความสำเร็จหรือสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน I=Importance หมายถึง ระดับความสำคัญหรือระดับความคาดหวัง นอกจากนั้น จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจาก ค่า PNI_{Modified} โดยเรียงลำดับจากค่ามากไปค่าน้อย การอภิปรายสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของ ร่างแนวทางและแนวปฏิบัติ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการประเมินแนวทาง 4 ด้าน ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัย

การหาค่าความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ในการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยเรียงลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านโครงสร้างองค์กร (PNI_{modified}= 0.350) ด้านการพัฒนาบุคลากร

($PNI_{modified} = 0.199$) ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ($PNI_{modified} = 0.198$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($PNI_{modified} = 0.188$) ส่วนด้านที่อยู่อันดับสุดท้าย คือ ด้านความสำคัญของบุคลากร ($PNI_{modified} = 0.187$)

ตารางที่ 1 การหาค่าผลความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาสถานศึกษา สู่องค์กรนวัตกรรมสำหรับ
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

องค์กรนวัตกรรม	D	แปลผล	I	แปลผล	ค่า $PNI_{modified}$	ลำดับ
ด้านโครงสร้างองค์กร	3.66	มาก	4.94	มากที่สุด	0.350	1
ด้านความสำคัญของบุคลากร	4.17	มาก	4.95	มากที่สุด	0.187	5
ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.16	มาก	4.94	มากที่สุด	0.188	4
ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.13	มาก	4.95	มากที่สุด	0.199	2
ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม	3.78	มาก	4.53	มากที่สุด	0.198	3
สรุป	3.98	มาก	4.82	มากที่สุด	0.211	

แนวทางของสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานครเขต 2

ด้านที่ 1 ด้านโครงสร้างองค์กร

แนวทางที่ 1 การพัฒนาระบบโครงสร้างองค์กรที่มีความชัดเจนและเป็นระบบ โดยที่มีการจัดทำคู่มือ
โครงสร้างองค์กรกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายอย่างถูกต้องเหมาะสม พัฒนาแผนภูมิองค์กร (Organization
Chart) ที่ทันสมัยเพื่อให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างวิธีการทำงานที่เป็น มาตรฐานและมีลำดับ
ขั้นตอน

แนวทางที่ 2 สร้างระบบความสัมพันธ์และการมอบหมายงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยที่มีการมอบหมาย
งานตามความสามารถและความเหมาะสมของบุคลากรโดยกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่าง
ชัดเจน สร้างช่องทางการสื่อสารระหว่างงานที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จัดกรอบแนวทางการประสานงานระหว่าง
ฝ่ายต่างๆ ให้ทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น

แนวทางที่ 3 พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงโดยที่มีการศึกษา
ข้อมูลและแนวโน้มทางการศึกษาพร้อมแต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา
พัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองขององค์กรอย่างต่อเนื่อง สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับ
การเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมใหม่ๆ

แนวทางที่ 4 ส่งเสริมการจัดการงานด้านนวัตกรรม โดยที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมงานด้าน
นวัตกรรมภายในสถานศึกษา สนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณสำหรับโครงการนวัตกรรม จัดกิจกรรมส่งเสริม
ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สร้างเกณฑ์การให้รางวัล และการยกย่องผลงานด้านนวัตกรรม

แนวทางที่ 5 พัฒนาการมอบหมายงาน ตามความสามารถ โดยที่มีการจัดทำฐานข้อมูลด้าน
ความสามารถและทักษะพิเศษของบุคลากรกำกับ ติดตามและตรวจสอบความเหมาะสมในการมอบหมายงาน ส่งเสริม

การพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับนวัตกรรมทางการศึกษา ตั้งคณะกรรมการเพื่อให้คำปรึกษาและสนับสนุนการทำงาน

2. ด้านความสำคัญของบุคลากร

แนวทางที่ 1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารจัดการ โดยที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานด้านนวัตกรรมที่มีตัวแทนบุคลากรจากทุกฝ่าย จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นและพัฒนาในด้านนวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอ มอบหมายให้บุคลากรที่มีผลงานด้านนวัตกรรมมีบทบาทส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านวิชาการและนวัตกรรม

แนวทางที่ 2 พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยที่มีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรประจำปีให้สอดคล้องกับความต้องการ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนและการพัฒนานวัตกรรม

แนวทางที่ 3 สร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม โดยที่มีการเชิญวิทยากรภายนอกมาแบ่งปันประสบการณ์ ความสำเร็จ จัดแสดงผลงานนวัตกรรมของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง จัดประกวดนวัตกรรมทางการศึกษาภายในโรงเรียน มอบรางวัลและยกย่องผู้ที่มีผลงานนวัตกรรมที่โดดเด่น

แนวทางที่ 4 พัฒนาระบบการบริหาร จัดการบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยที่มีการปรับปรุงระบบการคัดเลือกบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการด้านนวัตกรรม จัดทำฐานข้อมูลความสามารถและทักษะพิเศษของบุคลากร ประเมินผลงานด้านการพัฒนานวัตกรรม

แนวทางที่ 5 ขับเคลื่อนนวัตกรรมใน สถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนานวัตกรรมอย่างชัดเจน จัดสรรทรัพยากรและงบประมาณสนับสนุนโครงการนวัตกรรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือ กับสถานศึกษาอื่นๆ ติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรม ด้านนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการมีวิสัยทัศน์

แนวทางที่ 1 สร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ร่วมอย่างชัดเจน โดยที่มีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมระหว่างผู้บริหารและบุคลากรเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาที่ชัดเจน สื่อสารและประชาสัมพันธ์วิสัยทัศน์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรผ่านช่องทางต่างๆ สร้างความเข้าใจในแนวทางการขับเคลื่อนสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ

แนวทางที่ 2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการกำหนดทิศทาง โดยที่มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรเสนอความคิดเห็นผ่านช่องทาง หลากหลาย เช่น แบบสำรวจ ออนไลน์ การประชุมกลุ่มย่อย แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนนวัตกรรมที่มีตัวแทนมาจากหลายฝ่าย ส่งเสริมบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร

แนวทางที่ 3 พัฒนาศักยภาพผู้บริหารเพื่อให้ มีวิสัยทัศน์และกำหนดเป้าหมาย โดยที่มีการจัดอบรมส่งเสริมผู้บริหารด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ การเขียนแผนพัฒนาสถานศึกษาที่สะท้อนวิสัยทัศน์ โดยการวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษา และการบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนา นวัตกรรม จัดศึกษาดูงานสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างการพัฒนา นวัตกรรม จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับแนวปฏิบัติที่ดี

แนวทางที่ 4 สร้างความเข้าใจและความตระหนักในการเป็นองค์กรนวัตกรรม โดยที่มีการจัดกิจกรรม สร้างแรงบันดาลใจ จัดทำคู่มือสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ การเป็นองค์กรนวัตกรรม สร้างระบบการติดตามและรายงาน ความคืบหน้าของการขับเคลื่อนองค์กรนวัตกรรม

แนวทางที่ 5 ประเมินและปรับปรุงวิสัยทัศน์อย่างสม่ำเสมอ โดยที่มีการประเมินการดำเนินงานของ สถานศึกษาโดยยึดตามวิสัยทัศน์และบริบทสถานศึกษา ทบทวนวิสัยทัศน์และเป้าหมายของการพัฒนาสถานศึกษาเป็น ประจำทุกปี การให้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา

4. ด้านการพัฒนาบุคลากร

แนวทางที่ 1 สนับสนุนทรัพยากรอย่างครบวงจรสำหรับการพัฒนานวัตกรรม โดยที่มีการจัดสรร งบประมาณสำหรับการพัฒนานวัตกรรมของบุคลากรแยกจากงบประมาณอื่น จัดหาสนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ ทันสมัยในการสร้างนวัตกรรม พัฒนาห้องปฏิบัติการและพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับการจัดกิจกรรมนวัตกรรม

แนวทางที่ 2 ส่งเสริมวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านนวัตกรรม โดยที่มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ แลกเปลี่ยนแนวทางการพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ด้านนวัตกรรม จัดนิทรรศการแสดงผลงานนวัตกรรมภายในสถานศึกษา พัฒนาระบบฐานข้อมูลนวัตกรรมของบุคลากรใน สถานศึกษา

แนวทางที่ 3 พัฒนาระบบการเสริมศักยภาพการสร้างนวัตกรรม โดยที่มีการจัดทำแผนพัฒนา ศักยภาพบุคลากรด้านนวัตกรรมเป็นรายบุคคล แต่งตั้งที่ปรึกษากระบวนการออกแบบนวัตกรรมสำหรับบุคลากร ส่งเสริมการทำวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นระบบ

แนวทางที่ 4 สนับสนุนการเข้าร่วมการพัฒนาวิชาชีพด้านนวัตกรรม โดยที่มีการสนับสนุนการเข้าร่วม อบรมภายนอกเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์เกี่ยวกับนวัตกรรม จัดประชุม เชิงปฏิบัติการด้านนวัตกรรม จัดหาทุนสำหรับการพัฒนานวัตกรรม

แนวทางที่ 5 พัฒนาทักษะความรู้และทัศนคติในการสร้างนวัตกรรม โดยที่มีการจัดการฝึกอบรมทักษะ การคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม ส่งเสริม การพัฒนาทักษะดิจิทัลและเทคโนโลยีการศึกษา พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม

5. ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม

แนวทางที่ 1 พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยที่มีการจัดพื้นที่ ทำงานแบบยืดหยุ่น สร้างมุมสร้างสรรค์ พร้อมอุปกรณ์และเทคโนโลยีสนับสนุนสำหรับการคิดค้นนวัตกรรม ออกแบบ ห้องเรียนและพื้นที่ร่วมสมัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ จัดหาอุปกรณ์และวัสดุที่จำเป็นสำหรับการพัฒนานวัตกรรม

แนวทางที่ 2 สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการพัฒนาและเรียนรู้ โดยที่มีการจัดกิจกรรมนวัตกรรม สาธารณะให้บุคลากรนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เปิดโอกาสให้บุคลากรทดลอง วิธีการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมใหม่โดย ไม่มีแรงกดดัน สนับสนุนการทำงานแบบข้ามสายงานเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมอง ใหม่

แนวทางที่ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยที่มีการจัดเวทีระดมความคิด ในการพัฒนานวัตกรรม สร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่งเสริม การทำงานเป็นทีม และร่วมมือกันพัฒนานวัตกรรม

แนวทางที่ 4 สนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ โดยที่มีการจัดตั้งกองทุนนวัตกรรมสำหรับสนับสนุนโครงการใหม่ๆ การขอสนับสนุนทรัพยากรที่รวดเร็ว จัดหาผู้เชี่ยวชาญ/ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเป็นที่ปรึกษาด้านนวัตกรรมสนับสนุนเวลาและภาระงานที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนานวัตกรรม

แนวทางที่ 5 การสนับสนุนและยกย่องเชิดชูบุคลากรที่มีส่วนร่วม ในการสร้างนวัตกรรม โดยที่มีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในองค์กร เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายนวัตกรรม ยกย่องและให้เกียรติบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม

การประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน ด้านที่ 1) ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านที่ 2) ด้านความสำคัญของบุคลากร ด้านที่ 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านที่ 4) ด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านที่ 5) ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม

ตารางที่ 2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรมสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวม

แนวทาง/ แนวปฏิบัติ	ความเหมาะสม			ความเป็นจริง/ ความเป็นไปได้			ความถูกต้อง			ความเป็นประโยชน์		
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล
1. ด้านโครงสร้างองค์กร	4.73	.234	มากที่สุด	4.72	.201	มากที่สุด	4.62	.199	มากที่สุด	4.88	.142	มากที่สุด
2. ด้านความสำคัญของบุคลากร	4.80	.194	มากที่สุด	4.80	.238	มากที่สุด	4.79	.222	มากที่สุด	4.92	.100	มากที่สุด
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.75	.192	มากที่สุด	4.77	.167	มากที่สุด	4.73	.145	มากที่สุด	4.80	.169	มากที่สุด
4. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.82	.199	มากที่สุด	4.82	.199	มากที่สุด	4.82	.199	มากที่สุด	4.89	.143	มากที่สุด
5. ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม	4.84	.182	มากที่สุด	4.76	.245	มากที่สุด	4.85	.171	มากที่สุด	4.93	.161	มากที่สุด
รวม	4.79	.047	มากที่สุด	4.77	.038	มากที่สุด	4.76	.091	มากที่สุด	4.88	.051	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด SD. 4.88 รองลงมา ด้านความเหมาะสมและความถูกต้องมาค่าเท่ากัน มีค่าเฉลี่ย SD. 4.79 และด้านความเป็นจริง/ความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย 4.76

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า สภาพการดำเนินการหรือการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาปัญหาของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องร่วมกันพัฒนาองค์กร และจากปัจจัยดังกล่าวทำให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะวิน แสงทามาศย์ เกศริน มนูญผล และสร้อยญา แสงอัมพร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 พบว่าสภาพการดำเนินการหรือการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการศึกษาปัญหาของการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชุดา อินโผ และศิริพา เสริตานนท์ (2567) ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการศึกษพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

การวิเคราะห์เกี่ยวกับการประเมินแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง มีภาพรวมและรายได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างละเอียด และผ่านการตรวจทานจากอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนะวิน แสงทามาศย์ เกศริน มนูญผล และสร้อยญา แสงอัมพร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในศตวรรษที่ 21 ประเด็นด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาโรจน์ เผ่าวงศากุล และณรินทร์ ชำนาญดู (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของผู้เรียน สำหรับสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า การประเมินนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะสมองของผู้เรียน สำหรับสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

ด้านโครงสร้างองค์กร สถานศึกษามีรูปแบบการจัดการภายในอย่างชัดเจนเป็นลำดับขั้นตอน มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารจึงควรจัดการภายในสถานศึกษาอย่างมีแบบแผนและเป็นลำดับขั้นตอน มีการชี้แจงประชาสัมพันธ์ พร้อมมีการจัดทำรูปแบบประเมินที่มีความยืดหยุ่นและชัดเจน

ด้านความสำคัญของบุคลากร ประเด็นสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรมองหาทางออกด้วยการจัดประชุม มอบหมายงาน และบุคลากรภายในโรงเรียนควรรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อร่วมการพัฒนาในการบริหารสถานศึกษา

ด้านการมีวิสัยทัศน์ ประเด็น ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการอบรมในเรื่องของความสามารถในกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสร้างวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

ด้านการพัฒนาบุคลากร ประเด็น สถานศึกษามีการสนับสนุนด้านทรัพยากรเพื่อพัฒนาตนเองอย่างรอบด้านในการสร้างนวัตกรรม มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาตนเองอย่างรอบด้านในการสร้างนวัตกรรมและสรรหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนในการสร้างนวัตกรรมของบุคลากร

ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ประเด็น มีสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในสถานศึกษาเอื้อต่อการคิดริเริ่มทำในสิ่งใหม่ มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการวางแผนการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานภายในสถานศึกษาเอื้อต่อการคิดริเริ่มทำในสิ่งใหม่ มีการจัดสรรบรรยากาศที่ทำให้บุคลากรพร้อมที่จะทำงานในการสร้างนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมถึงปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อทางพัฒนาสถานศึกษา สู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมมากขึ้นในการพัฒนาการทำงานในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ชนะวิน แสงทามาตย์, เกศริน มนูญผล และสร้อยญา แสงอัมพร. (2567). การพัฒนารูปแบบสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. *วารสารมติเชษฐารามวัดจอมมณี*, 7(6), 704-720.
- สาโรจน์ เผ่าวงศากุล และณรินทร์ ชำนาญดู. (2567). การพัฒนานวัตกรรมการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะสมองของผู้เรียนสำหรับสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 8(1), 2033-2048.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรัทธาและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรัทธาและสังคมแห่งชาติ.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). Thailand 4.0: สร้างความเข้มแข็งจากภายในเชื่อมโยงเศรษฐกิจไทยสู่โลก. *eco-challenge magazine*, 11(3), 5-9.

วิชุดา อินไผ่ และศิริพร เสรีตานนท์. (2567). การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสาร มจร อุบล ประิทรทัศน์*, 9(2), 1995-2008.

Fullan, M. (2011). *Change Leader: Learning to Do What Matters Most*. Jossey-Bass.

Scott, C. L. (2015). *The Futures of Learning 3: What Kind of Pedagogies for the 21st Century*.
Education Research and Foresight Working Papers, UNESDOC Digital Library.

Smith, L. (2006). *Uses of Heritage*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203602263>

Stufflebeam, D. L. (2008). *The CIPP model for evaluation in national conference on educational research* 17-18 (January 2008). Faculty of Education Naresuan University, Phitsanulok, (in Thai)

Tidd, J., & Bessant, J. R. (2020). *Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change*. John Wiley & Sons.

แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชุมชนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย

วิมลพันธุ์ ถาวรประเสริฐ^{1,*}, หลี เหมินเหลียง²

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

²รองศาสตราจารย์ ดร. คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Received: 27 November 2025

Revised: 14 January 2026

Accepted: 22 January 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย (2) วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ และ (3) วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 30 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้แทนภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน และนักท่องเที่ยว ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาข้อมูลเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเคราะห์เชิงประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนดอยแม่สลองมีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ได้แก่ ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของอดีตทหารจีนคณะชาติ อัตลักษณ์อาหารจีนยูนนาน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วิธีการปลูกชา และภูมิทัศน์วัฒนธรรมบนพื้นที่สูง ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นคุณค่าและประสบการณ์ อย่างไรก็ตาม พื้นที่ยังเผชิญปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการท่องเที่ยวที่ขาดความเป็นระบบ ความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรม และความเสี่ยงต่อการลดทอนความแท้จริงของวัฒนธรรมจากกระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า แนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิเคราะห์เน้นการเสริมสร้างการท่องเที่ยวโดยชุมชน การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การบริหารจัดการพื้นที่ท่องเที่ยวบนพื้นที่สูงอย่างเหมาะสม การยกระดับมาตรฐานตามเกณฑ์สากล (GSTC-D) และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดอยแม่สลอง

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล wimonpan.t@nida.ac.th

Guidelines for Promoting the Development of the Cultural Tourism Potential of Doi Mae Salong Community, Chiang Rai Province

Wimonpan Thawornprasert^{1,*}, Li Renliang²

¹Doctor of Philosophy Program in Social Development Administration,
Graduate School of Social Development and Management Strategy National Institute of
Development Administration (NIDA)

²Associate Professor Doctor, Graduate School of Social Development and Management
Strategy National Institute of Development Administration (NIDA)

Received: 27 November 2025

Revised: 14 January 2026

Accepted: 22 January 2026

Abstract

This research aims to (1) examine the cultural tourism potential of the Doi Mae Salong community in Chiang Rai Province; (2) analyze the problems, obstacles, opportunities, and success factors related to the development of cultural tourism in the area; and (3) analyze guidelines for promoting the development of cultural tourism potential in the Doi Mae Salong community. The study employed a qualitative research approach. Data were collected from 30 key informants, categorized into four groups: representatives of the public sector, private sector, local community, and tourists. The research methods also included non-participant observation and documentary research. Data were analyzed using content analysis and thematic synthesis.

The findings reveal that the Doi Mae Salong community possesses robust cultural capital, including the settlement history of the former Kuomintang (KMT) soldiers, Yunnanese culinary identity, ethnic diversity, tea cultivation traditions, and the highland cultural landscape. These elements hold significant potential for development into value-based cultural tourism. However, the area faces challenges regarding infrastructure, a lack of systematic tourism management, and the risk of cultural commodification, which may diminish cultural authenticity. The proposed development guidelines emphasize strengthening Community-Based Tourism (CBT), integrating cultural capital with the creative economy, implementing appropriate highland tourism management, elevating standards to meet international criteria (GSTC-D), and fostering collaboration between the public sector, private sector, and the local community.

Keywords: Cultural tourism, Cultural capital, Community-based tourism, Creative economy,
Doi Mae Salong

* Corresponding Author; E-mail: wimonpan.t@nida.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่มีความโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ วัฒนธรรมจีนยูนนาน และภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต จึงเป็นกรณีศึกษาที่เหมาะสมในการศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริบทเฉพาะพื้นที่ อีกทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างต่อเนื่องในระดับโลก เนื่องจากนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่ลึกซึ้งและมีความหมายมากกว่าการพักผ่อนเพียงอย่างเดียว โดยมุ่งแสวงหาการเรียนรู้วิถีชีวิต เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ และทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่จุดหมายปลายทาง (UN Tourism, 2567) แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไปสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณค่า (Value-Based Tourism) ที่เน้นความยั่งยืน ความแท้จริง และผลประโยชน์ทางสังคม-เศรษฐกิจที่กระจายสู่ชุมชนอย่างเป็นธรรม

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ภายใต้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570 ที่มุ่งยกระดับคุณภาพสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวและการให้บริการทางการท่องเที่ยว ควบคู่กับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้วาง 5 แนวคิดขับเคลื่อนนโยบาย เพื่อมุ่งเสริมสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวคุณภาพสูง สร้างภาพลักษณ์ที่ดี การกระจายรายได้ และการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นพื้นที่ลาคะระยะสั้น ปูทางเติบโตระยะยาว (Thailand Plus, 2568) ซึ่งเป็นทิศทางที่เชื่อมโยงอย่างยิ่งกับการขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดดเด่น โดยเฉพาะ “ชุมชนดอยแม่สลอง” ซึ่งมีภูมิหลังทางสังคม-วัฒนธรรมที่หลากหลาย จากการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนยูนนาน อดีตทหารจีนคณะชาติ กองพล 93 การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย และการพัฒนาเป็นพื้นที่ปลูกชาแบบขั้นบันไดที่สวยงาม และแหล่งท่องเที่ยวบนภูเขาสูง ทำให้พื้นที่แห่งนี้มีทั้งภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต อาหารจีนยูนนาน อาหารชนเผ่า และภูมิปัญญาที่สืบสานความเป็นจีนและล้านนาไว้อย่างงดงาม ลักษณะดังกล่าวสะท้อนทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ตามแนวคิดของ Bourdieu ซึ่งประกอบด้วยทุนในรูปแบบความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ ประเพณี และสัญลักษณ์ที่มีคุณค่าเชิงสังคมและสามารถสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจได้หากได้รับการพัฒนาตามความเหมาะสม โดยทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ เช่น วิธีการปลูกชา อาหารจีนยูนนาน งานเทศกาล และวิถีชีวิตของผู้คน ล้วนเป็นทรัพยากรสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพของแม่สลอง

อย่างไรก็ตาม แม่สลองยังคงต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่สูง ความแออัดในฤดูกาลท่องเที่ยว ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากหมอกควัน ปัญหาขยะ ความเสี่ยงต่อการลדתอน “ความแท้จริงทางวัฒนธรรม” ภายใต้กระบวนการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า (Staged Authenticity) การจัดการท่องเที่ยวที่ยังขาดเอกภาพระหว่างหน่วยงาน และข้อจำกัดด้านการสื่อสารภาพลักษณ์ผ่านสื่อดิจิทัล ซึ่งทำให้ศักยภาพของทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ยังไม่ได้ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ซึ่งให้ความสำคัญกับบทบาทของคนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการจัดการ และการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม แนวคิดของ CBT ยังเน้นให้ชุมชนเป็น

เจ้าของทรัพยากร การวางแผน และบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของดอยแม่สลองที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่

นอกจากนี้ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ยังมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรม ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การสร้างเรื่องเล่า (Storytelling) การนำเสนออัตลักษณ์ผ่านวัฒนธรรมอาหาร เครื่องแต่งกาย และงานหัตถกรรม รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวิถีการปลูกชา ตั้งแต่การปลูกจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวและกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายและส่งออก ซึ่งล้วนเป็นสินทรัพย์ที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่การท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

ด้านมาตรฐานสากล เกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก GSTC-D (Global Sustainable Tourism Council) ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกรอบสำคัญที่สามารถใช้ประเมินศักยภาพและวางแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนแม่สลองให้มีความยั่งยืนในระดับสากล โดยเฉพาะในประเด็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างประโยชน์ให้ชุมชน และการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

งานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการประเมินศักยภาพด้านทรัพยากรหรือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว แต่ยังมีช่องว่างสำคัญ คือ 1) ยังไม่มีงานศึกษาวิจัยที่ทำการวิเคราะห์ “ทุนทางวัฒนธรรมเฉพาะพื้นที่ดอยแม่สลอง” ในทุกมิติอย่างเป็นระบบ 2) งานศึกษาส่วนใหญ่แยกส่วนระหว่างเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และความร่วมมือระหว่างไทย-จีน ทำให้ยังขาดการสังเคราะห์แบบบูรณาการ 3) แนวทางการพัฒนาในงานศึกษาที่ผ่านมาเป็นเชิงนโยบายกว้างๆ ไม่เฉพาะเจาะจงกับบริบทพื้นที่สูง และ 4) งานวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และนักท่องเที่ยวในพื้นที่แม่สลองยังมีจำนวนจำกัด แม้พื้นที่จะมีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่ซับซ้อน จากการทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุนทางวัฒนธรรม และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นกรอบสำคัญที่นักวิชาการใช้ในการอธิบายการพัฒนาการท่องเที่ยวในบริบทชุมชนชาติพันธุ์และพื้นที่เฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของชุมชนดอยแม่สลอง

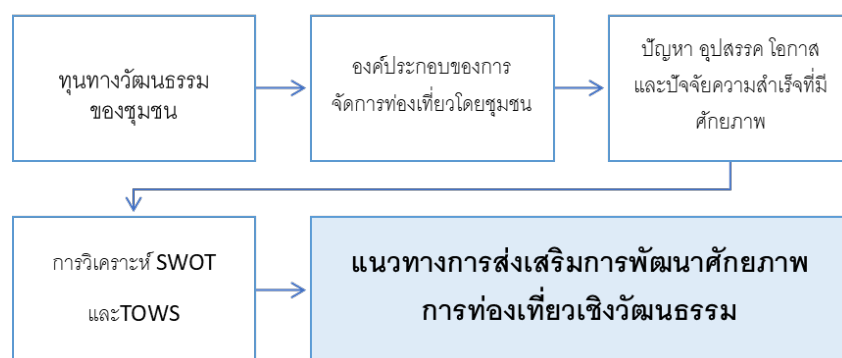
ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลองอย่างเป็นระบบ โดยใช้แนวคิดสมัยใหม่ เช่น Cultural Tourism, CBT, Cultural Capital, Creative Economy และกรอบ GSTC-D เพื่อสังเคราะห์ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง เพื่อสังเคราะห์ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง เพื่อสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้พัฒนากรอบแนวคิดจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และเกณฑ์การท่องเที่ยวยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (GSTC-D) โดยกรอบแนวคิดของการวิจัยกำหนดให้ “ปัจจัยด้านทุนทางวัฒนธรรม” และ “องค์ประกอบ การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน” เป็นฐานสำคัญในการศึกษาศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จ ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย จากการสังเคราะห์วรรณกรรม กรอบแนวคิดประกอบด้วยองค์ประกอบหลักดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพ
การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย ตลอดจนการเสนอ แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 30 คน ได้แก่ ผู้แทนภาครัฐ 6 คน ภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว 7 คน ผู้นำและตัวแทนชุมชน 9 คน และนักท่องเที่ยว 8 คน โดยการเก็บข้อมูลดำเนินไปจนข้อมูลมีความซ้ำซ้อนและไม่ปรากฏประเด็นใหม่เพิ่มเติม จึงถือว่าข้อมูลมีความอิ่มตัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guideline) แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field Notes) โดยแนวคำถามการสัมภาษณ์ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงแนวทางการพัฒนา ในบริบทพื้นที่ดอยแม่สลอง การเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ ได้แก่ การมีบทบาทหรือประสบการณ์โดยตรงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ความรู้เกี่ยวกับบริบทชุมชน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ดอยแม่สลอง

การเก็บข้อมูลภาคสนามดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และการสังเกตการณ์จากสถานการณ์จริงในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น ไรชา ร้านอาหารชุมชน จุดชมวิว แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ข้อมูลทั้งหมดถูกบันทึกและถอดความอย่างละเอียดเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงตีความ (Interpretive Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรม การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จ หลังจากนั้นใช้กรอบการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม (SWOT Analysis) และการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์จากปัจจัยแวดล้อม (TOWS Matrix) ในการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง

เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบ Triangulation ได้แก่ การตรวจสอบจากหลายแหล่งข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลจากวิธีการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลบางราย โดยการตรวจสอบดังกล่าวดำเนินการผ่านการเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม จากพื้นที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง และจากช่วงเวลาการเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อยืนยันความสอดคล้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอโดยเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยเริ่มจากการอธิบายบริบทของพื้นที่ในฐานะพื้นฐานสำคัญของการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค โอกาส ปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. บริบทของพื้นที่ (Context of the Community) บริบทของชุมชนดอยแม่สลองมิได้เป็นเพียงลักษณะภูมิประเทศบนพื้นที่สูง หากแต่เป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์การอพยพ การตั้งถิ่นฐาน และการประกอบสร้างความหมายร่วมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกันมาอย่างยาวนาน จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า ประวัติศาสตร์ของอดีตทหารจีนคณะชาติ (กองพล 93) การตั้งหมู่บ้านสันติคีรี และความทรงจำร่วมของคนในพื้นที่เกี่ยวกับการสู้รบ การพลัดถิ่น และการสร้างถิ่นฐานใหม่ ได้กลายเป็น แกนกลางของอัตลักษณ์ซึ่งสะท้อนอยู่ในพิธีกรรม ภาษา อาหาร สถาปัตยกรรม และผสมผสานความเป็นจีนยูนนานกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอย่างละเอียดอ่อนและลงตัว

พื้นที่สูงในฐานะสนามทางสังคมและวัฒนธรรม (Field of Social and Cultural Practices) ลักษณะภูมิประเทศแบบภูเขาสูงลาดชันของดอยแม่สลอง มิใช่เพียงบริบททางกายภาพ แต่ยังส่งผลต่อโครงสร้างสังคมความสัมพันธ์ในชุมชน การประกอบอาชีพ และรูปแบบการใช้พื้นที่อย่างลึกซึ้ง อาทิ การเพาะปลูกแบบขั้นบันไดที่ต้องอาศัยทักษะเฉพาะในพื้นที่สูงส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น จนกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีทั้งมิติความรู้ (embodied cultural capital) และมิติเชิงสัญลักษณ์ (symbolic capital) ซึ่งปรากฏในเรื่องเล่าของชุมชน เส้นทางท่องเที่ยว และการรับรู้ของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแม่สลองว่าเป็น “ดินแดนแห่งชา” (Tea Landscape Identity) การจัดการบนพื้นที่สูงยังทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางอำนาจ (power relations) ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาวจีนยูนนานในฐานะผู้เริ่ม

ตั้งถิ่นฐาน ผู้นำชุมชนท้องถิ่น และกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงอื่นๆ เช่น อาข่า ลาหู่ ลีซู และอีเก้อ ซึ่งมีบทบาทในกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกันไป การแบ่งงาน การเข้าถึงทรัพยากร และระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวจึงสะท้อนให้เห็นถึงทุนทางสังคม ที่ไม่เท่าเทียมกันภายในชุมชน

ความเป็นจินยูนนานในฐานะทุนความหมาย (Meaningful Cultural Resource) จากข้อมูลภาคสนามพบว่า อัตลักษณ์ความเป็นจินยูนนานมิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสื่อเส้นทางวัฒนธรรม หากแต่ยังทำหน้าที่เป็น “ทุนความหมาย” ที่ชุมชนใช้เป็นแกนกลางในการสร้างเรื่องเล่า (cultural narratives) ด้านการท่องเที่ยวผ่านองค์ประกอบต่างๆ เช่น อาหารจินยูนนานที่มีชื่อเสียงอย่างชาหามู-หมั่นโถวและก๋วยเตี๋ยุนาน การแสดงศิลปวัฒนธรรม การตกแต่งอาคารบ้านเรือนแบบจีน ตลอดจนการจัดเทศกาลปีใหม่อินจิ้นซึ่งยังคงรักษาไว้ในพื้นที่อย่างเหนียวแน่น การแสดงออกเหล่านี้จึงเป็นทั้งการอนุรักษ์รากเหง้าวัฒนธรรมของชุมชน และการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ร่วมที่มีความหมายต่อทุกคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว

พื้นที่ท่องเที่ยวในฐานะพื้นที่ประกอบสร้าง (Constructed Tourism Space) ดอยแม่สลองยังเป็นตัวอย่างสำคัญของ “พื้นที่ที่ถูกประกอบสร้างเพื่อการท่องเที่ยว” ผ่านกระบวนการที่ชุมชนปรับตัวต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างจุดถ่ายภาพเช็คอิน การจัดกิจกรรมชิมชา การนำเสนอประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ การสร้างเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับภาพจำของแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นที่สูง การปรับพื้นที่ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยวอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งในหลายกรณีช่วยเพิ่มเสน่ห์และสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การประกอบสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวในลักษณะนี้ก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่าง วัฒนธรรมจริงของชุมชน กับ วัฒนธรรมที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อการนำเสนอ ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่อง staged authenticity ที่อธิบายว่า ความแท้จริงของวัฒนธรรมอาจถูกลดทอนหรือปรับเปลี่ยน เพื่อให้ตอบสนองต่อความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ช่องว่างระหว่างสองระดับความจริงนี้จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพิจารณาเชิงลึกในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน ทั้งในแง่ของอัตลักษณ์ของชุมชนและคุณค่าทางเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวในฐานะโครงสร้างเศรษฐกิจและความหวังใหม่ของชุมชน จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า การท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้หลักของชุมชนดอยแม่สลอง โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของที่พัก ร้านอาหาร ร้านคาเฟ่-กาแฟ การเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น ความต้องการโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม การขนส่ง และระบบจัดการขยะที่เพิ่มสูงขึ้น ตลอดจนการปรับตัวของชุมชนเพื่อตอบสนองความคาดหวังของนักท่องเที่ยว การพัฒนาเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าแม่สลองกำลังเผชิญกับแรงผลักดันและแรงดึงดูดทางเศรษฐกิจในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ในขณะที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวนำมาซึ่งโอกาสทางรายได้ การจ้างงาน และการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็สร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรชุมชน ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม และโครงสร้างสังคมของพื้นที่ ทำให้การทำความเข้าใจบริบทของแม่สลองจำเป็นต้องมองผ่านมิติที่ซ้อนทับกันระหว่างเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสังคมอย่างรอบด้าน เพื่อให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

ภาพรวม บริบทแม่สลองคือพื้นที่ที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบันและอนาคตเข้าด้วยกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า แม่สลองเป็นชุมชนที่มีลักษณะโดดเด่นในฐานะพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต (living cultural landscape) ซึ่งสะท้อนการเชื่อมโยงของเวลาและความหมายหลายมิติ อดีตของพื้นที่ถูกหล่อหลอมจากประวัติศาสตร์การอพยพ

และการตั้งถิ่นฐานของอดีตทหารจีนคณะชาติ กองพล 93 ซึ่งกลายเป็นความทรงจำร่วมที่มีบทบาทสำคัญต่ออัตลักษณ์ของชุมชน ปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้ผสมผสานวัฒนธรรมจีนยูนนาน วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง การผลิตชา และกิจกรรมการท่องเที่ยวในวิถีชีวิตประจำวันของชุมชน ในขณะที่อนาคตของแม่ฮ่องสอนสะท้อนผ่านความหวังด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรม และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บริบทดังกล่าวจึงทำให้แม่ฮ่องสอนมีเอกลักษณ์เฉพาะทั้งในมิติประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการศึกษาศักยภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเชิงลึก

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่ฮ่องสอนปรากฏอยู่ในหลายมิติที่เชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตบนพื้นที่สูง โดยสามารถจัดกลุ่มศักยภาพหลักได้ดังนี้

1) ศักยภาพด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมและเรื่องเล่า (Cultural Identity & Narratives) ดอยแม่ฮ่องสอนมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นจากประวัติศาสตร์กองพล 93 ความเป็นจีนยูนนาน และความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งก่อให้เกิดเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมที่มีพลังในฐานะแกนกลางของการท่องเที่ยว เช่น เรื่องการอพยพมาตั้งถิ่นฐาน การสู้รบ ความกล้าหาญ ความเสียสละ พิธีกรรม อาหารจีนยูนนาน และวัฒนธรรมชา เรื่องเล่าเหล่านี้มีความหมายและสามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงคุณค่าได้เป็นอย่างดี

2) ศักยภาพด้านภูมิทัศน์ไร่ชาและวิถีชีวิตบนพื้นที่สูง (Tea Landscape & Highland Ways of Life) ไร่ชาแบบขั้นบันได กรรมวิธีการปลูก เก็บเกี่ยวและการแปรรูปชา อีกทั้งภูมิทัศน์ธรรมชาติบนพื้นที่สูง เป็นศักยภาพสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และตีความได้หลากหลาย เช่น การเรียนรู้วิถีชา การชิมชา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการถ่ายภาพภูมิทัศน์

3) ศักยภาพด้านมรดกทางอาหารและวิถีชีวิต (Food Heritage & Local Lifestyle) อาหารที่มีชื่อเสียงของดอยแม่ฮ่องสอนได้แก่ อาหารยูนนาน เช่น หมั่นโถว ชาหมุยยูนนาน ก๋วยเตี๋ยวยูนนาน และอาหารชนเผ่าต่างๆ รวมถึงตลาดชุมชนที่จำหน่ายทั้งผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากชุมชนและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ล้วนเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่อย่างชัดเจน อาหารจึงเป็นจุดแข็งเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สามารถพัฒนาเป็น soft power และกิจกรรมเชิงประสบการณ์ได้ดี

4) ศักยภาพด้านกิจกรรมวัฒนธรรมและงานเทศกาล (Cultural Events & Rituals) ดอยแม่ฮ่องสอนมีกิจกรรมชุมชน เช่น เทศกาลปีใหม่จีน การแสดงศิลปวัฒนธรรม การสาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกิจกรรมที่เชื่อมระหว่างคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยว และยังสร้างประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมที่มีชีวิตอีกด้วย (living culture)

5) ศักยภาพด้านโครงสร้างการจัดการและความร่วมมือของชุมชน (Community Capacity & Collaboration) ดอยแม่ฮ่องสอนมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง องค์กรชุมชนทำงานเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การท่องเที่ยวและบทบาทของผู้ประกอบการท้องถิ่น เป็นฐานสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่สูงได้อย่างต่อเนื่อง แม้ยังมีความแตกต่างด้านอำนาจและทุนทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ แต่โดยรวมพบว่าชุมชนมีพื้นฐานความร่วมมือที่สามารถต่อยอดได้ดี

สรุปศักยภาพ ศักยภาพของดอยแม่ฮ่องสอนจึงประกอบด้วย ทุนทางวัฒนธรรมอันหลากหลาย ภูมิทัศน์ไร่ชา อาหาร วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต และ โครงสร้างการจัดการชุมชน ซึ่งล้วนเป็นฐานสำคัญ

ของการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงคุณค่า และสามารถพัฒนาเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน หากได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม

3. ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลองมีทั้งจุดแข็งและเงื่อนไขความท้าทายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาในอนาคต โดยผลการศึกษาสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 ประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ปัญหา (Problems) การท่องเที่ยวในพื้นที่ดอยแม่สลองสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างและเชิงความหมายที่มีรากฐานจากประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และภูมิประเทศบนพื้นที่สูง ดังนี้

(1) ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ บทบาทของชาวจีนยูนนานในฐานะผู้ตั้งถิ่นฐานดั้งเดิม ทำให้มีอำนาจทางสังคมและเศรษฐกิจสูงกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น อาข่า ลาหู่ ลีซอหรืออีก้อ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวแต่เข้าถึงโอกาสน้อยกว่า ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของการมีส่วนร่วมและการจัดสรรประโยชน์ในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

(2) ความไม่ต่อเนื่องของการจัดการและการประสานงาน การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชนยังขาดเอกภาพ ส่งผลให้การจัดการการท่องเที่ยวไม่มีทิศทางร่วมในระยะยาว และเกิดความซ้ำซ้อนของโครงการพัฒนา

(3) ปัญหาสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานบนพื้นที่สูง ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น ถนนที่คดเคี้ยว ลาดชันและเสี่ยงอันตราย การเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะที่จำกัด รวมถึงปัญหาหมอกควันในฤดูแล้ง ปัญหาดินสไลด์และน้ำป่าในฤดูฝน ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและความปลอดภัยของผู้มาเยือน

(4) ความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมจริงกับวัฒนธรรมที่ถูกนำเสนอ ในบางพื้นที่ วัฒนธรรมถูกปรับแต่งให้เกิดความเหมาะสมกับการตลาดด้านการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดความเป็นจริงที่ถูกประกอบสร้าง (constructed authenticity) ซึ่งลดทอนคุณค่าของความแท้จริงและทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างการอนุรักษ์กับการดึงดูดนักท่องเที่ยว

2) อุปสรรค (Obstacles) นอกเหนือจากปัญหาแล้ว ยังพบอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่

(1) การสื่อสารและการตลาดที่ยังไม่เป็นเอกภาพ ถึงแม้ว่า ดอยแม่สลองจะมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น แต่การสื่อสารภาพลักษณ์ของพื้นที่ยังเป็นแบบกระจัดกระจาย ไม่มีแพลตฟอร์มกลางที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลและสร้างอัตลักษณ์ร่วม ทำให้การเข้าถึงข้อมูลไม่ง่ายสำหรับนักท่องเที่ยว

(2) ทักษะด้านภาษาและการให้บริการของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ให้ข้อมูลระบุว่า กลุ่มชาติพันธุ์จำนวนหนึ่งยังมีข้อจำกัดด้านภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทำให้โอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวและตลาดด้านงานบริการยังไม่เท่าเทียม

(3) การพึ่งพาฤดูกาลท่องเที่ยว ธุรกิจท้องถิ่นจำนวนมากพึ่งพารายได้จากช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวเป็นหลัก ได้แก่ช่วงปลายปีจนถึงต้นปีที่มีอากาศหนาวเย็น ส่งผลให้รายได้ไม่สม่ำเสมอ และชุมชนต้องเผชิญความเสี่ยงทางเศรษฐกิจในช่วงโลว์ซีซั่น

3) โอกาส (Opportunities) ในอีกด้านหนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของดอยแม่สลองมีศักยภาพที่สามารถต่อยอดได้อย่างมากจากปัจจัยภายนอก ได้แก่

(1) ความนิยมของ Tea Tourism และกิจกรรมเชิงประสบการณ์ แนวโน้มการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่า (value-based tourism) และประสบการณ์เชิงเรียนรู้ ช่วยเสริมความโดดเด่นของภูมิทัศน์ฯ วิธีการปลูกชา และพิธีชงชาตามแบบชาวจีนยูนนานของชุมชน

(2) Soft Power อาหารจีนยูนนานและอาหารชนเผ่า อาหารยูนนาน กลายเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่จำนวนมาก และสอดคล้องกับกระแส “อาหารเป็นวัฒนธรรม” ในเวทีนานาชาติ (food as soft power)

(3) ความร่วมมือไทย-จีนและกระแสท่องเที่ยวจีนขึ้น ความสัมพันธ์ไทย-จีนที่มีมายาวนานร่วม 50 ปี รวมถึงความสนใจของนักท่องเที่ยวจีนรุ่นใหม่ ที่ให้ความสนใจเรียนรู้เรื่องราววัฒนธรรมจีนโพ้นทะเล ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญในการต่อยอดเรื่องเล่าและกิจกรรมเชิงประวัติศาสตร์ของดอยแม่สลอง

(4) การเติบโตของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ทูทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น อาหาร งานหัตถกรรม การแสดง และวิถีชา สามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่เพิ่มมูลค่าได้อย่างแท้จริง

4) ปัจจัยความสำเร็จ (Success Factors) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของดอยแม่สลองสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ดังนี้

(1) ทูทางวัฒนธรรมเข้มแข็งและโดดเด่น ความเป็นจีนยูนนานและความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ดอยแม่สลองถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความเฉพาะตัว แตกต่างจากพื้นที่ชาติพันธุ์อื่นที่มีอัตลักษณ์เชิงเดี่ยว โดยดอยแม่สลองมีลักษณะพิเศษจากการผสมผสานประวัติศาสตร์การเมือง การอพยพ และวัฒนธรรมจีนยูนนานเข้ากับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ส่งผลให้อัตลักษณ์ของพื้นที่มีความซับซ้อนและมีพลังเรื่องเล่าในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

(2) ผู้นำชุมชนมีบทบาทและได้รับการยอมรับ ผู้นำชุมชนและองค์กรชุมชนหลายแห่งมีความเข้มแข็ง มีบทบาทในการเชื่อมโยงและร้อยเรียงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวให้เป็นทิศทางเดียวกัน ทำให้เกิดกลไกการบริหารจัดการที่มีทิศทางที่ชัดเจน

(3) ผู้ประกอบการท้องถิ่นมีความสามารถในการปรับตัวสูง เช่น ร้านอาหาร คาเฟ่ และกลุ่มผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สามารถพัฒนารูปแบบการให้บริการและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ สร้างมูลค่าหรือจุดเชิควัฒนธรรมไว้รองรับนักท่องเที่ยว

(4) ความร่วมมือของหลายภาคส่วนที่สามารถต่อยอดได้ แม้ยังมีข้อจำกัดอยู่ แต่ความร่วมมือระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ถือเป็นฐานสำคัญที่สามารถใช้พัฒนาให้เข้มแข็งขึ้นได้ในอนาคต

ภาพรวม ดอยแม่สลองมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมและภูมิทัศน์ แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดเชิงอำนาจ ชาติพันธุ์ สิ่งแวดล้อม และการจัดการ ขณะเดียวกันก็มีโอกาสเติบโตจากกระแสความนิยมการท่องเที่ยวในรูปแบบ Tea Tourism, Soft Power อาหารจีนยูนนาน และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หากใช้จุดแข็งของชุมชนและเพิ่มพลังความร่วมมือ ก็สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

4. แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา อุปสรรค โอกาส และปัจจัยความสำเร็จ แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลองสามารถสังเคราะห์ได้เป็น

กรอบแนวทางสำคัญ 5 ด้านต่อไปนี้ โดยมุ่งใช้จุดแข็งเพื่อขยายโอกาส แก้ไขจุดอ่อนเพื่อลดความเสี่ยง และสร้างความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน

1) แนวทางด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาล (Governance & Management) ใช้กลยุทธ์ SO / WO / ST ได้แก่

(1) จัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนแบบบูรณาการ ที่ประกอบด้วยผู้นำชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

(2) สร้างระบบบริหารจัดการพื้นที่สูงที่เหมาะสม เช่น การจัดเส้นทางท่องเที่ยว การกระจายนักท่องเที่ยวให้สามารถมาท่องเที่ยวได้ทุกฤดูกาลเพื่อความยั่งยืนของพื้นที่และรายได้ของชุมชน และการกำกับกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของวัฒนธรรม

(3) พัฒนาแผนแม่บทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับชุมชน โดยเชื่อมโยงเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิทัศน์เข้าด้วยกัน

(4) ส่งเสริมความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เข้าถึงทรัพยากรและประโยชน์ร่วมกันอย่างเท่าเทียม

2) แนวทางด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และประสบการณ์ท่องเที่ยว (Cultural Product & Experience Development) ใช้กลยุทธ์ SO / WO ได้แก่

(1) พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (experience-based tourism) เช่น การท่องเที่ยววิถีชา พืชชงชา การเรียนรู้การแปรรูปชา วิถีชนเผ่า และกิจกรรมการทำอาหารจินยูนนาน

(2) ออกแบบแพ็คเกจท่องเที่ยวที่มีเรื่องเล่า (story-based packages) เชื่อมโยงประวัติศาสตร์-วัฒนธรรม-ภูมิทัศน์ เช่น “เส้นทางกองพล 93” หรือ “วัฒนธรรมจินยูนนานบนพื้นที่สูง”

(3) สนับสนุนการสร้างผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (creative products) จากทุนวัฒนธรรม เช่น อาหารจินยูนนาน ขนมสูตรดั้งเดิม งานหัตถกรรมชนเผ่า ของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรม

(4) ออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับทุกกลุ่ม (inclusive tourism) โดยคำนึงถึงผู้สูงอายุ เด็ก และผู้พิการ เสริมสร้างอารยสถาปัตย์ในพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล

3) แนวทางด้านการสื่อสารการท่องเที่ยว อัตลักษณ์ และการตลาด (Branding & Cultural Communication) ใช้กลยุทธ์ SO / ST ได้แก่

(1) จัดทำภาพลักษณ์ (Brand Identity) ของดอยแม่สลองที่ชัดเจน โดยเน้นพื้นที่ไร่ชา อาหารประเพณีและวัฒนธรรม

(2) สร้างแพลตฟอร์มข้อมูลกลาง ของการท่องเที่ยวชุมชน เช่น เว็บไซต์-สื่อสังคมออนไลน์-QR Storytelling เพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย

(3) ใช้ Soft Power อาหารจินยูนนานและวัฒนธรรมชา เป็นแรงขับเคลื่อนการประชาสัมพันธ์ในตลาดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่

(4) ส่งเสริม Content Creator ท้องถิ่น เพื่อสร้างเรื่องเล่าเชิงวัฒนธรรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่างๆ เช่น TikTok / Facebook / YouTube แบบร่วมสมัย

(5) พัฒนา Identity Map ของชุมชน เพื่อกำหนดจุดเด่นที่ควรย้าและจุดที่ควรลดการปรุงแต่ง เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านความแท้จริงของวัฒนธรรม

4) แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Cultural-Environmental Sustainability) ใช้กลยุทธ์ WO / WT ได้แก่

(1) จัดระบบการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูง เช่น จุดคัดแยกขยะ จุดพักรถ จุดห้ามทิ้งขยะ และแผนรับมือภัยธรรมชาติในช่วงฤดูหมอกควัน และช่วงน้ำป่าในฤดูฝน

(2) อนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าและพิธีกรรม โดยไม่มีการปรับแต่งวัฒนธรรมเกินจริงเพื่อการนำเสนอ

(3) ตรวจสอบและทบทวนกิจกรรมการท่องเที่ยว (authenticity audit) โดยเฉพาะกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการลดทอนความแท้จริงของวัฒนธรรม

(4) ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (eco-cultural tourism) เช่น เดินป่า เรียนรู้พันธุ์ไม้ท้องถิ่น ชมไร่ชาอย่างรับผิดชอบ

(5) สร้างมาตรฐานชุมชนตามหลัก GSTC-D เช่น หลักเกณฑ์ด้านวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ และการจัดการพื้นที่

5) แนวทางการเสริมความร่วมมือ เครือข่าย และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Collaboration & Creative Economy) ใช้กลยุทธ์ SO / ST / WO ได้แก่

(1) สร้างความร่วมมือไทย-จีน ในเชิงวัฒนธรรม ชา อาหาร และเส้นทางประวัติศาสตร์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจีน และจัดโครงการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวรุ่นเยาว์

(2) ประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ และเอกชน เพื่อศึกษาวิจัย พัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชน และจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

(3) สนับสนุนผู้ประกอบการท้องถิ่นให้เข้าสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่น บรรจุภัณฑ์ชาแบบร่วมสมัย การออกแบบสินค้าที่มีเรื่องเล่า และการสร้างแบรนด์ท้องถิ่น

(4) พัฒนาศักยภาพเยาวชนและกลุ่มชาติพันธุ์ ในด้านภาษา การบริการ การเป็นไกด์ท้องถิ่น และการตลาดดิจิทัล

(5) จัดตั้งกลไกเครือข่ายการท่องเที่ยวระดับชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของดอยแม่สลอง จำเป็นต้องดำเนินไปอย่างมีทิศทาง ผ่าน 5 มาตรการหลัก ได้แก่ (1) การบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล (2) การพัฒนาประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (3) การสื่อสารอัตลักษณ์และการตลาด (4) การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และ (5) การเสริมความร่วมมือและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนมาจากการประยุกต์ใช้ SWOT/TOWS อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนบนพื้นที่สูง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลองมีความโดดเด่นเฉพาะตัว ทั้งด้านอัตลักษณ์ของชาวจีนยูนนาน ภูมิทัศน์ไร่ชา วิถีชีวิตชนเผ่า และกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Bourdieu) (1986) ที่มองว่าความรู้ ทักษะ และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถแปลงเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจได้ หากได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Richards (2021) ซึ่งชี้ว่าวัฒนธรรมและเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เป็นฐานสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) และช่วยสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงคุณค่า

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังสะท้อนความท้าทายด้านความแท้จริงของวัฒนธรรม (Cultural Authenticity) ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดความแท้จริงที่ถูกจัดฉาก (Staged Authenticity) ของ Dean MacCannell (1973 อ้างอิงใน เกรียงไกร, 2012) โดยพบว่าบางกิจกรรมหรือบางพื้นที่ได้รับการจัดฉากเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่าง “วัฒนธรรมจริงของชุมชน” กับ “วัฒนธรรมที่ถูกผลิตเพื่อการนำเสนอ” ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหลายพื้นที่ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดฉากทางวัฒนธรรมเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยง หากขาดการบริหารจัดการที่เหมาะสมอาจนำไปสู่การลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมในระยะยาว ทั้งนี้ Urry (2002) อธิบายว่าการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการผลิตความหมายและภาพจำของพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่แค่การเดินทางไปที่ต่างๆ แต่คือกิจกรรมทางสายตา (Tourist Gaze)

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งของงานวิจัย คือ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน เช่น กลุ่มชาวจีนยูนนาน อาข่า ลีซู และลาหู่ ซึ่งมีระดับการเข้าถึงโอกาสและการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) ของ Putnam (2000) ซึ่งชี้ว่าทุนทางสังคมมิได้กระจายอย่างเท่าเทียมในทุกกลุ่ม และสะท้อนความจำเป็นในการจัดการแบบละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม (ethnic-sensitive tourism management)

ในมิติด้านการจัดการ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ชุมชนดอยแม่สลองมีพื้นฐานความร่วมมือที่ดีและมีผู้นำท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ของ Peter E. Murphy (1985) และงานวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การเป็นเจ้าของทรัพยากร และการจัดการเพื่อความยั่งยืน (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2566) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในพื้นที่ต่างๆ ยังชี้ว่าความท้าทายสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอยู่ที่ความเท่าเทียมในการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และความเชื่อมโยงของเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของดอยแม่สลอง โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่สูงที่มีข้อจำกัดด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

ในด้านความยั่งยืน พบว่าปัญหาขยะ หมอกควัน ถนนลาดชัน และความแออัดในฤดูกาลท่องเที่ยว เป็นประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และข้อกำหนดของ GSTC-D (Global Sustainable Tourism Council, 2022) ที่ระบุว่าพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นแม่สลองจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหารจัดการพื้นที่สูงควบคู่ไปกับการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม

สรุปการอภิปรายผล การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลองสะท้อนมิติที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันหลายประการ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ อำนาจ และเศรษฐกิจ ผลการวิจัยจึงมีส่วนสำคัญต่อการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะการเสนอแนวคิด

“ทุนความหมาย” (meaning capital) และการวิเคราะห์พลวัตทางอำนาจเชิงชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นช่องว่างที่งานวิจัยก่อนหน้ายังไม่ครอบคลุม และเป็นฐานสำคัญของการกำหนดแนวทางพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) พัฒนาระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ควรเสริมบทบาทของกลไกการจัดการภายในชุมชน เช่น คณะกรรมการท่องเที่ยวระดับหมู่บ้านหรือเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ ให้ทำหน้าที่วางแผน พัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริหารจัดการนักท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม ลดความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มต่างๆ และสร้างความโปร่งใสในกระบวนการกระจายรายได้ภายในพื้นที่

2) บริหารจัดการพื้นที่สูงให้สอดคล้องกับศักยภาพและข้อจำกัดของดอยแม่สลอง ควรวางแผนจัดการการเดินทาง เส้นทางท่องเที่ยว การกระจายนักท่องเที่ยวตามช่วงเวลา และจัดรองรับกิจกรรมให้สมดุลกับขีดความสามารถของพื้นที่ (Carrying Capacity) เพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การจราจร และความแออัดในฤดูกาลท่องเที่ยวสูงสุด

3) สร้างความร่วมมือหลายภาคส่วนแบบบูรณาการ (Multi-Stakeholder Collaboration) หน่วยงานภาครัฐต้องทำงานร่วมกับองค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระยะยาว ขณะที่ชุมชนควรได้รับการเสริมศักยภาพด้านทักษะอาชีพ ภาษา การตลาดดิจิทัล และการบริการ เพื่อให้สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเองในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในมิติของอุปสงค์ (Demand-Side Research) ควรมีการวิจัยที่สำรวจความต้องการ ประสิทธิภาพ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเชิงลึก เพื่อช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมท่องเที่ยวที่ตอบสนองความคาดหวังของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

2) ศึกษาบทบาทความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง หัวข้อนี้เป็นช่องว่างสำคัญขององค์ความรู้ในพื้นที่ดอยแม่สลอง ซึ่งควรมีการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) หรือการวิเคราะห์อำนาจทางสังคม-วัฒนธรรม (Power Relations) เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์และผลกระทบต่อการจัดการท่องเที่ยวในระยะยาว

3) ศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในพื้นที่สูง เช่น ระบบจองทัวร์ออนไลน์ แพลตฟอร์มขายสินค้า การทำสื่อดิจิทัลโดยชุมชน ระบบจัดการนักท่องเที่ยว การทำ data-driven tourism ซึ่งยังเป็นช่องว่างที่ควรศึกษาต่อ

รายการอ้างอิง

- เกรียงไกร วัฒนสวัสดิ์. (2012). *ความจริงแท้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
<https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/12831>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*.
<https://www.mots.go.th/download/Research/ProjectToPromoteSustainableTourism.pdf>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566 – 2570)*.
https://drive.google.com/file/d/12-qp4UFjmLAKks2_UW3ux2SB8bh_Umpg/view
- สมศักดิ์ สามีคศิริธรรม. (2566). *การเสริมพลังชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สถาบันบัณฑิต-
พัฒนบริหารศาสตร์.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and
Research for the Sociology of Education* (pp. 241–258). Greenwood Press.
https://home.iitk.ac.in/~amman/soc748/bourdieu_forms_of_capital.pdf
- Ministry of Tourism and Sports. (2019). *Final report: Project for promoting sustainable tourism*.
<https://www.mots.go.th/download/Research/ProjectToPromoteSustainableTourism.pdf>
- Ministry of Tourism and Sports. (2023). *The Third National Tourism Development Plan (2023–
2027)*. https://drive.google.com/file/d/12-qp4UFjmLAKks2_UW3ux2SB8bh_Umpg/view
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon &
Schuster. <https://shorturl.asia/wq0AZ>
- Richards, G. (2021). Business models for creative tourism. *Journal of Hospitality & Tourism*,
19(1), 1–13. <https://shorturl.asia/wnuIX>
- Samakkhitham, Somsak. (2023). *Community empowerment and sustainable development*.
Bangkok: National Institute of Development Administration Press.
- Thailand Plus. (2025). *The Tourism Authority of Thailand moves forward toward “TATAP
2026*. <https://www.thailandplus.tv/archives/938820>
- Thailand Plus. (2568). *ททท. เดินหน้าสู่ “TATAP 2026*. <https://www.thailandplus.tv/archives/938820>
- UN Tourism. (2567). *International Tourism to Reach Pre-Pandemic Levels in 2024*.
<https://shorturl.asia/kTlz1>
- Urry, J. (2002). *The tourist gaze* (2nd ed.). Sage Publications. <https://shorturl.asia/8tBfP>
- Wattanasawat, Kriangkrai. (2012). *Authenticity in the management of nostalgic tourism*. Silpakorn
University. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/12831>

การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สิรินธร ลินจินดาวงศ์¹, ณัฐธยาน์ ตรีผลา^{2,*}

¹ผู้อำนวยการหลักสูตร ศษ.ม. สาขาวิชานวัตกรรมการเรียนรู้และการสอน มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและกิจการพิเศษ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 25 May 2026

Revised: 11 June 2026

Accepted: 11 June 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 2) เพื่อประเมินทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ในมิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก การกล้ารับความเสี่ยง การเน้นนวัตกรรม ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และการมุ่งการแข่งขัน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการชุมชนพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินความสอดคล้องหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการ และแบบประเมินทักษะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบจับคู่ (paired t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชนจำนวน 15 ชั่วโมง ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ 1.1) การบริหารจัดการธุรกิจเชิงรุก 1.2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 1.3) การตลาดดิจิทัลและเทคโนโลยีชาวนวัตกรรม และ 1.4) การวางแผนการเงินและบริหารความเสี่ยง 2) ผลการประเมินทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชนก่อนและหลังการฝึกอบรมในหลักสูตรฯ ภาพรวมหลังอบรม มีค่าเฉลี่ยทักษะสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่า t เท่ากับ 4.40 เมื่อพิจารณาตามมิติพบว่า มิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก มิติการกล้ารับความเสี่ยง มิติการเน้นนวัตกรรม และมิติการมุ่งเน้นการแข่งขัน หลังการอบรม มีค่าเฉลี่ยทักษะสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ยกเว้นมิติที่ 4 ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: ทักษะความเป็นผู้ประกอบการ หลักสูตรเสริมความเป็นผู้ประกอบการชุมชน
พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

* ผู้ประสานหลัก; อีเมล: natthaya.tr@spu.ac.th

Development of a Training Curriculum to Enhance Community Entrepreneurial Skills in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

Sirinthorn Sinjindawong¹, Natthaya Treepala^{2,*}

¹Director, M.Ed. Program in Innovations in Learning and Teaching, Sripatum University,

²Assistant Dean for Student Affairs and Special Projects, School of Business,
Sripatum University,

Received: 25 May 2026

Revised: 11 June 2026

Accepted: 12 June 2026

Abstract

This research aimed to 1) design a training curriculum to enhance community entrepreneurial skills in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; and 2) Evaluate community entrepreneurial skills in the dimensions of proactiveness, risk-taking, innovativeness, autonomy, and competitive aggressiveness. The sample consisted of 30 community entrepreneurs in Phra Nakhon Si Ayutthaya. The research instruments included the curriculum congruence of evaluation form entrepreneurial skills and a skill assessment form. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and paired t-test.

The research findings revealed that: 1) The designed curriculum for enhancing community entrepreneurial skills consisted of 15 hours across four modules: 1.1) Proactive Business Management, 1.2) Product Development and Innovation, 1.3) Digital Marketing and Smart Technology, and 1.4) Financial Planning and Risk Management., and 2) The results of community entrepreneurial skills before and after the training showed that the overall post-training mean score was significantly higher than the pre-training score at the .001 level ($t = 4.40$). When considering each dimension, it was found that the dimensions of Proactiveness, Risk-taking, Innovativeness, and Competitive Aggressiveness had significantly higher post-training mean scores at the .001 level. However, the fourth dimension-Autonomy-showed no statistically significant difference between the pre-and post-training scores.

Keywords: Entrepreneurial skills, Curriculum for enhancing community entrepreneurship,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Area

* Corresponding Author; E-mail: natthaya.tr@spu.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

การพัฒนาชุมชนโดยคนในชุมชนเป็นการประยุกต์ใช้แนวทางเศรษฐกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยให้คนในพื้นที่เป็นเจ้าของและร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้และลดรายจ่ายร่วมกัน นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐมุ่งเน้นการเปลี่ยน “ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม” ให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง ซึ่งหัวใจสำคัญคือการให้คนในชุมชนได้สำรวจศักยภาพและทุนทางสังคมของตนเอง เพื่อสร้างความเข้มแข็งจากภายในสู่ระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยงานวิจัย Suwannarot and et al. (2025) พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้นำในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) ยกระดับกระบวนการพัฒนาการวางแผนในการพัฒนาศักยภาพผู้นำอย่างมีส่วนร่วม 2) ส่งเสริมความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาแผนงาน 3) พัฒนาศารสนเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้นำวิสาหกิจชุมชน 4) เพิ่มสมรรถนะในการใช้สารสนเทศของผู้นำวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร 5) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 6) พัฒนาระบบกลไกการตรวจสอบประเมินผลการพัฒนาศักยภาพผู้นำวิสาหกิจชุมชน และ 7) พัฒนาการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศของผู้นำวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร นอกจากนี้ องค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่ของนักศึกษาและผู้ประกอบการรายใหม่ด้านอุตสาหกรรมบริการและท่องเที่ยว พบว่า มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ ความอิสระในการบริหารงาน ความสามารถทางนวัตกรรม การทำงานเชิงรุก ความสามารถในการแข่งขัน การจัดการความเสี่ยง ความต้องการความสำเร็จ ความเชื่อในอำนาจแห่งตน การให้ความสำคัญกับตลาด การสร้างพันธมิตรที่ทำงานได้ และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (Tadawattanawit, 2022)

ดังนั้น การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ไม่ได้หมายถึง แค่การซื้อมาขายไป แต่คือ การมีคุณลักษณะทางจิตวิทยาและทักษะเชิงกลยุทธ์ที่เข้มแข็ง ตามแนวคิดของ Lumpkin and Dess (1996) ที่ได้ระบุถึงองค์ประกอบของการมุ่งเน้นด้านการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Orientation) 5 มิติ ประกอบด้วย 1) การเน้นนวัตกรรม (Innovativeness) 2) การกล้ารับความเสี่ยง (Risk-taking) 3) การเป็นผู้รุก (Proactiveness) 4) ความอิสระในการตัดสินใจ (Autonomy) และ 5) การมุ่งเน้นการแข่งขัน (Competitive Aggressiveness) ซึ่งงานวิจัยในเวลาต่อมาพบว่า ระดับความเป็นผู้ประกอบการที่สูงขึ้นส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อผลการดำเนินงานและความยั่งยืนของธุรกิจในบริบทชุมชน (Lawa and E-Vahdati, 2022)

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในชุมชน เป็นการพัฒนาความรู้ ทักษะให้กับบุคคลในชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ และเพิ่มมูลค่าทรัพยากรให้เกิดเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงขึ้น ได้แก่ หลักสูตรฝึกอบรมอาชีพชุมชนตำบลเทพนคร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ การเพิ่มทักษะในการปฏิบัติการ การใช้วัสดุธรรมชาติมาเพิ่มคุณภาพในการผลิตสินค้าเกษตร การผลิตอาหารปลอดภัย และการยกระดับการบริหารจัดการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น (Budsrita, 2023) และตัวอย่างหลักสูตรชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตาลโตนดชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ที่ออกแบบหลักสูตรระยะสั้น 9 องค์ความรู้ ใช้เวลาเรียน 48 ชั่วโมง โดยใช้องค์ความรู้จากครุภูมิปัญญา ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพตาลโตนด การทำอาหารคาว อาหารหวานจากตาลโตนด เป็นต้น (Nokkaew and Jirakajomjaritkul, 2022) นอกจากนี้ Wongtrakoon et al. (2019) ได้พัฒนาหลักสูตรการศึกษาดูงานพัฒนาสมรรถนะผู้นำชุมชนของจังหวัดลำปาง จัดการฝึกอบรมให้กับผู้นำชุมชน มีสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน 2) ทักษะผู้นำชุมชน 3) ความสามารถพิเศษของผู้นำ 4) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น และ 5) บุคลิกภาพและการแสดงออกของผู้นำ เมื่อพิจารณาบริบทของพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สินค้าที่สำคัญของจังหวัด

ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ผลการดำเนินงาน พ.ศ.2564 มียอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ประมาณ 4 พันแปดร้อยล้าน เพิ่มขึ้น 10% จากปี 2563 ผลิตภัณฑ์เด่น ได้แก่ เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา เรือจำลอง ปั่นจืดตุ๋กตาขาววัง กระเป๋านางจระเข้ กระเป๋านางวัวดีไซน์ เป็นต้น และอาหารขึ้นชื่อของอยุธยา ได้แก่ โรตีสายไหม ก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยา ขนมไทยพื้นบ้าน (Strategy and Information for Provincial Development Division, Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Office, 2021) นอกจากนี้ มีงานวิจัยของ Samornuea and Yenjaime (2026) ทำการศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพการประกอบอาชีพแบบพอเพียงของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การปฏิบัติด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมีค่าสูงสุด รองลงมาด้านจิตใจ และด้านสังคม ส่วนด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจมีค่าต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sinjindawong and Treepala (2025) ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นความเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่ ด้านที่มีค่าสูงสุดคือ ด้านเทคโนโลยี รองลงมาคือ ด้านการตลาด และด้านที่ต่ำสุดคือ ด้านทรัพยากรมนุษย์/บุคลากร มีข้อเสนอแนะให้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้ผู้ประกอบการชุมชน และติดตามผลการพัฒนาธุรกิจหลังการฝึกอบรม จึงเป็นที่มาของการวิจัยครั้งนี้ ในการพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดของ Lumpkin and Dess (1996) โดยเสริมทักษะด้านเทคโนโลยี ด้วยการตลาดสมัยใหม่ผ่านโซเชียลมีเดียต่างๆ เพื่อให้เกิดการขยายผลเชิงพื้นที่ และเพิ่มการเข้าถึงลูกค้าต่างพื้นที่ สามารถได้รับผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการในพื้นที่ได้เพิ่มมากขึ้น

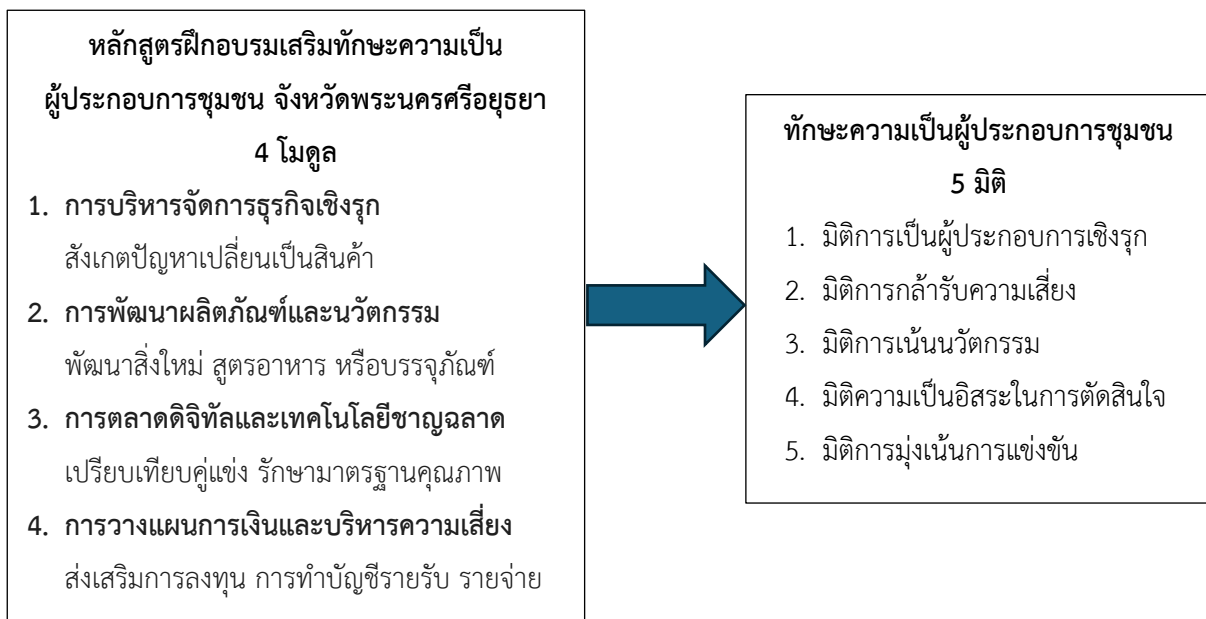
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อประเมินทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ในมิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก การกล้ารับความเสี่ยง การเน้นนวัตกรรม ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และการมุ่งการแข่งขัน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ทำการออกแบบหลักสูตรใช้แนวคิดของ Tyler (1949) ควบคู่กับแนวคิดกระบวนการศึกษาจากรากชุมชนของ Taba (1962) มาเป็นกรอบในการสร้างหลักสูตรเริ่มจากข้อมูลจากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่ และผลจากงานวิจัยของ Sinjindawong and Treepala (2025) ร่วมกับทักษะความเป็นผู้ประกอบการ ตามแนวคิดของ Lumpkin and Dess (1996) 5 มิติ ได้แก่ มิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก มิติการกล้ารับความเสี่ยง มิติการเน้นนวัตกรรม มิติความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และมิติการมุ่งเน้นการแข่งขัน มีการกำหนดผลลัพธ์ทักษะความเป็นผู้ประกอบการผ่านโมดูลการเรียนรู้ และประเมินผลลัพธ์ตามหลักการของ Tyler ซึ่ง Chantamanee (2025) เห็นว่าคุณลักษณะสำคัญของผู้ประกอบการชุมชน ประกอบด้วย 1) ความเป็นเจ้าของร่วมกัน 2) ใช้ทุนและทรัพยากรในท้องถิ่น 3) เป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชน และ 4) สร้างงานและสร้างรายได้ในพื้นที่ โดยการออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วย 4 โมดูล 1) การบริหารจัดการธุรกิจเชิงรุก 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 3) การตลาดดิจิทัลและเทคโนโลยีชาวนา และ 4) การวางแผนการเงินและบริหารความเสี่ยง โดยมีการผสมผสานแนวคิดการประเมินทักษะความเป็นผู้ประกอบการตามแนวคิดของ Lumpkin และ Dess (1996) หลักสูตรนี้ สามารถพัฒนาผู้ประกอบการในชุมชนจะสามารถหาโอกาสทางธุรกิจจากทรัพยากรชุมชน มีแผนธุรกิจที่มีความเป็นไปได้ มุ่งเน้นในคนในชุมชน ให้คิดเป็น

มากกว่าทำตาม กล้าเปลี่ยนแปลงโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ จะเกิดความยั่งยืนในระยะยาว โดยทำให้เกิดทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน 5 มิติ ประกอบด้วย 1) การเน้นนวัตกรรม 2) การกล้ารับความเสี่ยง 3) การเป็นผู้รุก 4) ความอิสระในการตัดสินใจ และ 5) การมุ่งเน้นการแข่งขัน โดยโมเดลที่ 1 เน้นการสอนให้สังเกตปัญหาในชุมชน แล้วเปลี่ยนเป็นสินค้า มีการวางแผนช่วงเวลาท่องเที่ยวในชุมชนและวางแผนการขายไว้ล่วงหน้า โมเดลที่ 2 เน้นการพัฒนาสิ่งใหม่(นวัตกรรม) เช่น การปรับสูตรอาหาร/ขนม การพัฒนาการบรรจุหีบห่อ หรือเปลี่ยนวิธีการจำหน่าย โมเดล 3 เน้นการเปรียบเทียบคู่แข่ง การรักษามาตรฐานคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำ เพิ่มการตลาดดิจิทัลและโมเดล 4 ส่งเสริมการลงทุนอย่างมีแผน รวมกลุ่มผลิต การตลาดและการทำบัญชีรายรับรายจ่ายเบื้องต้นเพื่อสุขภาพคล่องก่อนตัดสินใจ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้ 1) หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม 3) โครงสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารธุรกิจ บริหารความเสี่ยงและด้านการตลาด 3 คน และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการวิจัย 2 คน

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน
หาคุณภาพโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านผู้ประกอบการ ด้านการบริหารธุรกิจ
ด้านการบริหารความเสี่ยงและด้านการตลาด พิจารณาให้ความเห็นชอบและเสนอแนะ มีผลการประเมินหลักสูตรอยู่
ในระดับมาก ($M=4.02$ $SD=.65$)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการ
โดยรวบรวมและสังเคราะห์เอกสาร เพื่อนำมาร่างเป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตรความเป็นผู้ประกอบการชุมชน

2. การพัฒนาหลักสูตรใช้แนวคิดของ Tyler (1949) ควบคู่กับแนวคิดกระบวนการศึกษาจากกรากชุมชน
ของ Taba (1962) มาเป็นกรอบในการสร้างหลักสูตรเริ่มจากข้อมูลจากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเป็น
ผู้ประกอบการสมัยใหม่ จากงานวิจัยของ Sinjindawong and Treepala (2025) มาร่างหลักสูตรเสริมทักษะความ
เป็นผู้ประกอบการชุมชน ร่วมกับทักษะความเป็นผู้ประกอบการ ตามแนวคิดของ Lumpkin and Dess (1996) 5 มิติ
ได้แก่ มิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก มิติการกล้ารับความเสี่ยง มิติการเน้นนวัตกรรม มิติความเป็นอิสระใน
การตัดสินใจ และมิติการมุ่งเน้นการแข่งขัน มีการกำหนดผลลัพธ์ทักษะความเป็นผู้ประกอบการตามมิติ โดยเรียนรู้ผ่าน
4 โมดูล และประเมินผลลัพธ์ตามหลักการของ Tyler

3. จัดทำร่างหลักสูตร เสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน 4 โมดูลได้แก่ 1) การบริหารจัดการ
ธุรกิจเชิงรุก 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 3) การตลาดดิจิทัลและเทคโนโลยีชาวนา และ 4) การวางแผน
การเงินและบริหารความเสี่ยง เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาให้ความเห็นและเสนอแนะในการปรับปรุง
หลักสูตร พร้อมทั้งประเมินคุณภาพหลักสูตร พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำ
หลักสูตรไปใช้

วิเคราะห์ข้อมูล จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการวิเคราะห์เนื้อหา และผลการประเมินคุณภาพ
หลักสูตรด้วยการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การประเมินทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ในมิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก การกล้ารับ
ความเสี่ยง การเน้นนวัตกรรม ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และการมุ่งการแข่งขัน และการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ประกอบการชุมชนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการประกอบการรายย่อย
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายอาหารคาว หวานและธุรกิจบริการ ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยที่คัดเลือกมา
จากพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และยินดีเข้ารับการอบรมตลอดหลักสูตร จำนวน 30 คน

เครื่องมือวิจัย

แบบวัดทักษะความเป็นผู้ประกอบการ เป็นแบบ Rating Scale 5 ระดับ ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ มิติการเป็น
ผู้ประกอบการเชิงรุก มิติการกล้ารับความเสี่ยง มิติการเน้นนวัตกรรม มิติความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และมิติ
การมุ่งเน้นการแข่งขัน จำนวน 15 ข้อ ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of
Item-Objective Congruence) มีค่าระหว่าง 0.6-1.0 โดยมากกว่า 0.5 ทุกข้อ (Silpacharu, 2020) และนำไปทดลอง
ใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างประมาณ 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ พบว่ามีค่า 0.82 ซึ่งเป็นตามเกณฑ์
มากกว่า 0.7 Cronbach (1990)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหลักสูตรที่ผ่านการพิจารณาและปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ที่เต็มใจเข้าร่วมและมีเวลาในการเข้าอบรมตามที่กำหนด และเป็นผู้ประกอบการในชุมชน พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยมีการวัดทักษะความเป็นผู้ประกอบการก่อนการเข้ารับการอบรม
2. จัดการอบรมตามหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน จำนวน 15 ชั่วโมง ที่เน้นการฝึกปฏิบัติโดยวิทยากรและผู้ช่วยวิทยากรดูแล แนะนำ ติดตามให้ผู้เข้าอบรมสามารถดำเนินการได้ เช่น การใช้ Tiktok Facebook เป็นเครื่องมือทางการตลาดดิจิทัลลงมือทำจริง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
3. หลังจากฝึกอบรมครบตามหลักสูตรแล้ว ให้ผู้เข้ารับการอบรมตอบแบบวัดทักษะความเป็นผู้ประกอบการอีกครั้ง และนำผลการวัดทักษะความเป็นผู้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ด้วยสถิติอนุมานวิเคราะห์ เปรียบเทียบกลุ่มเดียวก่อนหลัง ด้วย Paired t-test และค่าสถิติ Cohen's d ช่วงความเชื่อมั่น (95% CI)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน จำนวน 1 ชั่วโมง ประกอบด้วย 5

1. หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการพัฒนาความคิดเชิงธุรกิจ ผสมทักษะการตลาดดิจิทัลบนฐานการจัดการการเงินที่ยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง

2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 ประการดังต่อไปนี้

2.1) เพื่อสร้างเสริมแนวคิดผู้ประกอบการ โดยปลูกฝังความเป็นผู้ประกอบการ 5 ด้าน ให้สมาชิกชุมชนเปลี่ยนบทบาทจากคนทำงานทั่วไป เป็นผู้ขับเคลื่อนธุรกิจที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของตลาดล่วงหน้าได้

2.2) เพื่อยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม ส่งเสริมทักษะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างนวัตกรรม ผ่านการออกแบบบรรจุภัณฑ์และการสร้างแบรนด์ที่ทันสมัย เพื่อสร้างจุดขายที่แตกต่างและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

2.3) เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขยายตลาด ด้วยการเพิ่มทักษะการใช้เครื่องมือออนไลน์และเทคโนโลยี AI ในการทำคอนเทนต์และการตลาด เพื่อให้ธุรกิจชุมชนสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดด้านสถานที่ และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4) เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเงินและการจัดการ พัฒนาทักษะการบริหารจัดการธุรกิจที่เป็นระบบ ทั้งการวิเคราะห์ต้นทุน-กำไร การจัดทำแผนการเงิน และการมองหาแหล่งทุนบนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความมั่นคงในระยะยาว

2.5. เพื่อส่งเสริมความอิสระและการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน สร้างเครือข่ายความร่วมมือและทักษะการบริหารกลุ่ม เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินกิจการได้อย่างเป็นอิสระ พึ่งพาตนเองได้ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว

3. โครงสร้างหลักสูตรการพัฒนาผู้ประกอบการชุมชน ประกอบด้วย 4 โมดูล ดังต่อไปนี้

โมดูลที่ 1 การบริหารจัดการธุรกิจเชิงรุก (Business Management) ประกอบด้วย มิติผู้ประกอบการเชิงรุก และความอิสระ

1.1 วิเคราะห์ผลกระทบทางธุรกิจ การประเมินผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม และการวิเคราะห์ความเสี่ยงภายนอกเพื่อเตรียมแผนรับมือล่วงหน้า

1.2 การมองหาเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างพันธมิตรในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อลดการพึ่งพาภาครัฐ และเพิ่มอำนาจการต่อรองด้วยตนเอง

1.3 การสร้างจุดขายของธุรกิจ (Unique Selling Point) การค้นหา "อัตลักษณ์ชุมชน" เพื่อสร้างความได้เปรียบที่เลียนแบบยาก

โมดูลที่ 2: การพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม (Product Development) ประกอบด้วย การพัฒนานวัตกรรม และการมุ่งเน้นการแข่งขัน

2.1 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ Packaging พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่รักษ์โลก และตอบโจทย์การขนส่งสมัยใหม่

2.2 การจัดทำตราสินค้าและโลโก้ (Branding) การสร้างภาพจำและการเล่าเรื่อง ที่สะท้อนคุณค่าของชุมชน

2.3 การขยายผลิตภัณฑ์/ตราสินค้า (Brand Extension) การนำนวัตกรรมมาใช้แปรรูปผลิตภัณฑ์เดิมให้หลากหลาย (เช่น จากผลไม้สด สู่สกัดเข้มข้น) เพื่อขยายฐานลูกค้าและรักษาดูแลเดิม

โมดูล 3 การตลาดดิจิทัลและเทคโนโลยีชาญฉลาด (Digital Marketing & Technology) ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเชิงรุก และการเน้นนวัตกรรม

3.1 กลยุทธ์การตลาด การวางแผนการตลาดเชิงรุกที่เข้าถึงลูกค้าก่อนคู่แข่ง

3.2 การใช้ AI ช่วยทำ Content Workshop การใช้เครื่องมืออย่าง ChatGPT หรือ AI อื่นๆ ช่วยเขียนคำคมขายสินค้า, แคปชั่น Facebook และการสร้างรูปภาพสินค้าที่สวยงาม (ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพด้วยนวัตกรรม)

3.3 การนำเครื่องมือออนไลน์มาใช้ในการตลาด การจัดการร้านค้าในแพลตฟอร์มต่างๆ (Shopee, TikTok Shop) และการอ่านค่าจากแพลตฟอร์มเพื่อทำนายความต้องการลูกค้าในอนาคต

โมดูลที่ 4 การวางแผนการเงินและบริหารความเสี่ยง (Finance & Risk Management) ประกอบด้วย การกล้ารับความเสี่ยง

4.1 การวิเคราะห์ต้นทุน / กำไร ขาดทุน การแยกบัญชีครัวเรือนออกจากบัญชีธุรกิจ เพื่อให้เห็นตัวเลขความจริงที่สามารถนำมาตัดสินใจได้

4.2 การจัดทำแผนการเงิน การวางแผนกระแสเงินสดเพื่อความยั่งยืนของกลุ่ม

4.3 การหาแหล่งเงินลงทุน การเตรียมความพร้อมเพื่อขอสินเชื่อหรือทุนสนับสนุนโดยใช้ "ข้อมูล" และ "แผนธุรกิจ" เป็นหลักฐานในการลดความเสี่ยง

ผลลัพธ์การเรียนรู้ และทักษะที่ผู้เข้าอบรมได้รับ โดยหลักสูตรนี้ จะสร้างผู้ประกอบการที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและนวัตกรรม มีรายละเอียดดังนี้

1. โลโก้และแนวคิดบรรจุภัณฑ์เบื้องต้น ที่ทำให้ลูกค้าสนใจ
2. คอนเทนต์ที่สร้างโดย AI และเพิ่มหน้าร้านออนไลน์ที่พร้อมใช้งาน
3. ตารางคำนวณต้นทุน-กำไร และจุดคุ้มทุนของกลุ่มผู้ประกอบการ
4. ความมั่นใจในการตัดสินใจและการมองเห็นช่องทางธุรกิจใหม่ๆในชุมชน

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Experiential Learning กระบวนการเรียนรู้ผ่าน “การลงมือทำ” (Learning by doing) และการไตร่ตรองสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อเปลี่ยนประสบการณ์ตรงให้เป็นความรู้และทักษะใหม่ และแนวคิดกระบวนการ ALBR ของ Brown and et.al. (2014) ที่มีแนวคิดในการลงมือปฏิบัติ โดยเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย และมีการลองผิดลองถูก จนเกิดความมั่นใจ

- 1) การลงมือปฏิบัติ (Act) หมายถึง เลือกทำธุรกิจที่มีอยู่ในใจ ชอบหรือถนัดก่อน
- 2) เรียนรู้ (Learn) หมายถึง มีการเริ่มต้นทำที่ละก้าว จากเล็กน้อยไปสู่เป้าหมายที่มุ่งหวัง
- 3) สานต่อ (Build) หมายถึง ก้าวต่อไปนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับปรุงงานให้ดีขึ้น
- 4) การทำซ้ำ (Repeat) หมายถึง การทำกระบวนการเดิม ที่มีการลงมือทำ เพื่อเรียนรู้จากสิ่งใหม่ และก้าวต่อไปอีก จนสามารถบรรลุเป้าหมายได้

5. สื่อการเรียนรู้ สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ TikTok, Facebook, Instagram Video, Line เพื่อสร้างความเป็นตัวตน และการทำการตลาดดิจิทัลได้ด้วยตนเอง

6. การวัดและประเมินผล ใช้ประเมินแบบ Scoring Rubric การสังเกตร่วมด้วย รวมถึงการวัดทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน

เมื่อออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน จึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาพบว่า มีผลการประเมินหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($M=4.02$ $SD=.65$)

ตอนที่ 2 ผลการวัดทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวัดทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ภาพรวมและรายมิติ

ก่อนอบรม	M	SD	หลังอบรม	M	SD
มิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก	4.22	.62	มิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก	4.66	.60
มิติการกล้ารับความเสี่ยง	4.30	.56	มิติการกล้ารับความเสี่ยง	4.63	.53
มิติการเน้นนวัตกรรม	4.19	.59	มิติการเน้นนวัตกรรม	4.62	.52
มิติความเป็นอิสระในการตัดสินใจ	4.31	.61	มิติความเป็นอิสระในการตัดสินใจ	4.51	.60
มิติการมุ่งเน้นการแข่งขัน	4.26	.56	มิติการมุ่งเน้นการแข่งขัน	4.62	.51
รวม	4.26	.55	รวม	4.61	.52

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในภาพรวมหลังอบรมมีทักษะความเป็นผู้ประกอบการ โดยมีค่าเฉลี่ยทักษะฯ ก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ย $M=4.26$, $SD=.55$ และหลังการอบรม $M=4.61$, $SD=.52$ เมื่อพิจารณา

รายमितีก่อนและหลังการอบรม พบว่า มิติตามความเป็นอิสระในการตัดสินใจ ก่อนการอบรมมีค่าเฉลี่ยทักษะสูงสุด $M=4.31$, $SD=.61$ แต่หลังการอบรมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด $M=4.51$, $SD=.60$ รองลงมา มิติกล้ารับความเสี่ยง มีก่อนอบรมมีค่าเฉลี่ย $M=4.30$, $SD=.56$ และหลังการอบรม $M=4.63$, $SD=.53$ มิติกำลังเน้นการแข่งขันก่อนอบรมมีค่าเฉลี่ย $M=4.26$, $SD=.56$ และหลังการอบรม $M=4.62$, $SD=.51$ มิติกำลังเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก มีก่อนอบรมมีค่าเฉลี่ย $M=4.22$, $SD=.62$ และหลังการอบรม $M=4.66$, $SD=.60$ และมิติกำลังเน้นนวัตกรรมที่มีค่าเฉลี่ยก่อนอบรม $M=4.19$, $SD=.59$ และหลังการอบรม $M=4.62$, $SD=.52$ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะความเป็นผู้ประกอบการก่อนและหลังการอบรม

จำแนกตามมิติและภาพรวม ($n=30$)

ผลการเปรียบเทียบ		M	SD	t	Cohen's d	SE	P-Value
มิติที่ 1 การเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก	ก่อน	4.22	.62	4.94**	0.902	0.213	.000
	หลัง	4.66	.60				
มิติที่ 2 การกล้ารับความเสี่ยง	ก่อน	4.30	.56	3.58**	0.653	0.201	.001
	หลัง	4.63	.53				
มิติที่ 3 การเน้นนวัตกรรม	ก่อน	4.19	.59	4.64**	0.847	0.213	.000
	หลัง	4.62	.52				
มิติที่ 4 ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ	ก่อน	4.31	.61	1.94	0.354	0.188	.062
	หลัง	4.51	.60				
มิติที่ 5 การมุ่งเน้นการแข่งขัน	ก่อน	4.26	.56	4.10**	0.748	0.207	.000
	หลัง	4.62	.51				
ภาพรวม	ก่อน	4.26	.55	4.40**	0.803	0.210	.000
	หลัง	4.61	.52				

** Sig < .001

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะความเป็นผู้ประกอบการก่อนและหลังการอบรม พบว่า ในภาพรวม ผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะความเป็นผู้ประกอบการหลังการอบรม ($M = 4.61$, $SD = .52$) สูงกว่าก่อนการอบรม ($M = 4.26$, $SD = .55$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เมื่อพิจารณาขนาดอิทธิพล (Effect Size) พบว่า การอบรมนี้ส่งผลต่อทักษะความเป็นผู้ประกอบการในภาพรวมในระดับปานกลาง โดยมีค่า Cohen's $d = 0.803$ และมีช่วงความเชื่อมั่น 95% อยู่ระหว่าง 0.39 ถึง 1.22 ซึ่งช่วงความเชื่อมั่นไม่ครอบคลุมค่าศูนย์ แสดงให้เห็นว่าผลของการอบรมมีความแม่นยำและสามารถเพิ่มทักษะได้อย่างแท้จริงในประชากร

เมื่อพิจารณารายมิติ พบว่า มิติที่มีขนาดอิทธิพลสูงสุดคือ มิติที่ 1 การเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก ($d = 0.902$, 95% CI [0.48, 1.33]) รองลงมาคือ มิติที่ 3 การเน้นนวัตกรรม ($d = 0.847$, 95% CI [0.43, 1.26]) ส่วนมิติที่ 5 การมุ่งเน้นการแข่งขัน ($d = 0.748$, 95% CI [0.34, 1.35]) และมิติที่ 2 การกล้ารับความเสี่ยง ($d = 0.653$, 95% CI [0.26, 1.05]) ตามลำดับ อยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับ มิติที่ 4 ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ พบว่า คะแนนหลังการอบรมแตกต่างจากก่อนการอบรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีขนาดอิทธิพลในระดับน้อย ($d = 0.354$) โดยมีช่วงความเชื่อมั่นครอบคลุมค่าศูนย์ (95% CI [-0.02, 0.72]) สอดคล้องกันระหว่างค่าขนาดอิทธิพลและระดับนัยสำคัญ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลประกอบด้วย 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน จำนวน 15 ชั่วโมง ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ 1.1) การบริหารจัดการธุรกิจเชิงรุก 1.2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 1.3) การตลาดดิจิทัลและเทคโนโลยีชาวนฉลาด และ 1.4) การวางแผนการเงินและบริหารความเสี่ยง ซึ่งเป็นการผสมผสานการบริหารจัดการมุ่งเน้นนวัตกรรมและการตลาดดิจิทัล พัฒนาผู้ประกอบการในชุมชน จำนวน 30 คน โดยผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการเกิดจากการศึกษาความต้องการจำเป็นของคนในชุมชนที่มีการสำรวจมาก่อน พบว่า มีความต้องการพัฒนาในประเด็นเทคโนโลยีสารสนเทศ และการตลาด ดังงานวิจัยของ Budsrita, (2023) ที่ศึกษาพัฒนาจากข้อมูลของคนในชุมชน โดยต้องการพัฒนาอาชีพเพื่อก่อให้เกิดรายได้ และสามารถเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น 1-3 วัน และอาชีพที่ต้องการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดรายได้ จึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพชุมชนตำบลเทพนคร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการงานช่าง และงานฝีมือและจัดสถานที่ในงานพิธีต่างๆ การทำอุปกรณ์เครื่องใช้จากวัสดุธรรมชาติ การทำเกษตรอินทรีย์ และผลิตอาหารปลอดภัย และการบริหารจัดการการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้มีหลักสูตร Soft Power ของ Klomim (2025) ที่เสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนหล่มเก่า กรณีศึกษา อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตร ฯ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) สารการเรียนรู้ 5) โครงสร้างหลักสูตร 6) แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 8) การวัดและประเมินผล และ 9) บทบาทบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และ Nokkaew and Jirakajornjaritkul (2022) ได้พัฒนาและประเมินผลการใช้หลักสูตรชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตาลโตนดชุมชนตำบลห้วยกรด อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท เป็นหลักสูตรระยะสั้น 9 องค์ความรู้ใช้เวลาเรียน 48 ชั่วโมง ใช้ครูภูมิปัญญามาจากผู้ประกอบการอาชีพตาลโตนด การทำอาหารคาว อาหารหวานจากตาลโตนด (การทำต้มปลาร้าหัวตาล) และงานวิจัยของ Lawa and E-Vahdati (2022) พบว่า ระดับความเป็นผู้ประกอบการ EO ที่สูงขึ้นส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อผลการดำเนินงานและความยั่งยืนของธุรกิจในการบริหารชุมชน ดังนั้น การออกแบบหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการในชุมชนควรสอดคล้องกับทรัพยากรและอัตลักษณ์ของชุมชน เสริมจุดอ่อน ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการการตลาดดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ลูกค้าเข้าถึงผลิตภัณฑ์ชุมชนเพิ่มมากขึ้น และการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ และการเก็บรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รวมถึงการบริหารการลงทุนและการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายเพื่อความยั่งยืนต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการประเมินทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ก่อนและหลังการฝึกอบรมในหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ภาพรวมหลังอบรม มีค่าเฉลี่ยทักษะความเป็นผู้ประกอบการ สูงกว่าก่อนอบรมอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณารายมิติพบว่า มิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก มิติการกล้ารับความเสี่ยง มิติการเน้นนวัตกรรม และมิติการมุ่งเน้นการแข่งขัน หลังการอบรมมีค่าเฉลี่ยทักษะสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รวมทั้งมีขนาดอิทธิพลในระดับปานกลางถึงมาก แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรการอบรมนี้มีเนื้อหาหรือกิจกรรมที่เน้นการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ชัดเจน ทำให้ผู้เข้าอบรมพัฒนาได้อย่างชัดเจน แต่มิติที่ 4 ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ แตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและค่าขนาดอิทธิพลต่ำ ความเป็นอิสระในการตัดสินใจเป็นเรื่องของโครงสร้างองค์กรหรืออุปนิสัยส่วนบุคคลที่อาจเปลี่ยนแปลงยากในการอบรมระยะสั้น รวมถึงเหตุผลในการตัดสินใจซึ่งข้อมูลจากบุคคลในชุมชนส่วนใหญ่ ได้รับการขับเคลื่อนจากหน่วยงานของรัฐ โดยอาจเป็นงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ หรือสถานที่ต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่ เช่น การแสดงสินค้า การจัดร้านค้าในงานประจำปี เช่น งานลอยกระทงฟ้า อวยุยามรดกโลก สำหรับมิติการเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก การเน้นนวัตกรรมและการมุ่งเน้นการแข่งขัน ในปัจจุบันเน้นการตลาดดิจิทัลเพื่อให้เข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายขึ้นและรวดเร็ว สอดคล้องกับ lam-Khong (2022) ทำการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนบ้านเบญรงค์ จังหวัดปทุมธานีที่พบว่า กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดช่วยสร้างจุดแข็งและลดจุดอ่อน และสร้างช่องทางการตลาดดิจิทัล พัฒนาช่องทางโปรโมทสินค้าผ่านโซเชียลมีเดีย ทำให้ธุรกิจมีศักยภาพการแข่งขันมากขึ้นและมีกำไรเพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลงร้อยละ 20 นอกจากนี้ มิติการมุ่งเน้นการแข่งขัน และมิติการกล้ารับความเสี่ยง นั้นจากงานวิจัยของ Tubtimcharoon (2018) ที่ทำการศึกษาพัฒนาศักยภาพการประกอบธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลในประเทศไทย มีการทำคู่มือการประกอบธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในยุคดิจิทัล เพื่ออบรมให้กับผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กที่เข้าร่วมโครงการนำร่อง จำนวน 50 โรงแรม พบว่า คู่มือการประกอบธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กในยุคดิจิทัล มีเนื้อหาประกอบด้วย กลยุทธ์การตลาดของการประกอบธุรกิจโรงแรม และสมรรถนะของผู้ประกอบการ และสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพได้จริง

ข้อจำกัดในงานวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการพัฒนาเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน เพียง 30 คน ที่เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ หากมีการจัดอบรมได้มากกว่า 1 รุ่นจะทำให้เห็นทิศทางการพัฒนาและเพิ่มเครือข่ายผู้ประกอบการชุมชนได้มากขึ้น
2. การวัดทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ในครั้งนี้มีการวัดในระยะเวลาจำกัด ทั้งนี้ ควรมีการวัดหลังจากฝึกอบรมหลายครั้ง และแนวโน้มการพัฒนาทักษะจากผลงานที่เกิดขึ้นหลังการพัฒนา
3. การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่เฉพาะและจำกัดเฉพาะบุคคลที่เข้าร่วมได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สามารถนำหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน ไปขยายผลกับผู้ประกอบการชุมชน เพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็นแก่ผู้ประกอบการให้สามารถพัฒนาตนเอง ขยายการตลาดดิจิทัลมากขึ้น

2. หน่วยงานทางการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัย วิทยาลัยในพื้นที่ ความเชื่อมโยงองค์ความรู้ในหลักสูตรกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการชุมชนมากขึ้น ด้วยจัดกิจกรรม การกำกับติดตาม ช่วยเหลือ และเพิ่มการขยายผลเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในพื้นที่

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ควรขยายผลจากผู้ประกอบการชุมชนที่ผ่านการอบรม สามารถแนะนำเพื่อนผู้ประกอบการในเครือข่าย ได้แก่ การเป็นผู้ประกอบการเชิงรุก และการมุ่งเน้นการแข่งขัน ที่เป็นจุดเด่น เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน

4. พัฒนาชุมชนควรหาเครือข่ายในการพัฒนาผู้ประกอบการ ในมิติความเป็นอิสระในการตัดสินใจ ซึ่งผลจากการวิจัยทักษะดังกล่าวยังไม่แตกต่างจากก่อนการอบรม จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในการพัฒนาตนเองของผู้ประกอบการ กรณีที่ไม่มีหน่วยงานสนับสนุน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาติดตามผลหลังจากการฝึกอบรมเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการ และมีการประเมินผลกระทบที่มีต่อรายได้ หรือความยั่งยืนของธุรกิจชุมชนในพื้นที่

2. ควรทำการศึกษาเพื่อพัฒนาเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชนในพื้นที่อื่นๆ โดยศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำมาพัฒนาต่อยอด รวมถึงถ่ายทอดสู่เยาวชน เพื่อเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการรุ่นใหม่

3. ควรทำการศึกษาวิจัยกับกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นผู้นำ หรือเคยรับรางวัล เพื่อเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนผู้ประกอบการในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยหน่วยงานพัฒนาชุมชน เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นแกนนำ และหาเครือข่ายที่ช่วยส่งเสริมสร้างศักยภาพความเป็นผู้ประกอบการที่เข้มแข็ง

การรับรองจริยธรรมการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย การพัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่ สำหรับขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน เลขที่ COA.No. SPUIRB-2023-026

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ ได้รับทุนวิจัยประจำปีงบประมาณ 2567 จากกองทุนวิจัยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

รายการอ้างอิง

Brown, P.B., Kiefer, C.F., and Schlesinger, L.A. (2014). *Own your future: how to think like an entrepreneur and thrive in an unpredictable economy*. New York: American Management Association, 211p.

Budsrita, P. (2023). Community Career Training Courses Development of Thap Nakhon Subdistrict, Mueang District, Kamphaeng Phet Province; Under the Integrated Economic and Social Enhancement of Subdistrict Project by Kamphaeng Phet Rajabhat University, *URD Journal of Integrated Sciences for Development*, 13(1),1-15. (in Thai)

- Chantamane, N. (2025). Innovation in Community Entrepreneurship Development, *Integrated Innovation Development Management Journal*, 5(2). 56-69.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers. 202-204.
- Iam-Khong, N. (2022). The Development of Digital Transformation for Improving Business Potential: A Case Study of Banbenjarong Community Enterprise in Pathumthani Province, *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 22(1), 35-48. (in Thai)
- Klomim, K. (2025). The Development Soft Power Curriculum to Enhance Cultural Tourism Entrepreneurship Skills of Lomkao Community: A Case Study of Lomkao District, Phetchabun Province for Lower Secondary School Students, *Academic Journal of Curriculum and Instruction Sakon Nakhon Rajabhat University*, 7(50), 184-194. (in Thai)
- Lawa, K.O. and E-Vahdati, S. (2022). The Role of Entrepreneurial orientation and Social Capital toward Technology Innovation Among SMEs in Kurdistan. *Global Business Management Review*, 14(2), 37–55. <https://doi.org/10.32890/gbmr2022.14.2.3>
- Lumpkin, G. T., and Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. *Academy of Management Review*, 21(1), 135–172. <https://doi.org/10.2307/258632>
- Nokkaew, J, and Jirakajornjaritkul, C. (2022). Local wisdom in palm of Huai Krot sub-district community, Sankhaburi district in Chainat province, *Silpakorn University Journal*, 42(4), 29-41. (in Thai)
- Samornuea, T. and Yenjaime, R. (2026). Enhancing the Potential for Self-Sufficient Occupation of Community Enterprise Entrepreneurs in Phra Nakhon si Ayutthaya Province, *Journal of Interdisciplinary Innovation Review*, 9(1), 1-12. (in Thai)
- Silpacharu, T. (2020). *Research and Statistical Data Analysis with SPSS and AMOS* (18th ed.). V. Inter Print. (in Thai)
- Sinjindawong, S. and Treepala, N. (2025). A Study of Needs and Guidelines for Developing Modern Entrepreneurship of People in The Community Phra Nakhon Si Ayutthaya Province Area, *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 25(1), 95-105. (in Thai)
- Strategy and Information for Provincial Development Division, Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Office. (2021). *Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Briefing 2021*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: The Province Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya. (in Thai)
- Suwannarot, A. Dongthipya, S, and Nitikorn, R., (2025). Strategic Development Leader Potential in Community Enterprises of Kamphaeng Phet Province Strategic, *Humanities and Social Sciences Journal of Pibusongkram Rajabhat University*, 19(1), 187-204. (in Thai)

- Taba, H. (1962). Curriculum Development: theory and Practice. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Tadawattanawit, S) .2022 .(Factors affecting modern entrepreneurs of new entrepreneurs in The hospitality and tourism industry, *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhorn Phanom University*, 12(2), 42-54. (in Thai)
- Tubtimcharoon, N. (2018), The Potential Development of the Business of Small Hotels in Digital Economy Age in Thailand. *Sripatum Review of Humanities and Social Science*, 18(2), 42-54.
- Tyler, R. W. (1949). Basic Principia of Curriculum and Instruction. Chicago: The University of Chicago press.
- Wongtrakoon, P., Foosang, S., Suwan, M. & Tantranont, N. (2019). Training Curriculum for Community Leadership Competencies Development in Lampang Province, Thailand, *Sripatum Chonburi Academic Journal*, 16(2), 175-184. (in Thai)

The Influence of Narcissism and Overconfidence on Safety Decision-Making Among Commercial Pilot Students within The Context of Hazardous Aviation Attitudes

Karn Tritanakul^{1,*}, Nilubon Sivabrovornvatana²

¹Master of Management Administration Concentration: Aviation Safety Management

²Graduate College of Management, Sripatum University, Thailand

Received: May 5, 2026

Revised: June 4, 2026

Accepted: June 8, 2026

Abstract

Human factors remain the predominant cause of aviation accidents globally, yet the specific role of subclinical personality traits and cognitive biases in shaping safety decision-making among student pilots remains underexplored. This mixed-methods study examined the influence of narcissism (X1) and overconfidence bias (X2) on safety decision-making (Y1) among commercial pilot students in Thailand, within the theoretical context of Bounded Rationality and hazardous aviation attitudes. Using an explanatory sequential design, quantitative data were collected from 274 student pilots via a structured questionnaire incorporating the Narcissistic Personality Inventory-16 (NPI-16), a knowledge-confidence calibration measure, and hazardous scenario-based decision items. Hypotheses were tested using simple linear regression analysis and hierarchical moderated regression analysis. All four hypotheses were supported. Narcissism was a strong and significant positive predictor of safety decision-making quality ($\beta = 0.564$, $p < .001$, $R^2 = .318$) and positively predicted overconfidence ($\beta = 0.148$, $p = .014$). Overconfidence was a strong predictor of hazardous decision-making, explaining 24.0% of the variance ($\beta = 0.490$, $p < .001$). Critically, narcissism acted as a synergistic moderator: the narcissism x overconfidence interaction accounted for an additional 14.1% of explained variance, bringing the total model fit to $R^2 = .628$. Qualitative interviews with senior flight instructors identified three amplifying mechanisms: Feedback Resistance, Mission-Oriented Fixation, and the Halo Effect of Early Success. These findings provide empirical grounds for integrating personality-informed psychological screening and ego-management modules into Crew Resource Management training curricula.

Keywords: narcissism, overconfidence, safety decision-making, hazardous aviation attitudes, commercial pilot students, Crew Resource Management, Bounded Rationality, human factors

* Corresponding Author; E-mail: karn.tr@spu.ac.th

Introduction

The commercial aviation industry is universally recognized as one of the most high-risk and systemically complex sectors in the modern world. Despite unprecedented technological advancements in avionics, automation, and aircraft engineering, aviation accidents and severe operational incidents continue to occur with alarming persistence. Comprehensive global accident investigations consistently converge on a singular conclusion: human factors remain the predominant root cause behind the vast majority of operational catastrophes (Boeing, 2023; ICAO, 2022). This stark reality underscores that the contemporary challenge of aviation safety management no longer resides in the mechanical reliability of aircraft, but in the profound cognitive limitations and personality characteristics of the human operators who control them.

The theoretical lens of Bounded Rationality (Simon, 1958, 1991) fundamentally challenges classical models that portray pilots as perfectly rational decision-makers. Within the chaotic milieu of an aviation crisis—characterized by systemic complexity, ambiguous data, and overwhelming cognitive load—human operators are compelled to rely on rapid cognitive heuristics, which simultaneously open the door to systematic biases. These biases severely distort an operator's perception of objective risk, causing them to underestimate emerging hazards and maintain unwarranted overconfidence at the very moment a critical crisis unfolds.

For commercial pilot students—who operate precisely at the demanding intersection of acquiring complex technical skills and developing non-technical situational awareness—the vulnerability to such cognitive biases and personality-driven errors is exponentially magnified. Two psychological constructs are particularly relevant in this context: narcissism and overconfidence. Narcissism, characterized by grandiose self-views, an insatiable need for admiration, a sense of entitlement, and a fundamental lack of empathy (Brunzel, 2021; Keskin & Fidan, 2021), predisposes individuals to dismiss expert warnings and violate safety protocols as acts of ego preservation. Brunzel (2021) specifically documents the link between narcissism and overconfidence in decision-making contexts, providing theoretical grounding directly applicable to high-stakes operational settings such as aviation. Overconfidence—widely described as the ‘father of all biases’ (Dias et al., 2020)—leads student pilots to falsely inflate the subjective probability of favorable outcomes while systematically underestimating the risks of flight operations. Dias et al. (2020) examine overconfidence specifically in the context of risk assessment and decision-making under uncertainty, making this framework directly applicable to safety-critical operational environments.

Despite established theoretical frameworks linking these constructs to unsafe behavior, there remains a significant empirical gap in understanding how narcissism and overconfidence interact to degrade safety decision-making in student pilot populations. Most existing research focuses on

experienced crews or post-accident forensic analysis, leaving the formative training period understudied. This study addresses that gap by investigating the influence of narcissism and overconfidence on safety decision-making among commercial pilot students in Thailand, and specifically, the moderating role of narcissism in amplifying the detrimental effect of overconfidence.

Literature Review and Theoretical Framework

Narcissism

Narcissism is a multifaceted personality construct distributed along a continuum in the general population (Liu et al., 2021). Structurally, it is characterized by deeply ingrained grandiose self-views, an excessive degree of self-love, a pervasive sense of entitlement, an insatiable need for external admiration, and a fundamental lack of interpersonal empathy (Brunzel, 2021). Contemporary research recognizes narcissism as a prominent pillar of the 'Dark Triad' alongside psychopathy and Machiavellianism (Chughtai et al., 2022), and validated measurement tools for these three Dark Triad traits have been developed and psychometrically tested in Thai contexts, confirming their structural validity for use with Thai populations (Boonroungrut & Huang Fei, 2018).

The literature distinguishes two primary manifestations: grandiose narcissism-characterized by extreme self-confidence, interpersonal dominance, and exhibition-and vulnerable narcissism, marked by hidden insecurities, high neuroticism, and explosive sensitivity to criticism (Jauk & Kanske, 2021). The Narcissistic Admiration and Rivalry Concept (NARC) model further operationalizes grandiose narcissism through two behavioral strategies: narcissistic admiration (assertive self-enhancement seeking social praise) and narcissistic rivalry (antagonistic self-protection triggered by ego threats), the latter of which directly poisons collaborative safety cultures.

Research consistently documents that narcissism is centrally implicated in hazardous decision-making and systematic disregard for safety protocols. Narcissists exhibit heightened risk propensity driven by overconfidence and high reward sensitivity, causing them to ignore objective risk assessments and dismiss expert advice (Campbell et al., 2004). Neurophysiological evidence indicates that highly narcissistic individuals show reduced feedback learning they fail to update safety strategies after making errors (Yang et al., 2018). Furthermore, narcissistic rivalry in leaders destroys the psychological safety necessary for crew members to speak up, effectively silencing the 'safety voice' that is fundamental to Crew Resource Management (Gauglitz et al., 2023).

Overconfidence

Overconfidence is defined as a psychological state in which an individual's subjective confidence in their abilities systematically exceeds their actual objective accuracy (Bonini et al., 2015). Academic literature identifies three primary dimensions: overestimation erroneously assessing

one's actual performance as higher than it is; overplacement the 'better-than-average' effect where individuals believe their abilities exceed those of peers; and overprecision excessive certainty in one's beliefs, producing dangerously narrow confidence intervals (Moore and Healy, 2008). Additional components include the illusion of control and unrealistic optimism.

The Dunning-Kruger Effect (Kruger and Dunning, 1999) is particularly applicable to novice pilot students: individuals with limited experience simultaneously lack actual competence and the metacognitive awareness to recognize their incompetence. As students master basic flight maneuvers, confidence often inflates far more rapidly than their actual threat-assessment capabilities, creating a 'danger zone' of unwarranted overconfidence. This overconfidence phenomenon is not unique to aviation; parallel findings in road traffic research similarly demonstrate that young drivers exhibit high self-confidence coupled with limited experience, leading to significantly elevated accident rates and hazardous behavioral decisions (Chueadamrong, 2023).

Research across multiple high-risk domains establishes overconfidence as a 'root trigger' for technological disasters and critical crashes (Murata, 2017), causing decision-makers to adopt unwarranted risks and ignore negative safety warnings.

Safety Decision-Making

Safety decision-making refers to the complex cognitive and behavioral processes through which individuals evaluate risks, process critical hazard information, and select actions aimed at preventing accidents in high-reliability organizations (Stiegler and Tung, 2014; Tao et al., 2023). Tao et al. (2023) specifically examine safety decision-making behaviors in high-risk operational contexts, identifying cognitive and attitudinal antecedents that parallel the personality-driven mechanisms examined in this study, making this framework directly applicable to aviation safety contexts. Modern safety literature identifies five dimensions: risk perception and threat assessment; safety attitudes; safety voice and communication; decision-making patterns and cognitive strategies; and unsafe behaviors comprising human errors (unintended mistakes) and violations (deliberate contraventions of safety regulations) (Cakir et al., 2022).

Under the framework of Bounded Rationality, safety decision-making is heavily constrained by cognitive capacity and time pressure, causing operators to rely on heuristic processing that opens the door to systematic biases (Simon, 1991). The dual-process model further posits that high-stress safety threats trigger automatic Type I processing, generating the most dangerous cognitive distortions (Stiegler and Tung, 2014). Empirical evidence from the traffic safety domain further supports the role of personality in shaping these cognitive processes: sensation-seeking and aggressive personality traits closely mirroring the FAA's hazardous attitude constructs have been identified as the strongest personality predictors of unsafe decision-making, with screening

instruments such as the ZKA-PQ demonstrating utility in identifying high-risk individuals across operational contexts (Chueadamrong, 2023). The Federal Aviation Administration's (FAA) Hazardous Aviation Attitudes framework identifies five specific attitudinal precursors to unsafe behavior: Anti-authority, Impulsivity, Invulnerability, Macho, and Resignation attitudes theoretically consistent with the personality and cognitive profiles of narcissistic and overconfident individuals.

Theoretical Framework and Hypotheses

The Threatened-Egotism and Dynamic Self-Regulatory Processing Model (Morf and Rhodewalt, 2001) explains the mechanism by which narcissism translates into hazardous behavior: a narcissist's grandiose self-view requires constant external validation, and when threatened by failure or criticism common in flight training they react not with humility but with defensive hostility and aggressive risk-taking. Crew Resource Management (CRM) theory further contextualizes these individual-level effects within the systemic framework of collaborative safety, wherein narcissism and overconfidence destroy the psychological safety required for effective safety voice.

Based on this theoretical synthesis, four hypotheses were formulated:

H1: Narcissism (X1) significantly influences Safety Decision-Making (Y1).

H2: Narcissism (X1) significantly influences Overconfidence (X2).

H3: Overconfidence (X2) has a significant influence on Safety Decision-Making (Y1).

H4: Narcissism (X1) significantly moderates the relationship between Overconfidence (X2) and Safety Decision-Making (Y1), synergistically amplifying hazardous aviation attitudes.

Methodology

Research Design

This study employed a Mixed Methods Explanatory Sequential Design (Creswell and Creswell, 2018), structured into two phases. Phase 1 utilized a quantitative cross-sectional survey to empirically test the research hypotheses across a sample of commercial pilot students. Phase 2 subsequently employed in-depth qualitative interviews with aviation experts to contextualize and explain the statistical findings from Phase 1.

Participants

The target population consisted of all commercial pilot students enrolled in Civil Aviation Authority of Thailand (CAAT)-accredited aviation training organizations (ATOs), comprising a known population of 691 individuals (432 student pilot licenses and 259 commercial pilot licenses; CAAT, 2022). Using Yamane's (1973) finite population formula at a 95% confidence level and 0.05 margin of error, a minimum sample of 254 was determined. The researcher set a target of 260–300 respondents to ensure statistical power for moderated regression analysis. A total of 274 valid and

complete responses were obtained through purposive sampling, representing participants across four training phases: Year 1–2 (Ground School, approximately 18–24 months of academic and ground study), Year 3 (Initial Flight Training, comprising primary and basic flight phases), Year 4 (Advanced Flight Training, encompassing instrument and multi-engine training), and CPL/IP (Non-degree, for candidates pursuing a Commercial Pilot License outside the standard four-year degree program). The sample of 274 represents approximately 39.7% of the total known population of 691 CAAT-accredited student pilots, which substantially exceeds the minimum required sample of 254 and provides adequate statistical power for the moderated regression analyses employed. For Phase 2, five to seven senior flight instructors and check airmen were selected through purposive sampling based on the principle of data saturation.

Instruments

The structured questionnaire comprised four parts. Part 1 collected demographic information (gender, year of study, accumulated flight hours). Part 2 assessed narcissism using the Narcissistic Personality Inventory-16 (NPI-16; Ames et al., 2006), a validated 16-item forced-choice instrument with binary scoring (0–16), where higher scores indicate greater subclinical narcissism. The cross-cultural applicability of narcissism measurement instruments within Thai populations has been independently supported by prior psychometric validation research demonstrating structural validity of Dark Triad measurement tools in Thai contexts (Boonrourrut and Huang Fei, 2018), lending confidence to the use of narcissism instruments with this study's Thai sample. Part 3 measured overconfidence through a knowledge-confidence calibration paradigm: respondents evaluated five technical aeronautical statements (True/False) adapted from FAA standards and rated their subjective confidence (0–100%). Overconfidence was operationalized as the absolute discrepancy between confidence levels and objective accuracy scores. Part 4 assessed safety decision-making using a 5-point Likert-type rating scale across hazardous flight scenario items adapted from FAA risk management protocols.

Instrument validity was established through expert panel review using the Item-Objective Congruence (IOC) index. Reliability was assessed through a 31-participant pilot test, yielding KR-20 = 0.852 for the NPI-16, Cronbach's α = 0.895 for the overconfidence measure, and Cronbach's α = 0.834 for the safety decision-making scale, all exceeding the 0.70 acceptability threshold. For Phase 2, a semi-structured interview guide was developed iteratively based on the quantitative findings.

Procedure and Analysis

Quantitative data were collected via Google Forms distributed through closed aviation community groups and through on-site hard-copy administration at participating ATOs. Respondent anonymity was maintained throughout. Quantitative data were analyzed using SPSS, employing

descriptive statistics (means, standard deviations, skewness, kurtosis), simple linear regression analysis, and hierarchical moderated regression analysis using Hayes' (2018) PROCESS Macro (Model 1) with mean-centered predictors. Qualitative interview audio recordings were transcribed verbatim and analyzed using thematic analysis. Qualitative themes were subsequently integrated with the quantitative findings in the discussion.

Results

Participant Characteristics

The sample of 274 respondents was predominantly male ($n = 255$, 93.07%; female $n = 19$, 6.93%), reflecting the current gender composition of Thai commercial aviation training. The largest subgroup was Year 3 initial flight training students ($n = 94$, 34.31%), followed by Year 4 advanced training students ($n = 84$, 30.66%), Year 1–2 ground school students ($n = 61$, 22.26%), and CPL/IP non-degree students ($n = 35$, 12.77%). Regarding accumulated flight hours, the largest proportion had 0–50 hours ($n = 93$, 33.94%), with progressively smaller proportions at higher experience levels, consistent with the typical training pipeline distribution.

Descriptive Statistics

Descriptive statistics for all key variables are presented in Table 1. The mean narcissism score ($M = 7.22$, $SD = 2.98$) falls slightly above the midpoint of the NPI-16 scale, indicating a moderate-to-elevated level of subclinical narcissistic traits within this cohort. The mean overconfidence score ($M = 1.05$, $SD = 0.55$) reflects a calibration gap between confidence and accuracy. The safety decision-making mean ($M = 11.99$, $SD = 3.05$) corresponds to a moderate-to-high level of hazardous decision-making tendency across the scenario items. Skewness and kurtosis values for all variables fell within ± 2.0 , confirming normal distributions suitable for parametric analysis.

ตารางที่ 1 Descriptive Statistics of Key Variables ($n = 274$)

Variable	M	SD	Skewness	Kurtosis
Narcissism (X1)	7.22	2.98	0.160	-0.448
Overconfidence (X2)	1.05	0.55	-0.092	-0.861
Safety Decision-Making (Y1)	11.99	3.05	0.740	0.424

Hypothesis Testing

Hypothesis 1: Narcissism $\rightarrow$ Safety Decision-Making (ANOVA)

Simple linear regression analysis was conducted to examine the direct relationship between narcissism and safety decision-making. Results revealed that narcissism is a strong and statistically

significant positive predictor of hazardous safety decision-making ($B = 0.576$, $SE = 0.051$, $\beta = 0.564$, $t(272) = 11.254$, $p < .001$; $R^2 = .318$; $F(1, 272) = 126.653$, $p < .001$), confirming that narcissism exerts a significant direct influence on safety decision-making among commercial pilot students. H1 was supported. Narcissism alone accounts for 31.8% of the variance in hazardous decision-making, representing a large effect. Pilot students with higher narcissism scores exhibited markedly more hazardous decision-making tendencies, consistent with the Threatened-Egotism model (Morf and Rhodewalt, 2001), whereby evaluative challenges in flight training are perceived as ego threats that elicit defensive risk-taking rather than adaptive learning.

ตารางที่ 2 Simple Linear Regression Results: Narcissism (X1) Predicting Safety Decision-Making (Y1)

Predictor	B	SE	β	F	p
Narcissism (X1)	0.576	0.051	0.564	11.254	< .001
Model Fit	$R^2 = .318$	$F(1, 272) = 126.653$	$p < .001$		
Note	n = 274. Standardized coefficients reported for β .				

Hypothesis 2: Narcissism $\rightarrow$ Overconfidence (Simple Regression)

Simple regression analysis revealed that narcissism is a statistically significant positive predictor of overconfidence ($\beta = 0.148$, $t = 2.463$, $p = .014$; $R^2 = .022$; $F(1, 272) = 6.065$, $p = .014$). Pearson correlation further confirmed a significant positive association ($r = .25$, $p < .001$). H2 was supported. It is important to acknowledge that the explained variance of 2.2% is modest, indicating that narcissism alone accounts for only a small proportion of the variance in overconfidence. This is consistent with the broader overconfidence literature, which recognizes that overconfidence is a multi-determined phenomenon shaped by a wide range of factors beyond personality traits alone including domain-specific experience, task difficulty, feedback quality, training environment, and situational stress (Moore and Healy, 2008). Narcissism should therefore be understood as one contributing factor among many, rather than a primary driver of overconfidence in isolation. Nonetheless, the statistically significant relationship confirms that narcissism functions as a cognitive distortion mechanism, with self-enhancement processes driving systematic upward bias in self-assessment particularly through the illusion of control leading narcissistic students to believe they possess exceptional, innate abilities that exceed those of their peers. The practical significance of this modest direct effect becomes substantially clearer in the context of H4, where the narcissism-by-overconfidence interaction produces a markedly amplified effect on safety decision-making.

Hypothesis 3: Overconfidence → Safety Decision-Making (Simple Regression)

Overconfidence emerged as a powerful and statistically significant predictor of hazardous safety decision-making ($\beta = 0.490$, $t = 9.280$, $p < .001$; $R^2 = .240$; $F(1, 272) = 86.113$, $p < .001$). This single variable accounts for 24.0% of the variance in unsafe decision-making behavior, making it the strongest individual predictor in the study. H3 was supported. The mechanism operates through degraded risk perception: overconfident pilot students systematically underestimate the severity of real-world hazards and disregard critical safety signals (e.g., deteriorating weather, low fuel warnings), rationalizing the continuation of dangerous courses of action due to a false sense of capability.

ตารางที่ 3 Simple Regression Results: Narcissism Predicting Overconfidence (H2) and Overconfidence Predicting Safety Decision-Making (H3)

Predictor	B	SE	β	t	p	R ²
Narcissism → Overconfidence	0.028	0.011	0.148	2.463	.014	.022
Overconfidence → SDM	2.689	0.290	0.490	9.280	< .001	.240

Note. SDM = Safety Decision-Making (Y1).

Hypothesis 4: Moderating Effect of Narcissism on Overconfidence → Safety Decision-Making

Hierarchical moderated regression analysis demonstrated that the inclusion of the narcissism × overconfidence interaction term produced a highly significant improvement in model fit ($\beta_{\text{interact}} = 0.379$, $t = 10.112$, $p < .001$; $\Delta R^2 = .141$; $\Delta F(1, 270) = 102.245$, $p < .001$). The full model—comprising main effects and the interaction—explained 62.8% of the variance in safety decision-making ($R^2 = .628$). H4 was supported. These results confirm that narcissism does not merely add to the risk created by overconfidence; it acts as a potent amplifier that transforms individually dangerous biases into a synergistically hazardous combination.

ตารางที่ 4 Hierarchical Regression: Moderating Effect of Narcissism on the Overconfidence–SDM Relationship

Model	β	t	p	R ²	ΔR^2
Model 1: Main Effects				.487	
Narcissism (X1)	0.502	11.417	< .001		
Overconfidence (X2)	0.416	9.463	< .001		
Model 2: + Interaction				.628	.141
Narcissism × Overconfidence	0.379	10.112	< .001		

Note. All predictors mean-centered prior to entry. $n = 274$.

Qualitative Themes (Phase 2)

Thematic analysis of in-depth interviews with senior flight instructors and check airmen identified three core psychological mechanisms that contextualize the quantitative findings.

Theme 1: Feedback Resistance. Highly narcissistic pilot students systematically deflect instructor feedback onto external attributions (equipment malfunction, unfair evaluation), preventing the correction of overconfidence miscalibration. Rather than internalizing critical feedback as information for skill recalibration, these students maintain their grandiose self-image by externalizing blame, leaving the underlying cognitive bias intact and unresolved.

Theme 2: Mission-Oriented Fixation. Ego-driven fear of 'losing face' compels narcissistic, overconfident students to continue into deteriorating conditions such as pressing on into adverse weather rather than diverting because they perceive a conservative safety decision as a public admission of incompetence. The psychological cost of this perceived humiliation overrides the objective safety imperative, a pattern directly linked to classic 'get-there-itis' and 'press-on-itis' accidents.

Theme 3: The Halo Effect of Early Success. Initial achievements such as a first successful solo flight create a confidence spike that narcissistic students misinterpret as evidence of innate superiority rather than as the product of disciplined foundational training. This false validation leads to a perilous disregard for Standard Operating Procedures (SOPs) in subsequent, more complex flight phases, as the student believes they have mastered skills that in reality require continued practice.

Discussion

This study provides empirical confirmation that narcissism and overconfidence are not merely abstract psychological vulnerabilities but measurable, active predictors of hazardous safety decision-making among commercial pilot students. The integrated findings across quantitative and qualitative phases offer a coherent, theoretically grounded picture of how latent psychological traits translate into operationally dangerous behaviors within the aviation training environment.

Narcissism as a Driver of Overconfidence and Unsafe Behavior

The finding that narcissism significantly predicts overconfidence (H2) is consistent with the broader self-enhancement literature (Campbell et al., 2004; Zajenkowski et al., 2020) and extends it to the novel context of aviation training. Narcissistic individuals possess an inflated self-view that distorts cognitive self-assessment upward, producing the calibration failure operationalized as overconfidence in this study. In the aviation training context, this manifests as an illusion of control (Langer, 1975): narcissistic students believe their personal skill supersedes the need for Standard Operating Procedures. This belief system is the cognitive foundation from which violations emerge.

The direct influence of narcissism on safety decision-making (H1) is explained by the Threatened-Egotism Model (Morf and Rhodewalt, 2001). Flight training, by its nature, involves repeated evaluative pressure and unavoidable errors. For a narcissistic student whose self-image is contingent on perceived superiority, these events constitute ego threats that trigger defensive rather than adaptive responses. Rather than accepting corrective feedback from instructors, these students deploy ego-protective mechanisms that externalize blame directly paralleling the qualitative theme of Feedback Resistance and engage in aggressive risk-taking to reassert their self-concept of competence. This cyclical process perpetuates a persistent failure of safety learning.

Overconfidence as a Catalyst for Hazardous Judgment

The finding that overconfidence independently accounts for 24% of the variance in hazardous safety decision-making (H3) is the strongest individual effect identified in this study and is highly consistent with cross-domain evidence (Murata, 2017; Bonini et al., 2015).

This effect operates primarily through the mechanism of degraded risk perception: overconfident students systematically underestimate the probability and severity of hazards, effectively filtering out critical safety signals before they can influence the decision-making process. The FAA's hazardous attitude constructs of 'Macho' and 'Invulnerability' 'I can do it' and 'It won't happen to me' are not simply abstract attitudinal categories; this study provides empirical evidence that they are direct behavioral manifestations of measurable overconfidence bias. This finding converges with evidence from traffic safety research, which similarly identifies overconfidence and sensation-seeking as primary drivers of high-speed errors and impulsive decision-making among young operators (Chueadamrong, 2023), suggesting a cross-domain pattern that transcends the aviation context.

This finding also aligns with the Dunning-Kruger Effect (Kruger and Dunning, 1999): students in the early-to-intermediate training phases, having successfully mastered basic maneuvers, enter a dangerous zone of inflated confidence that outpaces their actual threat-assessment capability. Because they do not know what they do not know, they are blind to low-probability but catastrophic events such as sudden weather deterioration or complex system failures precisely the scenario types that demand the most conservative, procedurally compliant decision-making.

The Synergistic Moderating Effect: A Critical Safety Risk

The most significant contribution of this study is the confirmation of narcissism as a moderator that synergistically amplifies the detrimental influence of overconfidence (H4). The interaction term alone accounted for an additional 14.1% of explained variance, bringing the total model to $R^2 = .628$. This is not merely an additive combination of two independent risks; it is a qualitatively different and more dangerous psychological profile. Ordinarily, a momentary lapse into

overconfidence can be corrected through objective instructor feedback. However, when this overconfidence is combined with high narcissism, the personality trait functions as a psychological shield that actively blocks remediation.

The qualitative themes of Mission-Oriented Fixation and the Halo Effect of Early Success illuminate the specific mechanisms of this synergy. Narcissistic, overconfident students become convinced through a process of self-reinforcing grandiose attribution that their superior competence has already been demonstrated and requires no further validation through procedural compliance. When confronted with a decision point requiring a conservative choice (e.g., diverting due to marginal weather), the ego-preservation motive overrides the threat-management motive, leading to willful continuation into dangerous conditions. This profile aligns precisely with real-world accident patterns such as VFR flight into Instrument Meteorological Conditions (IMC) and controlled flight into terrain (CFIT), where objective evidence of danger was available but disregarded.

Implications for Crew Resource Management

These findings carry substantial implications for the CRM training paradigm. CRM depends fundamentally on the willingness of all crew members to voice concerns, acknowledge errors, and defer to collective judgment. The narcissistic, overconfident student operating under Feedback Resistance and Mission-Oriented Fixation is systematically disinclined to do any of these things. By creating a high power-distance environment in which they reject external input and react with hostility to questioning of their judgment, such students effectively destroy the psychological safety that enables CRM to function. This is not simply an interpersonal issue; it is a structural safety failure that compromises the last layer of defense against catastrophic decision errors.

Conclusions and Recommendations

Conclusions

This mixed-methods study provides robust empirical evidence that narcissism and overconfidence are not simply personality quirks or minor training concerns among commercial pilot students they are measurable psychological predictors of hazardous safety decision-making with direct implications for flight safety. All four hypotheses were supported. Narcissism is a strong direct predictor of safety decision-making quality, explaining 31.8% of its variance (H1), predicts overconfidence through self-enhancement mechanisms (H2), and acts as a potent moderator that synergistically amplifies the influence of overconfidence to produce extreme hazardous aviation attitudes (H4). Overconfidence is independently the strongest individual predictor of unsafe decision-making in this cohort (H3), operating through a degraded risk perception mechanism. Qualitatively,

three mechanisms Feedback Resistance, Mission-Oriented Fixation, and the Halo Effect of Early Success explain precisely how these traits translate into operationally dangerous behavior.

Recommendations for Aviation Practice

Three evidence-based recommendations are proposed for flight training organizations. First, Integration of Ego-Management into CRM Training: FTOs should expand their CRM curricula to explicitly address ego management, developing specific modules that help students recognize the threshold at which healthy confidence becomes dangerous overconfidence. High-fidelity simulator scenarios should be designed to induce controlled human error, forcing students to confront their limitations and accept corrective feedback directly targeting the narcissistic defensive barriers identified in this study.

Second, Psychological Profiling and Peer Review Systems: Flight instructors must be formally trained to detect early behavioral markers of narcissism and feedback resistance. Beyond technical debriefing, FTOs should implement a structured peer feedback system in which students receive constructive criticism from their colleagues. This approach helps narcissistic individuals evaluate their performance through the eyes of peers, effectively dismantling the superiority complex and reducing social desirability bias in self-assessment. The adoption of validated personality screening instruments such as those demonstrating psychometric validity in Thai contexts (Boonroungrut and Huang Fei, 2018) and behavioral screening tools shown to identify high-risk personality profiles across operational safety domains (Chueadamrong, 2023) may further strengthen systematic early detection.

Third, Restructuring Assessment and Reward Criteria: Aviation academies should restructure grading rubrics to explicitly reward conservative decision-making and Non-Technical Skills (NTS). Positive reinforcement for safety-first decisions such as executing a go-around or diverting due to marginal weather will systematically dismantle Mission-Oriented Fixation and ensure that openness to feedback is valued as much as technical proficiency.

Recommendations for Future Research

Future research should employ longitudinal designs tracking pilot students from initial training through to commercial airline operations to determine whether narcissistic traits and overconfidence naturally attenuate with accumulated experience or calcify into permanent hazardous attitudes. Subsequent investigations should encompass the complete Dark Triad incorporating Machiavellianism and psychopathy to understand how these combined traits impact multi-crew coordination and flight deck safety. Cross-cultural comparative studies are also warranted to examine whether the moderating effect of narcissism on overconfidence varies across

individualistic versus collectivistic cultural contexts, informing the development of culturally tailored CRM programs for the global aviation industry.

Limitations

Several limitations of this study should be acknowledged. Regarding generalizability, the sample was drawn from specific flight training organizations in Thailand, and the results may not fully represent experienced commercial pilots, military aviation contexts, or pilot populations in other cultural settings. First, self-selection bias is a notable concern: respondents were recruited partly through closed aviation community groups and voluntary participation, meaning that pilots who chose to respond may differ systematically from those who did not potentially inflating or deflating the prevalence of certain personality traits within the broader student pilot population. Second, training school heterogeneity was not fully controlled; differences in organizational culture, instructor philosophy, and curriculum structure across the participating ATOs may have introduced unmeasured variance in safety decision-making norms and scores. Future research should consider stratified sampling across schools and explicitly model school-level effects. Third, the cultural context of Thailand warrants particular attention. Thailand's collectivist culture, high power-distance orientation, and aviation training norms may interact with narcissism and overconfidence in ways that differ from individualistic Western contexts. The findings should therefore be interpreted within this specific sociocultural framework, and cross-cultural replication is warranted before broad generalization. Concerning self-report bias, this limitation is especially salient in the aviation context: unlike general social science research, pilots are trained and professionally conditioned to present themselves as competent and safety-conscious. Self-assessments of safety attitudes and overconfidence are therefore likely to be systematically biased in a socially favorable direction, potentially underestimating the true prevalence and severity of the traits under investigation. This aviation-specific dimension of self-report bias exceeds the standard social desirability concern and should be regarded as a meaningful methodological constraint on the findings. Future research should supplement self-report measures with instructor-rated behavioral assessments or objective performance data. Finally, the cross-sectional design captures data at a single point in time; future longitudinal research could provide deeper insights into how these personality traits and cognitive biases evolve across the trajectory of pilot training and beyond.

References

- Ames, D. R., Rose, P., and Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality*, 40(4), 440–450. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2005.03.002>

- Boeing. (2023). *Statistical summary of commercial jet airplane accidents: Worldwide operations 1959–2022*. Boeing Commercial Airplanes.
- Bonini, N., Pighin, S., Savadori, L., and Rumiati, R. (2015). The effect of overconfidence and information quality on financial risk taking. *Journal of Behavioral Decision Making*, 28(3), 249–260.
- Boonrourgrut, C., and Huang, F. (2018). A Dark Personality Traits Measurement (Short Dark Triad: SD3-TH): Psychometric Properties Testing of Thai Version. *CMU Journal of Education*, 2(1), 1–17.
- Brunzel, M. (2021). Narcissism and overconfidence. *Personality and Individual Differences*, 175, 110700.
- Cakir, O., Dogan, M., and Ozkan, T. (2022). Safety behaviors in high-risk organizations: A multidimensional model. *Safety Science*, 150, 105710.
- Campbell, W. K., Goodie, A. S., and Foster, J. D. (2004). Narcissism, confidence, and risk attitude. *Journal of Behavioral Decision Making*, 17(4), 297–311.
- Chueadamrong, P. (2023). Personality traits that influence driving behavior and traffic accidents. *Vajira Phuket Journal of Health Sciences and Public Health*, 3(1), 41–45.
- Chughtai, A., Buckley, F., and Mahony, D. (2022). Dark triad personality traits and organizational outcomes. *Personality and Individual Differences*, 194, 111669.
- Civil Aviation Authority of Thailand. (2022). *Strategic plan 2023–2027*. CAAT.
- Creswell, J. W., and Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). SAGE.
- Dias, M. B., Lobo, L. C., and Mateus, G. R. (2020). Overconfidence: The father of all biases and its impact on decision-making under uncertainty. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 84, 101695.
- Gauglitz, I. F., Schyns, B., and Wisse, B. (2023). Narcissistic rivalry and leadership: A theoretical and empirical review. *Leadership Quarterly*, 34, 101706.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis* (2nd ed.). Guilford Press.
- International Civil Aviation Organization. (2022). *Safety report 2022*. ICAO.
- Jauk, E., and Kanske, P. (2021). Can neuroscience explain narcissism? A systematic and critical review of an emerging field. *NeuroImage: Clinical*, 30, 102671.
- Keskin, D., and Fidan, M. (2021). Narcissism and safety behavior: Risk-taking propensity as a mediator. *Personality and Individual Differences*, 168, 110357.

- Kruger, J., and Dunning, D. (1999). Unskilled and unaware of it: How difficulties in recognizing one's own incompetence lead to inflated self-assessments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1121–1134.
- Langer, E. J. (1975). The illusion of control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(2), 311–328.
- Liu, Y., Ferris, D. L., Xu, J., Lian, H., and Keeping, L. (2021). When does narcissism hurt versus help? A review, synthesis, and directions for future research. *Journal of Organizational Behavior*, 42(6), 733–756.
- Moore, D. A., and Healy, P. J. (2008). *The trouble with overconfidence*. *Psychological Review*, 115(2), 502–517.
- Morf, C. C., and Rhodewalt, F. (2001). Unraveling the paradoxes of narcissism: A dynamic self-regulatory processing model. *Psychological Inquiry*, 12(4), 177–196.
- Murata, A. (2017). An integrated model of human error and unsafe behavior in workplace accidents. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing & Service Industries*, 27(1), 38–49.
- Simon, H. A. (1958). The role of expectations in an adaptive or behavioristic model. In M. J. Bowman (Ed.), *Expectations, uncertainty, and business behavior* (pp. 49–58). Social Science Research Council.
- Simon, H. A. (1991). Bounded rationality and organizational learning. *Organization Science*, 2(1), 125–134.
- Stiegler, M. P., and Tung, A. (2014). Cognitive processes in anesthesiology decision making. *Anesthesiology*, 120(1), 204–217.
- Tao, W., Zhang, Y., and Li, Z. (2023). Safety decision-making under cognitive bias: An empirical study in high-risk operational contexts. *Journal of Safety Research*, 84, 203–215.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.
- Yang, Z., Sedikides, C., Gu, R., Luo, Y. L. L., Wang, Y., Yang, Y., Xu, M., and Lei, M. (2018). Narcissism and economic decision making: Why narcissists go for the gold. *Journal of Research in Personality*, 73, 98–107.
- Zajenkowski, M., Czarna, A. Z., Szymaniak, K., and Dufner, M. (2020). What do highly narcissistic people think and feel about (their) intelligence? *Journal of Personality*, 88(1), 45–60.

A Study of Outcome-Based Educational Management in Community Schools of Kachin State, Northern Myanmar

Yar Kote^{1,*}, Suphak Pibool², Pojanee Mangkang²

¹Master of Educational Administration program, Faculty of Education,

^{2,3}Associate Professor, Dean, Faculty of Education,

St. Teresa International University, Thailand

Received: 3 June 2026

Revised: 21 June 2026

Accepted: 23 June 2026

Abstract

This study investigated the current status of Outcome-Based Educational Management (OBEM) and developed evidence-informed guidelines for its implementation in community schools in Kachin State, Northern Myanmar. Using an explanatory sequential mixed-methods design, data were collected from 112 educational stakeholders through a structured questionnaire, followed by focus group discussions with seven key informants. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation, and multiple regression analyses in SPSS, while qualitative data were analyzed thematically. The findings showed that overall OBEM implementation was perceived as high ($M = 3.62$, $SD = 0.86$). Among the three dimensions, Strategic Management (Process) received the highest rating ($M = 3.80$, $SD = 0.86$), followed by Readiness for OBE (Inputs) ($M = 3.53$, $SD = 0.84$) and Performance Results (Outcomes) ($M = 3.52$, $SD = 0.88$). Correlation analysis revealed significant positive relationships among Inputs, Processes, and Outcomes ($p < .001$). Regression analysis indicated that Processes significantly predicted perceived Outcomes ($\beta = .928$, $p < .001$), whereas Inputs did not make a significant unique contribution after controlling for Processes. Qualitative findings highlighted resource and infrastructure constraints, assessment literacy needs, and the importance of collaboration and capacity building. Based on the integrated findings, seven evidence-informed guidelines were proposed to support more context-sensitive OBEM implementation in resource-constrained and conflict-affected community schools.

Keywords: Community Schools, Kachin State, Outcome-Based Education, Outcome-Based Educational Management, Strategic Management

* Corresponding Author; E-mail: yakusumlut12@gmail.com

Introduction

Over the past three decades, educational reform has increasingly shifted from traditional input-driven models toward outcome-oriented approaches that prioritize what learners can demonstrate after instruction (Chand, 2026). In this regard, Outcome-Based Education (OBE) has emerged as a central paradigm, emphasizing clearly defined learning outcomes, learner-centered pedagogy, and constructive alignment among teaching, learning, and assessment (Spady, 1994; Biggs and Tang, 2011). While OBE has contributed to improved curriculum coherence and accountability in many contexts, its effectiveness remains highly dependent on enabling conditions such as teacher capacity, institutional support, and resource availability (Katawazai, 2021).

In Myanmar, prolonged conflict has disrupted formal education systems, particularly in rural and ethnically diverse regions such as Kachin State (Lwin, 2019). In response, community-based schools supported by ethnic and faith-based organizations have emerged as alternative education providers. These schools demonstrate strong community engagement, culturally and linguistically responsive teaching practices, and adaptive governance structures. Nevertheless, they face significant structural challenges, including limited infrastructure, inadequate teaching and learning resources, gaps in assessment literacy, and weak alignment between policy and classroom practice (Aung et al., 2025; Lwin, 2019; Lall, 2020).

Implementing Outcome-Based educational approaches in fragile, resource-constrained contexts presents significant challenges. Studies from Vietnam, Laos, and Malaysia suggest that infrastructure limitations, insufficient instructional resources, gaps in assessment literacy, and weak system-level coordination can hinder the achievement of intended learning outcomes (Abdul Karim et al., 2018; Keo et al., 2025; Nguyen et al., 2024).

In such contexts, focusing solely on classroom-level pedagogical alignment is insufficient. It is essential to examine how educational management systems can operationalize outcome-oriented principles, particularly in conflict-affected community schools where conventional models may not be fully applicable. Understanding these dynamics can inform policies and practices to enhance equitable, contextually appropriate, and sustainable learning outcomes.

Therefore, the present study aims to address this gap by investigating Outcome-Based Educational Management (OBEM), an expanded framework that conceptualizes education as an integrated system in which leadership, teacher development, organizational processes, and quality assurance mechanisms are aligned to achieve clearly defined outcomes (Ederio, 2023). Studying OBEM implementation in Kachin State offers insights into how outcome-oriented approaches can be adapted to fragile, resource-limited, and culturally specific educational contexts.

Research Objectives

1. To assess the current status of OBEM in community schools in Kachin State, Northern Myanmar.
2. To propose evidence-informed guidelines for implementing OBEM in community schools in Kachin State, Northern Myanmar.

Conceptual Framework

This study integrates OBE, Constructive Alignment, Systems Theory, and the Input-Process-Outcome (IPO) model to examine the implementation of OBEM in community schools in Kachin State, Northern Myanmar. Together, these perspectives provide a comprehensive framework for understanding how educational outcomes are achieved through the interaction of organizational conditions, instructional practices, and management processes.

OBE serves as the overarching educational philosophy by emphasizing clearly defined learning outcomes that students are expected to demonstrate upon completing their learning experiences (Spady, 1994). Within this perspective, educational effectiveness is evaluated by the extent to which intended outcomes are achieved rather than solely by the completion of instructional activities. Constructive Alignment operationalizes this philosophy at the instructional level by ensuring coherence among intended learning outcomes, teaching and learning activities, and assessment practices (Biggs and Tang, 2011). Through this alignment, curriculum implementation becomes focused on supporting students' achievement of clearly specified competencies.

While OBE and Constructive Alignment primarily focus on teaching, learning, and assessment, Systems Theory expands the analysis by recognizing schools as interconnected organizational systems in which leadership, teacher capacity, resources, policy support, and community engagement interact to influence educational performance (Senge, 2006). From this perspective, educational outcomes are not produced by classroom practices alone but emerge from the dynamic relationships among multiple components within the educational system. Effective implementation of outcome-based approaches therefore depends on the alignment of organizational structures, human resources, and management practices that support teaching and learning.

The IPO model provides the operational structure through which these theoretical assumptions are examined. Inputs represent the organizational and human capacities that enable the implementation of outcome-based educational practices, including teacher knowledge and capacity, leadership engagement, resources, and policy support. Processes refer to the strategic

and instructional mechanisms through which these inputs are translated into practice, including strategic planning, curriculum design, instructional and assessment practices, professional development, and evaluation. Outcomes refer to the perceived educational results that emerge from these processes, including student competency and engagement, equity and cultural responsiveness, stakeholder satisfaction, innovation, perceived demonstration of student competency, and perceived quality of student work.

The framework assumes that Inputs do not directly produce educational Outcomes. Rather, their influence is mediated through the quality of Processes that transform available resources, leadership, and professional capacity into effective educational practices. In this way, OBE defines the intended outcomes, Constructive Alignment explains how instructional practices should support those outcomes, Systems Theory situates these practices within a broader organizational environment, and the IPO model provides a structure for examining how these interconnected elements contribute to educational results. This integrated perspective is particularly relevant in conflict-affected community schools, where educational improvement depends not only on resource availability but also on adaptive leadership, community collaboration, and the strategic use of limited capacities. Figure 1 illustrates the relationships among Inputs, Processes, Outcomes, and the resulting proposed evidence-informed OBEM guidelines.

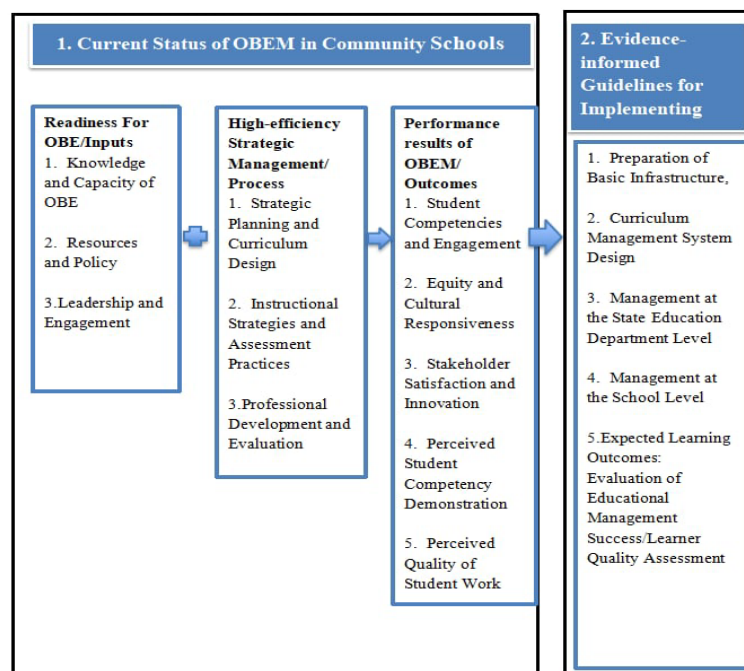

Figure 1 Conceptual framework

Methodology

This study employed an explanatory sequential mixed-methods design (Creswell, 2009), beginning with a quantitative phase and followed by a qualitative phase. The quantitative phase assessed the current status of OBEM in Kachin community schools, while the qualitative phase was used to explain the quantitative findings and refine the proposed implementation guidelines. This design was appropriate because the study sought not only to evaluate OBEM implementation but also to generate contextually grounded and practical guidelines for resource-constrained community schools.

The study was conducted in nine Kachin community schools in Mogaung, Hpakant, and Monyin Townships, all under the Church-Based Education Schools Union. Participants were purposively selected based on their direct involvement in OBEM-related practices. Of the 170 eligible stakeholders, 119 were invited to participate, and 112 valid responses were obtained, yielding a response rate of 94.1%. The sample consisted of teachers (82.1%), board members or church leaders (9.8%), and school administrators (8.0%). By school level, 44.4% of participants were from upper secondary schools, 33.3% from lower secondary schools, and 22.2% from primary schools.

Data were collected using a researcher-developed questionnaire consisting of 87 items covering demographic information and the IPO dimensions of OBEM. Items were rated on a five-point Likert scale. The questionnaire also included four open-ended questions to elicit respondents' views on resource needs, implementation barriers, advice for educational authorities, and recommendations for improving OBEM. Content validity was established using the Index of Item-Objective Congruence ($\text{IOC} \geq 0.80$), and reliability analysis indicated excellent internal consistency (Cronbach's $\alpha = 0.973$).

Following the quantitative phase, seven key informants were purposively selected to participate in two focus group discussions (FGDs). The FGDs were conducted to review, validate, and refine the draft evidence-informed OBEM guidelines developed from the questionnaire findings. The discussions focused on the relevance, feasibility, and practicality of the proposed guidelines within the local school context and were audio-recorded with participants' consent.

Quantitative data were analyzed using SPSS Version 28. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used to assess the current status of OBEM. Mean scores were interpreted as high (3.51-5.00), moderate (2.51-3.50), or low (1.00-2.50). To strengthen analytical rigor, Pearson correlation analysis was conducted to examine relationships among the IPO dimensions, and multiple regression analysis was performed to determine the extent to which Inputs and Processes predicted perceived educational Outcomes. Qualitative data

from the open-ended responses and focus group transcripts were analyzed thematically following Braun and Clarke (2006). Finally, the quantitative and qualitative findings were integrated through triangulation and joint display techniques to develop practical and context-sensitive guidelines.

Research Findings

The status of outcome-based educational management in community schools

The findings are organized according to the IPO framework. Descriptive statistics, including means and standard deviations, were calculated for each dimension, and interpretations were based on the questionnaire's five-point Likert scale anchors.

Table 1 Summary of the current status of OBEM (N=112)

Dimension	Sub-Dimension	Mean	SD	Interpretation
Readiness for OBE/ Inputs	Knowledge and Capacity	3.54	0.89	High
	Resources and Policy	3.20	0.89	Moderate
	Leadership and Engagement	3.56	0.87	High
	Inputs Overall	3.53	0.84	High
Strategic Management/ Process	Strategic Planning and Curriculum Design	3.71	0.86	High
	Instructional and Assessment Practices	4.02	0.80	High
	Professional Development and Evaluation	3.58	0.96	High
	Process Overall	3.80	0.86	High
Performance Results/ Outcome	Student Competency and Engagement	3.58	0.85	High
	Equity and Cultural Responsiveness	3.44	0.98	Moderate
	Stakeholder Satisfaction and Innovation	3.48	0.84	Moderate
	Perceived Student Competency Demonstration	3.55	0.88	High
	Perceived Quality of Student Work	3.62	0.92	High
	Outcomes Overall	3.52	0.88	High
	Overall OBEM Grand Mean	3.62	0.86	High

Table 1 presents the current status of OBEM in Kachin community schools. Overall, OBEM implementation was rated highly ($M = 3.62$, $SD = 0.86$). Among the three dimensions, Strategic Management (Process) recorded the highest mean score ($M = 3.80$, $SD = 0.86$), followed by Readiness for OBE (Inputs) ($M = 3.53$, $SD = 0.84$) and Performance Results (Outcomes) ($M = 3.52$, $SD = 0.88$).

Within the Process dimension, Instructional and Assessment Practices obtained the highest mean score ($M = 4.02$, $SD = 0.80$), followed by Strategic Planning and Curriculum Design ($M = 3.71$, $SD = 0.86$) and Professional Development and Evaluation ($M = 3.58$, $SD = 0.96$). These results suggest that respondents generally perceived instructional, assessment, and planning practices as implemented at a relatively high level within the participating schools.

The Inputs dimension was also rated highly overall ($M = 3.53$, $SD = 0.84$). Leadership and Engagement ($M = 3.56$, $SD = 0.87$) and Knowledge and Capacity ($M = 3.54$, $SD = 0.89$) received relatively higher ratings, whereas Resources and Policy received a moderate rating ($M = 3.20$, $SD = 0.89$). This pattern indicates that respondents viewed leadership support and staff capacity positively while identifying resource and policy-related issues as areas requiring further attention.

For the Outcomes dimension, the overall mean indicated a high level of perceived performance ($M = 3.52$, $SD = 0.88$). Perceived Quality of Student Work ($M = 3.62$, $SD = 0.92$) and Student Competency and Engagement ($M = 3.58$, $SD = 0.85$) received the highest ratings within this dimension. In contrast, Equity and Cultural Responsiveness ($M = 3.44$, $SD = 0.98$) and Stakeholder Satisfaction and Innovation ($M = 3.48$, $SD = 0.84$) were rated at a moderate level. These findings suggest that although respondents generally perceived positive educational outcomes, improvements may be needed in equity, inclusion, and innovation.

Overall, the findings suggest generally positive perceptions of OBEM implementation across the participating schools, particularly regarding strategic and instructional processes. However, variation in ratings across sub-dimensions suggests that resource provision, policy support, equity, and innovation remain important areas for improvement.

Relationships among OBEM dimensions

To further examine the relationships among the IPO dimensions of OBEM, Pearson correlation analysis was conducted. The results are presented in Table 2.

Table 2 Pearson correlation of IPO dimensions of outcome-based educational management

Correlations				
		Input	Process	Outcomes
Input	Pearson Correlation	1	.796**	.618**
	Sig. (2-tailed)		<.001	<.001
Process	Pearson Correlation	.796**	1	.832**
		<.001		<.001
Outcomes	Pearson Correlation	.618**	.832**	1
		<.001	<.001	

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

As shown in Table 2, statistically significant positive relationships were observed among all three dimensions ($p < .001$). Inputs demonstrated a strong positive correlation with Processes ($r = .796$, $p < .001$) and a moderate-to-strong positive correlation with Outcomes ($r = .618$, $p < .001$). Processes exhibited a very strong positive correlation with Outcomes ($r = .832$, $p < .001$).

Predictors of educational outcomes

To examine the extent to which Inputs and Processes predicted perceived educational Outcomes, a multiple regression analysis was conducted. The results are presented in Tables 3 and 4.

Table 3 Regression coefficients for the prediction of outcomes

Coefficients ^a										
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients Beta	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
	B	Std. Error				Zero-order	Partial	Part	Tolerance	VIF
1	(Constant)	-.076	.240	-.316	.752					
	Input	-.141	.102	-.121	-1.385	.169	.618	-.132	.366	2.729
	Process	1.080	.101	.928	10.657	<.001	.832	.714	.562	.366

a. Dependent Variable: Outcomes

Table 4 Summary of the multiple regression model for outcomes

Model Summary ^b									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			Sig. F Change
						F Change	df1	df2	
1	.835 ^a	.697	.692	.33677	.697	125.506	2	109	<.001

a. Predictors: (Constant), Process, Input

b. Dependent Variable: Outcomes

The regression model was statistically significant, $F(2,109) = 125.506$, $p < .001$, explaining 69.7% of the variance in Outcomes ($R^2 = .697$). The adjusted coefficient of determination (Adjusted $R^2 = .692$) indicated that the model remained stable after accounting for the number of predictors. Examination of the individual predictors revealed that Processes significantly predicted Outcomes ($\beta = .928$, $t = 10.657$, $p < .001$), whereas Inputs did not make a statistically significant unique contribution after controlling for Processes ($\beta = -.121$, $t = -1.385$, $p = .169$). Although Inputs were positively correlated with Outcomes, the regression results suggest that strategic and instructional processes play a more direct role in explaining perceived outcomes than readiness factors when both dimensions are considered simultaneously.

Qualitative Findings

To complement the quantitative findings, four open-ended questions were included in the questionnaire. Thematic analysis of the responses identified three recurring themes that help explain the quantitative results.

Theme 1: Resource and infrastructure constraints

Respondents identified learning materials and teaching aids as the most critical resources needed for effective OBEM implementation, cited by 41 participants (36.6%). Infrastructure-related needs, including school buildings and playgrounds, were identified by 29 participants (25.9%). These findings correspond with the relatively lower rating for the Resources and Policy sub-dimension in the quantitative results.

Theme 2: Assessment literacy and professional development needs

The most frequently reported challenge in designing lessons and assessments that measure learning outcomes effectively was the need for a clearer understanding of assessment and evaluation criteria, identified by 48 respondents (42.9%). Pedagogical concerns, including student-centered teaching methods, were reported by 19 participants (17.0%). Respondents also emphasized the importance of ongoing professional development to strengthen assessment and instructional practices.

Theme 3: Collaboration and capacity building as improvement strategies

When asked about improving OBEM implementation, respondents most frequently recommended capacity building through training and professional development, 61 participants (54.5%). Professional learning support for teachers (30.6%) and increased financial support (28.8%) were also frequently mentioned. Collaboration among schools, churches, and supporting organizations emerged as another important strategy for strengthening implementation.

Overall, the qualitative findings converged with the quantitative results. Participants generally perceived leadership, instructional practices, and staff commitment as strengths, while identifying resource limitations, assessment literacy, and technical support as continuing challenges. Together, these findings provide a coherent picture of OBEM implementation across the participating community schools.

Development of an evidence-informed OBEM framework

Drawing on integrated quantitative and qualitative findings, this study developed a context-sensitive, evidence-informed OBEM framework for community schools in Kachin State. The framework reflects both the strengths identified in the study, including leadership engagement, instructional practices, and community participation, and the challenges associated with resources, assessment literacy, strategic planning, and digital capacity.

Evidence-informed guidelines for strengthening OBEM

Drawing on the study's findings, the following seven evidence-informed guidelines are proposed to strengthen OBEM in Kachin community schools. They build on existing strengths while addressing key gaps in planning, resources, assessment, pedagogy, and capacity development.

1. Formalize strategic planning with participatory ownership: Each school should transition from informal, verbal vision-sharing to maintaining a formal, written "OBEM Annual Roadmap." Developed through existing participatory processes, this roadmap will articulate clear exit outcomes, delineate stakeholder roles, and establish simple accountability mechanisms.

2. Treat resources as pedagogical enablers: School management should prioritize systematic procurement of low-cost, locally sourced teaching aids and basic infrastructure upgrades, treating resources as essential pedagogical tools rather than peripheral concerns.

3. Build assessment literacy through collaborative rubrics: Schools should implement standardized, collaboratively developed rubric databases with transparent evaluation criteria. Professional development should focus on practical "Rubric-Design Labs," where teachers co-create tools to ensure valid and reliable measurement of outcomes.

4. Establish data-driven knowledge management systems: Each school should create simple physical or digital repositories to track student progress, document best practices, and maintain longitudinal data, enabling evidence-informed decision-making and continuous improvement.

5. Deepen culturally sustaining pedagogy and community partnerships: Instructional practices should continue to integrate Kachin language, culture, and community knowledge into the curriculum, while actively strengthening partnerships with local communities and diaspora networks.

6. Provide targeted technical capacity building: Ongoing professional development should shift from general OBE theory to hands-on workshops in backward design, rubric creation, and differentiated instruction, delivered through structured weekly professional learning communities (PLCs).

7. Integrate low-tech digital and entrepreneurial skills: The curriculum should incorporate "digital-analog hybrid" methods, including paper-based simulations, information management, ethical reasoning, and community-based projects, to develop digital literacy and entrepreneurial thinking despite infrastructure constraints.

Discussion

The findings indicate that OBEM implementation in Kachin community schools is supported by relatively strong human capacity but constrained by structural limitations. Knowledge and Capacity ($M = 3.54$) and Leadership and Engagement ($M = 3.56$) were rated high, whereas Resources and Policy received only a moderate rating ($M = 3.20$). Qualitative findings reinforced this pattern, with respondents identifying shortages of learning materials (36.6%) and infrastructure needs (25.9%) as major challenges. These results suggest that school leaders and teachers are committed to outcome-based practices, but implementation is limited by material and institutional conditions.

The high rating for the Process dimension ($M = 3.80$), especially Instructional and Assessment Practices ($M = 4.02$), suggests that schools have made progress in translating outcome-based principles into classroom and management practices. This finding supports the role of constructive alignment, which emphasizes coherence among learning outcomes, teaching activities, and assessment tasks (Biggs and Tang, 2011). However, the qualitative findings show that teachers still need more support in assessment literacy, particularly in developing rubrics and applying clear evaluation criteria.

The inferential findings strengthen the analytical value of the IPO framework. Significant correlations among Inputs, Processes, and Outcomes indicate that the three dimensions are interrelated. More importantly, regression analysis showed that Processes were the only significant predictor of perceived Outcomes when Inputs and Processes were examined together. This suggests that resources, leadership, and teacher capacity may contribute most effectively to outcomes when they are translated into coherent planning, instruction, assessment, and professional learning practices.

The findings also reveal several implementation risks. OBEM implementation appears to depend heavily on local initiative, school leadership, and community support. In conflict-affected contexts, political instability, displacement, economic insecurity, and interruptions to educational services may affect a school's ability to sustain professional development, maintain infrastructure, and institutionalize outcome-based practices. These realities suggest that OBEM should be understood not only as a school management strategy but also as an adaptive response to broader sociopolitical constraints.

Policy limitations also require attention. Community schools often operate with limited access to formal policy guidance, standardized monitoring systems, and sustained external support. These conditions may produce uneven implementation across schools and place additional responsibility on local leaders and teachers. Therefore, policy support should be

flexible enough to recognize local realities while still providing guidance for quality assurance, monitoring, and resource allocation.

Finally, the outcome findings should be interpreted cautiously. This study measured perceived educational outcomes rather than objective indicators such as examination scores, competency assessments, classroom observations, or longitudinal student performance data. As a result, the findings provide insight into stakeholder perceptions but do not directly demonstrate actual improvements in student achievement. Future studies should include objective outcome measures to more directly evaluate the impact of OBEM implementation.

Recommendations

Recommendations for School Administrators and Educational Leaders in Kachin State

School administrators and educational leaders are encouraged to support the implementation of OBEM by strengthening school planning, monitoring, and professional learning systems. Particular attention should be given to sustaining collaborative leadership practices and creating supportive conditions for outcome-oriented teaching and learning.

Recommendations for Teachers

Teachers are encouraged to continue strengthening outcome-aligned instructional and assessment practices while engaging in ongoing professional learning. Collaborative reflection, peer learning, and culturally responsive teaching approaches may enhance students' educational experiences.

Recommendations for Policymakers and Supporting Organizations

Policymakers and supporting organizations should consider providing sustained support for community schools in conflict-affected and resource-constrained contexts. Such support may include educational resources, professional development opportunities, technical assistance, and policy guidance that responds to local needs and conditions.

Recommendations for Future Researchers

Future research should examine OBEM implementation across different educational settings and investigate its long-term influence on teaching, learning, and school improvement. Studies incorporating objective measures of student performance and longitudinal research designs would further strengthen the evidence base.

Limitations of the Study

This study has several limitations. First, purposive sampling was used to select participants who were directly involved in OBEM-related practices. Although this approach was appropriate for obtaining context-specific insights, it limits the sample's representativeness and the generalizability

of the findings. Second, the study assessed perceived outcomes rather than objective measures of student performance. Consequently, the findings reflect stakeholders' perceptions of educational outcomes and should not be interpreted as direct evidence of student achievement. Lastly, the study focused on nine community schools within a single educational network. Therefore, the findings may not fully represent the experiences of community schools operating under different organizational, geographical, or sociopolitical conditions.

Conclusion

This study examined the current status of OBEM implementation in community schools in Kachin State, Northern Myanmar, and proposed evidence-informed guidelines for strengthening implementation. The findings showed generally positive perceptions of OBEM, particularly in strategic management and instructional processes. However, resource limitations, policy constraints, assessment literacy needs, and sustainability risks remain important challenges. Inferential analysis indicated that Processes were the strongest predictor of perceived Outcomes, suggesting that the effectiveness of OBEM depends on the extent to which inputs are translated into coherent planning, instruction, assessment, and professional learning practices. The proposed guidelines offer practical directions for strengthening OBEM in conflict-affected and resource-constrained community schools, while future research should examine actual student outcomes and long-term implementation effects.

References

- Abdul Karim, N. A.-H., and Yin, K. Y. (2018). Outcome-Based Education: An approach for teaching and learning development. *Journal of Research, Policy & Practice of Teachers and Teacher Education*, 3(1), 26-35. <https://ejournal.upsi.edu.my/index.php/JRPPTTE/article/view/164>
- Aung, G. S., Nding, N. H., and Soliba, B. L. (2025). Effectiveness of Teacher Professional Development Programs in Church-Based Education Schools in Myanmar. *ETDC: Indonesian Journal of Research and Educational Review*, 5(1), 30-44. <https://doi.org/10.51574/ijrer.v5i1.3950>
- Biggs, J., and Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th ed.). The Society for Research into Higher Education & Open University Press. <https://dokumen.pub/teaching-for-quality-learning-at-university-4nbsped-0335242758-9780335242757-9780335242764.html>
- Braun, V., and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

- Chand, S. (2026). Outcome-Based Education (OBE): A Paradigm Shift in Modern Pedagogy. *International Journal of Innovative Research Technology (IJIRT)*, 12(8), 6579–6584.
https://ijirt.org/publishedpaper/IJIRT191430_PAPER.pdf
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Ederio, N. T. (2023). Outcome-based management of educational institutions: A concept analysis on the sociological dimension of educational leadership. *International Journal of Current Science Research and Review*, 06(03), 2180–2190. <https://doi.org/10.47191/ijcsrr/V6-i3-37>
- Katawazai, R. (2021). Implementing outcome-based education and student-centered learning in Afghan public universities: the current practices and challenges. *Heliyon*, 7(5), e07076. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07076>
- Keo, V., Hak, C., Lan, B., Khong, R., Neang, S., and Hoeurn, S. (2025). Implementing Outcome-Based Education in Higher Education: Challenges and Benefits. *International Journal of Educational and Psychological Sciences*, 3(5), 511–530. <https://doi.org/10.59890/ijeps.v3i5.138>
- Lall, M. (2020). Myanmar's education reforms: A pathway to social justice? *UCL Press*. <https://doi.org/10.14324/111.9781787353695>
- Lwin, T. (2019). Global justice, national education, and local realities in Myanmar: a civil society perspective. *Asia Pacific Education Review*, 20(2), 273–284. <https://doi.org/10.1007/s12564-019-09595-z>
- Nguyen, C. H., Nong, H. H. T., Saynavong, N., and Nguyen, S. T. (2024). Implementing Outcome-based education in higher education programs: A multiple case study in Vietnam and Laos. *Vietnam Journal of Education*, 8(2), 112–120. <https://doi.org/10.52296/vje.2024.385>
- Senge, P. M. (2006). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization* (Rev. ed.). Doubleday.
- Spady, W. G. (1994). *Outcome-based education: Critical issues and answers* (R. Brandt, Ed.). American Association of School Administrators. <https://eric.ed.gov/?id=ED380910>

Conceptual Metaphors as Facilitators of Transformative Learning: A PRISMA-Guided Systematic Review

Yongsic Cho *

Division of Non-Formal Education, Department of Lifelong Education
Faculty of Education, Chulalongkorn University, Thailand.

Received: April 29, 2026

Revised: May 14, 2026

Accepted: May 27, 2026

Abstract

This PRISMA-guided systematic review examines how conceptual metaphors operate within transformative learning research and contribute to lifelong learning. Transformative learning involves shifts in adults' frames of reference through disruption, reflection, and identity reconstruction. Although metaphors are central meaning-making resources, their functional roles across transformative processes remain insufficiently synthesized. This review analyzes 31 peer-reviewed studies published between 2016 and 2025 that integrate Conceptual Metaphor Theory and Transformative Learning Theory.

The analysis identified 36 distinct conceptual metaphors functioning through three overlapping uses: Naming (45.2%), Imagining (45.2%), and Uncovering (32.3%). Naming and Imagining metaphors supported sense-making by clarifying complex learning experiences and projecting future identities, while Uncovering metaphors surfaced tacit assumptions and emotional tensions that initiated perspective transformation. These functions aligned closely with key phases of transformative learning: Uncovering metaphors were primarily associated with Critical Reflection (48.4%), Naming metaphors supported Critical Reflection and Reintegration (38.7%), and Imagining metaphors aligned most strongly with Exploration/Action (48.4%) as learners experimented with revised roles and possibilities.

Regarding lifelong learning outcomes, Identity Development (64.5%) and Reflective Enhancement (61.3%) were most frequent, followed by Adaptive Expertise (22.6%), Informal Lifelong Learning (19.4%), and Emotional Engagement (12.9%). Overall, conceptual metaphors function as cognitive-emotional scaffolds supporting reflection, identity reconstruction, and sustained meaning-making across lifelong learning contexts.

Keywords: transformative learning theory, conceptual metaphor theory, lifelong learning, PRISMA systematic review.

* Corresponding author; E-mail: indohasim@daum.net

Introduction

Transformative learning theory (TLT), originally developed by Jack Mezirow, has been widely used to explain how adults make sense of disruptive and challenging experiences. According to Mezirow, the central idea of transformative learning is the reassessment of previously unexamined frames of reference; this process is mediated through critical reflection, dialogue, and the reinterpretation of underlying assumptions and beliefs (Mezirow, 1991; Mezirow, 2000). Over the past four decades, the theory has evolved from a primarily rational and cognitive model into a more holistic metatheory that embraces emotion, imagination, embodiment, and relational dimensions of learning (Carter and Nicolaides, 2023; Dirkx, 2006; Hoggan and Finnegan, 2023).

Despite its theoretical richness, there are not many studies that systematically explored the specific mechanisms for making transformative learning more accessible and effective in real-world lifelong learning contexts. However, the functional use of conceptual metaphors, which is grounded in the principles of cognitive linguistics, remains a notable mechanism that has not been sufficiently synthesized. Conceptual metaphors are not only ornamental expressions but fundamental cognitive structures which shape how individuals understand abstract experiences such as learning, identity change, and personal transformation (Lakoff and Johnson, 1980). Recent emerging empirical evidence suggests that adult learners spontaneously employ metaphors to uncover tacit assumptions, name complex or unclear experiences, and imagine alternative possibilities, processes that closely parallel the core dynamics of transformative learning (Hoggan, 2014; Lawrence, 2022).

However, the literature on the functional use of conceptual metaphors in transformative learning remains fragmented. Existing scholarship has explored elements of these functional uses in isolation; however, their operation across studies, alignment with Mezirow's transformative learning stages, and implications for lifelong learning have yet to be examined in an integrated, systematic way. This PRISMA-guided systematic review addresses this gap by analyzing 31 peer-reviewed studies published between 2016 and 2025 that integrate conceptual metaphor theory with transformative learning in adult and lifelong education contexts.

The review is guided by three research questions; 1) How do conceptual metaphors facilitate transformative learning processes through their functional uses? 2) How do the functional uses of conceptual metaphors align with specific stages in Mezirow's transformative learning model? 3) What are the implications of the functional uses of conceptual metaphors for lifelong learning practices and program development?

Literature Review

Transformative Learning Theory (TLT)

Transformative learning theory, one of the most widely cited and influential theories in lifelong education, provides a useful lens for understanding how adults reflect on and reconfigure their own ways of seeing the world. In adult education, this perspective is most closely associated with the work of Jack Mezirow, who conceptualized transformative learning as a process of perspective transformation, a fundamental shift in frames of reference that alters how individuals interpret experience, understand themselves, and act in the world (Mezirow, 1997, 2000). Drawing on earlier critical-theory traditions, Mezirow argued that this kind of learning is not simply about adding new information, but about disrupting and reconstructing the deep-seated assumptions that support everyday behavior (Hoggan and Finnegan, 2023; Taylor, 2018).

Mezirow's original work, drawn from studies of adult women returning to education in mid-life, observed that significant life events often triggered a re-examination of beliefs that had previously gone unchallenged (Mezirow, 1991; Taylor, 2007). These "disorienting dilemmas" did not always lead to change on their own; what distinguished transformative learning was the presence of critical reflection, dialogue, and new experiences that helped learners test alternative perspectives (Mezirow, 1997; Stuckey et al., 2022). The theory has substantially evolved over more than four decades, with Mezirow continuously refining and expanding the framework in response to scholarly critique and empirical research (Kitchenham, 2008). Kitchenham (2008) describes how Mezirow's work built upon critical theory, particularly Habermas's domains of learning and communicative action, while also incorporating constructivist and developmental perspectives.

In his later works, Mezirow articulated this insight into a 10-stage model that diagrams the trajectory of transformation from initial disruption through reintegration with a revised worldview (Cranton and Taylor, 2012). These stages are summarized in Table 1

Table 1 Mezirow's Ten Phases of Transformative Learning (Mezirow, 1997)

Phase	Stage Name	Description
1	Disorienting Dilemma	A triggering event that challenges existing frames of reference
2	Self-Examination	Feelings of fear, guilt, or shame associated with the dilemma
3	Critical Assessment of Assumptions	Recognizing that assumptions are socially constructed and changeable
4	Recognition of Discontent	Realizing others have shared similar experiences of transformation
5	Exploration of Options	Exploring new roles, relationships, and possible courses of action

Table 2 (continue)

Phase	Stage Name	Description
6	Planning a Course of Action	Formulating a plan to enact change
7	Acquiring Knowledge and Skills	Building competence required to implement new roles
8	Provisional Trying of New Roles	Experimenting with new behaviors and perspectives
9	Building Competence and Confidence	Developing confidence through practicing new roles
10	Reintegration	Integrating new perspectives into one's life on the basis of conditions dictated by one's new perspective

The model is intentionally non-linear in practice; learners may loop back to earlier stages, revisit past experiences, or progress at different rates depending on the context and support (Taylor, 2007; Taylor and Cranton, 2012). What remains central to all stages is the role of critical reflection, emotional engagement, and interaction with others, which together help learners make sense of disorienting experiences and shape new ways of being (Dirkx, 2006; Mezirow, 2000).

As shown in Table 1, Mezirow's ten phases represent a developmental trajectory from initial disruption to the reintegration of a revised worldview. For the purposes of analysis in this review, these ten phases were consolidated into five higher-order analytic stages Disorienting Dilemma (Phase 1), Self-Examination (Phase 2), Critical Reflection (Phases 3–4), Exploration/Action (Phases 5–8), and Reintegration (Phases 9–10). This consolidation enabled more tractable coding across the included studies while preserving fidelity to Mezirow's original theoretical framework.

In recent years, scholars have reconceptualized transformative learning as a metatheory rather than a closed, prescriptive model. Hoggan (2016) defines transformative learning as “processes that result in significant and irreversible changes in the way a person experiences, conceptualizes, and interacts with the world” (p. 138), emphasizing that transformation is not only cognitive but also experiential, embodied, and relational. This broader view allows researchers to integrate insights from sociocultural, phenomenological, and narrative traditions, thereby expanding the understanding of transformation across contexts such as formal education, workplace learning, health-care settings, and community development (Hoggan, 2016; Taylor and Cranton, 2012).

Conceptual Metaphor Theory (CMT)

Conceptual metaphor, as articulated by cognitive linguists George Lakoff and Mark Johnson in 1980, proposes that much of human thought is organized through systematic mappings between concrete, embodied domains (e.g., physical movement, spatial orientation, bodily sensations) and more abstract domains such as time, knowledge, and emotion (Lakoff and Johnson, 1980). In this framework, metaphors are not simply decorative language; they are cognitive structures that shape how people conceptualize and respond to their experiences. For example, expressions such as “climbing the ladder of success,” “feeling weighed down by responsibilities,” or “grasping an idea” reflect underlying conceptual metaphors such as SUCCESS IS UPWARD MOVEMENT, HEAVINESS IS DIFFICULTY, or UNDERSTANDING IS GRASPING, which provide a coherent framework for interpreting complex phenomena (Lakoff and Johnson, 1980; Pölda et al., 2021).

In adult-learning research, conceptual metaphors have increasingly been framed as “levers for learning” tools that help learners make sense of abstract, disorienting, or emotionally charged experiences (Hoggan, 2014). Drawing on this view, Hoggan (2014) conducted a qualitative study of adult learners facing significant life transitions, including breast-cancer survivors, and found that participants spontaneously used “similes, metaphors, and analogies” to navigate disorienting dilemmas. These metaphorical expressions helped them (a) uncover tacit ways of meaning making, (b) name experiences that might otherwise feel fragmented or inchoate, and (c) imagine new possibilities for being and acting in the world (Hoggan, 2014, p. 137). Thus, in these learning contexts, metaphorical meaning-making served not only as a linguistic resource but also as a cognitive and emotional mechanism through which learners reorganized their experiences and supported transformative change (Hoggan, 2014; Stuckey et al., 2022). Therefore, these mechanisms-uncovering tacit meaning, naming experience, and imagining alternatives-illustrate how conceptual metaphors operate as transformative tools that reorganize cognition, emotion, and identity, supporting the deep structural shifts central to Mezirow’s theory of perspective transformation (Hoggan, 2014, p. 137).

Method

This study employs a systematic literature review (SLR) guided by PRISMA 2020 framework (Page et al., 2021) to examine conceptual metaphors within transformative learning studies. A predefined specific search protocol was applied to database searching, inclusion/exclusion criteria, data extraction procedures, and synthesis method according to PRISMA check list.

Identification, Screening and Inclusion

The search was confined to publications released between 2016 and 2025, composed in English only, and published as peer-reviewed journal articles within the area of education and social

sciences across five prominent academic databases Scopus, JSTOR, ERIC, ProQuest, and Google Scholar using Boolean operators and keywords variations such as “transformative learning” and “conceptual metaphor(s). Additionally, only open-access (OA) articles were included to ensure the availability of full texts and to foster transparency throughout the review process. The initial database search yielded 1,579 records. After applying database-level filters for publication year ($n = 648$), language ($n = 60$), and journal article type ($n = 484$), and removing seven duplicate records, 14 additional records were identified through other sources. These steps resulted in 408 records being retained for the PRISMA retrieval and screening stages. During the screening phase, 347 records were excluded for reasons including non-journal publication formats (76), not accessible full text (5), and not sufficient engagement with either TLT or CM (266). Subsequently, 61 studies were assessed for full-text eligibility. In the final full-text assessment process, 30 articles were excluded because of a lack of alignment with the study’s aims and objectives. Ultimately, 31 articles were included in the final systematic review. A comprehensive delineation of the screening and eligibility processes across the various databases is presented in Table 1 and the selection process is illustrated in Figure 1 PRISMA flow chart.

Table 3 Database- specific screening outcomes and reasons for exclusion across PRISMA stages

Database	Records Retrieved	Not Journal Articles	Not Accessible	Not Related to CM or TLT	Not Matching Aims & Objectives	Included
Scopus	12		1	2	1	8
JSTOR	68	13		49	3	3
ERIC	5			1	1	3
ProQuest	186			167	17	2
Google Scholar	123	63	4	47		8
Other Sources	14				8	6
Total	408	76	5	266	30	31

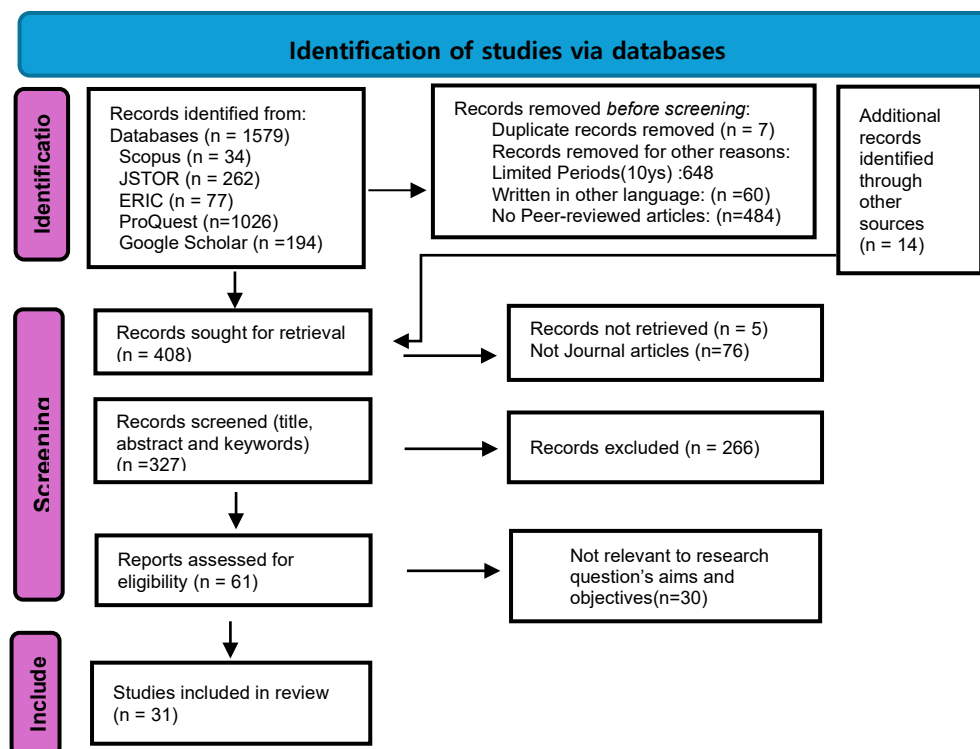

Figure 1. PRISMA flow diagram of the study selection

Data Extraction and Synthesis

A qualitative coding scheme was developed inductively in response to the study's research questions and refined through iterative reading of the texts included. NVivo software was used in the initial organization of codes. Coding decisions were subsequently refined through iterative close reading of the included studies across two independent rounds, separated by a two-week interval, to enable self-comparison and reduce interpretive drift. As a single-researcher review, formal inter-rater reliability statistics were not calculated; however, the predefined coding framework and iterative self-checking procedure served to enhance analytic transparency. Because individual studies often engaged metaphors in multiple ways or across several learning phases, overlapping codes were permitted, reflecting the non-linear and multidimensional nature of transformative learning.

The analysis addressed the three core research questions through targeted coding categories. For RQ1, the functional use of conceptual metaphors was coded in three primary categories (Table 3). For RQ2, Mezirow's ten original phases were first consolidated into five higher-order analytic stages Disorienting Dilemma, Self-Examination, Critical Reflection, Exploration/Action, and Reintegration. Stage-specific alignment with these five higher-order stages was coded as a further analytical category (Table 3). For RQ3, five lifelong learning implication codes were developed from patterns identified across the reviewed studies and grounded in established literature. *Reflective Enhancement* draws on Mezirow's (2000) conception of critical self-reflection as the engine of perspective transformation.

ปัญญา เชี่ยวชาญ เบิกบาน คุณธรรม

Intellectual, Professional, Cheerfulness, Morality

Emotional Engagement is grounded in Dirkx's (2006) argument that emotion is integral to adult meaning-making. *Identity Development* builds on Illeris (2014)'s conceptualization of transformative learning as fundamentally concerned with the reconstruction of adult identity. *Adaptive Expertise* and *Informal Learning Transfer* were derived from recurring patterns observed across the 31 reviewed studies, reflecting learners' development of transferable capacities and meaning making beyond formal educational contexts. These five codes were applied as a distinct analytical category (Table 3).

Table 4 Integrated Coding Framework for Systematic Review

Domain	Code	Category & Description
1) Study Characteristics	Area	HE (Higher Ed), NIE (Non/Informal), GE (General), AL (Adult/Lifelong), SS (Social Science), MS (Medical), AM (Arts/Music), NS (Natural Science), ETC
	Type	EMP (Empirical), THE (Theoretical)
	Method	Qual (Qualitative), Quan (Quantitative), Mixed, Com (Comparative)
	Region	EU (Europe), NA (North Am), AS (Asia), AF (Africa), SA (South Am), OC (Oceania)
2) RQ1.Functional Use	UC	Uncovering: Reveals tacit assumptions/hidden meaning structures
	NA	Naming: Labels/organizes diffuse experiences into categories
	IM	Imagination: Envisions alternatives and reframes identity
3) RQ2. TLT Stages	DD	Disorientation: Expresses disruption and disequilibrium
	SE	Self-Examination: Surfaces internal tension and self-assessment
	CR	Critical Reflection: Enables analytical reconsideration of assumptions
	EA	Exploration/Action: Supports imagining and trying new roles
	RI	Reintegration: Articulates stabilized new identity/worldview
4) RQ3. LLL Implications	RE	Reflective Enhancement: Builds lifelong reflective capacity
	EE	Emotional Engagement: Supports emotional depth in learning
	AE	Adaptive Expertise: Encourages flexible, transferable learning
	IL	Informal Learning: Extends meaning beyond formal settings
	ID	Identity Development: Enables ongoing adult identity growth

*A detailed overview of the included studies and their coding across analytical dimensions is provided in Table A1 (Two supplementary tables are provided in the Appendices: Table A1 contains the full coding dataset for all 31 studies across RQ1, RQ2, and RQ3 dimensions, and Table A2 lists the complete 36 conceptual metaphors with their functional use codes and source studies).

Risk of Bias Assessment

This review adopted a qualitative, interpretive approach to assessing the risk of bias. Bias was considered in three main areas. Selection bias was minimized by searching multiple databases, using clearly defined inclusion and exclusion criteria, and a screening process informed by PRISMA. Publication bias was reduced through broad coverage across journals and supplementary strategies. Conceptual bias was evaluated by examining how substantively each study engaged with transformative learning theory (TLT) and conceptual metaphor theory (CMT); studies that mentioned these frameworks only superficially were excluded. Analytic consistency was supported by a predefined coding framework, which was refined iteratively through constant comparison.

Data Analysis

The analysis focused on three interconnected dimensions aligned with the review's research questions: (1) identifying patterns in the functional use of conceptual metaphors within transformative learning scholarship, (2) examining how these metaphors were applied across Mezirow's ten-phase model, and (3) synthesizing their broader implications for lifelong learning. Descriptive statistics were first used to summarize the distribution of studies across theoretical, methodological, and regional categories. This was followed by a qualitative thematic analysis to explore how TLT and CMT were conceptualized and operationalized within the selected literature, including their stage-specific alignment with Mezirow's framework.

Integrating these analytic strands provides a structured basis for interpreting how conceptual metaphors function within transformative learning processes and how these functions relate to developmental transitions across transformative stages. This approach enabled the review to connect conceptual, developmental, and practice-oriented dimensions, offering a coherent analytic framework for the findings presented in the subsequent sections and supporting a more robust synthesis of the implications for lifelong learning practice.

Results

To contextualize the dataset, the distribution of key metadata categories, such as authors' regional affiliations, study methodology, research type, and disciplinary area, is summarized in Table 4. The overall pattern indicates a strong predominance of North American and European scholarship, a heavy reliance on empirical research type and qualitative research designs, and substantial representation of adult/lifelong learning and general education fields. These characteristics reflect the current landscape of transformative learning research and serve as important context for interpreting the metaphor-specific findings discussed in this chapter.

Table 5 Regional, Methodological, and Study Area Distribution (N=31)

Category	Codes	Frequency	Percentage
1. Author Region	NA; EU; AS; OC; AF	14; 8; 4; 3; 2	45.2%; 25.8%; 12.9%; 9.7%; 6.5%
2. Research Type	EMP; THE	23; 8	74.2%; 25.8%
3. Methodology	QUL; MM; TC	22; 4; 5	71.0%; 12.9%; 16.1%
4. Study Area	AL; GE; SS; HE; NIE; AM; NS; MS	10; 7; 7; 4; 1; 1; 0; 1	32.3%; 22.6%; 22.6%; 12.9%; 3.2%; 3.2%; 0%; 3.2%

Functional Uses of Conceptual Metaphors (RQ1)

A total of 36 distinct conceptual metaphors were identified across the 31 reviewed articles (see Table A2 in Supplementary Materials for the full list with author(s) (year) and paper ID number). These metaphors served three core functions: Naming, Imagining, and Uncovering, as detailed in Table 5. Naming and Imagining were equally the most prevalent (both $n = 14$, 45.2%), followed by Uncovering ($n = 10$, 32.3%).

Table 6 Integrated Coding Results

Code RQ1	Count	Percent	Code RQ 2	Count	Percent	Code RQ 3	Count	Percent
NA	14	45.2%	CR	15	48.4%	ID	20	64.5%
IM	14	45.2%	EA	15	48.4%	RE	19	61.3%
UC	10	32.3%	RI	12	38.7%	AE	7	22.6%
			DD	3	9.7%	IL	6	19.4%
			SE	2	6.5%	EE	4	12.9%

Note. The percentages exceed 100% because some studies used multiple functions.

Transformative Learning Stages (RQ2)

Mezirow's five core TLT stages—Disorienting Dilemma (DD), Self-Examination (SE), Critical Reflection (CR), Exploration/Action (EA), and Reintegration (RI)—appeared with markedly different frequencies (Table 5). Critical Reflection emerged as the most frequent stages ($n = 15$, 48.4%). Exploration/Action evenly followed ($n = 15$, 48.4%), appearing most strongly in experiential, field based, and practice-oriented studies. Reintegration was evident in over one third of the sample ($n = 12$, 38.7%). The early-stage processes of Disorienting Dilemma and Self-Examination were comparatively rare (9.7% and 6.5%, respectively).

Implication for Lifelong Learning (LLL) Codes (RQ3)

Five Lifelong learning codes captured the broader implications of transformative learning experiences (Table 5). Identity Development was the most prominent outcome ($n=20$, 64.5%).

Reflective Enhancement (n=19, 61.3%), followed by Adaptive Expertise (22.6%), Informal/Lifelong Learning (19.4%), and Emotional Engagement (12.9%).

Discussion

The findings show that conceptual metaphors serve three distinct but interrelated functional uses within transformative learning: Uncovering, Naming, and Imagining. These functional uses provide insight into how adult learners use metaphoric language to surface implicit meanings, structure complex experiences, and project alternative possibilities.

Alignment with Transformative Learning Theory and Prior Research

Uncovering metaphors act as powerful catalysts for disorientation and emotional insight. For example, “Material symbols of struggle” (Finn, 2025; Paper 4) uses physical objects to present unveiled struggle and resistance. These metaphors exposed learners’ tacit cultural assumptions, emotional tensions, and habitual ways of seeing. Their role echoes Mezirow’s assertion that transformation begins with a disorienting dilemma that disrupts an individual’s existing frame of reference (Mezirow, 2000). These metaphors were most strongly associated with Critical Reflection during the Disorienting Dilemma and Self Examination stages.

Naming metaphors serve as structuring devices for critical reflection. Metaphors like “Tapestry weaving” (Clarke et al., 2024; Paper 7) serves to name and characterize the intricate, multilayered nature of experiences in social work education. These metaphors were used to structure, categorize, and make sense of complex learning processes, and functioned as conceptual anchors that rendered abstract developmental and pedagogical dynamics more comprehensible and understandable. Naming metaphors showed strong alignment with the Critical Reflection and Reintegration stages. This suggests that effective critical reflection depends not only on questioning assumptions but also on having robust conceptual resources to reorganize meaning. Thus, Naming metaphors also directly support what Mezirow (2000) identifies as the central stage of transformative learning: critically assessing and restructuring assumptions through meaning-making discourse.

Imagining metaphors act as resources for envisioning new identities and futures. Metaphors such as “Agency as compass” (Green, 2021; Paper 17) guides learners by providing directions during transformative learning processes. These metaphors were the most prevalent across the dataset and enabled learners to envision alternative identities, possibilities, and trajectories, reflecting contemporary expansions of transformative learning theory that emphasize imagination, relational meaning-making, and embodied knowing. Imagining metaphors aligned most closely with Exploration/Action stage and to a lesser extent with Reintegration.

Importantly, these three functional uses map meaningfully onto Mezirow's transformative learning stages in a complementary manner: Uncovering metaphors support Critical Reflection, Naming metaphors strongly facilitate Critical Reflection and Reintegration, and Imagining metaphors drive the later Exploration/Action stage. This stage-specific alignment is vital as it enhances learners' understanding of the entire transformative learning journey, allowing them to recognize where they are in the process and what kinds of meaning-making are most needed at each point of learning process. For educators and lifelong learning practitioners, this relationship offers valuable guidance in designing and enhancing lifelong learning programs. By intentionally incorporating stage-appropriate functional uses of metaphors, practitioners can create more structured, emotionally supportive, and forward-looking interventions that help learners navigate the full trajectory of perspective transformation.

Overall, these findings suggest that conceptual metaphors operate as cognitive-emotional scaffolds that help shape the overall structure of transformative learning. Through this combination of functions, conceptual metaphors support learners as they move across stages of transformative learning and help sustain perspective change as a coherent, developmental, and lifelong process.

Contributions to Lifelong Learning

The findings show the implications of conceptual metaphors to enhance lifelong learning engagement and practice by bridging the cognitive, emotional, and imaginative dimensions of adult development across formal, informal, and everyday learning contexts. Naming metaphors strengthen reflective enhancement (61.3% of studies) by providing stable linguistic tools for ongoing sense-making, enabling learners to organize diffuse life experiences into coherent, manageable categories that support continuous critical reflection long after formal programs have ended (Hoggan, 2014; Lawrence, 2022). Uncovering metaphors foster reflection and some emotional engagement (12.9%) and help learners confront tacit assumptions and cultural contradictions, transforming disorienting dilemmas into opportunities for deeper self-awareness and emotional regulation, which are key drivers of sustained lifelong learning motivation (Dirkx, 2006). Imagining metaphors, prevalent in identity-focused studies (64.5%), empower learners to envision alternative selves and trajectories, in that way cultivating adaptive expertise (22.6%) and the capacity for ongoing identity reconstruction in response to changing personal, professional, and societal demands (Hoggan, 2016; Taylor and Cranton, 2012).

In practice, these functional uses promote learning transfer across contexts: metaphors make abstract processes of transformative learning into concrete and personally meaningful, increasing learner agency and persistence in self-directed, workplace, community, and digital learning environments. By revealing hidden dynamics, structuring complexity, and projecting future possibilities, conceptual

metaphors help learners equip themselves with symbolic resources for making meaning over their entire lifetimes.

For lifelong learning practitioners (educators, facilitators, informal workplace trainers, and community developers), this review suggests several evidence-based approaches that may support perspective transformation. One such approach is the use of guided metaphor-elicitation activities in workshops or coaching sessions. Learners may be asked to describe their current learning journey, professional challenges, or life transitions using metaphors (e.g., “My learning is a tapestry” or “My life is on an island”). This brings tacit assumptions, stimulates critical reflection, and activates both analytic and creative thinking (Bracci et al., 2017; Hoggan, 2014). Metaphor mapping or visual/narrative exercises were used to support the Exploration/Action and Reintegration stages. Learners can visually expand Imagining metaphors (e.g., “agency as compass”) to plan concrete actions, thereby building adaptive expertise and motivation for ongoing learning (Lawrence, 2022). Integrating metaphor-based dialogue into informal and digital lifelong learning settings can strengthen learners’ engagement and social participation. In community programs, online platforms, or workplace training, facilitators can encourage group sharing of personal metaphors to foster emotional engagement, reduce isolation, and support culturally responsive identity development through shared experiences. This approach is particularly valuable in Indigenous, non-formal, or diverse adult contexts (Hoggan, 2016; Taylor and Cranton, 2012).

These accessible, low-cost techniques make transformative learning more intuitive and inclusive, turning everyday language into a powerful lever for lifelong perspective transformation. As a whole, understanding the stage-specific functional uses of metaphors enables practitioners to develop long-term visions and systematic programs that support learners throughout the entire transformative process rather than isolated events.

Limitations and Future Research Directions

This study has several limitations. First, focusing only on explicit mentions of TLT and metaphors may have led to the exclusion of relevant studies from the review. Second, because many studies employ overlapping functional uses and stages, frequency counts reflect co-occurrence rather than mutually exclusive categories. Third, the synthesis is interpretive, and different coding teams might yield nuanced variations. An additional limitation concerns potential publication bias resulting from the exclusive inclusion of English-language, open-access journal articles. This approach may have excluded relevant non-English, subscription-based, and regionally published studies, leading to the underrepresentation of perspectives from developing countries and non-Western contexts. This limitation reflects structural inequalities in global academic publishing and should be considered when interpreting the findings. Future reviews may address this bias by incorporating multilingual and non-OA sources.

Future research should address these gaps through: (a) expanded geographic and linguistic inclusion to examine cultural variations; (b) employing longitudinal or mixed-methods designs that track metaphor evolution; (c) testing metaphor-based pedagogies in diverse lifelong learning contexts.

Conclusion

This PRISMA-guided systematic review provides evidence that conceptual metaphors play a central and facilitative role in transformative learning through three interrelated functional uses: Uncovering, Naming, and Imagining. The analysis of the 31 peer-reviewed studies suggests that these functional uses align meaningfully with Mezirow's developmental stages. Uncovering metaphors primarily support Critical Reflection, Naming metaphors facilitate critical reflection by structuring emerging understanding, and Imagining metaphors drive Exploration/Action and, to a lesser extent, Reintegration.

These results have practical implications for learners and educators. Understanding this stage-specific alignment helps learners better understand the transformative learning process and offers educators and lifelong learning practitioners a coherent framework for designing emotionally resonant and developmentally responsive learning environments. This means that practitioners could design more effective programs by using conceptual metaphors that match the learner's cognitive and emotional needs.

These findings further highlight the significance of conceptual metaphors in lifelong learning. Beyond their linguistic function, metaphors operate as accessible cognitive-emotional tools that strengthen reflective capacity, foster some emotional engagement, support identity development, and cultivate adaptive expertise. By bridging Conceptual Metaphor Theory and Transformative Learning Theory, this review advances both theoretical understanding and practical application. It reaffirms Mezirow's emphasis on perspective transformation while extending it through a symbolic and imaginative lens that accounts for the emotional and developmental dimensions of learning. Ultimately, the functional uses of conceptual metaphors do not merely describe transformation but actively enact it, supporting transformative learning as a coherent and lifelong process. As adult education continues to respond to increasing societal complexity, the deliberate use of these metaphor functions holds considerable potential for fostering more meaningful, inclusive, and sustainable lifelong learning experiences.

References

- Bracci, F., Lozupone, V., and Sansone, N. (2017). Conceptual metaphors and apprenticeship paths as levers for professional development and learning. *proceedings*, 1(9), 911.
- Carter, P. L., and Nicolaidis, A. (2023). Transformative learning: An emotional (r)evolution. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 2023(177), 25–36.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1002/ace.20476>
- Clarke, S., Dutta, D., and Adamowich, T. (2024). Tapestries of Creativity: Privilege, Oppression, and Discomforting Emotions in the Classroom. *Canadian Social Work Review / Revue canadienne de service social*, 41(1), 29–52.
- Cranton, P., and Taylor, E. W. (2012). Transformative learning theory: Seeking a more unified theory. In E. W. Taylor & P. Cranton (Eds.), *The handbook of transformative learning: Theory, research, and practice* (pp. 3–20). Jossey-Bass.
- Dirkx, J. M. (2006). Engaging Emotions in Adult Learning: A Jungian Perspective on Emotion and Transformative Learning. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 109, 15–26.
<https://doi.org/DOI: 10.1002/ace.204>
- Finn, H. (2025). Transgressing unsustainability in universities through material symbols of struggle and resistance. *Cogent Education*, 12(1). <https://doi.org/10.1080/2331186x.2025.2587503>
- Green, L. (2021). Agency: The Force and Compass of Transformation. *Journal of Transformative Education*, 20(2), 105–121. <https://doi.org/10.1177/15413446211028522>
- Hoggan, C., and Finnegan, F. (2023). Transformative learning theory: Where we are after 45 years. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 138, 13–23.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1002/ace.20474>
- Hoggan, C. D. (2014). Transformative Learning Through Conceptual Metaphors. *Adult learning*, 25(4), 134–141. <https://doi.org/10.1177/1045159514546215>
- Hoggan, C. D. (2016). A typology of transformation: Reviewing the transformative learning literature. *Studies in the Education of Adults*, 48(1), 65–82.
<https://doi.org/10.1080/02660830.2016.1155849>
- Illeris, K. (2014). Transformative learning and identity. *Journal of Transformative Education*, 12(2), 148–163.
- Kitchenham, A. (2008). The Evolution of John Mezirow's transformative learning theory. 6(2), 104–123. <https://doi.org/10.1177/1541344608322678>
- Lakoff, G., and Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press.
- Lawrence, R. L. (2022). *Imaginative perspectives on transformative learning*. In *The Palgrave Handbook of Learning for Transformation*. Springer.

- Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. Jossey-Bass.
- Mezirow, J. (1997). Transformative Learning: Theory to Practice. *New Directions for Adult and Continuing Education*. <https://doi.org/10.1002/ACE.7401>
- Mezirow, J. (2000). *Learning as Transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress*. Jossey-Bass.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S.,...Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Põlta, H., Karu, K., and Reinsalu, R. (2021). Metaphors we learn by: practitioners' conceptions of the meaning of nonformal learning in Estonian context. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*. (Linköping University Electronic Press)
- Stuckey, H. L., Peyrot, M., Conway, R., and Taylor, E. W. (2022). A conceptual validation of transformative learning theory. *Social Science Quarterly*, 103(6), 1459–1474. <https://doi.org/DOL: 10.1111/ssqu.13205>
- Taylor, E. W. (2007). An update of transformative learning theory: A critical review of the empirical research (1999–2005). *International Journal of Lifelong Education*, 2, 6. <https://doi.org/10.1080/02601370701219475>
- Taylor, E. W. (2018). Transformative learning theory. *educare gli affetti: Studi in onore di bruno rossi.-(I Problemi Dell'educazione)*, 301–320.
- Taylor, E. W., and Cranton, P. (2012). The handbook of transformative learning: Theory, research, and practice. In E. W. Taylor & P. Cranton (Eds.), *The handbook of transformative learning: Theory, research, and practice* (pp. 3–20). Jossey-Bass..

Social Network Support and Entrepreneurial Intention among University Students in China's Border Regions: A Parallel Resource-Cognition Mediation Model

Zeyan Zhu^{1,*}, Shengyan Wu²

¹International Chinese College, Panyapiwat Institute of Management, Thailand

²Guizhou Medical University, China

Received: 1 June 2026

Revised: 11 June 2026

Accepted: 12 June 2026

Abstract

This study examines how social network support shapes entrepreneurial intention among university students in China's border regions. Drawing on social network theory, social capital theory, and social cognitive theory, it proposes a parallel mediation model in which social capital represents a resource-acquisition mechanism and entrepreneurial self-efficacy represents a cognition-building mechanism. Data were collected through a stratified questionnaire survey administered via the Wenjuanxing WeChat Mini Program between October and December 2025. After excluding low-quality responses, 9,546 valid cases were retained. Reliability, convergent validity, discriminant validity, common method bias, structural paths, bootstrap mediation, competing models, and measurement invariance were assessed using SPSS and AMOS. Structural equation modeling showed that social network support positively predicted social capital, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial intention. Both social capital and entrepreneurial self-efficacy significantly mediated this relationship. Competing-model comparison indicated that the parallel mediation model had lower AIC and BIC values than direct-effect, single-mediator, and serial-mediation alternatives. The findings should be interpreted as evidence from a border-region higher education context rather than as evidence of ethnic-group heterogeneity.

Keywords: Border-Region Entrepreneurship, Social Network Support, Social Capital, Entrepreneurial Self-Efficacy, Parallel Mediation

* Corresponding Author; E-mail: 945250659@qq.com

Introduction

Innovation and entrepreneurship have been added to the construction of new-area development in the border region. Border regions in this study refer to provincial-level or sub-provincial areas close to national borders where higher education institutions are located in spatially peripheral, culturally diverse and relatively resource-constrained environments. Xinjiang is a typical but not all-encompassing case in China for the empirical setting of border-region higher education.

Research in the past has shown that according to social network theory, people use their social networks to obtain information and support for their entrepreneurial activities. Social network support is defined here as the perceived encouragement, information and support, recognition, opportunity-based support from family, friends, teachers, schools, communities and other locally embedded relationships by students. The two are different: perceived support does not refer to the actual or potential resources for mobilization via networks.

Based on the above, this paper will empirically test whether social network support positively affects entrepreneurs' intention to start a business through the pathways of social capital and self-efficacy. In addition to estimating the assumed model, the analysis also provides evidence for the reliability and validity of this model, common method bias diagnostics, bootstrap mediation effects, and competing model comparisons. The above procedures will help confine the interpretation of the parallel mediation model to the range of the available data.

The study makes three contributions to the international entrepreneurship literature. First, it specifies social network support as a contextual antecedent of entrepreneurial intention in an underexamined border-region higher education setting. Second, it distinguishes a resource-acquisition mechanism from a cognition-building mechanism, thereby linking social capital theory with social cognitive theory rather than relying on a single explanatory pathway. Third, it evaluates the proposed parallel mediation model against theoretically plausible competing models, which provides a more rigorous basis for model selection.

Literature Review and Hypotheses

Social Network Support and Entrepreneurial Intention

Entrepreneurial intention is a person's conscious direction to create a new enterprise, and it is often regarded as a near-proximal cause of entrepreneurial behaviour (Ajzen, 1991; Linan and Chen, 2009). In a border area, the entrepreneurial intentions of students may be affected by the social relations among their peers in terms of opportunity perception and constraint avoidance.

Recently, more research has shown that social support and network-based resources are positively correlated with the entrepreneurial intentions and self-efficacy of students and young

entrepreneurs (Huang and Zhang, 2020; Neneh, 2022; Chao and Yu, 2022). Based on the above results, social network support is expected to increase students' entrepreneurial intentions in this study by providing access to supportive, informational and opportunity-oriented resources.

H1: Social network support has a positive effect on entrepreneurial intention among university students in border regions.

Social Capital as a Resource-Acquisition Mechanism

Social capital refers to the actual or potential resources available through enduring social connections (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988). Social capital can reduce the information costs of new entrepreneurs in their information-seeking behaviour, help them access advice and resources more easily, and increase their sense of legitimacy. Network embeddedness is relatively suitable for environments with an underdeveloped or unevenly distributed formal entrepreneurial infrastructure (Granovetter, 1973; Wigren-Kristoferson et al., 2022).

Burt's structural-hole theory can also be used to explain why a network location is selected for access to non-redundant information and entrepreneurial opportunities, and Coleman's idea focuses on trust and obligations in social relations.

When students feel they have more support from their families, friends and teachers, and the community, they will be more likely to believe that entrepreneurship resources are available. Social capital is thus a resource-acquisition mechanism that links network support to entrepreneurial intention.

H2: Social capital mediates the relationship between social network support and entrepreneurial intention.

Entrepreneurial Self-Efficacy as a Cognition-Building Mechanism

Entrepreneurial self-efficacy refers to one's own confidence in detecting opportunities and securing the necessary resources to conduct an entrepreneurial venture. Bandura (1977, 1997) proposed that the four sources of self-efficacy are mastery experiences, vicarious experiences, social persuasion and affective states. Role models, a supportive environment and practice-based learning can boost self-efficacy to foster entrepreneurial intentions among students in entrepreneurship education (Wardana et al., 2020; Wang et al., 2023; Otache et al., 2024).

Chen and his colleagues' research on entrepreneurial self-efficacy supports treating efficacy beliefs as task-specific confidence rather than a general personality trait, and this is consistent with the measurement logic of this study.

Social network support in the border area of higher education can help students learn to face uncertainty and feel that entrepreneurship is achievable. Entrepreneurial self-efficacy, therefore, refers to the cognitive route by which social relations impact the desire to start a business.

H3: Entrepreneurial self-efficacy mediates the relationship between social network support and entrepreneurial intention.

Parallel Mediation and Competing Model Logic

The central theoretical argument of this study is that social capital and entrepreneurial self-efficacy do not necessarily form a single serial chain. Social network support may simultaneously provide resource access and strengthen capability beliefs. Treating the two mechanisms as parallel is consistent with a resource-cognition view of entrepreneurial intention, in which external relational resources and internal perceived capability jointly shape intention formation.

To avoid overclaiming, the present study does not assume that the parallel model is preferable solely on theoretical grounds. Instead, it compares the proposed parallel mediation model with a direct-effect model, two single-mediator models, and two serial-mediation alternatives.

H4: Social capital and entrepreneurial self-efficacy jointly form significant parallel mediating pathways between social network support and entrepreneurial intention.

H5: The parallel mediation model shows better relative model performance than direct-effect, single-mediator, and serial-mediation alternatives.

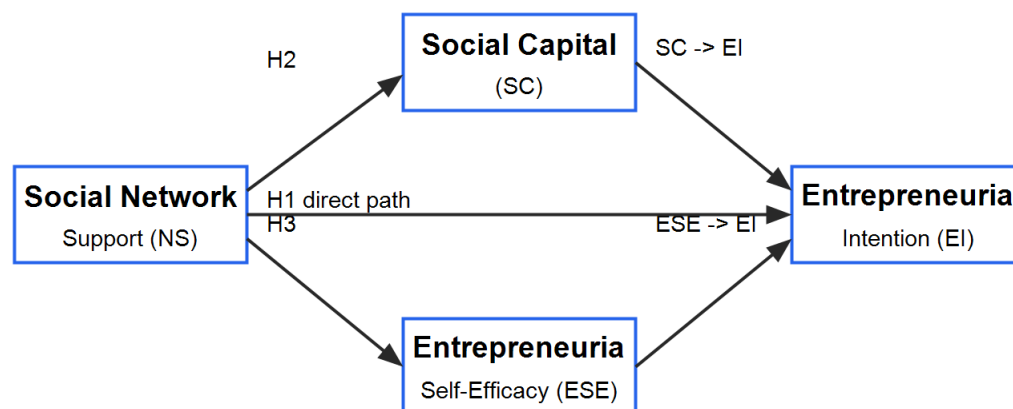

Figure 1. Conceptual model and hypothesized paths.

Recent International Literature and Research Gap

Recently, many scholars abroad have shown that the two sources of entrepreneurial intention are the social environment and cognition. Studies on student entrepreneurship have shown that

social support, social media use, social capital and perceived entrepreneurship environment may affect entrepreneurial intention directly or indirectly via self-efficacy and related cognitive appraisals (Huang and Zhang, 2020; Neneh, 2022; Chao and Yu, 2022; Nguyen and Phan, 2024). Meta-analysis and quasi-experimental studies have also found that entrepreneurial self-efficacy generally serves as a cause and mediator for entrepreneurial intention (Liao et al., 2022; Wang et al., 2023; Otache et al., 2024).

At the same time, the research on embeddedness does not consider social context as a uniform background condition. Entrepreneurs and young entrepreneurs are embedded in social, institutional, linguistic, spatial and cultural environments, and such forms of embedding can affect the availability of resources and the perception of opportunities (Wigren-Kristoferson et al., 2022; Hogberg and Mitchell, 2023; Ivanova-Gongne et al., 2024). Although the above studies have provided a reference for the current research, they are not applicable here; group-based explanations have not been verified in practice.

Therefore, the research gap at this time is not whether social networks are beneficial, but rather how they can be used in a resource-scarce border-region higher education environment. The model used in this study is selected to answer the question of whether social network support functions through two parallel mechanisms social capital and entrepreneurial self-efficacy and, in doing so, is compared against serial and single-mediator specifications.

Research Design

Data Collection and Sample

Data were collected from October to December 2025 via the Wenjuanxing WeChat Mini Program. During a provincial higher-education conference in Xinjiang in October 2025, administrators of the participating universities helped distribute questionnaires. Because the analytical files do not contain a complete sampling frame, known stratum sizes, or records of random selection within strata, the sampling procedure is described more cautiously as a conference-assisted non-probability survey with efforts to cover different institutional types and regional locations. Voluntary Participation was to be done via an online form.

According to institutional distribution records, the recruited sample generally reflected the multi-ethnic composition of the participating border-region colleges, with Han, Uyghur, Kazakh and other ethnic groups at approximately a ratio of 3:4:2:1. Only to describe the research environment was this information used; respondent-level ethnicity was not included in the anonymised data set for statistics.

To improve the quality of the data, questionnaires filled out in 120 seconds or less and with a straight-line pattern of responses were excluded. After filtering the data, 9,546 were still valid. The design of the online questionnaire has reduced item-level missingness in the core scale items; therefore, no statistical imputation was required for the final analytical sample. The study has received approval from the Academic Committee and the Ethics Review Committee of Xinjiang Applied Vocational and Technical College (Approval No. XYZY2025ZLYB004). All participants provided written consent for data collection and signed the consent form.

A demographic profile was added to improve sample transparency. Among the 9,546 valid cases, 3,886 respondents were male and 5,660 were female. In terms of age, 9,050 respondents were aged 18-25, 472 were below 18, and 24 were aged 26-30. IP-location records showed that 9,478 responses came from Xinjiang, with a small number of responses from other provinces. The available anonymized dataset did not retain institution, year of study, field of study, or respondent-level ethnicity, which limits subgroup analysis.

Measurement

All focal constructs were measured using seven-point Likert-type scales ranging from 1 (strongly disagree) to 7 (strongly agree). The measurement items were adapted from established scales and construct domains in the entrepreneurship and social-capital literature. Social capital (SC) items were adapted from social capital research on interpersonal resources, advice, trust, and local support. Social network support (NS) items captured perceived support from family, teachers, peers, schools, and communities. Entrepreneurial self-efficacy (ESE) items were adapted from entrepreneurial self-efficacy and social cognitive theory research. Entrepreneurial intention (EI) items were adapted from the entrepreneurial intention framework of Liñán and Chen. The questionnaire was reviewed by entrepreneurship education researchers and revised after a pilot check to ensure clarity and contextual suitability for border-region university students.

The questionnaire also included entrepreneurial attitude items as auxiliary items for broader instrument validation. These items were not included in the final structural model because entrepreneurial attitude is not part of the specified resource-cognition mediation framework. To reduce the risk of selective reporting, this exclusion is now explicitly stated, and the final model is limited to SC, NS, ESE, and EI because these constructs correspond directly to the hypothesized theoretical mechanism.

Analytical Strategy

Fifth, competing models were compared using information criteria, including AIC and BIC. Bootstrap mediation analysis used bias-corrected confidence intervals to evaluate indirect effects, and the reported effects should be interpreted as standardized estimates unless otherwise noted.

Finally, measurement invariance was examined as a limited robustness check using available grouping information.

Data Governance and Ethical Restrictions

The original survey included certain demographic indicators that are classified as sensitive information under institutional data-governance requirements. In accordance with the approval conditions of the Academic Committee and Ethics Review Committee (Approval No. XYZY2025ZLYB004), sensitive demographic identifiers were not retained in the analytical dataset used for statistical analysis and external dissemination.

As a result, formal ethnic-group measurement invariance testing and confirmatory ethnic-group structural comparisons could not be conducted with the analytical dataset. To ensure methodological rigor, the study does not make confirmatory claims regarding differences between ethnic groups. Instead, border-region and cultural factors are discussed only as contextual characteristics of the research setting.

Future studies conducted under appropriate ethical authorization and data-access arrangements may further examine cross-group measurement invariance and structural heterogeneity.

The empirical analysis focuses on the overall border-region student sample. Because respondent-level ethnicity was not retained in the anonymized analytical dataset, ethnicity was not used as a grouping variable. The multi-ethnic composition of the setting is therefore treated as contextual background rather than as a basis for confirmatory group comparison.

Empirical Results

Reliability, Validity, and Descriptive Evidence

The reliability analysis indicated strong internal consistency for all focal constructs. Cronbach's alpha values ranged from 0.900 to 0.948, exceeding the conventional threshold of 0.70. Composite reliability values ranged from 0.903 to 0.950, and AVE values ranged from 0.573 to 0.733, indicating acceptable convergent validity. The exploratory factor analysis also supported the suitability of the data for factor analysis, with KMO = 0.959 and Bartlett's test significant (chi-square = 251193.736, df = 528, $p < .001$). Five factors were extracted from the broader questionnaire, explaining 70.943% of the total variance.

Table 1 Reliability and Convergent Validity

Construct	Items	Cronbach's alpha	CR	AVE
Social Capital (SC)	7	0.901	0.903	0.573
Social Network Support (NS)	7	0.900	0.903	0.573
Entrepreneurial Self-Efficacy (ESE)	7	0.948	0.950	0.733
Entrepreneurial Intention (EI)	6	0.929	0.930	0.688

Note. CR = composite reliability; AVE = average variance extracted.

Item-level standardized factor loadings from the revised CFA are reported in Table 1a. All retained indicators exceeded the recommended threshold of 0.70, supporting convergent validity at the item level.

Discriminant validity was assessed by comparing the square root of each construct's AVE with its correlations with other constructs. The square roots of AVE, shown on the diagonal in Table 2, exceeded the corresponding inter-construct correlations.

Table 1a Standardized factor loadings of retained measurement items.

Construct	Item	Standardized loading
SC	SC1	0.762
SC	SC2	0.812
SC	SC3	0.781
SC	SC4	0.793
SC	SC5	0.721
SC	SC6	0.741
SC	SC7	0.704
NS	NS1	0.748
NS	NS2	0.769
NS	NS3	0.787
NS	NS4	0.722
NS	NS5	0.731
NS	NS6	0.754
NS	NS7	0.716
ESE	ESE1	0.842
ESE	ESE2	0.879
ESE	ESE3	0.868
ESE	ESE4	0.861

Table 1a (continue)

Construct	Item	Standardized loading
ESE	ESE5	0.849
ESE	ESE6	0.841
ESE	ESE7	0.852
EI	EI1	0.823
EI	EI2	0.851
EI	EI3	0.842
EI	EI4	0.831
EI	EI5	0.812
EI	EI6	0.816

Table 2 Discriminant Validity Matrix

Variable	SC	NS	ESE	EI
SC	0.757			
NS	0.450	0.757		
ESE	0.567	0.562	0.856	
EI	0.503	0.506	0.554	0.829

Note. Diagonal values are square roots of AVE; off-diagonal values are inter-construct correlations.

Common Method Bias

Because all focal variables were measured through self-reported questionnaires at one time point, common method bias was assessed. Harman's single-factor test showed that the first unrotated factor explained 41.106% of the total variance, which is below the commonly used 50% threshold.

Table 3 Harman's Single-Factor Test

Indicator	Value
KMO	0.959
Bartlett's chi-square	251193.736
df	528
p-value	< 0.001
Variance explained by first factor	41.106%
Threshold	50%
Conclusion	No serious common method bias

Table 4 CFA and Common Latent Factor Diagnostic Model

The CLF model did not improve fit, suggesting limited common method bias	df	CMIN	CMIN/df	RMSEA	RMR	GFI	AIC	BIC
Four-factor CFA	318	11672.438	36.706	0.061	0.041	0.932	11792.438	12222.283
CLF common method factor model	291	11943.217	41.042	0.065	0.046	0.928	12117.217	12740.492

Note. The CLF model was used as a diagnostic comparison for common method bias. Given the very large sample size, chi-square-related indices should be interpreted cautiously and in conjunction with relative model performance.

Structural Model

After re-checking the AMOS outputs, the CFA and SEM reporting was revised for consistency. The four-factor CFA model and the structural model showed acceptable fit under the same item-level specification. RMSEA was below 0.08, and the incremental fit indices were above the recommended 0.90 threshold. The revised reporting therefore presents the measurement and structural evidence under a consistent model specification.

Table 5. Structural Model Fit

Index	Value	Recommended
RMSEA	0.061	< 0.08
RFI	0.924	> 0.90
NFI	0.930	> 0.90
IFI	0.932	> 0.90
TLI	0.926	> 0.90
CFI	0.932	> 0.90

The structural path estimates are presented in Table 6. Social network support significantly predicted social capital ($\beta = 0.523$, $p < .001$), entrepreneurial self-efficacy ($\beta = 0.622$, $p < .001$), and entrepreneurial intention ($\beta = 0.153$, $p < .001$). Social capital and entrepreneurial self-efficacy also had significant positive effects on entrepreneurial intention.

Table 6 Structural Path Coefficients

Path	Standardized beta	p
NS -> SC	0.523	< 0.001
NS -> ESE	0.622	< 0.001
SC -> EI	0.242	< 0.001
ESE -> EI	0.252	< 0.001
NS -> EI	0.153	< 0.001

Bootstrap Mediation Effects

Bootstrap mediation analysis confirmed the significance of both indirect pathways. The indirect effect through entrepreneurial self-efficacy was 0.182, with a 95% confidence interval of [0.160, 0.204]. The indirect effect through social capital was 0.147, with a 95% confidence interval of [0.132, 0.162]. Because neither interval included zero, H2, H3, and H4 were supported.

Table 7 Bootstrap Mediation Effects

Path	Indirect effect	95% CI	p
NS -> ESE -> EI	0.182	[0.160, 0.204]	< 0.001
NS -> SC -> EI	0.147	[0.132, 0.162]	< 0.001

Competing Model Comparison

To assess whether the proposed parallel mediation model offered a stronger relative explanation than plausible alternatives, a set of competing models was estimated in AMOS. These included a direct-effect model, two single-mediator models, the proposed dual parallel mediation model, and two serial mediation models. Model comparison was interpreted primarily using information criteria. The proposed parallel mediation model produced lower AIC and BIC values than the direct-effect model, both single-mediator models, and both serial alternatives.

Table 8. Competing Model Comparison

Model	df	CMIN	RMR	GFI	AIC	BIC
Direct-effect model	323	13402.118	0.081	0.905	13512.118	13906.143
Single mediator: SC	321	12640.554	0.069	0.914	12754.554	13162.907
Single mediator: ESE	321	12320.337	0.064	0.919	12434.337	12842.690
Dual parallel mediation	318	11672.438	0.041	0.932	11792.438	12222.283
Serial model A: NS -> SC -> ESE -> EI	319	11850.612	0.046	0.929	11968.612	12391.293
Serial model B: NS -> ESE -> SC -> EI	319	11832.904	0.045	0.930	11950.904	12373.585

Note. The comparison is interpreted primarily using AIC and BIC. CMIN is reported for transparency, but chi-square-based statistics are highly sensitive to sample size. With N = 9,546, CMIN and CMIN/df should be interpreted cautiously and not used as the sole basis for model evaluation.

The model comparison does not imply that serial relationships between social capital and entrepreneurial self-efficacy are theoretically impossible, nor does it establish causal ordering from cross-sectional data. Rather, it indicates that, within the present cross-sectional dataset, the parallel specification provides a more parsimonious and better-supported representation of the focal mechanisms than the tested serial alternatives.

Measurement Invariance and Scope of Group Comparison

The configural model and the metric invariance model showed no substantive deterioration in RMSEA, CFI, or GFI after equality constraints were imposed on factor loadings. The results support metric invariance across gender groups and provide additional robustness evidence for the measurement structure.

Table 9 Gender-Based Measurement Invariance Robustness Check

Model	df	CMIN	CMIN/df	RMSEA	RMR	GFI	AIC
Configural invariance	636	23344.876	36.705	0.061	0.043	0.932	23584.876
Metric invariance	659	23403.217	35.513	0.060	0.044	0.931	23597.217

Note. Metric invariance relative to configural invariance: Delta CMIN = 58.341, Delta df = 23, Delta RMSEA = -0.001, Delta GFI = -0.001. The small changes in fit indices indicate that constraining factor loadings did not materially worsen model fit.

Statistical Reporting and Scope of Analysis

The empirical section separates three types of evidence to avoid ambiguity in SEM reporting. Reliability, CR, AVE, and discriminant validity are reported as measurement-quality evidence; Harman's single-factor test and the CLF model are reported only as common method bias diagnostics; and AIC/BIC model comparison is used to evaluate the proposed parallel mediation model against competing structural specifications. Given the large sample size of this study, chi-square-based fit statistics such as CMIN and CMIN/df are highly sensitive to minor discrepancies between the observed and model-implied covariance matrices. In addition, heterogeneity across institutions and student backgrounds may increase the complexity of the covariance structure. Therefore, model fit was evaluated using multiple indices rather than relying solely on chi-square-based statistics.

Group heterogeneity is not treated as an empirical claim in this study. Because respondent-level ethnicity was not retained in the analytical dataset, the analysis does not present confirmatory ethnic multi-group path comparisons. Border-region and cultural factors are discussed only as contextual characteristics of the research setting and as a direction for future measurement-invariant multi-group research.

Discussion

Theoretical Implications

The findings support a parallel resource-cognition mechanism linking social network support to entrepreneurial intention. Social network support is associated with both social capital and entrepreneurial self-efficacy, and each mediator contributes to entrepreneurial intention. This result extends entrepreneurial intention research by showing that the relational environment can operate through both resource availability and perceived entrepreneurial capability.

The competing-model evidence provides relative, not definitive causal, support for the theoretical argument. Rather than relying only on a priori reasoning, the analysis compares the proposed model with direct, single-mediator, and serial alternatives. The lower AIC and BIC values for the parallel model provide empirical support for treating social capital and self-efficacy as complementary rather than strictly sequential mechanisms.

The interpretation of border-region context is intentionally cautious. Local institutional conditions, community networks, and culturally diverse learning environments may shape students' access to resources, but such interpretations should be based on measured variables and tested group equivalence rather than broad assumptions about ethnic groups.

Practical Implications

First, universities in border regions should strengthen students' access to diverse entrepreneurial networks. Mentorship programs, alumni entrepreneur databases, local enterprise visits, and inter-school entrepreneurship platforms can help students convert social network support into usable social capital.

Second, entrepreneurship education should explicitly target entrepreneurial self-efficacy. Practice-based training, simulation exercises, opportunity-recognition workshops, and feedback from experienced entrepreneurs can provide mastery and vicarious experiences.

Third, policy interventions should be context-sensitive without relying on essentialized group labels. Support programs in border-region colleges can be adapted to local resource conditions, institutional environments, language needs, and community networks, but such adaptation should be based on needs assessment and empirical evidence rather than assumptions about cultural traits.

Limitations and Future Research

First, the cross-sectional design restricts causal inference. Although the proposed model is theoretically grounded and supported by model comparison, longitudinal data are needed to examine whether social capital precedes self-efficacy, whether self-efficacy enhances subsequent network mobilization, or whether both mechanisms develop recursively.

In addition, future studies may further validate the measurement instrument in other border-region universities and compare the results with longitudinal or multi-source data.

Second, all focal variables were collected through self-reported questionnaires. Harman's single-factor test and the CLF diagnostic model suggest that common method bias is unlikely to invalidate the main findings, but future studies should include multi-source data, behavioral indicators, or time-lagged measurement designs.

Third, the available analytical dataset did not retain respondent-level ethnicity information. Therefore, the findings should be interpreted as evidence from a border-region higher education context rather than as evidence of ethnic-group heterogeneity. Future research conducted under appropriate ethical authorization and data-access arrangements may collect complete group-identification data, establish configural, metric, and scalar measurement invariance across groups, and then compare structural paths only when invariance assumptions are adequately satisfied.

Conclusion

Based on a large sample of university students from a border-region higher education context, this study suggests that social network support is positively associated with entrepreneurial intention through two complementary mechanisms: social capital and entrepreneurial self-efficacy.

The analysis adds common method bias diagnostics, reliability and validity evidence, structural model fit, bootstrap mediation results, competing-model comparison, and measurement invariance discussion. The findings support the parallel mediation model while maintaining appropriate caution regarding causal interpretation and contextual explanations.

Declarations

Ethics approval and consent to participate: This study received ethical approval from the Academic Committee and Ethics Review Committee of Xinjiang Applied Vocational and Technical College (Approval No. XYZY2025ZLYB004). Electronic informed consent was obtained from all participants before data collection. The analytical dataset was anonymized in accordance with institutional data-governance requirements.

Data availability: The data that support the findings of this study are available from the corresponding author upon reasonable request, subject to institutional and ethical restrictions. Conflict of interest: The authors declare no conflict of interest. Funding: No specific funding information was reported.

References

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood Press.
- Burt, R. S. (1992). Structural holes: The social structure of competition. Harvard University Press.
- Chao, C.-M., and Yu, T.-K. (2022). Undergraduate students' social entrepreneurial intention: The role of individual environmental responsibility and absorptive capacity. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 829319. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.829319>
- Chen, C. C., Greene, P. G., and Crick, A. (1998). Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers? *Journal of Business Venturing*, 13(4), 295-316. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(97\)00029-3](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(97)00029-3)
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120. <https://doi.org/10.1086/228943>
- Granovetter, M. S. (1973). The strength of weak ties. *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360-1380. <https://doi.org/10.1086/225469>
- Hogberg, L., and Mitchell, C. (2023). Mixed embeddedness and entrepreneurship beyond new venture creation: Opportunity tensions in the case of reregulated public markets. *International Small Business Journal*, 41(2), 121-151. <https://doi.org/10.1177/02662426221083827>
- Huang, Y., and Zhang, J. (2020). Social media use and entrepreneurial intention: The mediating role of self-efficacy. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 48(11), Article e9451. <https://doi.org/10.2224/sbp.9451>
- Ivanova-Gongne, M., Lang, S., Brannback, M., & Carsrud, A. (2024). Sensemaking by minority entrepreneurs: Role identities and linguistic embeddedness. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 36(2), 239-262. <https://doi.org/10.1080/08276331.2021.1952499>
- Liao, Y.-K., Nguyen, V. H. A., and Caputo, A. (2022). Unveiling the role of entrepreneurial knowledge and cognition as antecedents of entrepreneurial intention: A meta-analytic study. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 18, 1623-1652. <https://doi.org/10.1007/s11365-022-00803-8>

- Liñán, F., and Chen, Y.-W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 593-617. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00318.x>
- Neneh, B. N. (2022). Entrepreneurial passion and entrepreneurial intention: The role of social support and entrepreneurial self-efficacy. *Studies in Higher Education*, 47(3), 587-603. <https://doi.org/10.1080/03075079.2020.1770716>
- Nguyen, T. T., and Phan, H. T. T. (2024). Entrepreneurship environments and entrepreneurial intention: The role of self-efficacy and role model. *International Journal of Engineering Business Management*, 16. <https://doi.org/10.1177/18479790241275925>
- Otache, I., Edopkolor, J. E., Sani, I. A., and Umar, K. (2024). Entrepreneurship education and entrepreneurial intentions: Do entrepreneurial self-efficacy, alertness and opportunity recognition matter? *The International Journal of Management Education*, 22(1), Article 100917. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2023.100917>
- Wang, X.-H., You, X., Wang, H.-P., Wang, B., Lai, W.-Y., and Su, N. (2023). The effect of entrepreneurship education on entrepreneurial intention: Mediation of entrepreneurial self-efficacy and moderating model of psychological capital. *Sustainability*, 15(3), Article 2562. <https://doi.org/10.3390/su15032562>
- Wardana, L. W., Narmaditya, B. S., Wibowo, A., Mahendra, A. M., Wibowo, N. A., Harwida, G., and Rohman, A. N. (2020). The impact of entrepreneurship education and students' entrepreneurial mindset: The mediating role of attitude and self-efficacy. *Heliyon*, 6(9), Article e04922. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e04922>
- Wigren-Kristoferson, C., Brundin, E., Hellerstedt, K., Stevenson, A., and Aggestam, M. (2022). Rethinking embeddedness: A review and research agenda. *Entrepreneurship & Regional Development*, 34(1-2), 32-56. <https://doi.org/10.1080/08985626.2021.2021298>

ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร

สุวิชาดา สร้อยทอง^{1,*}, พรพรรณ นันทแพศย์²

^{1,2}คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Received: 29 May 2026

Revised: 22 June 2026

Accepted: 24 June 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความอ่อนไหวสูงต่อความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ จำนวน 89 บริษัท และ 2) กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารซึ่งเป็นกลุ่มที่อ่อนไหวต่ำต่อความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ จำนวน 48 บริษัท เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2564 ถึง ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2568 รวม 20 ไตรมาส ลักษณะข้อมูลแบบ Panel สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา รวมถึงมีการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า โอกาสการเติบโต ความมีตัวตนของสินทรัพย์ ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ และขนาดของกิจการ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม สำหรับอัตราส่วนสภาพคล่อง และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรมเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม อายุของกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับโครงสร้างเงินทุนเฉพาะกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ความผันผวนของรายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุนเฉพาะกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าประเภทของอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อโครงสร้างทางการเงิน

คำสำคัญ : โครงสร้างเงินทุน กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: suwichada.sr@ku.ac.th

Determinants of Capital Structure in the Stock Exchange of Thailand: A Comparative Analysis between Industrial Products and AGRO Industries

Suwichada Sroythong^{1,*}, Pornwan Nunthaphad²

^{1,2}Faculty of Business Administration, Kasetsart University

Received: 29 May 2026

Revised: 22 June 2026

Accepted: 24 June 2026

Abstract

This study aims to investigate factors influencing capital structure of companies listed on the Stock Exchange of Thailand. The samples are classified into two groups. The first group is the industrial products industry, which is more sensitive to economic uncertainty, comprising 89 companies. The second group is the AGRO industry, which is less sensitive to economic uncertainty, comprising 48 firms. Quarterly panel data are collected from the first quarter of 2021 to the fourth quarter of 2025 with a total of 20 periods. Descriptive statistics are employed for this analysis while inferential statistics are conducted using Multiple Regression Analysis.

The findings reveal that growth opportunity, asset tangibility, non-debt tax shield, and firm size have statistically significant positive relationships with capital structure in both industries. In contrast, liquidity ratio and return on assets exhibit statistically significant negative relationships with capital structure across both industries.

However, firm age shows a statistically significant negative relationship with capital structure only in the industrial products industry. In addition, revenue volatility demonstrates a statistically significant positive relationship with capital structure only in the AGRO industry. The results indicate that industry type plays an important role in determining corporate capital structure.

Keywords: Capital Structure, Industrial Products Industry, AGRO Industry

* Corresponding Author; E-mail: suwichada.sr@ku.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์ทางธุรกิจปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความผันผวน การตัดสินใจกำหนดโครงสร้างเงินทุน นับเป็นหนึ่งใน การจัดการด้านการเงินที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างมูลค่าสูงสุดให้แก่กิจการ ภายใต้ความผันผวนของภาวะ เศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง องค์กรธุรกิจจำเป็นต้องปรับตัวและบริหารโครงสร้างเงินทุนอย่างรอบคอบเพื่อ รองรับปัจจัยเสี่ยงจากสภาวะเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของตลาดเกิดใหม่ เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งมักเผชิญกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีความอ่อนไหวสูง ทั้งนี้ ความไม่ แน่นนอนทางเศรษฐกิจเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อความผันผวนของรายได้ สภาพคล่อง โอกาสในการเติบโต และความมีตัวตน ของสินทรัพย์ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนของบริษัท

อย่างไรก็ดี ปัจจัยดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบต่อแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมในสัดส่วนที่เท่ากัน แต่จะแปรผันตาม ระดับความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นๆ โดยจะส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสด ความสม่ำเสมอของ รายได้ และความเสี่ยงทางการเงินของบริษัท สำหรับกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจสูง ได้แก่ กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อภาวะเศรษฐกิจเนื่องจากรายได้และความต้องการสินค้าขึ้นอยู่กับ ความเชื่อมั่นในการลงทุนและการผลิตของภาคธุรกิจ เมื่อเศรษฐกิจมีความไม่แน่นอน ผู้ประกอบการมักลดหรือชะลอ การลงทุน ทำให้กลุ่มอุตสาหกรรมนี้ได้รับผลกระทบค่อนข้างรวดเร็วและชัดเจนกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ สถานการณ์ ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมมีระดับความเสี่ยงทางการเงินสูง กระแสเงินสดมีความไม่แน่นอนและ แปรปรวนไปตามกลไกตลาดและเศรษฐกิจโลก ในขณะที่ กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจต่ำ ได้แก่ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจต่ำ เพราะเป็นกลุ่ม ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ความต้องการบริโภคจึงมีความต่อเนื่องและค่อนข้างมั่นคงแม้ในช่วง เศรษฐกิจชะลอตัวก็ตาม

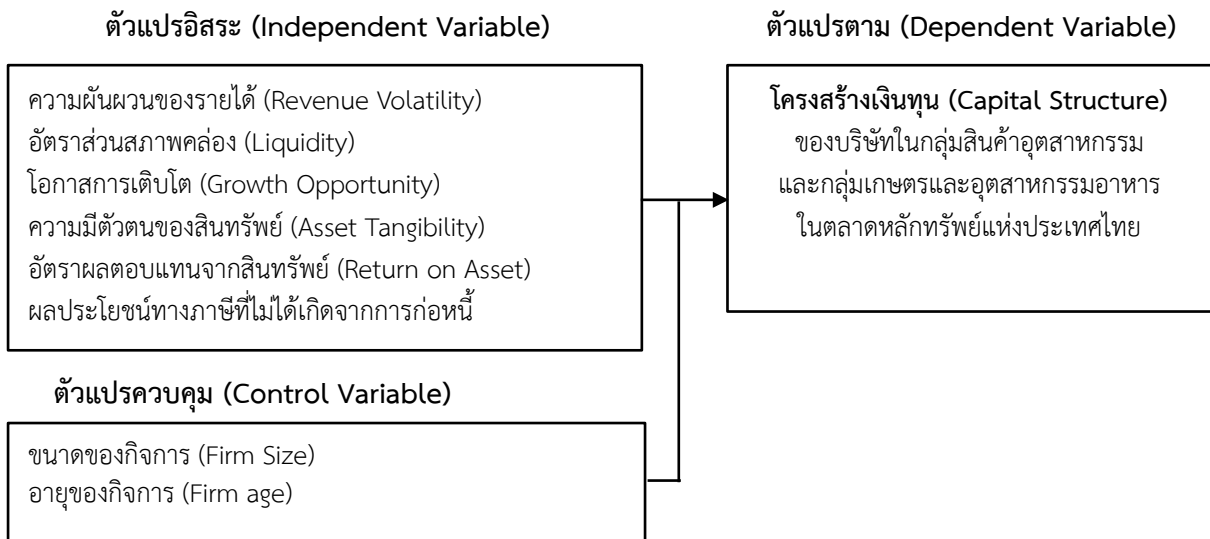
การจำแนกกลุ่มอุตสาหกรรมข้างต้นสอดคล้องกับ Bodie, Kane, and Marcus (2024) ซึ่ง 2 กลุ่ม อุตสาหกรรมมีลักษณะเฉพาะต่างกันอย่างเด่นชัด โดยกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมมีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมตามวัฏจักร ซึ่งมีความไวต่อวัฏจักรธุรกิจสูง เนื่องจากโครงสร้างส่วนใหญ่จัดอยู่ในหมวดสินค้าทุน เครื่องจักร และวัสดุอุตสาหกรรม จึงมีความผันผวนของยอดขายสูง และมีการใช้ประโยชน์จากต้นทุนคงที่หรือการก่อภาระผูกพันดำเนินงานในสัดส่วนที่ สูงตามลักษณะความมีตัวตนของสินทรัพย์ ในขณะที่ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารจัดอยู่ในหมวดสินค้าจำเป็น พื้นฐานหรืออุตสาหกรรมเชิงรับ ซึ่งมีความไวต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคต่ำ ส่งผลให้รายได้และกำไรสะท้อนความ มั่นคงสูงในทุกสถานการณ์ เนื่องจากระดับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ต่ำ

แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมามีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการกำหนดโครงสร้างเงินทุนอย่างกว้างขวาง แต่ช่องว่าง การวิจัยที่ยังคงปรากฏในบริบทของตลาดทุนไทย คือ งานวิจัยส่วนใหญ่มักเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรใน ภาพรวมของตลาดหลักทรัพย์ หรือเป็นการศึกษาเฉพาะรายอุตสาหกรรม แต่ยังขาดการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อภาวะเศรษฐกิจแตกต่างกัน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ซึ่งแนวทางการศึกษาเปรียบเทียบนี้ได้รับการสนับสนุนจาก Fan, Titman, and Twite (2012) ที่ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะ และกลุ่มอุตสาหกรรมมีความสำคัญในการกำหนดความสามารถในการก่อหนี้ การสร้างความเข้าใจในประเด็นดังกล่าว จึงมีความจำเป็น เพื่อช่วยให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยสามารถพิจารณาโครงสร้างเงินทุน ได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความผันผวนของรายได้ อัตราส่วนสภาพคล่อง โอกาสในการเติบโต ความมีตัวตนของสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ อายุ และขนาดของกิจการ ที่มีต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความผันผวนของรายได้ อัตราส่วนสภาพคล่อง โอกาสในการเติบโต ความมีตัวตนของสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ อายุ และขนาดของกิจการที่มีต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อโครงสร้างเงินทุนระหว่างกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมและกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1: ความผันผวนของรายได้ (VOL) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างเงินทุน (TDTA)

เมื่อความผันผวนของรายได้อยู่ในระดับสูง บริษัทควรใช้หนี้สินในระดับที่ต่ำ เนื่องจากความเสี่ยงจากการดำเนินงานที่สูงขึ้น ทำให้ความเสี่ยงทางการเงินสูงขึ้นเช่นกัน และส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการล้มละลายเพิ่มสูงขึ้น Myers and Majluf (1984) นอกจากนี้ ทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) ระบุว่า หากบริษัทไม่ต้องการพลาดโครงการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนดีในอนาคต บริษัทควรใช้หนี้สินให้น้อยในปัจจุบัน จึงคาดว่าความผันผวนของรายได้จะมีความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างระดับหนี้สิน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Titman and Wessels (1988)

สมมติฐานที่ 2: อัตราส่วนสภาพคล่อง (LIQ) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างเงินทุน (TDTA)

บริษัทที่มีสภาพคล่องต่ำ อาจจำเป็นต้องพึ่งพาหนี้ โดยหากกิจการมีเงินสดไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินงานหรือขยายกิจการ บริษัทอาจต้องกู้ยืมจากธนาคารหรือออกตราสารหนี้เพื่อเพิ่มสภาพคล่อง ส่งผลให้สัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Kongsakul (2017) และ Deephan (2022) ที่กล่าวว่า บริษัทที่มีสภาพคล่องสูงมักมีเงินทุนหมุนเวียนภายในที่เพียงพอ มักสามารถใช้เงินทุนภายในกิจการในการดำเนินงานและลงทุนได้ ทำให้ไม่มีความจำเป็นต้องก่อหนี้สินจากภายนอก

สมมติฐานที่ 3: โอกาสการเติบโต (GROWTH) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุน (TDTA)

บริษัทที่มีอัตราการเติบโตสูงมักมีความต้องการเงินทุน เพื่อขยายกิจการและลงทุนในสินทรัพย์ใหม่ บริษัทจะเลือกใช้เงินทุนภายในก่อน เมื่อเงินทุนภายในไม่เพียงพอ การกู้ยืมจึงเป็นทางเลือกต่อไปตามทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) ของ Myers and Majluf (1984)

สมมติฐานที่ 4: ความมีตัวตนของสินทรัพย์ (TANG) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุน (TDTA)

สินทรัพย์ที่มีตัวตน เช่น ที่ดิน อาคาร และเครื่องจักร ทำหน้าที่เป็นหลักประกันในการกู้ยืม ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงให้แก่ผู้ให้กู้และลดต้นทุนทางการเงิน Çekrezi (2013) ส่งผลให้บริษัทที่มีสินทรัพย์ที่มีตัวตนสูงมีความสามารถในการกู้ยืมที่มากกว่าบริษัทที่มีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนสูง Frank and Goyal (2009)

สมมติฐานที่ 5: ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโครงสร้างเงินทุน (TDTA)

บริษัทที่มีผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) สูง จะสะสมกำไรไว้ใช้เป็นทุนสำรองภายในไว้มากขึ้น ทำให้ความจำเป็นในการพึ่งพาเงินกู้จากภายนอกลดลง Yildirim and Karabayir (2024) ดังนั้น เมื่อบริษัทมีกำไรมาก จะใช้หนี้สินน้อยลง จึงคาดการณ์ความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างผลตอบแทนจากสินทรัพย์และโครงสร้างเงินทุน

สมมติฐานที่ 6: ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ใช่หนี้ (NDTS) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุน (TDTA)

ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Trade-Off Theory) นั้น แม้ว่าค่าเสื่อมราคาจะช่วยลดหย่อนภาษีให้กับบริษัทได้ แต่บริษัทที่มีการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรจำนวนมากซึ่งตามมาด้วยผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ใช่หนี้ที่สูงเช่นกัน โดยบริษัทมักจะกู้ยืมควบคู่ไปกับการลงทุนในสินทรัพย์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน Kongsakul (2017) และ Deephan (2022) จึงคาดการณ์ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ใช่หนี้ และโครงสร้างเงินทุน

สมมติฐานที่ 7: ขนาดของกิจการ (SIZE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุน (TDTA)

บริษัทขนาดใหญ่มักมีความน่าเชื่อถือสูง มีความหลากหลายทางธุรกิจ จะเผชิญกับความเสี่ยงในการผิวนัดชำระหนี้ที่ต่ำ ทำให้มีความเสี่ยงในการล้มละลายที่ต่ำกว่าบริษัทขนาดเล็ก รวมทั้งสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายกว่า และมีต้นทุนในการกู้ยืมที่ต่ำกว่า Kongsakul (2017) และ Deephan (2022) ทั้งนี้ บริษัทขนาดใหญ่ จะมีการใช้หนี้สินในระดับที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทขนาดเล็ก Frank and Goyal (2009) และยังสอดคล้องกับ Titman and Wessels (1988) ที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างขนาดของกิจการและโครงสร้างเงินทุน

สมมติฐานที่ 8: อายุของกิจการ (AGE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุน (TDTA)

บริษัทที่มีอายุยาวนานมักมีผลการดำเนินงานที่มั่นคงและเป็นที่รู้จักในตลาดทุน ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายกว่า Takhtaei (2014) และ Yildirim and Karabayir (2024) นอกจากนี้ บริษัทที่มีประสบการณ์ใน

การทำธุรกิจที่ยาวนาน มีแนวโน้มที่จะบริหารจัดการหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ความเสี่ยงในการผิดนัดชำระหนี้ของบริษัทที่มีอายุยาวนานมักมีความเสี่ยงน้อยกว่าบริษัทที่เพิ่งเริ่มต้นทำธุรกิจอีกด้วย

ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่ใช้สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) ของ Myers and Majluf (1984) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Trade-off Theory) ของ Modigliani and Miller (1963) ที่พิจารณาถึงจุดสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางภาษีจากหนี้สินและต้นทุนการล้มละลายทางการเงิน และ ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุน (Capital Structure Theory) ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการอธิบายพฤติกรรมทางการเงินของกิจการ ซึ่งอธิบายว่า กิจการจะเลือกใช้แหล่งเงินทุนภายในก่อนการกู้ยืม ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุน ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Related Research)

Frank and Goyal (2009) และ Talberg et al. (2008) พบว่า บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันมักมีโครงสร้างเงินทุนที่คล้ายกัน จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุน มีดังต่อไปนี้ ความผันผวนของรายได้ (Revenue Volatility) พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับโครงสร้างเงินทุน (Titman and Wessels (1988) อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity) พบความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับโครงสร้างเงินทุน Cekrezi (2013), Yildirim and Karabayir (2024) และ Deephan (2022) โอกาสการเติบโต (Growth Opportunity) พบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุน Jaengraksakul et al. (2021) ความมีตัวตนของสินทรัพย์ (Asset Tangibility) มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างเงินทุนในทิศทางเดียวกัน Cekrezi (2013) และ Frank and Goyal (2009) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับโครงสร้างเงินทุน Çekrezi (2013), Yildirim and Karabayir (2024), Singsuphan (2019) และ Jaengraksakul et al. (2021) นอกจากนี้ ปัจจัยด้านภาษีและลักษณะเฉพาะของกิจการอย่างผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ (Non-Debt Tax Shield) พบว่าผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุน Kongsakul (2017), Singsuphan (2019), และ Jaengraksakul et al. (2021) ขนาดของกิจการ (Size) พบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุน กิจการที่มีขนาดใหญ่และดำเนินงานมานานมีความมั่นคงและมีชื่อเสียงในตลาดทุน ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายกว่ากิจการขนาดเล็ก Takhtaei (2014) และ Yildirim and Karabayir (2024) อายุของกิจการ (Age) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างเงินทุน บริษัทที่มีอายุยาวนานมักมีผลการดำเนินงานที่มั่นคงและเป็นที่รู้จักในตลาดทุน ทำให้บริษัทสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายกว่า Takhtaei (2014) และ Yildirim and Karabayir (2024)

จากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิด ปัจจัยที่อาจมีอิทธิพลต่อโครงสร้างเงินทุน โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจสูง และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งมีความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจต่ำ แบบจำลองสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ มีตัวแปรอิสระประกอบด้วย ความผันผวนของรายได้ อัตราส่วนสภาพคล่อง โอกาสในการเติบโต ความมีตัวตน

ของสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ และมีอายุและขนาดกิจการเป็นตัวแปรควบคุม โดยมีตัวแปรตาม คือ โครงสร้างเงินทุนของทั้ง 2 กลุ่มอุตสาหกรรมที่กล่าวมาข้างต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาบริษัทที่อยู่ใน 2 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (INDUS) และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (ARGO) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย บริษัทที่อยู่ในกลุ่ม INDUS เป็นตัวแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจสูง และกลุ่ม AGRO เป็นตัวแทนของกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจต่ำ โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประเภทข้อมูล Panel เก็บข้อมูลเป็นรายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2564 ถึงไตรมาส 4 ปี พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 20 ไตรมาส แบ่งเป็นบริษัทในกลุ่ม INDUS จำนวน 89 บริษัท รวมทั้งสิ้น 1,780 ข้อมูล และกลุ่ม AGRO จำนวน 48 บริษัท รวมทั้งสิ้น 960 ข้อมูล จาก www.setmart.or.th ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานด้วยโปรแกรม EViews และมีแบบจำลองจำนวน 2 แบบจำลอง ดังนี้

แบบจำลองที่ 1 โครงสร้างเงินทุนของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (TDTA : INDUS)

$$\begin{aligned} TDTA (INDUS)_{i,t} &= \beta_0 + \beta_1 VOL_{i,t} + \beta_2 LIQ_{i,t} + \beta_3 GROWTH_{i,t} + \beta_4 TANG_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} \\ &+ \beta_6 NDTs_{i,t} + \beta_7 AGE_{i,t} + \beta_8 SIZE_{i,t} + \beta_9 TDTA_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t} \end{aligned}$$

แบบจำลองที่ 2 โครงสร้างเงินทุนของกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (TDTA : ARGO)

$$\begin{aligned} TDTA (ARGO)_{i,t} &= \beta_0 + \beta_1 VOL_{i,t} + \beta_2 LIQ_{i,t} + \beta_3 GROWTH_{i,t} + \beta_4 TANG_{i,t} + \beta_5 ROA_{i,t} \\ &+ \beta_6 NDTs_{i,t} + \beta_7 AGE_{i,t} + \beta_8 SIZE_{i,t} + \beta_9 TDTA_{i,t-1} + \varepsilon_i \end{aligned}$$

โดยตัวแปรในการศึกษามีดังนี้

β_0 คือ ค่าคงที่

$\beta_1 - \beta_9$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

$TDTA (INDUS)_{i,t}$ คือ โครงสร้างเงินทุนของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมของบริษัท i ณ เวลาที่ t
คำนวณจาก หนี้สินรวม / สินทรัพย์รวม

$TDTA (ARGO)_{i,t}$ คือ โครงสร้างเงินทุนของกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารของบริษัท i
ณ เวลาที่ t คำนวณจาก หนี้สินรวม / สินทรัพย์รวม

$VOL_{i,t}$ คือ ความผันผวนของรายได้ของบริษัท i ณ เวลาที่ t คำนวณจาก
(รายได้รวมปัจจุบัน - รายได้รวมปีก่อน) / ยอดขายเฉลี่ยของปีปัจจุบันและปีก่อน

$LIQ_{i,t}$	คือ อัตราส่วนสภาพคล่องของบริษัท i ณ เวลาที่ t คำนวณจากสินทรัพย์หมุนเวียน / หนี้สินหมุนเวียน
$GROWTH_{i,t}$	คือ โอกาสการเติบโตของบริษัท i ณ เวลาที่ t คำนวณจาก ราคาตลาดต่อหุ้น / มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น
$TANG_{i,t}$	คือ ความมีตัวตนของสินทรัพย์ของบริษัท i ณ เวลาที่ t คำนวณจาก ที่ดินอาคารและอุปกรณ์ / สินทรัพย์รวม
$ROA_{i,t}$	คือ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ของบริษัท i ณ เวลาที่ t คำนวณจาก กำไรก่อนต้นทุนทางการเงินและภาษี / สินทรัพย์รวมเฉลี่ยของปีปัจจุบันและปีก่อน
$NDTS_{i,t}$	คือ ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่เกิดจากการก่อกวนของบริษัท i ณ เวลาที่ t คำนวณจากค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย / สินทรัพย์รวม
$TDTA_{i,t-1}$	คือ โครงสร้างเงินทุนของบริษัท i ณ เวลาที่ $t-1$ คำนวณจาก หนี้สินรวม / สินทรัพย์รวม
$AGE_{i,t}$	คือ อายุของกิจการของบริษัท i ณ เวลาที่ t คำนวณจาก จำนวนปีตั้งแต่เริ่มจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
$SIZE_{i,t}$	คือ ขนาดของกิจการของบริษัท i ณ เวลาที่ t คำนวณจากสินทรัพย์รวม โดยแปลงค่าเป็นลอการิทึมของสินทรัพย์รวม หรือ $\text{LOG}(\text{SIZE})$
$\varepsilon_{i,t}$	คือ ค่าความคลาดเคลื่อน

การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง

การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองด้วย Hausman Test เมื่อพิจารณาผลการทดสอบ Hausman Test หลังเพิ่มตัวแปรหนึ่งเวลา พบว่าค่า Probability = 0.0009 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 ($p < 0.05$) ปฏิเสธสมมติฐานหลัก ยืนยันว่าแบบจำลอง Fixed Effects มีความเหมาะสมในการประมาณค่ามากกว่าแบบจำลอง Random Effects การยืนยันผลลัพธ์ความทนทาน (Robustness Results) จากผลการประมาณค่าด้วยวิธี Fixed Effects โดยการทดสอบ Wald Test ยืนยันว่าแบบจำลอง Fixed Effects Model มีความเหมาะสมในการประมาณค่ามากกว่า Pool Regression ดังนั้น การประมาณค่าด้วยแบบจำลอง Fixed Effects Model พร้อมควบคุมปัญหา Autocorrelation ด้วยตัวแปรหนึ่งเวลา ทำให้ผลการศึกษามีความน่าเชื่อถือ

ผลการตรวจสอบความทนทานของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

เพื่อให้ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณมีความถูกต้อง แม่นยำ และน่าเชื่อถือตามหลักสถิติเศรษฐมิติ การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการตรวจสอบข้อสมมติฐานเบื้องต้นของแบบจำลอง โดยมีผลการทดสอบ ดังนี้

ข้อสมมติฐานด้านความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงแบบปกติ

จากการทดสอบการแจกแจงของค่าความคลาดเคลื่อน ด้วยสถิติ Jarque-Bera ของแบบจำลองกลุ่ม INDUS พบว่า ค่าความคลาดเคลื่อนมีลักษณะเข้าสู่อการแจกแจงแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากกลุ่ม INDUS มีขนาดใหญ่มาก ($n = 1,750$) ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีขีดจำกัดส่วนกลาง จึงช่วยยืนยันได้ว่าพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าได้นั้น ปราศจากความเอนเอียง สำหรับแบบจำลองของกลุ่ม AGRO มีขนาดกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่เช่นกัน ($n = 960$) ส่งผล

ให้ค่าความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงที่เข้าสู่สภาวะปกติตามข้อสมมติของทฤษฎีขีดจำกัดส่วนกลางเช่นเดียวกัน ทำให้ประสิทธิภาพของสถิติทดสอบ t-test และ F-test มีความถูกต้อง แม่นยำ และสามารถนำไปอ้างอิงได้อย่างน่าเชื่อถือ

ข้อสมมติฐานด้านค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนมีค่าเท่ากับศูนย์

ในแบบจำลองกลุ่ม INDUS มีการกำหนดให้ค่านวนค่าคงที่ร่วมด้วยในสมการถดถอย ส่งผลให้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อน (Mean of Residuals) ออกมามีค่าเท่ากับศูนย์พอดี $E(\varepsilon) = 0$ ซึ่งบ่งชี้ว่าแบบจำลองไม่มีความลำเอียง สอดคล้องตามเงื่อนไข เช่นเดียวกับแบบจำลองของกลุ่ม AGRO ที่มีการรวมค่าคงที่ เท่ากับ 0.1619 ไว้ในสมการ ส่งผลให้ทางคณิตศาสตร์สถิติกำหนดให้ค่าเฉลี่ยผลรวมของค่าความคลาดเคลื่อนมีค่าเท่ากับศูนย์โดยอัตโนมัติ สอดคล้องตามข้อสมมติฐานอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ข้อสมมติฐานด้านความคลาดเคลื่อนมีค่าความแปรปรวนคงที่

กลุ่ม INDUS งานวิจัยนี้ได้ใช้สถิติเพื่อควบคุมความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนไม่คงที่ (Heteroskedasticity) โดยทำการประมาณค่าด้วยวิธี Panel EGLS (Cross-section weights) ส่งผลให้ค่าความคลาดเคลื่อนได้รับการปรับแต่งให้มีความคงที่ตลอดช่วงข้อมูล ซึ่งช่วยให้ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน รวมถึงค่าระดับนัยสำคัญที่ได้มีความแม่นยำสูง ขณะที่กลุ่ม AGRO งานวิจัยนี้ได้เลือกใช้วิธีคำนวณส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ทนทานต่อปัญหาความแปรปรวนไม่คงที่ (White Cross-section Standard Errors & Covariance) ในกระบวนการประมาณค่า ส่งผลให้ได้ค่าสถิติทดสอบที่ถูกต้อง เหมาะสม

ข้อสมมติฐานด้านค่าความคลาดเคลื่อนในแบบจำลองเป็นอิสระต่อกัน

จากการตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์กันเองของค่าความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) ของกลุ่ม INDUS พบว่าแบบจำลองเริ่มต้นมีปัญหาค่าความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กัน โดยมีค่าสถิติ Durbin-Watson (D.W.) เท่ากับ 2.2246 จึงได้แก้ไขปัญหามาโดยการเพิ่มตัวแปร Autoregressive ระดับที่ 1 หรือ AR(1) เข้าไปในสมการ ส่งผลให้แบบจำลองที่ปรับปรุงแล้วมีค่าสถิติ D.W. เท่ากับ 2.0081 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์วิกฤต ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ($k = 8, n = 1,750$) พบว่าค่าสถิติดังกล่าวตกอยู่ในช่วงที่ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักคือ $d_u \leq d \leq 4 - d_u$ จากผลดังกล่าว แสดงว่าแบบจำลองไม่มีปัญหา Autocorrelation ส่วนแบบจำลองของกลุ่ม AGRO มีค่าสถิติ D.W. ภายหลังการแก้ไขด้วย AR(1) เท่ากับ 1.8715 ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าวิกฤต ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 ($k = 8, n = 960$) ค่าดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ และไม่พบปัญหาความสัมพันธ์กันเองของค่าความคลาดเคลื่อน

ข้อสมมติฐานด้านตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูงผิดปกติ

ผลการตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ของกลุ่ม INDUS และ AGRO มีค่า Variance Inflation Factor (VIF) ไม่เกิน 10 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวในแบบจำลองไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูล

เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้มีช่วงเวลายาวถึง 20 ไตรมาส และมีตัวแปรที่มีแนวโน้มเติบโตตามเวลา ซึ่งโอกาสเกิดปัญหาสมการถดถอยลวง (Spurious Regression) จึงทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูลด้วยวิธี Fisher-ADF ผลการทดสอบเชิงประจักษ์ พบว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมทั้งหมดของทั้งสองแบบจำลอง สามารถ

ปฏิเสธสมมติฐานหลักได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p-value = 0.0000) ตั้งแต่ระดับ Level หรือ I(0) สรุปได้ว่า ชุดข้อมูลทั้งหมดมีลักษณะนิ่ง (Stationary) สามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้

ผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม INDUS และกลุ่ม AGRO ด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูล และการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square: OLS) เพื่อให้ได้การประมาณค่าที่ไม่มีความลำเอียงที่ดีที่สุด (Best Linear Unbiased Estimator: BLUE) ตามรายละเอียดในตารางที่ 1 ถึง 5

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรต่างๆของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (INDUS)

ตัวแปร	หน่วย	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
VOL	ร้อยละ	-98.57	364.08	2.07	26.06
LIQ	เท่า	0.17	443.89	6.64	29.21
GROWTH	เท่า	0.14	11.37	1.09	0.90
TANG	ร้อยละ	0.14	25.74	3.60	3.66
ROA	ร้อยละ	-31.65	43.66	5.35	7.32
NDTS	เท่า	0.00	0.03	0.01	0.00
AGE	จำนวนปี	5.00	50.00	22.64	10.82
SIZE	ล้านบาท	461.40	792,655.86	21,525.84	95,803.40
TDTA	เท่า	0.01	0.93	0.35	0.21

กลุ่ม INDUS มีโครงสร้างเงินทุน (TDTA) เฉลี่ย 0.35 เท่า และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.21% สะท้อนการพึ่งพาหนี้สินที่หลากหลายของกลุ่ม INDUS นอกจากนี้ ความผันผวนของรายได้ (VOL) แม้มีค่าเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.07 แต่มี S.D. สูงถึง 26.06% ชี้ให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของรายได้ที่อยู่ในระดับสูง ในขณะที่อัตราส่วนสภาพคล่อง (LIQ) มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 6.64 เท่า เพื่อรองรับความอ่อนไหวต่อวัฏจักรเศรษฐกิจ โดยมีขนาดของกิจการ (SIZE) ที่วัดจากสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ย 21,525.84 ล้านบาท สะท้อนความหลากหลายของขนาดธุรกิจภายในกลุ่ม INDUS

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรต่างๆของกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (AGRO)

ตัวแปร	หน่วย	Minimum	Maximum	Mean	S.D.
VOL	ร้อยละ	-61.64	242.36	3.49	29.12
LIQ	เท่า	0.17	14.30	2.45	2.30
GROWTH	เท่า	0.14	13.60	2.00	1.76
TANG	ร้อยละ	0.38	19.49	3.24	2.67
ROA	ร้อยละ	-19.97	42.02	9.52	8.38
NDTS	เท่า	0.00	0.04	0.01	0.01
AGE	จำนวนปี	6.00	38.00	23.70	11.43
SIZE	ล้านบาท	1316.92	932,852.04	34,363.33	127,450.68
TDTA	เท่า	0.06	0.83	0.39	0.19

กลุ่ม AGRO มีโครงสร้างเงินทุน (TDTA) เฉลี่ย 0.39 เท่า ซึ่งสูงกว่ากลุ่ม INDUS อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 9.52 ซึ่งสูงกว่ากลุ่ม INDUS แสดงถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานและความต้านทานต่อวัฏจักรเศรษฐกิจที่ดีกว่า ขณะที่โอกาสในการเติบโต (GROWTH) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 2.00 สะท้อนการขยายตัวที่ต่อเนื่องกว่า โดยทั้งสองกลุ่มมีอายุของกิจการ (AGE) เฉลี่ยใกล้เคียงกัน โดยกลุ่ม INDUS มีค่าเฉลี่ย 22.64 ปี และกลุ่ม AGRO มีค่าเฉลี่ย 23.70 ปี บ่งบอกถึงประสบการณ์ในการทำธุรกิจของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยของทั้ง 2 กลุ่มอุตสาหกรรมที่ก่อตั้งมาอย่างยาวนาน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณของบริษัทในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (INDUS)

ตัวแปร (Variable)	ค่าสัมประสิทธิ์ Coefficient	ความคลาดเคลื่อน Std. Error	สถิติทดสอบที t-Statistic	ระดับนัยสำคัญ (Prob.)	
Constant	0.1619	0.0379	4.2736	0.0000	***
VOL	0.0000	0.0002	-0.0118	0.9906	
LIQ	-0.0016	0.0002	-10.5609	0.0000	***
GROWTH	0.0271	0.0057	4.7483	0.0000	***
TANG	0.0098	0.0014	6.9077	0.0000	***
ROA	-0.0079	0.0007	-11.9046	0.0000	***
NDTS	6.8876	1.0069	6.8407	0.0000	***
AGE	-0.0044	0.0004	-10.0749	0.0000	***
LOG(SIZE)	0.0312	0.0037	8.4153	0.0000	***
TDTA(-1)	-0.1231	0.0220	-5.5954	0.0000	***
R-squared	0.2984	Adjusted R-squared		0.2555	
Prob (F-statistic)	0.0000	Durbin-Watson		2.0081	

หมายเหตุ ***หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น ในตารางที่ 3 พบว่า แบบจำลองโดยรวมมีความเหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 6.9868$, $p < 0.01$) โดยตัวแปรอิสระสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของโครงสร้างเงินทุนได้ร้อยละ 29.84 ($R^2 = 0.2984$) และเมื่อปรับปรุงความสามารถในการพยากรณ์ตามจำนวนตัวแปรอิสระพบว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของโครงสร้างเงินทุนได้ร้อยละ 25.55 ($\text{Adjusted } R^2 = 0.2555$) ซึ่งเป็นระดับที่ใกล้เคียงกัน ผลการวิเคราะห์พบว่า โอกาสการเติบโต ความมีตัวตนของสินทรัพย์ ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ ขนาดของกิจการ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่อัตราส่วนสภาพคล่อง และอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์อายุของกิจการ มีอิทธิพลเชิงลบต่อโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้มีอิทธิพลต่อโครงสร้างเงินทุนเชิงบวกมากที่สุด ส่วนอัตราส่วนสภาพคล่องมีอิทธิพลเชิงลบต่อโครงสร้างเงินทุนน้อยที่สุด

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณของบริษัทในกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (AGRO)

ตัวแปร (Variable)	ค่าสัมประสิทธิ์ Coefficient	ความคลาดเคลื่อน Std. Error	สถิติทดสอบที t-Statistic	ระดับนัยสำคัญ (Prob.)	
Constant	0.2651	0.0368	7.1948	0.0000	***
VOL	0.0003	0.0001	2.0165	0.0441	**
LIQ	-0.0507	0.0021	-23.7461	0.0000	***
GROWTH	0.0005	0.0002	2.6995	0.0071	***
TANG	0.0109	0.0017	6.3525	0.0000	***
ROA	-0.0060	0.0005	-11.0304	0.0000	***
NDTS	1.6792	0.6841	2.4547	0.0143	**
AGE	-0.0005	0.0004	-1.2328	0.2180	
LOG(SIZE)	0.0288	0.0035	8.2093	0.0000	***
TDTA(-1)	0.0033	0.0258	0.1263	0.8995	
R-squared	0.6137	Adjusted R-squared		0.5884	
Prob (F-statistic)	0.0000	Durbin-Watson		1.8715	

หมายเหตุ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 24.2562$, $p < 0.01$) โดยตัวแปรอิสระสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของโครงสร้างเงินทุนได้ร้อยละ 61.37 ($R^2 = 0.6137$) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจที่ปรับปรุงแล้วพบว่า แบบจำลองยังคงมีความสามารถในการพยากรณ์ได้สูงถึงร้อยละ 58.84 ($\text{Adjusted } R^2 = 0.5884$) ซึ่งเป็นค่าที่ใกล้เคียงกัน แสดงถึงความสามารถของตัวแปรอิสระในการอธิบายตัวแปรตามในแบบจำลองได้ดี ผลการวิเคราะห์พบว่า โอกาสการเติบโต ความมีตัวตนของสินทรัพย์ และขนาดของกิจการ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ส่วนความผันผวนของรายได้และผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญที่

ระดับ 0.05 ในขณะที่ อัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงลบต่อโครงสร้างเงินทุน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้ ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อกำหนดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อโครงสร้างเงินทุนสูงสุด อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์มีอิทธิพลเชิงลบต่อโครงสร้างเงินทุนน้อยที่สุด

ตารางที่ 5 ผลสรุปการทดสอบสมมติฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุนของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (INDUS) และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (AGRO)

ตัวแปรอิสระ	สมมติฐาน ทิศทางความสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์			
		TDTA : INDUS		TDTA : AGRO	
ความผันผวนของรายได้ (VOL)	ทิศทางตรงกันข้าม	0.0000		0.0003	**
อัตราส่วนสภาพคล่อง (LIQ)	ทิศทางตรงกันข้าม	-0.0016	***	-0.0507	***
โอกาสการเติบโต (GROWTH)	ทิศทางเดียวกัน	0.0271	***	0.0005	***
ความมั่งคั่งของสินทรัพย์ (TANG)	ทิศทางเดียวกัน	0.0098	***	0.0109	***
อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)	ทิศทางตรงกันข้าม	-0.0079	***	-0.0060	***
ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการ ก่อกำหนด (NDTS)	ทิศทางเดียวกัน	6.8876	***	1.6792	**
อายุของกิจการ (AGE)	ทิศทางเดียวกัน	-0.0044	***	-0.0005	
ขนาดของกิจการ (LOG(SIZE))	ทิศทางเดียวกัน	0.0312	***	0.0288	***
โครงสร้างเงินทุน (TDTA(-1))	ทิศทางเดียวกัน	-0.1231	***	0.0033	

หมายเหตุ *** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การอภิปรายผล

อัตราส่วนสภาพคล่อง และ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) โดยเฉพาะกลุ่ม AGRO ที่มีค่าสัมประสิทธิ์ของ LIQ ในทิศทางลบที่สูงกว่ากลุ่ม INDUS สะท้อนว่า กิจการที่มีสภาพคล่องสูงจะเลือกใช้เงินทุนภายในเป็นลำดับแรกก่อนการกู้ยืมจากภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับ Çekrezi (2013) และ Yıldırım and Karabayır (2024)

ความมั่งคั่งของสินทรัพย์ และ ขนาดของกิจการ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งสนับสนุนโดยทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Trade-off Theory) เนื่องจากสินทรัพย์ถาวรทำหน้าที่เป็นหลักประกันที่ช่วยลดความเสี่ยงจากการให้กู้ยืมของเจ้าหนี้ ในขณะที่บริษัทขนาดใหญ่มีความหลากหลายในการทำธุรกิจและมีโอกาสในการล้มละลายต่ำกว่าบริษัทขนาดเล็ก ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกได้ง่ายกว่าและมีต้นทุนการกู้ยืมที่ต่ำกว่าเช่นกัน

โอกาสในการเติบโต มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุนในทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งสะท้อนการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนตามทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) ของ Myers and Majluf (1984) กล่าวคือ เมื่อบริษัทในกลุ่ม INDUS มีโอกาสในการเติบโต

และมีกำไรสะสมที่ไม่เพียงพอ การก่อกวนสินจึงถูกนำมาใช้เป็นการระดมทุนเป็นลำดับถัดไป เพื่อสนับสนุนโครงการลงทุนและการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อกวน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับโครงสร้างเงินทุนอย่างมีนัยสำคัญในทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรมที่ระดับ 0.01 (INDUS) และ 0.05 (AGRO) ทั้งนี้ บริษัทที่มีค่าเสื่อมราคาสูงมักจะมีการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรขนาดใหญ่ ทำให้จำเป็นต้องใช้เงินกู้ยืมเพิ่มขึ้น ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ Kongsakul (2017)

อายุของกิจการ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับโครงสร้างเงินทุนเฉพาะกลุ่ม INDUS อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ซึ่งผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน อย่างไรก็ตาม บริษัทที่ดำเนินกิจการมาอย่างยาวนานจะสามารถสะสมกำไรส่วนเกินไว้มากพอ จึงลดการพึ่งพาหนี้สินเมื่อเทียบกับบริษัทเพิ่งก่อตั้ง ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการจัดหาเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) ของ Myers and Majluf (1984)

จากตารางที่ 5 ชี้ให้เห็นถึงขนาดของอิทธิพลและนัยสำคัญเชิงโครงสร้างทางการเงินที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรม ดังนี้

1. อัตราส่วนสภาพคล่อง (LIQ)

กลุ่ม INDUS: มีค่าสัมประสิทธิ์ -0.0016 ($p < 0.01$) หมายความว่า เมื่อกลุ่ม INDUS มีอัตราส่วนสภาพคล่องเพิ่มขึ้น 1 เท่า กิจการจะลดสัดส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมลงร้อยละ 0.16 กลุ่ม AGRO: มีค่าสัมประสิทธิ์ -0.0507 ($p < 0.01$) หมายความว่า เมื่อกลุ่ม AGRO มีอัตราส่วนสภาพคล่องเพิ่มขึ้น 1 เท่า กิจการจะลดสัดส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมลงร้อยละ 5.07 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม แสดงให้เห็นว่า ขนาดของค่าสัมประสิทธิ์ของกลุ่ม AGRO มีความรุนแรงและสูงกว่ากลุ่ม INDUS สะท้อนว่า เนื่องจากเป็นธุรกิจเชิงรับที่มีกระแสเงินสดรับสม่ำเสมอ เมื่อกลุ่ม AGRO มีสภาพคล่องเพิ่มขึ้น จะลดการก่อกวนหนี้ในอัตราที่มากกว่ากลุ่ม INDUS

2. โอกาสการเติบโต (GROWTH)

กลุ่ม INDUS: มีค่าสัมประสิทธิ์ +0.0271 ($p < 0.01$) หมายความว่า เมื่อโอกาสในการเติบโต เพิ่มขึ้น 1 หน่วย สัดส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.71 กลุ่ม AGRO: มีค่าสัมประสิทธิ์ +0.0005 ($p < 0.01$) ซึ่งส่งผลในทิศทางเดียวกันแต่ในขนาดที่น้อยกว่า เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่า ความแตกต่างของขนาดอิทธิพลสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะในการลงทุนของแต่ละอุตสาหกรรม เนื่องจากกลุ่ม INDUS เป็นอุตสาหกรรมหนักที่พึ่งพาเงินทุนสูง เมื่อมีโอกาสเติบโตหรือต้องการขยายกำลังการผลิต กิจการจำเป็นต้องลงทุนในสินทรัพย์ถาวรขนาดใหญ่ เช่น โรงงาน เครื่องจักร หรือลงทุนในห่วงโซ่อุปทานขนาดใหญ่ ซึ่งมูลค่าการลงทุนมีมากกว่ากระแสเงินสดและกำไรสะสมภายใน กิจการจึงต้องพึ่งพาการก่อกวนสินจากภายนอกในสัดส่วนที่สูง ในทางตรงกันข้ามกลุ่ม AGRO มีการลงทุนเพื่อการขยายตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป และโครงสร้างธุรกิจสามารถรองรับการเติบโตระยะสั้นได้ด้วยกระแสเงินสดหมุนเวียนปกติจากการดำเนินงาน การพึ่งพาเงินทุนจากการก่อกวนสินเพิ่มเพื่อรองรับโอกาสการเติบโตจึงอาจมีขนาดที่ต่ำกว่า

3. อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA)

กลุ่ม INDUS: มีค่าสัมประสิทธิ์ - 0.0079 ($p < 0.01$) กลุ่ม AGRO: มีค่าสัมประสิทธิ์ - 0.0060 ($p < 0.01$) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการทำกำไรของทั้งสองกลุ่มมี

อิทธิพลในการลดหนี้สินในขนาดที่ใกล้เคียงกัน (ลดลงประมาณร้อยละ 0.60 - 0.79) แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการสร้างกำไรจากสินทรัพย์ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่อุตสาหกรรมต่างๆใช้เพื่อลดภาระผูกพันและต้นทุนทางการเงินภายนอก

4. ผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ (NDTS)

กลุ่ม INDUS: มีค่าสัมประสิทธิ์ + 6.8876 ($p < 0.01$) ซึ่งว่าการเพิ่มขึ้นของ NDTS 1 หน่วย ส่งผลให้สัดส่วนหนี้สินเพิ่มสูงขึ้นถึง 6.8876 หน่วย ขณะที่กลุ่ม AGRO: มีค่าสัมประสิทธิ์ +1.6792 ($p < 0.05$) ส่งผลให้สัดส่วนหนี้สินเพิ่มขึ้น 1.6792 หน่วย ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม แสดงให้เห็นว่า แม้ทั้งสองกลุ่มจะมีทิศทางเป็นบวกเหมือนกัน แต่ค่าสัมประสิทธิ์ของกลุ่ม INDUS สูงกว่ากลุ่ม AGRO อย่างมาก แสดงให้เห็นว่า เกราะป้องกันภาษีที่ไม่ใช่หนี้ เช่น ค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรและโรงงานของกลุ่มอุตสาหกรรมหนักเหล่านี้ เป็นตัวบ่งชี้การสะสมสินทรัพย์ถาวร ยิ่งค่าเสื่อมราคาสูง สะท้อนว่าบริษัทกำลังลงทุนใหญ่ ซึ่งสถาบันการเงินจะใช้สินทรัพย์เหล่านี้เป็นหลักประกันในการพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ในการให้สินเชื่อที่สูงขึ้นตามไปด้วย

5. อายุ (AGE) และ ขนาด (LOG(SIZE)) ของกิจการ

AGE มีนัยสำคัญเชิงลบเฉพาะกลุ่ม INDUS (-0.0044, $p < 0.01$) สะท้อนว่าในกลุ่ม INDUS บริษัทที่ทำธุรกิจมานาน สามารถสะสมเงินทุนที่มากพอจนลดการพึ่งพาการกู้ยืมได้ ในขณะที่บริษัทเกิดใหม่ต้องพึ่งพาการกู้ยืมสูง ในส่วนของ SIZE นั้น มีขนาดสัมประสิทธิ์ใกล้เคียงกันทั้งสองกลุ่ม (+0.0312 และ +0.0288, $p < 0.01$) ยืนยันว่าขนาดของสินทรัพย์ที่เพิ่มขึ้นช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือทางเครดิต ทำให้กิจการสามารถกู้ยืมได้เพิ่มขึ้นเช่นกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น Çekrezi (2013) มีตัวแปรที่ให้ผลลัพธ์แตกต่างออกไป คือผลประโยชน์ทางภาษีที่ไม่ได้เกิดจากการก่อหนี้ (NDTS) ซึ่งพบความสัมพันธ์เชิงลบเนื่องจากเป็นปัจจัยทดแทนภาษี แต่ในบริบทประเทศไทยกลับพบความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งในกลุ่ม INDUS และ AGRO จากผลดังกล่าว อาจวิเคราะห์ได้ว่า ระบบการเงินของประเทศไทยขับเคลื่อนด้วยธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก ซึ่งมีพฤติกรรมการปล่อยสินเชื่อแบบระมัดระวัง ธนาคารไทยไม่ได้มองว่า ค่าเสื่อมราคาเป็นตัวลดความต้องการเกราะป้องกันภาษีจากดอกเบี้ย แต่มองว่าบริษัทที่มีค่าเสื่อมราคาสูงซึ่งเป็นบริษัทที่มีการลงทุนในเครื่องจักรและสินทรัพย์ถาวรขนาดใหญ่ซึ่งทำหน้าที่เป็นหลักประกันชั้นดีในการขอสินเชื่อ ดังนั้น NDTS จึงกลายสภาพจากปัจจัยทดแทนภาษีไปเป็นเครื่องมือสร้างความน่าเชื่อถือทางสินทรัพย์ที่ช่วยให้บริษัทสามารถกู้ยืมเงินจากภายนอกได้

ข้อจำกัดการศึกษา

1. ด้านขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างการบริหารงานเป็นระบบและมีช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย ดังนั้น ผลการศึกษาจึงอาจไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมการจัดหาเงินทุนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งอาจมีขีดความสามารถในการก่อหนี้สินที่แตกต่างกัน

2. ด้านมิติเวลาของข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลรายไตรมาส ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหรือเหตุการณ์ความผันผวนในระยะสั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อตัวเลขทางบัญชีบางไตรมาสของสองอุตสาหกรรมที่เลือกศึกษา ซึ่งอาจไม่สามารถอ้างอิงผลไปยังทุกอุตสาหกรรมได้

3. ช่วงเวลาที่ศึกษาครอบคลุมช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ และการปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย การศึกษาในครั้งนี้ต่อไปอาจเพิ่มตัวแปรหุ่นรายเวลา หรือเพิ่มตัวแปรควบคุมทางเศรษฐกิจมหภาคอื่น เช่น อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ยนโยบาย เป็นต้น ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้เน้นเฉพาะปัจจัยภายในบริษัท

ข้อเสนอแนะ

สำหรับผู้บริหารทางการเงิน จากผลการศึกษาผู้บริหารในกลุ่มบริษัท INDUS ต้องตระหนักว่าโอกาสการเติบโต และขนาดของกิจการผูกโยงกับการก่อหนี้สินในช่วงเศรษฐกิจผันผวนมากขึ้น จึงควรก่อหนี้ระยะยาวที่มีอัตราดอกเบี้ยคงที่เพื่อป้องกันต้นทุนเงินกู้ในการขยายตัว แต่ในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัว ต้องเร่งบริหารโครงสร้างเงินทุนเพื่อลดสัดส่วนหนี้สินลงและลดความเสี่ยงทางการเงิน ผู้บริหารในกลุ่มบริษัท AGRO ควรให้ความสำคัญกับการบริหารอัตราส่วนสภาพคล่อง เนื่องจากสภาพคล่องที่เพิ่มขึ้นจะสามารถลดสัดส่วนหนี้สินลง การรักษาเงินสดหมุนเวียนภายในให้มีประสิทธิภาพจะช่วยให้กิจการเติบโตได้อย่างมั่นคงโดยไม่ต้องพึ่งพิงการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์

สำหรับนักลงทุน จากผลการศึกษา นักลงทุนควรใช้ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราส่วนสภาพคล่องเป็นตัวชี้วัดความปลอดภัย หากต้องการลงทุนในสถานะเศรษฐกิจผันผวน ควรพิจารณาการลงทุนในหุ้นกลุ่ม AGRO ที่มีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราส่วนสภาพคล่องสูง เนื่องจากบริษัทจะมีภาระหนี้สินต่ำ

สำหรับสถาบันการเงิน จากผลการศึกษา สถาบันการเงิน อาจมีการพิจารณาการประเมินสินเชื่อจากขนาดกิจการ หรือหลักประกันแล้ว ควรพิจารณาการประเมินจากโอกาสการเติบโต ร่วมกับความเสี่ยงจากวัฏจักรเศรษฐกิจของแต่ละอุตสาหกรรมเพื่อป้องกันการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐธาดา คงสกุล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ คณะการจัดการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568). *สถิติสำคัญของตลาดหลักทรัพย์*. สืบค้นจาก ฐานข้อมูล SETSMART. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย <https://www.setsmart.com/ssm/marketSummary>.
- ภัทราวดี สิงห์สุพรรณ. (2562). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเสี่ยงด้านโครงสร้างทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100*. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- วัลลภา ดีพันธุ์. (2565). *ปัจจัยที่กำหนดโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยโดยวิธี Panel GMM Arellano-Bond of the dynamic panel data model*. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิริรัตน์ แฉ่งรักษ์สกุล, วิลาส วิถีไพร, เกรียงจิตติ วิรัตน์, ชัตติยา ฉายาพันธุ์, ไตรรงค์ ทองหัตถา, พัทธนันท์ เพชรเชิดชู. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ SET 100*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 35(1), 175-193.

- Bodie, Z., Kane, A., & Marcus, A. J. (2024). *Investments* (13th ed.). McGraw-Hill Education.
- Çekrezi, A. (2013). Factors Affecting Capital Structure: A Case of Albanian Companies. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(9), 370–376.
- Deephan, W. (2022). *Determinants of Optimal Capital Structure of Thai Listed Companies using the Panel GMM Arellano-Bond of the dynamic panel data model*. Independent Study of the Master of Public Administration Program: Mahidol University. (in Thai).
- Fan, J. P., Titman, S., and Twite, G. (2012). An International Comparison of Capital Structure and Debt Maturity. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 47(1), 23–56.
- Frank, M.Z., and Goyal, V.K. (2009). Capital Structure Decisions: Which Factors are Reliably Important? *Financial Management*, 38, 1-37.
- Jangruksakul, S., Witheeprai, W., Kriangchitti, W., Chayapan, K., Thonghattha, T., and Petchchedchoo, P. (2021). Factors Affecting Capital Structure of Listed Companies in SET 100. *Suthiparithat Journal*, 35(1), 175–193. (in Thai).
- Kongsakul, N. (2017). *The Determinations of Capital Structure of Listed Companies on the Stock Exchange of Thailand*. Independent Study of the Degree of Master of Accountancy. Faculty of Management and Tourism Burapha University. (in Thai).
- Myers, S. C., and Majluf, N. S. (1984). Corporate Financing and Investment Decisions When Firms have Information that Investors do not have. *Journal of Financial Economics*, 13(2), 187–221.
- Singsuphan, P. (2019). *Factors Affecting Risk on Financial Structure: Thai Listed Companies in SET100*. A Thematic Paper for the Degree of Master of Accountancy Program. College of Innovative Business and Accountancy. Dhurakij Pundit University. (in Thai).
- Takhtaei, N. (2014). Firm age and capital structure: Evidence from Tehran Stock Exchange. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 4(2), 115–126.
- Talberg, M., Winge, S., Frydenberg, S., and Westgaard, S. (2008). Capital structure of Norwegian firms. *International Business & Economics Research Journal*, 7(12), 105–118.
- The Stock Exchange of Thailand. (2025). *Key Market Statistics*. Retrieved from SETSMART Database: <https://www.setsmart.com/ssm/marketSummary> (in Thai).
- Titman, S., and Wessels, R. (1988). The Determinants of Capital Structure Choice. *Journal of Finance*, 43, 1-19.
- Yıldırım, H., and Karabayır, M. E. (2024). Firm-specific and Macroeconomic Factors Affecting Capital Structure. *Journal of Business and Financial Analysis*, 12(1), 45–58.

กลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

กานต์ธนาภา พัฒน์ธนเศรษฐ์^{1*}, วราภรณ์ ไทโยมา²

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 24 October 2025

Revised: 26 December 2025

Accepted: 26 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัล 2) เพื่อพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธีแบบพหุระยะ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 293 คน จากผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เก็บข้อมูลการวิจัยด้วยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

พบว่า 1) ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัล ได้แก่ ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามลำดับ 2) กลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1 เสริมสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้และหลักสูตรดิจิทัล ด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม 2 พัฒนาสมรรถนะครูในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ 3 พัฒนาโครงสร้างการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ 4 บริหารจัดการความเสี่ยงและทรัพยากรด้านเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และผลการประเมิน มี 4 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง และ 30 วิธีดำเนินการ ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การบริหารวิชาการ ยุคดิจิทัล

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: kantanapa.pat@spumail.net

The Academic Management Strategies in The Digital Era of Secondary Schools under The Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2

Kantanapa Patanaseth^{1,*}, Waraporn Thaima²

¹Master of Education Program in Educational Administration,
Graduate College of Management, Sripatum University

²Graduate College of Management, Sripatum University

Received: 24 October 2025

Revised: 26 December 2025

Accepted: 26 December 2025

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate the priority needs of academic management in the digital era 2) to develop and evaluate academic management strategies in the digital era for secondary schools. This study employed a Multiphase Mixed Methods Research design with a multi-phase approach. The sample consisted of 293 participants, including school directors, deputy directors for academic affairs, heads of academic affairs, and heads of learning areas, selected through stratified random sampling. The research instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of 0.971, focus group discussion records, and a strategy evaluation form. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}), while qualitative data was analyzed using content analysis.

The results showed that: 1) The priority needs of academic management in the digital era, ranked from highest to lowest, were as follows: development of digital media, innovation, and educational technology; learning management in the digital era; measurement and evaluation of learning outcomes in the digital era; and development of the school curriculum in the digital era, respectively. 2) The academic management strategies in the digital era consisted of 4 main strategies as follows: (1) enhancing learning innovation and digital curricula through participatory management with tangible outcomes, (2) developing teachers' competencies in producing and effectively utilizing digital instructional media, (3) improving the efficiency of the school's digital technology operational structure, and (4) effectively managing risks and technological resources. The evaluation results indicated that the proposed academic management strategies consisted of 4 main strategies, 10 sub-strategies, and 30 implementation methods, with the overall assessment at the highest level across all aspects.

Keywords: Strategies, Academic Management, Digital Era

* Corresponding Author; E-mail: kantanapa.pat@spumail.net

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็ว เป็นประโยชน์และส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่และทุกเวลา บุคคลติดต่อสื่อสาร รับรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้เผยแพร่ถึงกันได้ด้วยอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก เทคโนโลยีส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการผลิต และการจ้างงาน (จิตติมา วรณศรี, 2564) รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 ให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่การปรับปรุงขึ้นเพื่อทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัลและการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับโมเดลธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ จะทำให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางในประเทศได้ในคราวเดียวกัน รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันและการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์ และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งในส่วนของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน ‘วิถี’ การดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงความตระหนักถึงหตุปัญหาของมนุษย์ที่หลากหลายตลอดจนพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของหตุปัญหาแต่ละประเภท และการปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้และจิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการจัดการสุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ขณะเดียวกัน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง 2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม 3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แต่ปัญหาการจัดการศึกษาที่ผ่านมาโดยภาพรวมพบว่า ยังมีปัญหาในด้านโอกาสทางการศึกษา ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ปัญหาประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อผลลัพธ์ทางการศึกษาที่ยังไม่พึงพอใจ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การวางแผนของหน่วยงานที่เป็นระดับปฏิบัติยังขาดการเชื่อมโยงกับเป้าหมายของแผนการศึกษาชาติ การจัดการ

ศึกษาควรมีการปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีความยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อนำคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน การเปลี่ยนแปลงทางด้านภาคส่วนในสังคมเป็นแรงขับเคลื่อนในการจัดการศึกษาและร่วมขับเคลื่อนนโยบายการศึกษา ซึ่งที่ผ่านมาเกิดจากการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการใช้งบประมาณด้านการศึกษาเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง และระบบบริหารจัดการที่ต้องปรับปรุงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในลำดับต้น แนวนโยบายจัดการศึกษาสะท้อนจุดเน้นที่ต้องมุ่งพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านโอกาสความเสมอภาคทางการศึกษา คุณภาพการศึกษาทั้งด้านองค์กรบุคลากรและผู้เรียน ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของหน่วยงานทุกระดับที่มีหลักธรรมาภิบาล และเครือข่ายความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์จากทุกภาคส่วนร่วมเป็นพันธมิตรที่เข้มแข็งในการพัฒนาการศึกษา โดยกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับไปในทิศทางเดียวกันเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลบรรลุวิสัยทัศน์แผนการศึกษาชาติ (จิตติมา วรณศรี, 2564)

แม้มีการกำหนดนโยบายและแผนที่ชัดเจนในระดับชาติ แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ส่วนใหญ่ยังเผชิญกับข้อจำกัดในการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล ทั้งในมิติของโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของบุคลากร ระบบสารสนเทศ ตลอดจนทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นโรงเรียนจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารวิชาการที่ถือว่าเป็นหัวใจหลักของโรงเรียน เพราะส่งผลกระทบต่อตรงกับผู้เรียน หลายโรงเรียนการบริหารวิชาการยังขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัลได้อย่างแท้จริง การใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนยังไม่ถูกนำไปใช้ในระดับการวางแผนกลยุทธ์ ส่งผลให้ขาดระบบติดตาม ประเมินผล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ครูและผู้บริหารหลายรายยังมีความเข้าใจที่จำกัดในการใช้ระบบดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การขาดการพัฒนาทักษะและการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมถึงภาระงานที่รัดตัว ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาแนวทางการบริหารวิชาการที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล (Songkram and Osuwan, 2022)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เนื่องจากการพัฒนากลยุทธ์เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร และยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาการศึกษายุคใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

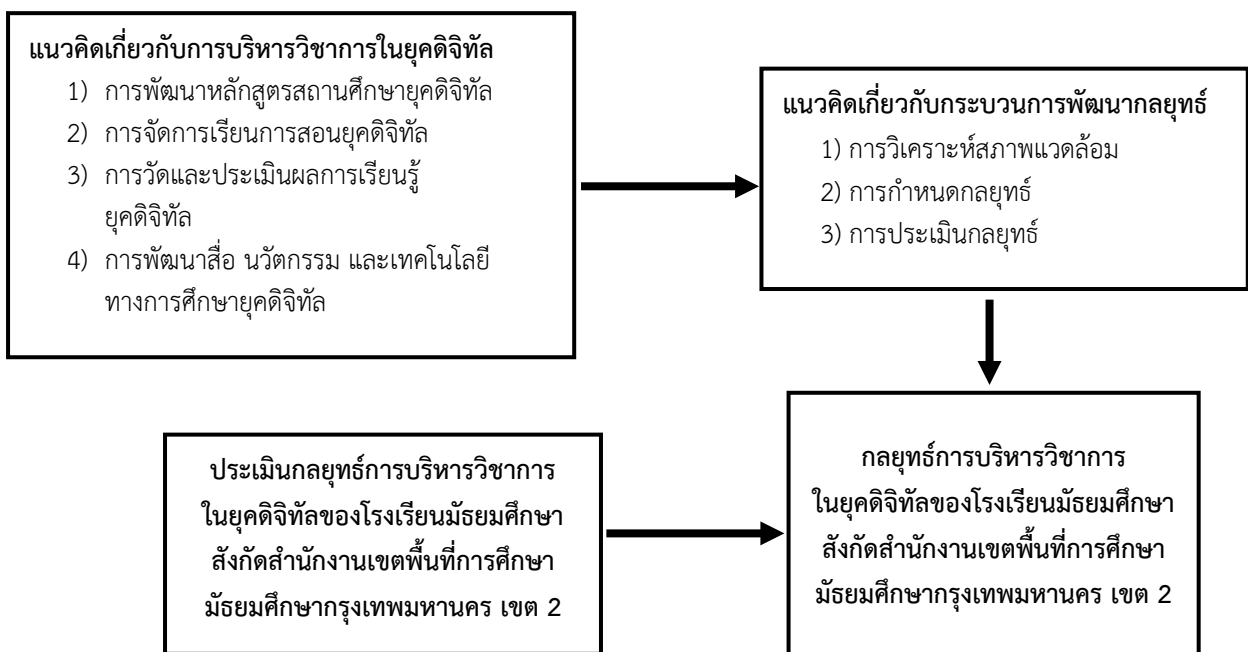
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โมนา ชัยกฤตทองกุล และคณะ (2567) สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งกรรมการคณะกรรมการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาครู สร้างศูนย์สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล นำข้อมูลจากการวัดผลและประเมินผล มาปรับปรุงพัฒนาการวัดผลประเมินผล และนำผลการนิเทศมาปรับใช้

อาทิตย์ พิมพ์โคตร และศิริรัตน์ ทองมีศรี (2565) แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การนำเทคโนโลยีมาช่วยจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการกำหนดแนวทางการวัดผลประเมินผลอย่างชัดเจน การนำเทคโนโลยีอำนวยความสะดวกการวัดผลและประเมินผล การนิเทศภายในสถานศึกษาได้แต่งตั้งบุคลากรเป็นผู้รับผิดชอบติดตามการจัดกิจกรรมในพื้นที่อย่างชัดเจน การนิเทศออนไลน์ และนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ มีการสำรวจความจำเป็นความต้องการใช้สื่อ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ การนำเทคโนโลยีมาช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และเขียนเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยวิธีแบบผสมวิธีแบบพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 52 โรงเรียน รวม 624 คน โดยมีการแบ่งโรงเรียนตามขนาด ดังนี้ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 22 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 22 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 6 โรงเรียน และ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน (สารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 คำนวณตามสูตรของ Yamane (Yamane, 1967) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 244 คน และผู้วิจัยเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 20 เพื่อป้องกันการผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งสิ้น จำนวน 293 คน

เครื่องมือวิจัย

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบรายการ (Check Lists) จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ สถานะ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาการ 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) ด้านการสนับสนุนการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบการให้คะแนน 5 ระดับ (Likert Scale) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. แบบบันทึกการอภิปรายสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายกลยุทธ์ (ฉบับร่าง) ผ่านการอภิปรายสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

3. แบบประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อแบบประเมินคุณภาพกลยุทธ์ตามมาตรฐานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานการใช้ประโยชน์ 2) มาตรฐานความเป็นไปได้ 3) มาตรฐานความเหมาะสม และ 4) มาตรฐานความถูกต้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบการให้คะแนน

5 ระดับ (Likert Scale) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นอื่นๆ ที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม เสนอไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล
2. ส่งแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ไปยังสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตอบแบบสอบถาม
3. นำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าคะแนนดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)
4. ดำเนินการอภิปรายสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 (ฉบับร่าง) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงและต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้มีคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษาระดับปริญญาเอก
5. ปรับปรุงกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 (ฉบับร่าง) ตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ
6. นำกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการอภิปรายสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน ประเมินมาตรฐานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานการใช้ประโยชน์ 2) มาตรฐานความเป็นไปได้ 3) มาตรฐานความเหมาะสม และ 4) มาตรฐานความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)
2. แบบบันทึกการอภิปรายสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) ตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
3. แบบประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของมาตรฐานทั้ง 4 ด้าน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ผู้วิจัยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในจากการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดค่ากลุ่มค่าดัชนี โดยการนำค่าดัชนีสูงสุดลบด้วยค่าดัชนีต่ำที่สุด แล้วหารด้วย 2 เพื่อแบ่งกลุ่มค่าดัชนีออกเป็น 2 กลุ่ม (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ได้แก่ กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ต่ำ อยู่ในช่วง 0.00–0.15 และกลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ สูง อยู่ในช่วง 0.16–0.27 จากนั้น กำหนดกลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ สูงเป็นจุดอ่อนหรือภาวะคุกคาม กลุ่มที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ต่ำเป็นจุดแข็งหรือโอกาสของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ต่อไป

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวม

รายการ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น		ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	$PNI_{modified}$	การจัดกลุ่ม	
ด้านที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	4.37	0.64	4.70	0.49	0.07	ต่ำ	จุดแข็ง/โอกาส
ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล	4.00	0.62	4.63	0.58	0.16	สูง	จุดอ่อน/ ภาวะคุกคาม
ด้านที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	4.24	0.68	4.61	0.58	0.09	ต่ำ	จุดแข็ง/โอกาส
ด้านที่ 4 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล	3.97	0.66	4.63	0.53	0.17	สูง	จุดอ่อน/ ภาวะคุกคาม

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ อยู่ในกลุ่มสูงและเป็นจุดอ่อนหรือภาวะคุกคาม ได้แก่ ด้านที่ 4 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.17$) รองลงมา ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.16$) และความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ อยู่ในกลุ่มต่ำและเป็นจุดแข็งหรือโอกาส ได้แก่ ด้านที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.09$) รองลงมา ด้านที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.07$) ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 (ฉบับร่าง)

ร่างกลยุทธ์หลัก	ร่างกลยุทธ์รอง	ร่างวิธีดำเนินการ
กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้าง นวัตกรรมการเรียนรู้และ หลักสูตรดิจิทัล ด้วยการ บริหารแบบมีส่วนร่วมให้ เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม	1.1 พัฒนาหลักสูตรดิจิทัล โดยอาศัยความร่วมมือ จากชุมชน ท้องถิ่น และ หน่วยงานภายนอก	1.1.1 จัดประชุมร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงาน ภายนอก เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา หลักสูตร 1.1.2 พัฒนาหลักสูตรดิจิทัลร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ 1.1.3 สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับ สถานประกอบการ หน่วยงานราชการ และสถาบันการศึกษา ในพื้นที่ เพื่อร่วมกันออกแบบพัฒนาหลักสูตรดิจิทัล
	1.2 พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการ เรียนรู้ให้เหมาะสม กับบริบทยุคดิจิทัล	1.2.1 จัดหาวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อถ่ายทอดความรู้และให้ คำปรึกษาแก่ครู และบุคลากร 1.2.2 ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานภายในและ ภายนอกด้านการผลิตและการใช้สื่อดิจิทัล 1.2.3 สนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมและ เทคโนโลยีดิจิทัล 1.2.4 ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติด้าน นวัตกรรมดิจิทัลร่วมกัน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
	1.3 พัฒนาระบบการวัดและ ประเมินผลให้สอดคล้อง กับนโยบายของเขตพื้นที่ การศึกษา	1.3.1 ประเมินผลแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งผลการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทักษะ และสมรรถนะของผู้เรียน พร้อมทั้งให้สอดคล้องกับนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา 1.3.2 จัดอบรมครูเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและ ประเมินผล
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนา สมรรถนะครูในการผลิต และใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีประสิทธิภาพ	2.1 จัดตั้งศูนย์พัฒนาและ ผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ภายในโรงเรียน	2.1.1 คัดเลือกครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและการผลิต สื่อดิจิทัลมาทำหน้าที่เป็นทีมแกนนำในการพัฒนาและส่งเสริม นวัตกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียน 2.1.2 จัดตั้งศูนย์พัฒนาและผลิตสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลภายในโรงเรียน โดยใช้ความสามารถของครูที่เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อ เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม 2.1.3 จัดหาอุปกรณ์พื้นฐานและซอฟต์แวร์ที่จำเป็นสำหรับการผลิต สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม 2.1.4 จัดทำคู่มือแนวทางและขั้นตอนการผลิตสื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ครูสามารถศึกษาและผลิตสื่อได้ด้วยตนเอง
	2.2 ส่งเสริมการใช้สื่อ การเรียนรู้ดิจิทัล	2.2.1 สนับสนุนให้ครูผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล 2.2.2 ประเมินสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลและนำผลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุง ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2.2.3 ส่งเสริมให้ครูเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล

ร่างกลยุทธ์หลัก	ร่างกลยุทธ์รอง	ร่างวิธีดำเนินการ
	2.3 พัฒนาลังสือดิจิทัลของโรงเรียนให้เป็นระบบ	2.3.1 พัฒนาลังสือดิจิทัลของโรงเรียนเพื่อรองรับสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลที่ครูผลิต ใช้งานง่าย และมีความปลอดภัย 2.3.2 จัดอบรมครูเกี่ยวกับการใช้งานคลังสือดิจิทัล 2.3.3 ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งาน เพื่อนำไปปรับปรุงคลังสือดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ
กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาโครงสร้างการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ	3.1 กำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้	3.1.1 กำหนดนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สือดิจิทัลและเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา 3.1.2 กำกับติดตามการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สือดิจิทัลและเทคโนโลยีดิจิทัล
	3.2 พัฒนาระบบคลังข้อสอบออนไลน์ร่วมกับองค์กรหรือหน่วยงานภายนอก	3.2.1 จัดทำคลังข้อสอบออนไลน์ที่รวบรวมข้อสอบตามรายวิชาและระดับชั้นอย่างเป็นหมวดหมู่ 3.2.2 ดำเนินการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำผลไปปรับปรุงและพัฒนาให้มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ 3.2.3 จัดอบรมครูเกี่ยวกับการสร้างข้อสอบที่มีคุณภาพตามหลักการวัดและประเมินผล รวมถึงการใช้งานคลังข้อสอบออนไลน์ 3.2.4 กำกับติดตามการพัฒนาระบบคลังข้อสอบออนไลน์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
กลยุทธ์ที่ 4 บริหารจัดการความเสี่ยงและทรัพยากรด้านเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ	4.1 ลดความเสี่ยงและผลกระทบจากข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและงบประมาณ	4.1.1 จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีและงบประมาณ เพื่อลดผลกระทบจากการได้รับงบประมาณด้านเทคโนโลยีไม่เพียงพอ 4.1.2 จัดทำคู่มือมาตรฐานการใช้เทคโนโลยีและสื่อในชั้นเรียน เพื่อป้องกันการใช้งานที่ไม่เหมาะสม 4.1.3 พัฒนาระบบแจ้งเตือน แจ้งซ่อม และรายงานความเสียหายของอุปกรณ์ให้เป็นทางการและตรวจสอบได้ เพื่อให้การซ่อมบำรุงมีความรวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น
	4.2 ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การดำเนินงาน และพัฒนา การบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ	4.2.1 จัดทำครูและบุคลากรในการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน 4.2.2 ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินไปพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT) และกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix ประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้และหลักสูตรดิจิทัล ด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม มี 3 กลยุทธ์รอง 9 วิธีดำเนินการ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาสมรรถนะครูในการผลิตและใช้สือเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มี 3 กลยุทธ์รอง 10 วิธีดำเนินการ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาโครงสร้างการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ

มี 2 กลยุทธ์รอง 6 วิธีดำเนินการ และกลยุทธ์ที่ 4 บริหารจัดการความเสี่ยงและทรัพยากรด้านเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ มี 2 กลยุทธ์รอง 5 วิธีดำเนินการ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

กลยุทธ์การบริหารวิชาการ ในยุคดิจิทัลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม			ความถูกต้อง		
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล
กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้และหลักสูตรดิจิทัล ด้วยการบริหาร แบบมีส่วนร่วม ให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม	5.00	0.00	มากที่สุด	4.75	0.50	มากที่สุด	4.75	0.50	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาสมรรถนะ ครูในการผลิตและใช้สื่อ เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมี ประสิทธิภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.75	0.50	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาโครงสร้าง การดำเนินงานด้านเทคโนโลยี ดิจิทัลของโรงเรียนให้มี ประสิทธิภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.75	0.50	มากที่สุด	4.75	0.50	มากที่สุด	4.75	0.50	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 4 บริหารจัดการ ความเสี่ยงและทรัพยากรด้าน เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	5.00	0.00	มากที่สุด	4.81	0.38	มากที่สุด	4.88	0.25	มากที่สุด	4.94	0.13	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($M = 5.00, SD = 0.00$) รองลงมา ด้านความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ย ($M = 4.94, SD = 0.13$) รองลงมา ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($M = 4.88, SD = 0.25$) และด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย ($M = 4.81, SD = 0.38$)

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และตอนที่ 2 ผลการพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในภาพรวม พบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่มีค่าดัชนีอยู่ในกลุ่มสูงและเป็นจุดอ่อนหรือภาวะคุกคาม ได้แก่ ด้านที่ 4 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.17$) รองลงมา ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.16$) และความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่มีค่าดัชนี $PNI_{modified}$ อยู่ในกลุ่มต่ำและเป็นจุดแข็งหรือโอกาส ได้แก่ ด้านที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.09$) รองลงมา ด้านที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ($PNI_{modified} = 0.07$) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลในระดับหนึ่งแล้ว แต่พบข้อจำกัดในด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ จิตมา วรณศรี (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่า การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพครูด้านเทคโนโลยีควบคู่กับกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2564) ให้ความสำคัญในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัลเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก หรือโรงเรียนในเมืองและชนบท

2. ผลการพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้และหลักสูตรดิจิทัล ด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม มี 3 กลยุทธ์รอง 9 วิธีดำเนินการ กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาสมรรถนะครูในการผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ มี 3 กลยุทธ์รอง 10 วิธีดำเนินการ กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาโครงสร้างการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ มี 2 กลยุทธ์รอง 6 วิธีดำเนินการ และกลยุทธ์ที่ 4 บริหารจัดการความเสี่ยงและทรัพยากรด้านเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ มี 2 กลยุทธ์รอง 5 วิธีดำเนินการ จากผลการประเมินกลยุทธ์โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 5.00, SD = 0.00$) รองลงมา ด้านความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ย ($M = 4.94, SD = 0.13$) รองลงมา ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($M = 4.88, SD = 0.25$) และด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย ($M = 4.81, SD = 0.38$) สอดคล้องกับ โมนา ชัยกฤตทองกุล และคณะ (2567) พบว่า สถานศึกษามีการแต่งตั้งกรรมการคณะกรรมการติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาครูสร้างศูนย์สื่อการเรียนรู้ดิจิทัล นำข้อมูลจากการวัดผลและประเมินผลมาปรับปรุงพัฒนาการวัดผลประเมินผล และนำผลการนิเทศมาปรับใช้ และสอดคล้องกับ อาทิตย์ พิมพ์โคตร และศิริรัตน์ ทองมีศรี (2565) พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนรู้ มีการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การนำเทคโนโลยีมาช่วยจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน ด้านการวัดผลและประเมินผล มีการกำหนดแนวทางการวัดผลประเมินผลอย่างชัดเจน การนำเทคโนโลยีอำนวยความสะดวกการวัดผลและประเมินการศึกษา ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาได้แต่งตั้งบุคลากรเป็นผู้รับผิดชอบติดตามการจัดกิจกรรมในพื้นที่อย่างชัดเจน การนิเทศออนไลน์ และนำผลการนิเทศมาปรับปรุงการจัดการศึกษา ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้

มีการสำรวจความจำเป็นความต้องการใช้สื่อ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ การนำเทคโนโลยีมาช่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 กลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีกลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ ก่อนที่จะนำกลยุทธ์ไปใช้จำเป็นต้องศึกษากลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และวิธีการดำเนินการอย่างละเอียด เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทโรงเรียน

1.2 เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนกลยุทธ์ ควรมีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมรองรับ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา ขนาดต่างๆ

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการนำกลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลไปใช้โรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563-2565*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณาการพิมพ์ 3.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- โมนา ชัยกฤตทองกุล, สมชาย อังสุโชติเมธี, และ สุบัน พรเวียง. (2567). แนวทางการพัฒนาการบริหารงาน วิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กำแพงเพชร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 11(6), 32-42.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก, 1-74.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อาทิตย์ พิมพ์โคตร, และ ศิริรัตน์ ทองมีศรี. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชลบุรี. *วารสาร พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ (Journal of Modern Learning Development)*, 8(3), 251-260.
- Songkram, N., and Osuwan, H. (2022). Applying the Technology Acceptance Model to elucidate K-12 teachers' use of digital learning platforms in Thailand during the COVID-19 pandemic.

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

พัชรีย์ พรหมอักษร^{1,*}, วราภรณ์ ไทมา²

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

²วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 24 December 2025

Revised: 15 February 2026

Accepted: 27 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา และ 2) พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธีเชิงอธิบาย (Explanatory Mixed Methods) กลุ่มประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนปทุมคงคา จำนวน 64 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถามมาตรฐาน ค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนี Priority Needs Index (PNImodified) การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครู จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจงโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี รองลงมา ได้แก่ การวางแผนและนโยบาย วัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร และภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีตามลำดับ ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน 2) มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ด้านที่ 2 การวางแผนและนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ด้านที่ 3 ด้านวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านที่ 4 การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ด้านที่ 5 ด้านภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหาร จากข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทั้ง 5 ด้าน รวมเป็นแนวปฏิบัติทั้งหมด 64 แนวปฏิบัติ

คำสำคัญ: เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ การบริหารสถานศึกษา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาวะผู้นำดิจิทัล

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: promauksonpaew11@gmail.com

Policy Recommendations for Promoting the Use of Artificial Intelligence Technology at Patumkongka School under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2

Patcharee Promaukson^{1,*}, Waraporn Thaima²

¹Master of Education Program in Educational Administration,

²Graduate College of Management, Sripatum University

Received: 24 December 2025

Revised: 15 February 2026

Accepted: 27 February 2026

Abstract

This research aimed to: 1) examine the priority needs for the use of artificial intelligence (AI) technology at Patumkongka School, and 2) develop policy recommendations to promote the use of artificial intelligence technology at Patumkongka School. The research employed an explanatory mixed methods research design. The population involved 64 teachers at Patumkongka School. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations. Priority needs were analyzed using the Modified Priority Needs Index (PNImodified). The qualitative phase involved five school administrators and teachers. Data were collected through group interviews and analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1) the current state of artificial intelligence utilization by school administrators was at a moderate level, whereas the desired state was at the highest level. The aspect with the highest priority needs was the support of technological resources and infrastructure, followed by planning and policy, organizational culture, development of teachers' and staff's digital skills, and technological leadership, respectively. The results of this study led to the development of policy recommendations that can serve as practical guidelines for promoting the systematic and sustainable use of artificial intelligence technology in educational institutions. 2) The study proposed five policy recommendations dimensions, consisting of, Aspect 1. support for technological resources and infrastructure, Aspect 2. planning and policies to promote the use of artificial intelligence (AI) technology, Aspect 3. organizational culture that promotes the use of technology and innovation, Aspect 4. development of digital skills among teachers and school personnel, and Aspect 5. technological leadership of school administrators. Altogether, the five policy recommendations dimensions were synthesized into a total of 64 practices.

Keywords: artificial Intelligence, educational administration, policy recommendations, digital Leadership

* Corresponding Author; E-mail: promauksonpaew11@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะในภาคการศึกษาซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศทั่วโลก ทั้งนี้ UNESCO ได้ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมในระดับสากล (UNESCO, n.d.) สอดคล้องกับ Garzón (2025) ที่ระบุว่า AI ได้เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ตั้งแต่ระบบสอนอัจฉริยะ การจัดการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล ไปจนถึงระบบการประเมินผลอัตโนมัติ โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของเทคโนโลยี Generative Artificial Intelligence (GenAI) ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนที่ทำให้งานวิจัยด้าน AI ทางการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนหลังปี ค.ศ. 2022 ขณะเดียวกัน Matos และคณะ (2025) ได้เน้นย้ำว่าการประยุกต์ใช้ AI และ GenAI ในการศึกษา ช่วยสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้ การสร้างสื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และส่งเสริมรูปแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นท้าทายสำคัญ อาทิ จริยธรรมทางการศึกษา ความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี ความพร้อมของครู และความเสี่ยงจากการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป (Garzón, 2025)

โดยเฉพาะในบริบทของโลกหลังโควิด-19 ที่ส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนไปเป็นดิจิทัลมากยิ่งขึ้น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) จึงกลายเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในอนาคต อ้างอิงจากเว็บไซต์ UNESCO (2023) ในขณะเดียวกัน สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (2565) ระบุว่าประเทศไทยเองได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงนี้และได้ตอบสนองผ่านการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม กระบวนการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ พ.ศ. 2565–2570 โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานส่งเสริมนวัตกรรม และพัฒนาทักษะแรงงานดิจิทัลในทุกภาคส่วน รวมถึงภาคการศึกษา

คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2561) ได้ระบุว่า รัฐบาลไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นกลยุทธ์หลักในการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการปรับตัวของประเทศไทยในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในภาคการศึกษาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยง การเปลี่ยนแปลงนี้ได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษา พ.ศ. 2564–2570 เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเผชิญกับความท้าทายแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องกับ Kamalov et al. (2023) ที่เน้นย้ำว่าการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี AI ในการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับ ความต้องการของผู้เรียนแบบรายบุคคล (Personalized Learning) การใช้ระบบผู้ช่วยสอนอัจฉริยะ (Intelligent Tutoring Systems) และระบบประเมินผลอัตโนมัติ (Assessment Automation) ซึ่งล้วนช่วยให้การเรียนรู้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ AI ยังมีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในโรงเรียน โดยช่วยลดภาระงานด้านธุรการ และเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่ดีขึ้นส่งผลให้ผู้บริหารสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับข้อเสนอของ สุพัตรา ปากดี และคณะ (2567) ที่ระบุว่า การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการรับมือกับ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันและการมีแผนการชัดเจน ในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ในสถานศึกษาจะช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (อธิป เกตุสิริ และคณะ, 2568) เมื่อสถานศึกษานำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการพัฒนาและการสอน จะทำให้สถานศึกษามีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้โรงเรียนสามารถเป็นที่ไว้วางใจจากชุมชนในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคใหม่ (ธรรมรักษ์ ละอองนวล, 2561) การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาก็มีความสำคัญไม่น้อยเพราะการมีแผนการส่งเสริม การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะช่วยให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาทักษะ ด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ Brandan Hurter (2024) นอกจากนี้ การศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ยังเป็นการสนับสนุนแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ พ.ศ. 2565-2570 ที่มุ่งเน้นการสร้าง ระบบนิเวศที่มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประเทศ ผลการศึกษานี้จะสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สำหรับสถานศึกษาอื่นๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาของประเทศในภาพรวมให้มีคุณภาพสูงและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม

โรงเรียนปทุมคงคาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตเมืองกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียน 1,294 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2568) และมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับชุมชนเขตคลองเตย เขตวัฒนา พระโขนง และบางนา จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2567 พบว่า โรงเรียนมีผลการประเมินคุณภาพภายในอยู่ในระดับ “ยอดเยี่ยม” ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียนกระบวนการบริหารและการจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งสะท้อนถึงความพร้อมด้านโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษา ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเชิงลึกในมิติของการใช้เทคโนโลยี พบว่าแม้โรงเรียนจะมีการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้มีโครงข่ายอินเทอร์เน็ตและการส่งเสริมให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน แต่การใช้เทคโนโลยียังคงอยู่ในลักษณะของเทคโนโลยีดิจิทัลทั่วไป มากกว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในระดับการบริหารสถานศึกษา เช่น การใช้ AI เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนโยบาย การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ หรือการบริหารจัดการเชิงคาดการณ์ ซึ่งยังไม่ปรากฏอย่างชัดเจนในรายงานผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

นอกจากนี้ จากผลการประเมินด้านจุดควรพัฒนา โรงเรียนยังมีความจำเป็นในการยกระดับการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการสารสนเทศ การประมวลผลข้อมูล และการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างศักยภาพเชิงโครงสร้างพื้นฐานกับการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงอย่างเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในทางปฏิบัติจริง ในปีงบประมาณ 2568 โรงเรียนปทุมคงคาได้รับการคัดเลือกอย่างเป็นทางการให้เป็นสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งเป็นกลุ่มสถานศึกษาที่ต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นพิเศษและได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา ตามประกาศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ลงวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2568 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2568) การได้รับสถานะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและความพร้อมของโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและถือเป็นโอกาสสำคัญในการยกระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในระดับสถานศึกษา

Anderson และ Dexter (2005) เสนอว่า ความสำเร็จของการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา มิได้ขึ้นอยู่กับเครื่องมือโครงสร้างพื้นฐานเพียงอย่างเดียวแต่ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการจัดระบบสนับสนุนเพื่อให้การใช้เทคโนโลยีเกิดประสิทธิผลในระดับองค์กร Fullan and Quinn (2017) อธิบายว่าการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมในสถานศึกษาให้เกิดผลอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงระบบและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกันทั้งองค์กร โดยผู้บริหารต้องสามารถเชื่อมโยงนโยบาย กลยุทธ์และการปฏิบัติจริงเพื่อยกระดับการดำเนินงานจากโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะ ไปสู่การดำเนินงานในเชิงระบบ UNESCO (2023) ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีกรอบนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ควบคู่กับการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างเหมาะสมโดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับทิศทางและสร้างระบบสนับสนุนเพื่อให้การใช้ AI ครอบคลุมทั้งงานบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนในระดับเชิงระบบ

จากบริบทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้โรงเรียนปทุมคงคาจะมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบการบริหารจัดการในระดับที่ดีและได้รับโอกาสเชิงนโยบายจากการเป็นสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา แต่การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระดับสถานศึกษายังขาดกรอบนโยบาย แนวทาง และกลไกการส่งเสริมที่ชัดเจน โดยเฉพาะในระดับการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา โดยมุ่งพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Kamalov et al. (2023) เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่สามารถจำลองความสามารถของมนุษย์ในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจอย่างอัตโนมัติ โดยอาศัยระบบอัลกอริทึมและการเรียนรู้ของเครื่อง (machine learning) ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการข้อมูล และการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุพัตรา ปากดี และคณะ (2567) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน และการมีแผนการชัดเจนในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในสถานศึกษาจะช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

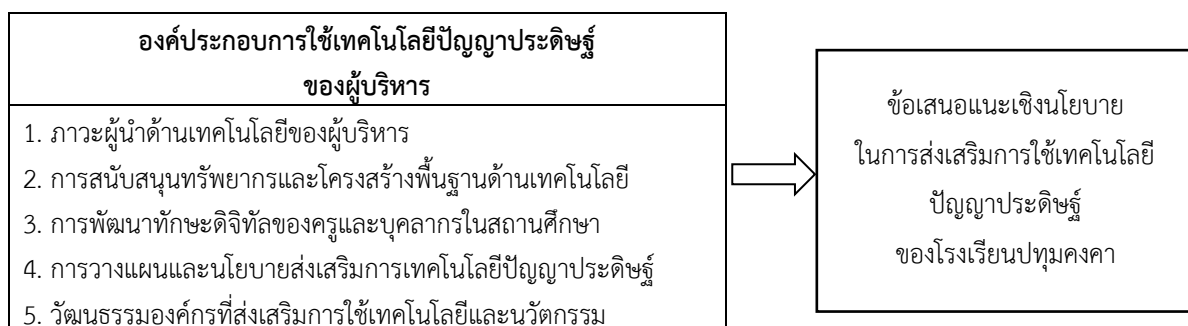
สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศแห่งชาติ (2565) ในยุคดิจิทัลปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในภาคการศึกษา ซึ่งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้และการบริหารสถานศึกษา โดยสอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 ที่รัฐบาลไทยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศผ่านนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ทำให้การประยุกต์ใช้ AI ในภาคการศึกษากลายเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษา เรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมด้านการกำหนดนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (Fullan, 2001 and UNESCO, 2021)

การพัฒนากรอบแนวคิดนี้อยู่ภายใต้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการบริหารการศึกษาเชิงนวัตกรรมและแนวคิดที่ว่าด้วยการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนจากผู้บริหาร มีผลโดยตรงต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีของครูผู้สอน (Teo, 2009 and Rogers, 2003)

กรอบแนวคิดนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเชิงประจักษ์เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เหมาะสม ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multi-phase Mixed Methods Research) ซึ่งบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ครอบคลุมทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะสำคัญ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนทั้งหมดในโรงเรียนด้วยแบบสอบถามมาตรฐานค่า 5 ระดับ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index: PNI_{modified})

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียน โดยอาศัยข้อมูลจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ร่วมกับการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทจริง และสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 64 คน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มและการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณและเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา โดยครอบคลุม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหาร การสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร การวางแผนและนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม แบบสอบถามด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา IOC มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

2. เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามระยะของการวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนในโรงเรียนปทุมคงคา โดยใช้แบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถาม ให้กับกลุ่มประชากรทั้งหมด และรวบรวมแบบสอบถามกลับเพื่อนำไปตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้อง ของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติตามขั้นตอนที่กำหนด

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตามแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งพัฒนาขึ้นจากผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นใน ระยะที่ 1 และกรอบแนวคิดการวิจัย การสัมภาษณ์ดำเนินการในช่วงเวลาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล และข้อมูลที่ได้ ถูกบันทึกและถอดความอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้เป็นข้อมูลประกอบการ สังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยดัชนี ($PNI_{modified}$) ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำ ผลที่ได้ไปสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย จากผลการวิเคราะห์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของ โรงเรียนปทุมคงคา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 82.81 รองลงมาเป็นปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 17.19 และผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการทำงาน น้อยกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมาคือ ประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.19 และ ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี คำน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 7.81 แสดงข้อมูลตามตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามในการเก็บข้อมูล (N = 64)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	53	82.81
ปริญญาโท	11	17.19
ปริญญาเอก	0	-
รวม	64	100
2. ประสบการณ์ในการทำงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	48	75
10 - 20 ปี	11	17.19
มากกว่า 20 ปี	5	7.81
รวม	64	100

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็น ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนปทุมคงคาภาพรวม โดยสถิติที่ใช้ในการคำนวณระดับความต้องการ
จำเป็นใช้วิธี Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) ซึ่งใช้สูตรดังนี้ ($PNI_{modified}$) = (I-D)/ D ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา
ในภาพรวม

การใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ของผู้บริหาร สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
1 ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยี ของผู้บริหาร	3.05	1.39	ปานกลาง	4.34	0.79	มาก	0.44	5
2 การสนับสนุนทรัพยากร และโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเทคโนโลยี	2.80	1.35	ปานกลาง	4.28	0.90	มาก	0.51	1
3 การพัฒนาทักษะดิจิทัล ของครูและบุคลากรใน สถานศึกษา	3.00	1.44	ปานกลาง	4.38	0.90	มาก	0.45	4
4 การวางแผนและนโยบาย ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ (AI)	3.06	1.43	ปานกลาง	4.28	0.97	มาก	0.47	2
5 วัฒนธรรมองค์กร ที่ส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม	3.05	1.40	ปานกลาง	4.36	0.89	มาก	0.46	3
ภาพรวม	3.39	1.08	ปานกลาง	4.52	0.82	มากที่สุด	0.43	

จากตาราง 4.2 พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการใช้เทคโนโลยี
ปัญญาประดิษฐ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนปทุมคงคา ในภาพรวมและค่า ($PNI_{modified}$) ดังนี้

สภาพปัจจุบันในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.39$, $\sigma = 1.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนและนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี
ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.06$, $\sigma = 1.43$) รองลงมา คือ วัฒนธรรมองค์กรที่
ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.05$, $\sigma = 1.40$) และภาวะผู้นำด้าน
เทคโนโลยีของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.05$, $\sigma = 1.39$) รองลงมา คือ การพัฒนาทักษะดิจิทัล
ของครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.00$, $\sigma = 1.44$) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ
การสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\mu = 2.80$, $\sigma = 1.35$)

สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.38$, $\sigma = 0.90$) รองลงมา คือ วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.89$) รองลงมา คือ ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.79$) รองลงมา คือ การสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.90$) และค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ การวางแผนและนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.97$)

ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา ในภาพรวมเท่ากับ 0.43 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่า PNI_{modified} สูงที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ($PNI_{\text{modified}} = 0.51$) รองลงมา คือ ด้านการวางแผนและนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ($PNI_{\text{modified}} = 0.47$) ด้านวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ($PNI_{\text{modified}} = 0.46$) ด้านการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.45$) และด้านภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหาร ($PNI_{\text{modified}} = 0.44$) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

ด้านที่ 1 การสนับสนุนทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จำนวน 6 ข้อ แนวปฏิบัติ 14 แนวปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยระยะที่ 1 ที่พบว่าด้านนี้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{\text{modified}} = 0.51$) สะท้อนว่า ความพร้อมเชิงระบบ เช่น อุปกรณ์ เครือข่าย แพลตฟอร์ม และการสนับสนุนทางเทคนิค เป็นเงื่อนไขตั้งต้นของการใช้ AI ให้เกิดผลจริง หากขาดปัจจัยพื้นฐานดังกล่าว การนำ AI ไปใช้ย่อมเผชิญข้อจำกัดเชิงปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่าโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา (วราภรณ์ ศรีสุข, 2565) และสอดคล้องกับ UNESCO (2023) ที่เน้นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุนในการนำ AI มาใช้ในภาคการศึกษา นอกจากนี้ การกำหนดแนวปฏิบัติในลักษณะ “ทดลองใช้ก่อนขยายผล (pilot test)” ยังสะท้อนแนวคิดการบริหารความเสี่ยงเชิงนโยบาย ทำให้การตัดสินใจขยายการใช้ AI อยู่บนหลักฐานจากการใช้งานจริง

ด้านที่ 2 การวางแผนและนโยบายส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ผู้วิจัยพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจำนวน 7 ข้อ แนวปฏิบัติ 14 แนวปฏิบัติ แสดงถึงการเน้น กลไกกำกับทิศทางร่วม เช่น การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การบูรณาการในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การกำหนด KPI การจัดทำคู่มือ และการตั้งคณะกรรมการกำกับติดตาม ซึ่งช่วยให้การขับเคลื่อน AI ไม่เป็นเพียงโครงการระยะสั้น แต่เป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับ OECD (2021) ที่ชี้ว่าการกำหนดนโยบายด้าน AI ในการศึกษา ต้องเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์องค์กรและ

การบริหารเชิงกลยุทธ์ รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาในบริบทไทยที่พบว่าสถานศึกษาที่มีนโยบายด้านเทคโนโลยีชัดเจนและต่อเนื่องมีระดับการใช้เทคโนโลยีสูงกว่า (สมศักดิ์ อินทร์อ่อน, 2564)

ด้านที่ 3 วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ผู้วิจัยพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจำนวน 6 ข้อ แนวปฏิบัติ 12 แนวปฏิบัติ โดยมุ่งสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทดลองใช้ การเรียนรู้ร่วมกัน และการกำกับการใช้ AI อย่างปลอดภัยและมีจริยธรรมซึ่งสะท้อนว่าแม้เทคโนโลยีจะเป็นเครื่องมือสำคัญ แต่ปัจจัยทางวัฒนธรรมองค์กรเป็นตัวเร่งการยอมรับและการใช้จริงในระดับบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่าวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรมส่งผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา (ธนาภรณ์ รัตนกุล, 2565) และสอดคล้องกับ Fullan and Quinn (2017) ที่เน้นว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้ยั่งยืนต้องอาศัยวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม

ด้านที่ 4 การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรในสถานศึกษา ผู้วิจัยพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจำนวน 6 ข้อ 13 แนวปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยระยะที่ 1 ที่พบว่าค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ด้านนี้อยู่ในระดับสูง ($\mu = 4.38$) สะท้อนความต้องการของครูในการพัฒนาทักษะ AI อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากครูเป็นผู้ปฏิบัติการหลักในการบูรณาการ AI เข้าสู่การเรียนการสอน หากขาดความรู้และทักษะ ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการใช้งานจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดว่าการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูช่วยเพิ่มความมั่นใจและศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (ชัยวัฒน์ พงษ์ประเสริฐ, 2563) และสอดคล้องกับ Kamalov et al. (2023) ที่ชี้ว่าทักษะด้าน AI ของครูเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการบูรณาการ AI อย่างมีคุณภาพ

ด้านที่ 5 ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหาร จากข้อมูลที่ปรากฏในต้นฉบับ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 5 ข้อ แนวปฏิบัติ 10 แนวปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนบทบาทผู้บริหารในมิติการกำหนดวิสัยทัศน์การเป็นต้นแบบและการสร้างแรงจูงใจเพื่อขับเคลื่อน AI ให้เกิดขึ้นจริงในระดับโรงเรียน สอดคล้องกับ Anderson and Dexter (2005) ที่ชี้ว่าภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารมีความสำคัญต่อการบูรณาการเทคโนโลยีในโรงเรียนและสอดคล้องกับผลการศึกษาในบริบทไทยที่พบว่าภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอน (สุวรรณา วงศ์สว่าง, 2564)

โดยสรุป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นข้อเสนอเชิงระบบและเชิงปฏิบัติ ที่เชื่อมโยงจากความต้องการจำเป็นเชิงปริมาณไปสู่แนวทางปฏิบัติจากข้อมูลเชิงคุณภาพทำให้สามารถใช้เป็นกรอบทิศทางการขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในโรงเรียนได้จริง ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน นโยบาย วัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และภาวะผู้นำ (UNESCO, 2023)

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยเรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัย มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ด้านการกำหนดนโยบายและการขับเคลื่อนเชิงบริหาร โรงเรียนควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร โดยบูรณาการเข้ากับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานหรือผู้รับผิดชอบเฉพาะด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อทำหน้าที่วางแผน กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.2 ด้านการพัฒนาศักยภาพครูและการสนับสนุนทรัพยากร โรงเรียนควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลและทักษะด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ควบคู่กับการจัดสรรทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และระบบสนับสนุนทางเทคนิคที่เพียงพอ เพื่อเอื้อต่อการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการใช้เทคโนโลยีอย่างยั่งยืน โรงเรียนควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ สนับสนุนการทดลองใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรม ความรับผิดชอบ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างและบริบทการวิจัย ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอื่น หรือสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย และเพิ่มความครอบคลุมในการอธิบายแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงลึกในรูปแบบการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง ควรมีการศึกษาผลของการนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปใช้จริง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลองเพื่อติดตามผลลัพธ์ของการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 ควรมีการบูรณาการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม ควรมีการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มในหลายระดับ (ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัย ความท้าทาย และเงื่อนไขความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ในสถานศึกษา

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2564–2570*. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กฤษฎา พลอยศรี, ชัยณรงค์ สุวรรณศรี, และปิยวรรณ จันทร์กระจ่าง. (2568). แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 19(1), 15–32.
- กฤษฎา พลอยศรี, และคณะ. (2568). *การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี* (พ.ศ. 2561–2580). สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ชัยวัฒน์ พงษ์ประเสริฐ. (2563). *การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐิตพลโย (บุตรดี), พ. (2025). AI ปัญญาประดิษฐ์กับการศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารวิพจน์ศาสตร์ปริทัศน์*, 1(1), 10–22.
<https://so13.tci-thaijo.org/index.php/JWR/article/view/1733>
- ธนาภรณ์ รัตนกุล. (2565). วัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 16(2), 45–60.
- ธรรมรักษ์ ละอองนวล. (2561). *การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล*. โอเดียนสโตร์.
- ธรรมรักษ์ ละอองนวล. (2561). การพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศด้านเทคโนโลยี. *วารสารบริหารการศึกษา*, 9(2), 45–55.
- บุญเรือน, ส., และบุญมีพิพิธ, ป. (2024). ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 25(2), 1899–1906.
- ประพันธ์ ใจดี. (2565). การจัดการอย่างเป็นระบบของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคโนโลยี. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 18(1), 34–50.
- ปรีชา เจียมจิตต์. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 42(3), 80–92.
- โรงเรียนปทุมคงคา. (2567). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2567*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.
- วรางคณา ศรีสุข. (2565). ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 20(2), 77–94.
- สงคราม, ส. (2025). การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)*, 7(2), 583–597.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2568). *ประกาศรายชื่อสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา* (ประกาศ ณ วันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2568).
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศแห่งชาติ. (2565). *เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับการพัฒนาประเทศไทย*.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ พ.ศ. 2565–2570*.
<https://www.dga.or.th/document-public/dga-ai-action-plan/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *การพัฒนาวัฒนธรรมกระบวนการการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา* (สื่อสิ่งพิมพ์ สกศ. ลำดับที่ 32/2567).
- สุจรรยา ขาวสกุล, และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับความสำเร็จของนวัตกรรมการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 17(2), 112–123.
- สุจรรยา ขาวสกุล, สมชาย รัตนวงศ์, และอรัญ สุขสวัสดิ์. (2560). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2558). *การสร้างมาตรฐานวัดสำหรับการวิจัยที่ถูกต้องและได้มาตรฐานสากล*. สำนักพิมพ์สามลดา.
- สุพัตรา ปากดี, วรางคณา ศรีสุข, และณัฐพล ชูชัย. (2567). แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 18(1),
112–130.
- สุวรรณศรีศรี, จ. (2013). อิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการสอนของครูผู้สอน.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 20(3), 79–92. <https://so02.tcithaijo.org/index.php/edubuu/article/view/6927>
- อชิป เกตุสิริ, พิมพ์ชนก วัฒนชัย, และกิตติพงษ์ ศรีสุข. (2568). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ใน
สถานศึกษาไทย. *วารสารการศึกษาดิจิทัล*, 6(1), 1–18.
- อชิป เกตุสิริ, และคณะ. (2568). *การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาโรงเรียนด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์*.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อิทธิศักดิ์ ศรีดำ, สังฆะราม เอี่ยมสะอาด, และอิทธิพงษ์ อ่อนจันทร์. (2024). บทบาทเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ด้าน
การศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้*, 4(1), 145–159.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jeil/article/view/266447>
- สมศักดิ์ อินทร์อ่อน. (2564). การกำหนดนโยบายด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา.
วารสารการบริหารการศึกษา, 12(3), 89–104.
- Ahmad, M., Yasir, M., and Ahmed, R. (2022). Artificial intelligence in education: Opportunities and
challenges. *International Journal of Educational Technology*, 12(1), 34–48.
- Ahmad, T., Li, X., and Qadir, J. (2022). Artificial intelligence in education: A systematic literature
review. *IEEE Access*, 10, 98865–98883. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2022.3204794>
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision
Processes*, 50(2), 179–211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Anderson, R. E., and Dexter, S. (2005). School technology leadership: An empirical investigation of
prevalence and effect. *Educational Administration Quarterly*, 41(1), 49–82.
<https://doi.org/10.1177/0013161X04269517>
- Bass, B. M., and Riggio, R. E. (2022). *Transformational leadership* (3rd ed.). Routledge.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of
information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. <https://doi.org/10.2307/249008>
- Davis, F. D. (1993). User acceptance of information technology: System characteristics, user
perceptions and behavioral impacts. *International Journal of Man-Machine Studies*, 38(3),
475–487. <https://doi.org/10.1006/imms.1993.1022>
- Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Ismagilova, E., Aarts, G., Coombs, C., Crick, T., and Williams, M. D. (2021).
Artificial intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges,

- opportunities, and agenda for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 57, 101994. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.08.002>
- Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change* (5th ed.). Teachers College Press.
- Fullan, M., Quinn, J., and McEachen, J. (2017). *Deep learning: Engage the world, change the world*. Corwin Press.
- Garira, E. (2020). Needs assessment for the development of educational interventions: A case of a school self-evaluation framework. *Social Sciences & Humanities Open*, 2(1), 100009. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2020.100009>
- Ge, X., and Hu, Y. (2020). Artificial intelligence in higher education: A paradigm shift. *Educational Technology & Society*, 23(4), 1–15.
- Ge, X., and Hu, Y. (2020). Building an AI-powered educational ecosystem: A Chinese perspective. *Asia Pacific Education Review*, 21(1), 115–126. <https://doi.org/10.1007/s12564-019-09628-6>
- Guo, H., Alias, B. S., and Mamud, M. I. (2025). Artificial intelligence integration in instructional leadership: Impact on teacher innovation and job satisfaction. *International Journal of Innovative Research and Scientific Studies*, 8(6), 660–669. <https://doi.org/10.53894/ijirss.v8i6.9666>
- Heath, C., and Heath, D. (2020). *Made to stick: Why some ideas survive and others die*. Random House.
- Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. (2011). *The program evaluation standards: A guide for evaluators and evaluation users* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Kamalov, F., Santandreu Calonge, D., and Gurrib, I. (2023). New era of artificial intelligence in education: Towards personalized learning. *Education and Information Technologies*, 28, 1–25. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11205-0>
- Leithwood, K., and Louis, K. S. (2021). *How leadership influences student learning*. The Wallace Foundation.
- Likert, R. (1961). *New patterns of management*. McGraw-Hill.
- Matos, J. F., Reis, P., and Barroso, J. (2025). AI-driven learning environments: Opportunities and ethical challenges. *Journal of Educational Technology*, 22(1), 33–48.
- Miao, F., Holmes, W., Huang, R., and Zhang, H. (2021). *AI and education: Guidance for policy-makers*. UNESCO.
- Northouse, P. G. (2023). *Leadership: Theory and practice* (9th ed.). SAGE Publications.
- Nunnally, J. C., and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- OECD. (2021). *Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities for sustainable development*. OECD Publishing.

- OECD. (2023). *Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities for education leaders*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/edc7a4a1-en>
- Pakdee, S., and Phetmalhkul, T. (2024). Guidelines for application artificial intelligence (AI) in education under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(6), 555–572. <https://doi.org/10.60027/iarj.2024.278760>
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods* (4th ed.). SAGE Publications.
- Pink, D. H. (2018). *Drive: The surprising truth about what motivates us*. Riverhead Books.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.
- Stogdill, R. M. (1948). Personal factors associated with leadership: A survey of the literature. *Journal of Psychology*, 25(1), 35–71. <https://doi.org/10.1080/00223980.1948.9917362>
- Teo, T. (2009). Modelling technology acceptance in education: A study of pre-service teachers. *Computers & Education*, 52(2), 302–312. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2008.08.006>
- UNESCO. (2021). *AI and the futures of learning*. UNESCO.
- UNESCO. (2023). *Guidance on generative AI in education and research*. UNESCO Publishing.
- Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., and Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. *MIS Quarterly*, 27(3), 425–478. <https://doi.org/10.2307/30036540>
- Venkatesh, V., Thong, J. Y. L., and Xu, X. (2012). Consumer acceptance and use of information technology: Extending the unified theory of acceptance and use of technology. *MIS Quarterly*, 36(1), 157–178. <https://doi.org/10.2307/41410412>
- Zeng, M., Cheah, K. S. L., and Abdullah, Z. (2025). The influence of school principals' digital leadership on teachers' competency in integrating artificial intelligence: A systematic thematic review. *Frontiers in Education*, 10, Article 1655967. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1655967>

กฎหมายกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม: กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน

วราภรณ์ อัครลาภสกุล¹, โชติ อัครลาภสกุล², เมธาพร จันทไทย^{3,*}, สันติพงษ์ กุมารสิงห์⁴

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

²ศาลจังหวัดอุดรดิตถ์ ศาลยุติธรรม

³สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

⁴หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Received: 22 August 2025

Revised: 16 January 2026

Accepted: 5 February 2026

บทคัดย่อ

ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) เป็นวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยเฉพาะในเขตเมืองและภาคเหนือ ซึ่งได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการเผาในที่โล่ง ไฟป่า และการจราจรหนาแน่น บทความนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของกฎหมายไทยในการควบคุม PM 2.5 โดยศึกษาพัฒนาการของหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อม หลักการสำคัญ เช่น หลักการป้องกันไว้ก่อน หลักผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 แต่ยังคงขาดกฎหมายเฉพาะด้าน PM 2.5 และมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ เช่น ความซ้ำซ้อนของอำนาจหน่วยงาน มาตรฐานคุณภาพอากาศที่ล้าหลัง และกลไกการมีส่วนร่วมที่ไม่เข้มแข็ง

บทความนี้เสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย เช่น การตรากฎหมายเฉพาะด้านฝุ่น PM 2.5 การเพิ่มบทลงโทษ การเสริมสร้างบทบาทประชาชน และการใช้เทคโนโลยีในการติดตามมลพิษ เพื่อให้การจัดการปัญหา PM 2.5 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และสอดคล้องกับสิทธิพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

คำสำคัญ: กฎหมาย, การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม, ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน

* ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: methaporn1986@gmail.com

Laws and Environmental Protection: In The Case of Fine Dust Particles Not Exceeding 2.5 Microns

Waraporn Atsawalapsakun¹, Chot Atsawalapsakun²,
Methaporn Chanthai^{3,*}, Santiphong Kumansing⁴

¹Department of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Uttaradit Rajabhat University

²Uttaradit Provincial Court, Office of the Judiciary

³Department of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Uttaradit Rajabhat University

⁴Doctor of Laws Program, Faculty of Law, Sripatum University

Received: 22 August 2025

Revised: 16 January 2026

Accepted: 5 February 2026

Abstract

The problem of fine particulate matter of less than 2.5 microns (PM 2.5) is an environmental crisis that has severely impacted the health, economy, and environment of Thailand, particularly in urban areas and the northern region, which are affected by open burning activities, forest fires, and heavy traffic. This article aims to analyze the role of Thai law in controlling PM 2.5 by studying the development of environmental legal principles, including key principles such as the precautionary principle, the polluter-pays principle, the principle of sustainable development, and the principle of public participation.

Although Thailand has several relevant laws, such as the Environmental Quality Promotion and Conservation Act B.E. 2535 (1992), the Public Health Act B.E. 2535 (1992), and the Factory Act B.E. 2535 (1992), there is still a lack of specific laws on PM 2.5 and there are limitations in enforcement, such as duplication of authority, outdated air quality standards, and weak participatory mechanisms.

This article proposes legislative and policy reforms, such as enacting specific laws on PM 2.5, increasing penalties, strengthening the role of citizens, and using technology to monitor pollution, to ensure effective, sustainable, and constitutionally aligned management of PM 2.5.

Keywords: Laws, Environmental Protection, Fine Dust Particles Not Exceeding 2.5 Microns

* Corresponding Author; E-mail: methaporn1986@gmail.com

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหามลพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน หรือที่เรียกกันว่า “PM 2.5” ได้กลายเป็นหนึ่งในวิกฤตสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบรุนแรงทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา และประเทศที่ยังพึ่งพาเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมที่ขาดมาตรการควบคุมมลพิษที่เข้มงวด PM 2.5 คือฝุ่นละอองขนาดเล็กมากจนสามารถแทรกซึมเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจ และเข้าสู่กระแสเลือด ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพของมนุษย์ ทั้งในด้านระบบทางเดินหายใจ ระบบหัวใจและหลอดเลือด และมีความเชื่อมโยงกับโรคร้ายแรง เช่น มะเร็งปอด โรคหลอดเลือดสมอง และโรคหัวใจ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญกับระดับ PM 2.5 ที่สูงเกินค่ามาตรฐานที่กำหนดเป็นประจำ โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง และแม่ฮ่องสอน ซึ่งมักเกิดจากการเผาในที่โล่งเพื่อเตรียมพื้นที่เกษตรกรรมหรือจากไฟป่า รวมถึงในเขตเมืองอย่างกรุงเทพมหานคร ที่มีต้นเหตุจากการจราจรหนาแน่น และกิจกรรมอุตสาหกรรม ความซับซ้อนของต้นเหตุและการกระจายตัวของ PM 2.5 ทำให้การจัดการปัญหาต้องอาศัยการประสานงานระหว่างหลายหน่วยงาน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ตลอดจนมาตรฐานคุณภาพอากาศและแผนยุทธศาสตร์ของรัฐ แต่การบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติยังประสบปัญหาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการขาดความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความไม่เป็นเอกภาพของกฎหมายที่มีอยู่ หรือการขาดกฎหมายเฉพาะที่รองรับการจัดการ PM 2.5 อย่างเป็นระบบ รวมถึงปัญหาเชิงโครงสร้างในการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดความเข้มงวดและต่อเนื่อง

ในขณะเดียวกัน หลายประเทศทั่วโลกได้ดำเนินมาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มข้นในการควบคุม PM 2.5 เช่น สหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมาย Clean Air Act ซึ่งกำหนดค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศอย่างชัดเจน หรือประเทศเกาหลีใต้ที่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับฝุ่นละอองขนาดเล็ก ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นถึงแนวทางทางกฎหมายที่เป็นรูปธรรม และสามารถประยุกต์ใช้ได้กับบริบทของประเทศไทย

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของกฎหมายไทยในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจากปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน โดยเน้นการวิเคราะห์พัฒนาการของหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อม สถานะของกฎหมายในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย คำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงในเชิงนโยบาย เพื่อให้การจัดการปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยั่งยืน และตอบสนองต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี

ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ในประเทศไทย

มลพิษทางอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน หรือ PM 2.5 ไม่ใช่ปัญหาที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย หากแต่สะสมมาอย่างต่อเนื่องจากกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง การขยายงานพาหนะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับ

กิจกรรมภาคเกษตรกรรมที่ยังพึ่งพาการเผาในที่โล่งซึ่งพบมากในภาคเหนือ รวมถึงผลกระทบจากไฟป่าทั้งในประเทศและจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมา และลาว ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน

ในช่วงปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา ค่าฝุ่น PM 2.5 ในหลายจังหวัดของไทยพุ่งสูงเกินค่ามาตรฐานที่องค์การอนามัยโลก (WHO) แนะนำ จนต้องมีการประกาศแจ้งเตือนให้ประชาชนระมัดระวังการออกนอกเคหสถาน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยโรคทางเดินหายใจ สถานการณ์ดังกล่าวกลายเป็นเหตุวิกฤตสิ่งแวดล้อมซ้ำซาก (Recurring Environmental Crisis) ในหลายพื้นที่ อาทิ กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะในฤดูแล้ง (เดือนมกราคม – เมษายน) ที่ค่าฝุ่นมักพุ่งสูงสุด

แม้รัฐบาลจะมีมาตรการเชิงนโยบาย เช่น แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหามลพิษ PM 2.5 และการจัดตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์เพื่อควบคุมสถานการณ์ แต่การบังคับใช้กฎหมายกลับไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความต่อเนื่อง และไม่สามารถจัดการกับสาเหตุของปัญหาในเชิงระบบได้อย่างแท้จริง ทำให้เกิดปัญหาในหลายๆ ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขภาพ กล่าวคือ PM 2.5 มีขนาดเล็กมากจนสามารถผ่านระบบกรองตามธรรมชาติของร่างกายและเข้าสู่ถุงลมในปอด กระแสเลือด และอวัยวะภายใน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพในระยะสั้นและระยะยาว โดยมีรายงานทางการแพทย์ยืนยันว่า PM 2.5 เชื่อมโยงกับโรคหลอดเลือดหัวใจ มะเร็งปอด โรคหอบหืด โรคหลอดเลือดสมอง รวมถึงการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (premature death)

ข้อมูลจากกรมควบคุมโรคระบุว่าในแต่ละปีประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากปัญหามลพิษทางอากาศกว่า 30,000 คน ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้นอย่างน่ากังวลและส่งผลกระทบต่อระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

2. ด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ มลพิษจาก PM 2.5 ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพแรงงาน การท่องเที่ยว และการลงทุนในระยะยาว การเกิดเหตุการณ์ PM 2.5 สูงอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการหยุดเรียน หยุดงาน และลดกิจกรรมกลางแจ้ง ส่งผลกระทบต่อธุรกิจ โดยเฉพาะภาคบริการ โรงเรียน และธุรกิจกลางแจ้ง

ธนาคารโลกเคยประเมินว่า มลพิษทางอากาศทำให้ประเทศไทยสูญเสียทางเศรษฐกิจกว่า 6 แสนล้านบาทต่อปี ทั้งในรูปของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและความสูญเสียทางผลิตภาพของแรงงาน

3. ด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กล่าวคือ PM 2.5 เป็นทั้งผลจากกระบวนการเผาไหม้และการสะสมของสารพิษในอากาศ เช่น สารประกอบไนโตรเจน และสารอินทรีย์ระเหย ซึ่งมีบทบาทในการก่อให้เกิด “หมอกควันพิษ” และก๊าซเรือนกระจกที่เป็นต้นเหตุของภาวะโลกร้อน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการเผาในที่โล่งและไฟป่า การจัดการ PM 2.5 จึงเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามแก้ไขวิกฤตการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้วย

4) ด้านสิทธิมนุษยชน กล่าวคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีและเหมาะสมแก่การดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” การที่รัฐละเลยหรือไม่สามารถควบคุม PM 2.5 ได้จึงอาจตีความได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และเป็นภาระผูกพันของรัฐในการดำเนินมาตรการเชิงกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิของประชาชน

จากความเป็นมาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัญหา PM 2.5 เป็นวิกฤตที่มีมิติเชิงโครงสร้างซับซ้อนและขยายวงกว้างเกินกว่าที่มาตรการเฉพาะกิจหรือกฎหมายทั่วไปจะสามารถรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ระบบกฎหมายไทยจะต้องปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์ โดยการพัฒนากฎหมายเฉพาะ มาตรการบังคับใช้ที่เข้มแข็ง และกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถคุ้มครองสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศ

ความหมายและพัฒนาการของหลักกฎหมาย

กฎหมายสิ่งแวดล้อม (Environmental Law) หมายถึง กฎเกณฑ์หรือบทบัญญัติทางกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน บรรเทา หรือฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะกฎหมายที่มุ่งควบคุมมลพิษ น้ำเสีย อากาศเสีย การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการประกันสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยมีแนวคิดของกฎหมายสิ่งแวดล้อมพัฒนามาจากหลักการสำคัญ ดังนี้

1. หลักการป้องกันไว้ก่อน (Precautionary Principle) เป็นหนึ่งในหลักกฎหมายสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความไม่แน่นอนทางวิทยาศาสตร์ และอาจส่งผลกระทบอย่างรุนแรงในอนาคต แนวคิดนี้มีบทบาทมากในการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย และการตัดสินใจทางการปกครองที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม สุขภาพ และความปลอดภัยของประชาชน

หลักการป้องกันไว้ก่อน หมายถึง “เมื่อมีความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างรุนแรงหรือไม่สามารถแก้ไขได้ต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของมนุษย์ และแม้ว่าจะยังไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดในการพิสูจน์ความเสี่ยงนั้น รัฐหรือผู้มีอำนาจก็ควรดำเนินการเพื่อป้องกันอันตรายนั้นไว้ก่อน” กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดความเสียหายก่อน หรือรอให้ได้หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สมบูรณ์ก่อน จึงจะสามารถดำเนินการมาตรการทางกฎหมายหรือป้องกันได้

แม้ประเทศไทยจะยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติที่ระบุ “หลักการป้องกันไว้ก่อน” ไว้โดยชัดเจนในกฎหมาย แต่สามารถอนุมานได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 58 ที่ระบุว่า “รัฐต้องประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพก่อนดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบ” ซึ่งสะท้อนแนวคิดของหลักการนี้แก่การดำเนินการเชิงล่วงหน้า และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจหน่วยงานรัฐกำหนดมาตรการควบคุมมลพิษแม้จะยังไม่มีผลเสียปรากฏอย่างแน่ชัด

2. หลักผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) เป็นหลักการสำคัญทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ระบุว่า “บุคคลหรือนิติบุคคลใดที่เป็นผู้ก่อให้เกิดมลพิษหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหาย และ/หรือแบกรับต้นทุนในการป้องกัน แก้ไข และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากการกระทำของตน” กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้ที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการป้องกันหรือแก้ไขมลพิษนั้น ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐหรือสังคมเป็นผู้รับภาระแทน

แม้ประเทศไทยจะไม่มีบทบัญญัติ “หลักผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย” ไว้อย่างชัดเจนในรูปแบบบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไป แต่สามารถพบแนวคิดนี้ในกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 กำหนดให้อำนาจเรียกค่าชดเชยจากผู้ก่อมลพิษเพื่อใช้ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และมาตรา 96 ทวิ กำหนดให้อำนาจเรียกคืนค่าใช้จ่ายที่รัฐได้ออกไปก่อนแล้วจากผู้รับผิดชอบ

2) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีบทลงโทษทางแพ่งและอาญาต่อโรงงานที่ปล่อยมลพิษ รวมถึงการออกคำสั่งให้เยียวยาหรือหยุดดำเนินการ

3) พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 สามารถใช้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐละเลยจนก่อให้เกิดมลพิษหรือความเสียหาย

อย่างไรก็ตาม การใช้หลักการนี้ในประเทศไทยยังมีข้อจำกัด เช่น การฟ้องร้องต้องใช้เวลาและต้นทุนสูง ประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือเครื่องมือทางกฎหมายได้เพียงพอ และยังไม่มี “กองทุนชดเชยสิ่งแวดล้อม” ที่เป็นระบบ

หลักผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle) เป็นหลักการสำคัญที่พัฒนาทั้งแนวคิดความรับผิดชอบทางกฎหมาย และความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งให้ผู้ทำลายสิ่งแวดล้อมต้องรับผิดชอบ ไม่ให้สังคมหรือรัฐต้องแบกรับต้นทุนแทน ปัจจุบันแม้กฎหมายไทยจะเริ่มสะท้อนหลักการนี้บ้างแล้ว แต่ยังขาดการนำไปใช้ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกรณีมลพิษทางอากาศ PM 2.5 ที่ต้องมีมาตรการและกลไกที่เข้มข้นยิ่งขึ้นในอนาคต

3. หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็น “กระบวนการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคต ในการตอบสนองความต้องการของตนเอง” โดยคำว่า “ยั่งยืน” (Sustainability) ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแค่ “การคงอยู่” เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึง ความสมดุลระหว่าง 3 เสาหลัก (Three Pillars) ของการพัฒนา ได้แก่

- 1) ด้านเศรษฐกิจ มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สร้างงานและรายได้
- 2) ด้านสังคม เกิดความเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำ และเคารพสิทธิมนุษยชน
- 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้โดยไม่เบียดเบียน หรือทำลายความสามารถในการฟื้นฟูของธรรมชาติ

หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนปรากฏในหลายบทบัญญัติของกฎหมายไทย อาทิ

- 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 57 บัญญัติว่า บุคคลมีสิทธิที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มาตรา 58 บัญญัติว่า รัฐต้องจัดให้มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ก่อนดำเนินโครงการพัฒนา มาตรา 82 และ 174 กำหนดให้รัฐและคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่จัดทำนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสนับสนุนหลักการ “พัฒนาแบบบูรณาการ” และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน”

4. หลักการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหลักการพื้นฐานในกฎหมายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายมหาชนสมัยใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม และสามารถมีบทบาทในการแสดงความเห็น เสนอแนะแนวนโยบาย หรือคัดค้านโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพของตนเองได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง หลักการนี้เน้นว่า “การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพได้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน” โดยประชาชนมีทั้ง “สิทธิในการรับรู้” และ “สิทธิในการกำหนดอนาคตของสิ่งแวดล้อมร่วมกับรัฐ”

องค์ประกอบสำคัญของหลักการ มีดังนี้

- 1) สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล ประชาชนต้องมีสิทธิได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา และเข้าใจง่าย เกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่อาจกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น ค่าฝุ่น PM 2.5 ในแต่ละพื้นที่ แหล่งกำเนิดมลพิษ หรือข้อมูลจากรายงาน EIA

2) สิทธิในการแสดงความเห็นและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนต้องสามารถเข้าร่วมประชุม รับฟังความคิดเห็น ยื่นข้อเสนอแนะ หรือแสดงการคัดค้านต่อหน่วยงานรัฐในขั้นตอนต่างๆ ของการกำหนดนโยบาย การอนุมัติโครงการ หรือการออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3) สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม หากสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลหรือการมีส่วนร่วมถูกละเมิด หรือหากรัฐดำเนินโครงการที่ฝ่าฝืนหลักสิ่งแวดล้อม ประชาชนควรมีสิทธิฟ้องร้องหรือร้องเรียนต่อศาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

หลักการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทของกฎหมายไทย

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 41 วรรคสอง กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับ ข้อมูล ข้อเท็จจริง และเหตุผลก่อนการดำเนินโครงการของรัฐ มาตรา 57 กำหนดให้ประชาชนมีสิทธิอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีสิทธิได้รับข้อมูล รวมถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และมาตรา 58 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA/SEA) และเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ

2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 59 และ 60 กำหนดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และแสดงความเห็น มาตรา 80 กำหนดส่งเสริมให้องค์กรเอกชน ประชาชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

3) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลที่มีผลต่อสาธารณะ หน่วยงานที่ไม่เปิดเผยต้องมีเหตุผล และสามารถถูกฟ้องร้องได้

หลักการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหัวใจของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในระบบประชาธิปไตย โดยส่งเสริมให้ประชาชนเป็น “เจ้าของสิ่งแวดล้อมร่วมกับรัฐ” ไม่ใช่เป็นเพียง “ผู้รับผลกระทบ” เท่านั้น หากนำหลักการนี้มาประยุกต์ใช้กับปัญหา PM 2.5 อย่างจริงจัง จะทำให้ประชาชนมีบทบาทในการเฝ้าระวัง แจ้งเตือน และผลักดันนโยบายที่เหมาะสม และนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริง

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบได้ว่าในบริบทของฝุ่น PM2.5 หลักการที่เกี่ยวข้องอย่างยิ่งคือ “สิทธิในสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี” ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญของไทย และหลักการพัฒนายั่งยืนที่สหประชาชาติผลักดันผ่าน SDGs (Sustainable Development Goals)

สถานะของกฎหมายในประเทศไทย

ประเทศไทยประสบปัญหามลพิษทางอากาศอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน หรือ PM2.5 ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง รัฐบาลจึงได้กำหนดกรอบทางกฎหมายหลายฉบับเพื่อควบคุมและจัดการกับปัญหาดังกล่าว กฎหมายเหล่านี้มีทั้งที่เป็นกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยอ้อมกับต้นเหตุของมลพิษ โดยสามารถแจกแจงความเกี่ยวข้องของแต่ละฉบับได้ดังนี้

1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ถือเป็น “กฎหมายแม่บท” ด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทหลักในการกำหนดแนวนโยบาย มาตรการ และกลไกการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีความเกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศในประเด็นสำคัญ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (มาตรา 12) ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและออก “มาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม” เช่น ค่ามาตรฐานฝุ่น PM 2.5

มาตรา 55-60 ให้อำนาจรัฐกำหนด “มาตรฐานคุณภาพอากาศ” และ “มาตรฐานการระบายมลพิษจากแหล่งกำเนิด” รวมถึงอำนาจในการสั่งปรับปรุงหรือระงับกิจกรรมที่ก่อมลพิษ ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ EIA/HEIA ที่ใช้ควบคุมโครงการพัฒนาใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ อีกทั้งมีแนวคิด หลักการป้องกันไว้ก่อน และผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย ฝังอยู่ในการออกแบบกลไกทางกฎหมาย แม้จะไม่ได้ระบุโดยตรง

โดยพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายที่วางกรอบนโยบายระดับประเทศ และเชื่อมโยงกับทุกหน่วยงานทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นในการควบคุมมลพิษ PM 2.5

2. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แม้ไม่ใช่กฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่มีบทบาทอย่างสำคัญใน การควบคุมมลพิษในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในเขตเมืองหรือเขตเทศบาล อาทิ มาตรา 25 และ 26 ให้อำนาจ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ออกข้อบัญญัติเพื่อควบคุมเหตุรำคาญ เช่น ควัน กลิ่น ฝุ่นละออง หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษในชุมชน เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถมีคำสั่งให้ “ระงับ แก้ไข หรือปรับปรุง” กิจกรรมที่ก่อให้เกิด PM 2.5 เช่น การเผาขยะในชุมชน การใช้เตาถ่านในร้านอาหาร เป็นต้น

จุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้คือ การกระจายอำนาจการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมสู่ท้องถิ่น ซึ่งสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะพื้นที่ได้รวดเร็วและตรงจุด หากมีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กฎหมายนี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับ แหล่งกำเนิดมลพิษอุตสาหกรรม โดยเฉพาะโรงงานที่เผาไหม้เชื้อเพลิง หรือกระบวนการผลิตที่ปล่อยฝุ่นละอองและก๊าซพิษสู่บรรยากาศ มาตรา 12 และ 13 กำหนดให้โรงงานต้องติดตั้งระบบควบคุมมลพิษ และปฏิบัติตามเงื่อนไขของใบอนุญาตประกอบกิจการ มาตรา 34-36 ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบ ควบคุม หรือสั่งระงับการดำเนินการหากพบว่า มีการปล่อยมลพิษเกินมาตรฐาน แก้ไขล่าสุด พ.ศ. 2562 มีการลดขั้นตอนการออกใบอนุญาต และเปิดโอกาสให้ประชาชนร้องเรียนต่อการปล่อยมลพิษของโรงงานมากขึ้น

การบังคับใช้กฎหมายนี้เป็นกุญแจสำคัญในการควบคุม PM 2.5 จากภาคอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งกำเนิดใหญ่ในเขตเมืองและนิคมอุตสาหกรรม

4. กฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ PM2.5 โดยทางอ้อม

(1) พระราชบัญญัติควบคุมยานยนต์ พ.ศ. 2522 ควบคุมการจดทะเบียนและตรวจสภาพรถยนต์ รวมถึงการปล่อยมลพิษจากท่อไอเสียซึ่งเป็นแหล่งกำเนิด PM 2.5 ที่สำคัญในเขตเมือง มีการกำหนดมาตรฐานไอเสีย และการตรวจสอบรถยนต์เป็นระยะ มีการเชื่อมโยงกับมาตรการของกรมการขนส่งทางบก และตำรวจจราจรในการควบคุมรถควันดำ

(2) พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และกฎหมายไฟฟ้า มีบทบาทในการป้องกันการเผาป่าและควบคุมการใช้ไฟในพื้นที่ป่าหรือพื้นที่เกษตร ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของ PM 2.5 ในภาคเหนือ

(3) พระราชบัญญัติผังเมือง พ.ศ. 2562 ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งส่งผลทางอ้อมต่อปัญหา PM 2.5 เช่น การควบคุมไม่ให้มีโรงงานอุตสาหกรรมในเขตที่อยู่อาศัย หรือควบคุมโซนที่เสี่ยงไฟฟ้า

ระบบกฎหมายของไทยมีโครงสร้างที่ค่อนข้างครบถ้วน ในการควบคุมมลพิษทางอากาศทั้งในแง่ของ การกำหนดมาตรฐาน, การควบคุมแหล่งกำเนิด, การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และ การมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญคือ การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ทั่วถึง, ขาดความเข้มงวด, ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และไม่มีบทลงโทษที่เพียงพอจะยับยั้งการก่อมลพิษได้อย่างแท้จริง

ปัญหา/อุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

1. กฎหมายกระจายอำนาจไม่ชัดเจน หน่วยงานหลายแห่งมีอำนาจทับซ้อนกัน เช่น กรมควบคุมมลพิษ กรมป่าไม้ กรมทางหลวง อบต. ทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าและขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหา
2. ขาดกฎหมายเฉพาะเรื่อง PM 2.5 การควบคุม PM 2.5 ยังอาศัยกฎหมายทั่วไปที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของฝุ่นละอองขนาดเล็ก
3. มาตรฐานคุณภาพอากาศยังล้าหลัง ค่า PM 2.5 ตามมาตรฐานของประเทศไทยยังสูงกว่าค่าที่องค์การอนามัยโลก (WHO) กำหนดว่าปลอดภัย ทำให้ขาดแรงกดดันต่อผู้ปล่อยมลพิษ
4. ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคธุรกิจ กลไกการมีส่วนร่วมยังไม่เข้มแข็ง และไม่มีการสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเปลี่ยนผ่านไปสู่เทคโนโลยีสะอาด
5. การบังคับใช้กฎหมายไม่เคร่งครัด การดำเนินคดีต่อผู้ก่อมลพิษจำนวนมากยังไม่จริงจัง และบทลงโทษไม่เพียงพอที่จะยับยั้งพฤติกรรม

คำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง

ในช่วงหลังมานี้ มีคำพิพากษาศาลปกครองสะท้อนบทบาทของกฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเด็น PM2.5 ได้แก่ คำพิพากษาศาลปกครองเชียงใหม่ คดีหมายเลขดำที่ ส. 1/2566 หมายเลขแดงที่ ส. 1/2566 (คดีฝุ่น PM 2.5)

คดีนี้ ผู้ฟ้องคดีฟ้องว่า ผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ในบรรยากาศทั่วไปในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ในช่วงเวลาต่อเนื่องระหว่างเดือนมกราคม ถึงกุมภาพันธ์ ปี 2566 มีปริมาณเกินมาตรฐาน จนเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ฟ้องคดีและประชาชนจำนวนมาก ซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ต้องดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็ว แต่ไม่พบว่ามีมาตรการช่วยเหลือดังกล่าว จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี (ผู้ถูกฟ้องคดี) ต้องสั่งการให้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดังกล่าว รวมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในพื้นที่ที่กำหนดโดยเร็ว ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่ผู้ถูกฟ้องคดีเพิกเฉยไม่ใช้อำนาจสั่งการตามกฎหมายดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีมีคำสั่งตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ภายในสิบห้าวันนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด

อธิบดีศาลปกครองเชียงใหม่ได้มีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเร่งด่วน ตามข้อ 49/2 แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2543

ศาลปกครองเชียงใหม่ได้แสวงหาข้อเท็จจริงจากคำชี้แจงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 1 (เชียงใหม่) สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 2 (ลำปาง) สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 3 (พิษณุโลก) สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 4 (นครสวรรค์) สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 เชียงใหม่ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 พิษณุโลก และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 นครสวรรค์ รวมทั้งไต่สวนคู่กรณี เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 ศาลมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2566 โดยเห็นว่า ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 ได้กำหนดระดับการจัดการสาธารณสุขออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับ 1 การจัดการสาธารณสุขขนาดเล็ก

มีนายอำเภอเป็นผู้อำนวยการอำเภอ และผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้อำนวยการท้องถิ่น มีอำนาจควบคุม และสั่งการ ระดับ 2 การจัดการสาธารณสุขขนาดกลาง มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อำนวยการจังหวัด มีอำนาจควบคุม สั่งการ และบัญชาการ ระดับ 3 การจัดการสาธารณสุขขนาดใหญ่ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติมีอำนาจควบคุม สั่งการและบัญชาการ ระดับ 4 การจัดการสาธารณสุขร้ายแรงอย่างยิ่ง มีผู้ถูกฟ้องคดีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ถูกฟ้องคดีมอบหมาย มีอำนาจควบคุม สั่งการและบัญชาการ โดยแม้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 จะมีได้บัญญัติความหมายของสาธารณสุขร้ายแรงอย่างยิ่งไว้ และตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 กำหนดเกณฑ์การจัดระดับและการยกระดับแต่เพียงว่าขึ้นกับขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร ความซับซ้อน หรือความสามารถในการจัดการสาธารณสุข ตลอดจนศักยภาพด้านทรัพยากรที่มีอำนาจตามกฎหมายใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าควบคุมสถานการณ์เป็นหลัก โดยมีได้กำหนดจำนวนขนาดพื้นที่ ประชากร ประเภทของสาธารณสุขที่มีความซับซ้อน หรือความสามารถหรือทรัพยากรในการจัดการ เนื่องจากประสงค์ให้เป็นดุลพินิจการพิจารณาตัดสินใจของผู้บัญชาการ/ผู้อำนวยการ จากการประเมินสถานการณ์ตามเงื่อนไขต่างๆ แต่โดยที่คณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 มีมติให้การแก้ไขปัญหามลภาวะด้านฝุ่นละอองเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวจะดำเนินการโดยจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” พ.ศ. 2562-2567 ซึ่งกำหนดมาตรการและแนวทางการดำเนินงาน ในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ในช่วงระหว่างเกิดสถานการณ์วิกฤต ปริมาณ PM 2.5 เกินมาตรฐาน โดยได้กำหนดเป็น 4 ระดับ ซึ่งในระดับที่ 3 เป็นระดับที่ปริมาณฝุ่นละออง PM 2.5 มีค่าระหว่าง 76-100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เป็นอำนาจและหน้าที่ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและผู้ว่าราชการจังหวัดที่ประสบปัญหาฝุ่นละอองในการใช้กฎหมายที่มีอยู่ เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เป็นต้น เพื่อเข้าไปควบคุมพื้นที่หรือควบคุมแหล่งกำเนิดที่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญหรือมีผลกระทบต่อประชาชน และระดับที่ 4 เป็นระดับที่ปริมาณฝุ่นละออง PM 2.5 มีค่ามากกว่า 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และมีการดำเนินการในระดับที่ 3 แล้วแต่สถานการณ์ฝุ่นละออง PM 2.5 ยังไม่ลดลงและมีแนวโน้มสูงขึ้นมากกว่า 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ต่อเนื่อง แนวทางปฏิบัติกำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเป็นกรณีเร่งด่วนพิเศษ และพิจารณากลับกรองแนวทางในการแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง PM 2.5 โดยจะต้องนำกราบเรียนผู้ถูกฟ้องคดีเป็นการเร่งด่วน เพื่อพิจารณาในการสั่งการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นแนวทางหรือมาตรการในการลดมลพิษจากแหล่งกำเนิดของหน่วยงานต่าง ๆ ต่อไป สำหรับเกณฑ์พิจารณาว่าต้องต่อเนื่องเป็นเวลาติดต่อกันจำนวนกี่วันนั้น เมื่อในการเฝ้าระวังสุขภาพจากแนวโน้มสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน มีค่าเกินมาตรฐาน กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2566 ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ระบบบัญชาการเหตุการณ์เมื่อเข้าสู่ภาวะวิกฤติ โดยเปิดศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินด้านการแพทย์และสาธารณสุข เมื่อระดับ PM 2.5 มากกว่า 51 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ติดต่อกัน 3 วัน จึงถือว่าสถานการณ์ฝุ่นละออง PM 2.5 มีค่ามากกว่า 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ติดต่อกัน 3 วัน ขึ้นไป และมีการดำเนินการควบคุมพื้นที่หรือแหล่งกำเนิดแล้ว แต่ยังไม่ลดลงและมีแนวโน้มรุนแรงสูงขึ้นต่อเนื่อง เป็นเกณฑ์เบื้องต้นในการพิจารณาจัดระดับหรือยกระดับสาธารณสุขจาก PM 2.5 รวมทั้งยังต้องพิจารณาจากขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร ความซับซ้อน

หรือความสามารถในการจัดการสาธารณสุข ตลอดจนศักยภาพด้านทรัพยากรที่มีอำนาจตามกฎหมายใช้ดุลพินิจในการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าควบคุมสถานการณ์เป็นหลัก ประกอบด้วย

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า สถานการณ์ปริมาณฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน ในบรรยากาศทั่วไป ในปี 2566 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2566 รวม 59 วัน ในพื้นที่ภาคเหนือเฉพาะจังหวัดที่มีค่าความเข้มข้นของ PM 2.5 เฉลี่ย 24 ชั่วโมง 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรขึ้นไป ติดต่อกัน 3 วันขึ้นไป โดยในจังหวัดสุโขทัย มีค่า PM 2.5 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรขึ้นไป ติดต่อกัน 3 วัน จำนวน 3 ครั้ง แต่ในระหว่างนั้น มีค่าลดลงน้อยกว่า 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ติดต่อกัน 8 วัน 6 วัน และ 3 วัน สลับกัน ส่วนจังหวัดพะเยามีค่าลดลงในวันที่สี่ และลดลงต่ำกว่า 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรในวันที่ห้า สำหรับในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดเชียงราย จะมีค่า PM 2.5 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรขึ้นไป ติดต่อกัน 3 วัน ขึ้นไปและมีค่าเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง แต่มีการตรวจพบเฉพาะบางสถานีในจังหวัด จึงถือไม่ได้ว่ามีค่า PM 2.5 100 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรขึ้นไปในพื้นที่ครอบคลุมทั้งจังหวัดและทุกจังหวัดของภาคเหนือในประเทศไทย อีกทั้ง หากพิจารณาภาพรวมของค่า PM 2.5 รายวันเฉลี่ย ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ 2566 แยกรายจังหวัดแล้ว ไม่มีค่าความเข้มข้นของ PM 2.5 เฉลี่ย 24 ชั่วโมง 91 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรขึ้นไป ดังนั้น เมื่อพิจารณาในเชิงพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณสุขตามข้อเท็จจริงที่ได้วินิจฉัยไปข้างต้น และผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคหัวใจหลอดเลือดและสมองอุดตันขาดเลือด กลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ กลุ่มโรคตาอักเสบ และโรคเมร็งปอด ซึ่งปรากฏตามคำชี้แจงของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 ว่าตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2566 ยังไม่มีการแจ้งรายงานกรณีผู้ป่วยเชิงกลุ่มก้อนที่มีการเข้าได้กับโรคหรือความผิดปกติจากฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันหรือสถานที่เดียวกันในระยะเวลาหนึ่งสัปดาห์ รวมถึงความซับซ้อน ความยากง่าย สถานการณ์แทรกซ้อน เงื่อนไขทางเทคนิคของสถานการณ์ และศักยภาพด้านทรัพยากรขีดความสามารถในการปฏิบัติงานจากทรัพยากรที่มีอยู่ในการจัดการสาธารณสุข ซึ่งได้แก่ การจัดการต่อแหล่งกำเนิดของสาธารณสุขฝุ่นละออง PM 2.5 ได้แก่ การเผา การคมนาคมและขนส่ง ภาคอุตสาหกรรม การก่อสร้าง และหมอกควันข้ามแดน (ตามแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” พ.ศ. 2562-2567 และตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570 ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ คณะกรรมการชายแดนภายใต้กระทรวงกลาโหม เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ) แล้ว จึงยังอยู่ในระดับสาธารณสุขที่อยู่ในอำนาจควบคุมสั่งการ และบัญชาการของผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้อำนวยการจังหวัด และหน่วยงานที่รับผิดชอบตามแผนดังกล่าว กรณีจึงฟังไม่ได้ว่า สถานการณ์ปริมาณฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน เกินมาตรฐาน ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงต่อเนื่องระหว่างเดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ 2566 ตามฟ้อง เป็นกรณีที่อยู่ใต้การป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข ในฐานะผู้อำนวยการกลางหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในฐานะผู้บัญชาการป้องกันบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ จะต้องเสนอผู้ถูกฟ้องคดีให้จัดระดับหรือยกระดับเป็นระดับ 4 การจัดการสาธารณสุขร้ายแรงอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้ถูกฟ้องคดีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ถูกฟ้องคดีมีมติมอบหมาย มีอำนาจควบคุมสั่งการ และบัญชาการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขแห่งชาติ พ.ศ. 2564-2570

ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องมิได้ดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข จึงเป็นอำนาจของผู้ถูกฟ้องคดีที่จะต้องสั่งการ นั้น เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า คณะรัฐมนตรีมีมติมอบหมายให้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนเฉพาะกิจเพื่อการแก้ปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละอองปี 2566 ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงได้ดำเนินการตามแนวทางแผนเฉพาะกิจเพื่อการแก้ไขปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละออง ปี 2566 ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบในการประชุมดังกล่าว และตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 ภายใต้แผนเฉพาะกิจ ส่วนการเฝ้าระวังสุขภาพจากแนวโน้มสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน มีค่าเกินมาตรฐาน นั้น กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการแพทย์และสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2566 ประกอบด้วยมาตรการสำคัญ 3 มาตรการ และได้มีการเปิดศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินด้านการแพทย์และสาธารณสุขในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดตาก และในระดับเขตสุขภาพที่ 1 และเขตสุขภาพที่ 2 และมีการเปิดคลินิกมลพิษ ได้แก่ โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ จังหวัดนครสวรรค์ โรงพยาบาลกำแพงเพชร และโรงพยาบาลพิจิตร แล้ว กรณีจึงถือว่าการดำเนินการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมลพิษด้านฝุ่นละออง ปี 2566 ยังอยู่ในระดับที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการตามมาตรการและแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 ภายใต้แผนเฉพาะกิจเพื่อการแก้ปัญหาหมอกพิษด้านฝุ่นละออง ปี 2566 ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม หากต่อมา ปริมาณฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน มีค่าสูงขึ้นต่อเนื่องตามเกณฑ์ที่ได้วินิจฉัยไปข้างต้น และเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่อาจจัดการกับสาธารณภัยดังกล่าวได้ ผู้อำนวยการกลางหรือผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ก็ขอจะพิจารณาเสนอผู้ถูกฟ้องคดีพิจารณายกระดับเป็นสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่งต่อไป

ดังนั้น เมื่อได้วินิจฉัยแล้วว่าสถานการณ์มีปริมาณฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอนเกินมาตรฐาน ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงต่อเนื่องระหว่างเดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ 2566 ตามฟ้อง ยังฟังไม่ได้ว่าเป็นสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง การที่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ออกคำสั่งตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 จึงไม่เป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่ มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดไว้

พิพากษายกฟ้อง

คำวินิจฉัยนี้สะท้อนว่า ฝ่ายตุลาการสามารถใช้กฎหมายที่มีอยู่มากดดันฝ่ายบริหารให้แก้ไขปัญหา แต่ยังไม่มีความเคลื่อนไหวทางกฎหมายเฉพาะที่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการตรากฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ที่สามารถกำหนดแหล่งกำเนิด มาตรการควบคุม และระบบติดตามตรวจสอบอย่างชัดเจน
2. ควรมีการปรับปรุงบทลงโทษให้มีผลบังคับใช้จริง โดยเพิ่มโทษทางแพ่ง อาญา และทางปกครองสำหรับผู้ก่อมลพิษ รวมถึงมาตรการเยียวยาประชาชน
3. ควรมีการส่งเสริมบทบาทของประชาชนและท้องถิ่น โดยเพิ่มช่องทางการฟ้องร้องทางสิ่งแวดล้อม การให้ข้อมูล และการมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบาย
4. ควรมีการจัดตั้งองค์กรกลางอิสระด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อรวมอำนาจในการกำกับ ควบคุม และจัดทำข้อมูลสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ควรมีการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อติดตามคุณภาพอากาศแบบเรียลไทม์และคาดการณ์แนวโน้ม เพื่อเตรียมมาตรการป้องกันล่วงหน้า

สรุป

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษทางอากาศ แต่ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน ยังคงเป็นวิกฤตที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมายจำเป็นต้องครอบคลุมมากขึ้นโดยเฉพาะในด้านการจัดการแหล่งกำเนิด การบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี บทเรียนจากต่างประเทศสามารถเป็นแนวทางสำคัญในการปฏิรูปกฎหมายและนโยบายสิ่งแวดล้อมของไทย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหา PM2.5 ได้อย่างยั่งยืนและครอบคลุมในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ทัศนีย์ ทองอำ. (2562). หลักการป้องกันไว้ก่อน: แนวทางการนำมาใช้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมไทย. *วารสารนิติศาสตร์*, 48(2), 115–139.
- ธนาคารโลก. (2564). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากมลพิษทางอากาศในประเทศไทย* (แปลโดย สำนักงานพัฒนา
นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ). กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP).
- ประชาคมสิ่งแวดล้อมไทย. (2561). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา*, 24(1), 51–68.
- ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2556). *สิ่งแวดล้อมกับหลักผู้ก่อมลพิษต้องเป็นผู้จ่าย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- เว็บไซต์ศาลปกครอง. (ม.ป.ป.). คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์]. สืบค้นจาก
https://admincourt.go.th/admincourt/site/08hotsuit_detail.php?ids=24128
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). *รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ปี 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *รายงานสถานการณ์แรงงานและเศรษฐกิจในเขตเมืองที่ได้รับผลกระทบจาก PM 2.5*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- องค์การอนามัยโลก. (2021). *Global air quality guidelines: Particulate matter (PM2.5 and PM10)* (แปลโดย กรมควบคุมมลพิษ, เผยแพร่ในประเทศไทยปี 2565). เจนีวา: องค์การอนามัยโลก.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2543). หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 19(3), 45–54.

คำแนะนำในการเตรียมและการส่งต้นฉบับ

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม มีความยินดีที่จะรับบทความจากทุกท่าน เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ในวารสาร เพื่อความสะดวกในการพิจารณา จึงขอแนะแนวทางการเตรียมต้นฉบับและส่งต้นฉบับ ดังนี้

ประเภทของบทความ

- บทความวิจัย (Research Article)** หมายถึง งานเขียนที่นำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
- บทความวิชาการ (Academic Article)** หมายถึง งานเขียนซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เป็นความรู้ใหม่หรือแนวคิดใหม่ กล่าวถึงความเป็นมา วัตถุประสงค์ มีการใช้แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ประกอบการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะ
- บทความปริทัศน์ (Review Article)** หมายถึง งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป
- บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)** หมายถึง บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า และคุณภาพ ของหนังสือ บทความ หรือผลงานสิ่งประดิษฐ์ โดยใช้หลักวิชาและดุลพินิจที่เหมาะสม

องค์ประกอบของบทความ

- บทความวิจัย (Research Article)**
บทความวิจัย ประกอบด้วยชื่อเรื่อง บทคัดย่อ และเนื้อหาของบทความ โดยมีข้อมูลเรียงตามลำดับ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมล ของผู้เขียนสำหรับติดต่อ ในส่วนบทคัดย่อต้องระบุถึงแบบแผนของการวิจัย วัตถุประสงค์ ประชากรและตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ความยาวไม่เกิน 250 คำ ในกรณีที่ต้นฉบับเป็นภาษาไทย ให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ ในส่วนเนื้อหาของบทความ ให้เริ่มต้นจากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และกิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)
- บทความวิชาการ (Academic Article)**
บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ และเนื้อหาของบทความ โดยเรียงตามลำดับ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้นิพนธ์ สำหรับติดต่อ ในส่วนบทคัดย่อ ต้องระบุถึงวัตถุประสงค์ สาระสำคัญ สรุป และข้อเสนอแนะ โดยเนื้อหาในบทคัดย่อความยาวไม่เกิน 250 คำ ในกรณีที่ต้นฉบับ

เป็นภาษาไทย ให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ระบุคำสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ ในส่วนเนื้อหาของบทความ ให้เริ่มต้นจากบทนำ ที่แสดงเหตุผลหรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ ในส่วนของเนื้อหาสาระ จะเป็นการอธิบายหรือวิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการ โดยมีการสำรวจเอกสารหรืองานวิจัยเพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่างๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยผู้เขียนสามารถแสดงทัศนะทางวิชาการของตนเองไว้อย่างชัดเจนด้วย ส่วนสุดท้ายจะเป็นส่วนสรุปและข้อเสนอแนะ มีการเขียนเอกสารอ้างอิงที่ครบถ้วนสมบูรณ์

3. บทความปริทัศน์ (Review Article)

บทความปริทัศน์ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้เขียน สำหรับติดต่อ บทความปริทัศน์เป็นการนำเสนอภาพรวมของเรื่องที่นำเสนอ ในส่วนของเนื้อหาของบทความ ต้องมีบทนำ เพื่อกล่าวถึงความน่าสนใจของเรื่องที่นำเสนอก่อนเข้าสู่เนื้อหาในแต่ละประเด็น และต้องมีบทสรุปเรื่องที่เสนอ พร้อมข้อเสนอแนะจากผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวสำหรับให้อ่านได้พิจารณาประเด็นที่น่าสนใจต่อไป ผู้เขียนควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ซึ่งผู้อ่านในสาขาอื่นสามารถเข้าใจได้

4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัด (ภาควิชา คณะ สถาบัน) และอีเมลของผู้เขียน สำหรับติดต่อ ชื่อเรื่องของบทวิจารณ์หนังสือควรเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านและสื่อความหมายได้ชัดเจน เช่น ตั้งชื่อตามชื่อหนังสือที่ต้องการวิจารณ์ ตั้งชื่อตามจุดมุ่งหมายของเรื่อง ตั้งชื่อด้วยการให้ประเด็น ขวนคิด ขวนสงสัย เป็นต้น ในส่วนบทนำ เป็นการเขียนนำเกี่ยวกับหนังสือที่จะวิจารณ์ ในส่วนเนื้อหา เป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียด ในการวิจารณ์ โดยนำเสนอจุดเด่น และจุดบกพร่องของเรื่องอย่างมีหลักเกณฑ์และมีเหตุผล และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุป เป็นการเขียนสรุปความคิดทั้งหมดที่วิจารณ์และให้แง่คิด หรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน นอกจากนี้บทสรุปยังช่วยให้ผู้อ่านได้ทบทวน ประเด็นสำคัญของเรื่องและความคิดสำคัญของผู้วิจารณ์ แม้ว่าผู้อ่านอาจจะไม่ได้อ่านบทวิจารณ์ทั้งบท แต่ได้อ่านบทสรุปก็สามารถทราบเรื่องของหนังสือที่นำมาวิจารณ์ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ที่มีต่อหนังสือเรื่องนั้นได้

การเตรียมต้นฉบับ

1. ขนาดของบทความ: ควรจัดพิมพ์บทความด้วย Microsoft Word บนกระดาษขนาด A4 หน้าเดียว ประมาณ 26 บรรทัด ต่อ 1 หน้า แบบแนวตั้ง (Portrait) รูปแบบตัวอักษร (Font) ให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร (Font size) เท่ากับ 16 และใส่เลขหน้าตั้งแต่ต้นจนจบบทความที่ด้านบนขวาของกระดาษ (ยกเว้นหน้าแรก) ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 15 หน้า สำหรับการตั้งค่าหน้ากระดาษ (Page setup) และส่วนระยะขอบ (Margins) กำหนดดังนี้

ด้านบน (Top)	2.54 ซม.	ด้านล่าง (Bottom)	2.54 ซม.
ด้านซ้าย (Left)	2.54 ซม.	ด้านขวา (Right)	2.54 ซม.
หัวกระดาษ (Header)	1.25 ซม.	ท้ายกระดาษ (Footer)	1.25 ซม.

2. ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน และสังกัด (Title, Author's name, Author's affiliation): ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษจัดกึ่งกลาง ให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนา ส่วนชื่อ-นามสกุลผู้เขียน และสังกัด ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ ชื่อผู้เขียนให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวหนา และไม่ต้องระบุค่านำหน้าชื่อ เช่น นาย นาง นางสาว ดร. ผศ. รศ. ศ. เป็นต้น ส่วนสังกัดให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวหนา ให้ระบุสาขาวิชา ภาควิชา คณะ สถาบัน หรือหน่วยงานที่สังกัด พร้อมอีเมลในการติดต่อ ทั้งนี้ กรณีมีผู้เขียนมากกว่า 1 คน ให้ระบุด้วยว่าใคร คือ ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

3. บทคัดย่อ (Abstract): หัวข้อบทคัดย่อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนา และขีดซ้าย ส่วนเนื้อความในบทคัดย่อและคำสำคัญให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา หากเป็นบทความภาษาไทยให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นบทความภาษาอังกฤษให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ (หรืออาจมีบทคัดย่อภาษาไทยด้วยหรือไม่ก็ได้) ทั้งนี้ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมกันไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ A4 ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ มีความยาวประมาณ 250 คำ จะต้องพิมพ์คำสำคัญในบทคัดย่อภาษาไทย และพิมพ์ Keywords ในบทคัดย่อภาษาอังกฤษของบทความเรื่องนั้นด้วย จำนวนไม่เกิน 5 คำ

4. เนื้อหา (Content): หัวข้อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 18 ตัวหนาและขีดซ้าย ส่วนเนื้อความในแต่ละหัวข้อให้ใช้ตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาดของตัวอักษร 16 ตัวธรรมดา

5. รูปภาพและตารางประกอบ: ควรมีภาพที่ชัดเจน ถ้าเป็นรูปถ่ายควรมีภาพถ่ายจริงแนบมาด้วย หากเป็นภาพที่คัดลอกมาจากแหล่งอื่นควรเขียนแหล่งอ้างอิงนั้นด้วยตามหลักวิชาการ กรณีรูปภาพให้ใช้คำว่า “ภาพที่” กรณีตารางให้ใช้คำว่า “ตารางที่”

6. เอกสารอ้างอิง (References): การเขียนอ้างอิงให้ใช้ระบบ APA โดยมีเงื่อนไขดังนี้

6.1 เอกสารที่นำมาอ้างอิงต้องมีไม่เกิน 20 รายการ และไม่ควรมีอายุเกิน 10 ปี ยกเว้นแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกิดขึ้นก่อน 10 ปีและในปัจจุบันยังมีการนำมาใช้ อนุโลมให้นำมาใช้อ้างอิงได้

6.2 ให้จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และเรียงตามลำดับตัวอักษร

6.3 การอ้างอิงในเนื้อหา ใช้ระบบนามปี [นามสกุล, ปี หรือ นามสกุล (ปี)] และอ้างอิงโดยใช้นามสกุลภาษาอังกฤษเท่านั้น เช่น Yurarach (2017) หรือ (Yurarach, 2017) เป็นต้น ทั้งนี้ หากมีผู้เขียน 2 คน ให้ใส่นามสกุลทั้งสองคน เช่น Yurarach and Yoothanom (2017) หรือ (Yurarach and Yoothanom, 2017) หากมีผู้แต่งมากกว่า 2 คน ให้ใส่นามสกุลของผู้แต่งคนแรก และตามด้วย “et al.” เช่น Yurarach et al. (2017) หรือ (Yurarach et al., 2017) เป็นต้น

6.4 เอกสารอ้างอิงฉบับภาษาไทยต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด โดยมีแนวทางดังนี้

(1) ต้องแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ โดยยังคงเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเดิมไว้ด้วย เขียนจัดเรียงคู่กัน โดยให้เอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษที่แปลขึ้นก่อนและตามด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทย และเติมคำว่า “(in Thai)” ต่อท้ายเอกสารอ้างอิงภาษาอังกฤษที่แปลจากภาษาไทย

(2) การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิง กรณีเอกสารอ้างอิงที่แปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษให้เรียงลำดับตามตัวอักษรภาษาอังกฤษ และรายการเอกสารอ้างอิงทุกรายการ หากมีผู้เขียนไม่เกิน 6 คน ให้ใส่ชื่อให้ครบทุกคน แต่หากมีมากกว่า 6 คน ให้ใส่ชื่อทั้ง 6 คน หลังจากคนที่ 6 ให้ตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”

ตัวอย่างการแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างที่ 1 หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี). สถานที่พิมพ์ (เมือง): สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

Chantavanich, S. (2014). *Qualitative Research Methods*. 22nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)

สุภางค์ จันทวานิช. (2557). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่างที่ 2 วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Siriprakob, P. (2010). Autonomous Public Organization and Its Autonomy: A Preliminary Finding. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 10(2), 63-77. (in Thai)

ปกรณ ศิริประกอบ. (2553). องค์การมหาชนกับความเป็นอิสระ: ข้อค้นพบเบื้องต้น. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(2), 63-77.

ตัวอย่างที่ 3 เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก: URL.

Wikipedia free encyclopedia. (2018). *Globalization*. [Online]. Retrieved May 23, 2018, from: <http://th.wikipedia.org/wiki/Globalization>. (in Thai)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2561). *โลกาภิวัตน์*. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2561, จาก: <http://th.wikipedia.org/wiki/Globalization>.

ตัวอย่างที่ 4 รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ (ชื่อเอกสาร), วัน เดือน ปี สถานที่จัด, หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Sorntanong, M. (2018). Guidelines for Tourism Management by Identity and Community in the Cultural Tourism of Elephant's Village Pa-Nied Luang at Pranakorn Sri Ayutthaya Province. *The Proceedings of the 13th National and International Sripatum University Conference (SPUCON2018)*, 20 December 2018 at Sripatum University (Bangkhen Campus), 2112-2122. (in Thai)

มานะศิลป์ ศรีทงศ์. (2561). “แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์และวิถีชุมชนในเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหมู่บ้านช้างเพนียดหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 13 ประจำปี 2561, วันที่ 20 ธันวาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2112-2122.

ตัวอย่างที่ 5 วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์, ชื่อมหาวิทยาลัย.

Boonlom, P. (2017). *A Survey of the Attitudes of Local Residents toward Phase 1 of the Proposed Special Economic Zone Development Plan for Klong Yai District, Trat Province*. Independent Study of the Degree of Master of Public Administration Program in Local Government. Chanthaburi: Rambhai Barni Rajabhat University. (in Thai)

ปกรณ บัญลอม. (2560). *การขานรับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด*. ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

7. บทความทุกเรื่องที่ส่งให้กองบรรณาธิการพิจารณา ต้องไม่ได้รับการเผยแพร่ที่ใดมาก่อน หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเผยแพร่ของวารสารอื่นๆ

8. การส่งต้นฉบับบทความ (Submission)

8.1 ส่งต้นฉบับบทความ (Manuscript) ที่จัดเตรียมตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับและตามรูปแบบการอ้างอิงที่วารสารกำหนด (นามสกุล .docx และ .pdf) และส่งผ่านระบบ ThaiJo โดยให้ผู้เขียนเข้าไปลงทะเบียนและทำตามขั้นตอนของระบบ โดยสามารถเข้าไปดำเนินการได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

8.2 กรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าดำเนินการใดๆ แต่กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาเบื้องต้นแล้วเห็นว่า ควรส่งผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและประเมินคุณภาพของบทความ ผู้เขียนจะต้องจ่ายค่าดำเนินการ (Operation fee) ในอัตรา 6,000 บาท ต่อ 1 บทความ โดยใช้วิธีการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารและส่งสลิปเงินโอนมาที่กองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผ่านช่องทางอีเมล research@spu.ac.th หรือทางไปรษณีย์

(1) ชื่อบัญชีธนาคาร

ธนาคารกรุงเทพ สาขามหาวิทยาลัยศรีปทุม

ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเภทบัญชี ออมทรัพย์

เลขที่บัญชี 006-8-07686-8

(2) กองบรรณาธิการ วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่อยู่ ศูนย์ส่งเสริมการวิจัยและการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เลขที่ 2410/2 ถนนพหลโยธิน แขวงเสนานิคม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2579-1111 ต่อ 1331, 1252, 1155 โทรสาร ต่อ 2187

นโยบายและเงื่อนไขในการพิจารณาบทความ (Editorial Policy)

1. บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นผลงานที่อยู่ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของวารสาร ได้แก่ (1) General Arts and Humanities (2) General Business, Management and Accounting และ (3) General Social Sciences
2. บทความที่ส่งมาต้องไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่วารสารใดมาก่อนและต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น
3. บทความที่ส่งมาจะได้รับการประเมินคุณภาพเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการก่อน โดยจะพิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสาร โดยการพิจารณาแยกเป็น 2 กรณี คือ
 - 3.1 ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ บรรณาธิการจะแจ้งปฏิเสธการรับตีพิมพ์บทความ (Reject) พร้อมเหตุผล ข้อเสนอแนะ หรือข้อสังเกตสั้นๆ ให้ผู้ส่งบทความได้รับทราบ ทั้งนี้ ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าดำเนินการใดๆ
 - 3.2 ในกรณีที่บทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ผู้เขียนจะต้องจ่ายค่าดำเนินการ (Operation Fee) ในอัตรา 6,000 บาท ต่อ 1 บทความ และบรรณาธิการจะส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer reviewers) ในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนลงตีพิมพ์ โดยผู้ประเมินไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ประเมินบทความ (Double-Blind Peer Review) ทั้งนี้ การจ่ายเงินค่าดำเนินการ ให้จ่ายผ่านระบบการโอนเข้าบัญชีธนาคารเท่านั้น
 - 3.3 การประเมินคุณภาพบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (Peer Reviewer) ดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาของบทความและมาจากหลากหลายสถาบันภายนอกมหาวิทยาลัยศรีปทุม และไม่ได้เกี่ยวข้องกับผู้เขียน
4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณากลับกรองบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการจะพิจารณาว่าบทความนั้นๆ ควรได้ลงตีพิมพ์ (Accept) หรือควรส่งคืนให้ผู้เขียนแก้ไขเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง (Major/Minor Revision) หรือควรแจ้งปฏิเสธการลงตีพิมพ์ (Reject)
5. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์บทความในวารสาร และจะไม่คืนเงินไม่ว่าในกรณีใดๆ

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อพิจารณานำลงวารสารศรีปทุมปริทัศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ตำแหน่ง.....อาจารย์ประจำสาขาวิชา/ภาควิชา.....

คณะ.....มหาวิทยาลัย.....

ขอส่ง () บทความวิจัย () บทความวิชาการ

() บทความหนังสือ () บทความปริทัศน์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

คำสำคัญ (ภาษาไทย)

Keywords (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย)

ชื่อผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกหมู่ที่.....ซอย.....

ถนน.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....

โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....E-mail.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารศรีปทุมปริทัศน์

ลงนาม

(.....)

NATIONAL AND
INTERNATIONAL
SRIPATUM
UNIVERSITY
CONFERENCE
2026

วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

SRIPATUM REVIEW OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569

บทความวิจัย

- 11 แนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนปทุมคงคา
: *ชนิดรา ชันทองหล่อ, วรากรณ์ ไทยมา*
- 25 การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบไร้รอยต่อในรายวิชานาฏศิลป์
เรื่องนาฏศิลป์พื้นเมือง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
: *ณัฐกมลกรณ์ พงษ์พัฒน์นนท์, ธรรมรัตน์ โกวสกุล, เมธิดา สุวานิช*
- 38 ปัจจัยเชิงพฤติกรรม การสื่อสาร และประสบการณ์บริการที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการคอลเซ็นเตอร์ของพูนวิโรจน์ ในบริษัท กอส์กรุ๊ป จำกัด
: *ณัฐมน พงษ์วิฑริ, อภิญญา สุพิเชษฐ์*
- 51 อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าตนเองที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้หญิงวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร
: *บุณณิสา พลจันทิก, พรพรรณ ชมงาม*
- 66 การสะท้อนประสบการณ์และการรับรู้ต่อการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาไทยในค่ายสามัคคีพันธระหว่างสถาบัน
: *พิบูล แซ่ฮง, ธนาพงศ์ ไชยธีร*
- 80 การเปรียบเทียบการรับรู้ความสามารถของตนเองในการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตระดับปริญญาตรี
คณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี วิทยาเขตท่าแพวง
: *วรัญญา ดาวยามบรรณ, พัฒน์พินันท์ อยู่สำราญ*
- 97 แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรนวัตกรรม สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
: *วรากรณ์ ไทยมา, กมลพรรณ ว่องวิทยาการ*
- 113 ระดับและความสัมพันธ์ของสมรรถนะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิตในกลุ่มผู้เรียนระดับอุดมศึกษา
: *วลัยนาสก์ มีพันธุ์, วัฒนาธิ์ ดิถียนต์*
- 127 แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยววัฒนธรรมของชุมชนโดยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย
: *วิมลพันธุ์ ทาวประเสริฐ, หลี เจริญเหลี่ยม*
- 142 การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะความเป็นผู้ประกอบการชุมชน พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
: *สินธิธ สันจินดาวงศ์, ณัฐธยาณ์ ตรีพิลา*
- 157 ปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนของวิสาหกิจชุมชนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม
และกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร
: *สุวิชาดา สร้อยทอง, พรพรรณ นันทาเพศย์*
- 173 The Influence of Narcissism and Overconfidence on Safety Decision-Making Among Commercial Pilot Students Within The Context of Hazardous Aviation Attitudes
: *Karn Tritanakul, Nilubon Sivabrovornvatana*
- 187 A Study of Outcome-Based Educational Management in Community Schools of Kachin State, Northern Myanmar.
: *Yar Kote, Suphak Pibool, Pojane Mangkang*
- 203 Conceptual Metaphors as Facilitators of Transformative Learning : A PRISMA-Guided Systematic Review
: *Yongsic Cho*
- 219 Social Network Support and Entrepreneurial Intention among University Students in China's Border Regions : A Parallel Resource - Cognition Mediation Model
: *Zeyan Zhu, Shengyan Wu*
- 236 กลยุทธ์การบริหารวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
: *กานต์ธนาภา พัฒน์ธนเศรษฐ์, วรากรณ์ ไทยมา*
- 249 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของโรงเรียนปทุมคงคา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
: *พัชรีย์ พรหมอักษร, วรากรณ์ ไทยมา*

บทความวิชาการ

- 265 กฎหมายกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม : กรณีฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน
: *วรากรณ์ อัครลาภสกุล, โชติ อัครลาภสกุล, เนาพร จันทไทย, สันติพงษ์ กุมากรสิงห์*

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/spurhs>

NATIONAL AND
INTERNATIONAL
SRIPATUM
UNIVERSITY
CONFERENCE
2026